
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
32 D
129

FRATRIS HIERONYMI A PISTORIO INSTITVTI CAPPVCCINORVM DIVI FRANCISCI,

DE QVANTITATIBVS, RERVMQVE distinctionibus Dialogus, qui triginta-septem lectionibus terminatur.

HIERONYMVS, ET SCOTVS INTERLOCVTORES.

ROMAE
In ædibus Populi Romani,
Anno M.D.LXX.

Ad ſanctiſſimum D. N. Pium Quintum Pont. Max.

Frater Hieronymus Piſtorienſis S.

QVum in erudienda iuuentute (beatiſſime Pater) plures annos laboraſſem, & ad colligẽda mea ſtudia a pleriſque amicorum fuerim adhortatus; decreui tandẽ in elucidandas formalitates manum imponere, vt per cognitionem omnium penè Sacræ Theologiæ terminorum habeant adoleſcentes methodum, qua labi, errare, & decipi non poſſint; Abſolui opuſculũ, & diu multum cogitanti, quem ex tot clariſſimis viris, quos ſtudioſorũ hominum exercitiis magnopere fauere deprehendi, eligerem, cuius authoritate hic meus labor tuto in lucem prodiret, mihi ſingularis humanitas beatitudinis tuę venit in mentem. Et licet dignum non videbatur munuſculum, quod tanto Principi præſentaretur; tamen, quia fi

delium dona non rerum cumulatione, & muneris pondere, ſed beneuolentiæ quantitate, & largitatis affectu pen ſanda ſunt; nolui deterreri, quin lucubratiunculam meam, qualiſcumque ſit illa, tuo ſanctiſſimo nomini dicaré. Accipe igitur pientiſſime Pater, Domini noſtri Ieſu Chriſti exẽplo, non minuta; Sed animi mei potius affectum; Abel enim Deo nõ ex muneribus, ſed ex Abel munera placuerunt. Quòd ſi gratam ſanctitati tuæ illam eſſe perſpexero, & ſacra fiet, vt metum irreligioſis buccis incutiat, ne auſint tanto in terris numini oblatam, & ſanctificatã violarè, & excitare profecto me poterit ad maiora, Vale ſemper fœlix beatiſſime Pater.

PIO, AC ERVDITO LECTORI.

On mirum candide lector, si tot, tantique uiri de litteris benemeriti limites suos, lares, bona, consanguineos, suosque charos dimiserint: pluraque eos fecisse, ac pertulisse legamus, ut sic expediti sese eò conferre possint, ubi rerum proprietates, causarūque humanarum, & diuinarum effectus speculari ualerent; Nam tantus est innatus nobis cognitionis amor, et desiderium, et ita naturæ imperio trahimur, & certa ratione allecti ducimur ad scientię cupiditatem, ut nemo dubitare queat, quin ad capiendū res cognitione dignas hominum natura nullo emolumento rapiatur. Quòd si ijs in rebus cognoscendis adeo procliues sumus, propensiores procul dubio erimus in diuinarum rerum perceptionem etiam minimam. Et ne incognita pro cognitis habeantur, ueraque falsis, falsaque ueris commisceātur, magnum opere precium faciant necesse est studiosi, quò sciant rem ab altera secernere, & quanta inter eas distantia sit, uel conuenientia. Quo circa cùm multa scitu digna à doctore subtili enodata, de identitatibus & distinctionibus rerum, multaque multorum super ijs quæstiones, & commentaria ipse viderim; magno usui omnibus studiosis futurum duximus, si tam insigne opus usqueadeo illustraretur, ut difficilia, quæ magnum negocium facessere possint, facili stylo omnibus innotescerent.

Quare rogatus a multis, decreui opus ad limam re uocare, & obscura hac conditione proferre, ut scientiarum claues, quæ in eo quoquomodo repositæ sunt sine rubigine luculenter appareant. Sed quò facilior ratio uiaque docēdi subministretur, more platonico interrogationibus usus sum, dubitantem Hieronymum faciens, respondentem uerò Doctorem subtilem, à quo tamquam à latißimo fonte hæc ars emanauit; stylumque preßi, ne longe dißiliret à dialogorum genere. Illud tamen silentio prætereundū non est, ut sciat ingeniosus lector me singulis dialogis in academijs nostris duas habuisse lectiones, alterā, qua litteræ textū declarabamus, alterā uero, qua difficultates in prima lectione obortæ interrogatus doctor subtilis aperit, & declarat; Cæterum quia in solutionibus, quæ ex fonte ipsius doctoris, & Aristotelis prodeunt elucidatio termino rum lectionis prioris exprimitur, existimaui ne eorum multitudine nimium fusa uideretur oratio, non primam, sed secundam impreßioni esse tradendam, duasque tabellas operi apposuimus, unam, quæ illud complectitur, quod in qualibet lectione tractatur, alteram uero iuxta ordinem alphabeticum, & numerum paginarum continet loca, & res memoratu dignas de quibus in toto libello sparsim commeminimus. Reliquum est ut laude siquid dignum tibi occurrerit. Deo Opt. Max. tribuas, quod si nō rite positum, siue descriptum quid inuenies imperitiæ meæ, scriptoris, uel impreßoris ascribas, & com-

patiaris

patiaris; illudque omni cum pietate ut corrigas deprecamur; opus enim & meipsum Sacro Sanctæ Rom. Ecclesiæ pedibus ex animi mei sinceritate, simplicitate et Christiana humilitate submitto. Vale.

QVicquid in abstrusis sophiæ penetralibus almę
Scotus subtili repperit ingenio
Quod septem res quæque modis non amplius una
Differt ab reliqua, conuenitque inuicem,
Cimerijs tectum tenebris huc usque latebat
Formarumque sua laude carebat opus:
Nec, quamuis illud plures exponere sæpe
Tentarint, poterat lumen habere suum.
Sortem hanc Hieronymus donec miseratus iniquam
Dispersit tenebras, restituitque diem.
Huic igitur multum debere agnoscite cuncti,
Iam nitidum cuius munere habetis opus.
Quod docet in sophia quicquid penetralibus alma.
Scotus subtili repperit ingenio,

Approbationes operis.

IVlius papiensis Archiepiscopus sorrẽtinus vicarius Generalis, et nũcius beatissimi D. N. Pauli IIII. Neapoli uidit, deditq; uidendum peritissimis uiris Ioanni Francisco brancaleoni, & Thomæ de lauro, qui viderunt, & approbauerunt.
Romæ uero uisum est & approbatũ à R. sacræ Theologiæ Magistro Antonio posio à Monte ilicino Pro

 curatore

curatore ordinis Conuentualium diui Francisci, & à R. Patre Thoma à Soliano ord. obseruantiæ sacræ Theologiæ lectore præclarissimo in conuentu Sanctæ Mariæ Araceli.

Impressum vero est De Authoritate, & licentia ordinarij, & superiorum.

Illustrissimi ac Reuerendissimi Card. Sabelli vicarij S. D. N. Papæ Pij V. Domini Binnarini eiusdem uice Vicarij, nec nō domini mei ac Reuerendi P. Thomæ Manric Magistri sacri palatij.

INCIPIT TEXTVS FORMALITATVM

de mente clarissimi doctoris subtilis Scoti in florentissimo Parisiensi gymnasio compilatus per Excellentem sacræ Theologiæ professorem magistrum Antonium Sirecti prouinciæ Turoniç ordinis minorum.

IRCA formalitates doc. sub. Sco. Quæritur vtrum illa quæ distinguntur formaliter, distinguantur realiter? Et arguitur quod sic. Et accipio duas formalitates: & sint a, & b. vel igitur a. & b. sunt alique res vel nulle res. Si sint alique res, igitur quæ formaliter distinguntur realiter distingũtur. Si sunt nulle res igitur erunt nihil, quia quod omnino nulla res est nihil est, per beatum Augustinum de doc. christiana lib. 1. c. 1. ¶ Et etiam probatur ratione: quia res & ens conuertuntur, ut patet 4. met. t. c. 2. & 4. quare quod nulla res est, nullum ens est, & sic erit nihil, igitur &c. ¶ Præterea illa quæ distingũtur ex natura rei sunt distincta realiter, patet de virtute uocabuli. Nihil em̃ aliud uidetur esse distinctio ex natura rei quam distinctio realis: nec econtra; sed illa quæ distinguntur formaliter distinguntur ex natura rei igitur &c. probatio minoris: quia distinctio per formalitates: vel est extra actum intellectus: uel nõ sed ex comperatione ĩtellectus patet per omnes quĩ ponũt istas formalitates. Si secundũ videlicet ꝙ distinctio

dinctio per formalitates sit opus siue per operationem intellectus. tunc erit distinctio rationis, quod est contra formalizantes. Si est extra actum intellectus, igitur erit ex natura rei, & per cõsequés realiter quod est propositũ. ¶ Prȩterea sicut se habet res subiecti ad formalitatem subiecti, ita se habet res ꝑprie passionis ad formalitatẽ proprie passionis ergo per locũ a transmutata proportione. Sicut se habet res subiecti ad rem propriæ passionis, ita formalitas subiecti ad formalitatem proprie passionis: sed res subiecti est eadem cum re proprie passionis, vt patet per te: qui dicis: quod sunt idem essentialiter & realiter ergo formalitas subiecti est eadem cum formalitate proprie passionis: & sic non distinguntur, & per consequens non distinguntur formaliter quare &c. ¶ Præterea ꝙ est substãtia est vera res, sed formalitas substãtiæ est substãtia, igitur formalitas substãtiȩ est vera res. Maior patet de se, quia est prædicatio superioris de inferiori. Minor patet, quia formalitas substãtiȩ est quod quid est substãtiæ, ut patet per istos, sed quod quid est est idem cum re cuius est, patet 7. meta. igitur quod quid est substãtiæ est substãtia. Et ultra quæcumque per ueram rem distinguntur: realiter distinguntur: sed quæ formaliter distinguntur per ueram rem distinguntur ergo quæcũque formaliter distinguntur realiter distinguntur. ¶ Præterea quæcũque habent diuersas diffinitiones distinguntur realiter vel ratione, patet quia diffinitiones diuerse siue differentiæ in eisdem posite uidentur

tur

tur sufficere ad distinctionem realem uel rationis: sed illa quæ distinguntur per formalitates habent diuersas diffinitiones, ut patet per istos, igitur &c. ¶ Præterea si illa quæ distingũtur formaliter essent idem realiter tunc ab uno & eodem sumerentur unitas & pluralitas, quod videtur inconueniens. Assumptum tamen probatur, quia per te ab uno & eodem, in quo est unitas rei & esse sumitur pluralitas formalitatum & sic ab uno & eodem sumetur unitas & pluralitas: sed hoc est fasum: ut dictum est: vt patet 2. de generatione, idem inquantum idem non est natum facere nisi idẽ. ¶ Præterea accipio formalitatem subiecti & sit a, & accipio formalitatem passionis & sit b, tunc quero vel a & b, habent aliquid commune uel nihil commune. Si nihil cõmune ergo a, & b, se totis distinguntur: sed quæ se totis distinguntur realiter distinguntur ergo a. & b. realiter distinguntur, sed per istos illa sunt eadem realiter, ergo illa quæ in nullo sunt eadem realiter uel non sunt eadem realiter erunt eadem realiter quod manifestam includit contradictionẽ. Si detur quòd a. & b. habent aliquid commune, uel est reale uel rationis, si sit ens reale. ergo illa sunt entia realia, & sic facient distingui realiter illa quorum sunt formalitates, scilicet subiectum & propriam passionem. Si autem sit ens rationis, igitur ille formalitates erunt entia rationis: & sic facient illa quorum sunt formalitates distingui tantum secundũ rationem: quod est contra eos: quia dicunt quòd distinctio per formali-

mali-

malitates eſt maior quã diſtinctio rationis. ¶ Praete rea quęcunquæ diſtinguntur quidditatiue diſtingun tur realiter,& eſſentialiter patet,quia quidditas res & eſſentia idem ſunt,ſed quæ diſtinguntur formaliter diſtinguntur quidditatiue, patet: quia per iſtos: formalitas nihil aliud eſt quàm rei quidditas, ergo quæ diſtinguntur formaliter diſtinguntur realiter, & eſſentialiter,quod eſt ꝓpoſitũ. ¶ Pręterea arguit Herueus brito ordinis Prædicatorum, & dicit has rationes demõſtrare nulla propria paſsio protenditur vltra ſuum proprium,& adequatum ſubiectum, ſed diſtinctio eſt paſsio entis, ergo non protenditur vltra ens,ſed omne ens, vel eſt reale vel rationis, vt patet. r. meta, igitur omnis diſtinctio,vel eſt realis vel rationis, & ſic nulla erit diſtinctio media inter diſtinctionem realem,& rationis,& ita non erit dare diſtinctionem formalitatum vel per formalitates nec diſtinctionem ex natura rei niſi cõtineantur ſub aliquo iſtorum modorum, & ſic habeo propoſitum quod diſtinctio formalis infert diſtinctionẽ realem. ¶ Præterea quæcũq; diſtinguntur numero diſtingũtur realiter, patet. quia quæ ſunt numeraliter diſtincta non includit cõtradictionẽ unum eſſe ſine alio, & per conſequẽs realiter diſtinguntur: ſed quæ diſtinguntur formaliter diſtinguntur numeraliter probatio. quia quę diſtinguntur formaliter diſtingũtur quidditatiue ut patetper iſtos: & quæ diſtingũtur quidditatiue, diſtinguntur ſpecifice. patet quia quidditas ponit rem in eſſe ſpecifico: ſed quæ diſtin gun-

guntur specie distingũtur numero : ut patet primo tho. & .5. meta. & etiam quia distinctio specifica est maior quã distinctio numeralis, & maior distinctio infert minorem secundum omnes: sed quęcunq; numero distinguntur realiter distinguntur: igitur de primo ad ultimum: quæ formaliter distinguntur realiter distinguntur: ꝙ est propositum. ¶ Præterea. arguit sic Frãciscus de marchia ad idem. Illa quæ habent realiter, & essentialiter diuersas formas realiter, & essentialiter distinguntur. patet clare ex intentione Philosophi. nono Metaphisices. Forma distinguit, & separat: sed quæ distinguntur formaliter distinguntur per formam, vt patet de uirtute uocabuli: ergo quæ distinguntur formaliter, realiter distinguntur, & essentialiter. ¶ Præterea nisi illa, quæ formaliter distinguntur distinguerentur realiter: tunc formalitas non esset: principium sufficiens distinguendi aliqua realiter. patet de se: sed hoc est falsum. patet. quia per paternitatem in diuinis quæ est quædam formalitas. pater in diuinis distinguitur ab essentia formaliter & a filio in diuinis realiter. ergo realiter, & essentialiter. Et confirmantur omnes iste rationes sic. Omnis differentia rationis facit compositionem rationis, ergo omnis distinctio seu differentia ex natura rei facit compositionem ex natura rei: sed in diuinis, vel in simpliciter simplici nulla est compositio, ergo ibi nulla est distinctio ex natura rei, nec per cõsequens formalis. Aliæ multæ rationes formantur ab istis

quibus

quibus pro nunc ſuperſedeo:quia iſtis intellectis & ſolutis alię faciliter intelligentur & ſoluentur.

IN OPPOSITVM Arguitur ex quintuplici auctoritate, & primo ex auctoritate logicali ſic: quia dicit Ariſtot. in prædicamẽtis,capitulo de qualitate quod idem calor numero qui eſt de prima ſpecie qualitatis,ut eſt diſpoſitio,eſt de tertia,ut eſt paſſibilis qualitas: ſed certum eſt quòd idem calor unus numero eſt realiter & eſſentialiter idem. Et tamen facit diuerſas ſpecies, vel ponitur ſub diuerſis ſpeciebus ergo oportet ponere diuerſas formalitates per quas facit diuerſas ſpecies vel per quas reponatur ſub diuerſis ſpeciebus. Et ſic cum identitate rei reali ſtabit: immo neceſſario oportet ponere diuerſas formalitates. ¶ Secundo probatur idem auctoritate naturali. Dicit enim philoſophus tertio phy. ꝙ actio & paſſio cum idem ſignificent realiter in numero· habent tamen ꝙ quid erat alterum,& alterum diſtincta: ſed diſtinctio per quod quid erat arguit diſtinctionem formalitatum,ergo cum eadem re eſſentialiter ſtabit diuerſitas formalitatum. ¶ Tertio arguitur auctoritate morali,dicit enim philoſophus in ethicis ꝙ virtus & iuſtitia ſunt eadem res; ſed tamen ſunt diſtincta ſecũdum rationem quidditatiuam; ſed diſtingui per rationem quidditatiuam eſt diſtingui formaliter, ergo cum identitate reali ſtat pluralitas formalitatum iſte tres auctoritates concludunt contra arduerſarium, licet non concludant contra ſcotiſtam vel contra marroniſtam. ¶ Quarto arguitur aucto-

auctoritate metaphysicali. Dicit enim phylosophus quarto met. t. cōm. tertij quod ens & unum sunt vna natura,& hoc idem dicit 4. tho. cap. primo;distincta vero ratione quidditatiua,& per consequens sunt eadem realiter,& distincta formaliter, ergo cū identitate essentie,& essentie rei,& rei naturæ, & naturæ, stabit distinctio quidditatiua,& formalis.¶Et si dicatur: non soluendo sed proteruiendo sicut consueuerunt, ꝙ phylosophus capit ibi ens, & unum ve distincta secundum rationem idest per intellectum.

¶ Cōtra magis distinguitur ens ab uno quam ens ab ente: sed ens ab ente distinguitur per intellectum, ergo oportet quòd sumatur maior distinctio ibi,quā distinctio secundum intellectum, & per consequēs sumetur ratio pro ratione quiditatiua,& non pro ratione intellectus: quæ ratio vel distinctio quidditatiua est maior quam ratio vel distinctio intellectus.

¶ Quinto probatur idem auctoritate theologica: qa certum est quòd essentia diuina a supposito puta a patre & filio nō est alia essentialiter & realiter,quia si hoc,iam esset pluralitas rerum in diuinis,quod est hæreticum, & tamen conceditur quòd ibi est diuersitas formalis, patet quia pater dicitur ad alterum, scilicet ad filium,& filius ad patrem,& tamen essentia non dicitur ad aliud,quia ꝙ ad alind dicitur secundum beatum Aug. de tri. lib. 7. capitulo primo non est essentia,& debet intelligi formaliter, ergo cum identitate rei stabit distinctio formalitatum.

RE-

ESPONDEO In ista questione sic procedam. Primo aliquas diuisiones prę ponam. Secundo numerum cuiuslibet distinctionis, & identitatis aperiam. Tertio dabo modum inuestigandi, & inferendi unam distinctionem, & identitatem ex alia. ¶ Quantum ad primum dico quòd ens diuiditur in ens reale, & in ens rationis, & ista est diuisio æquiuoci analogi in sua analogata æquiuocata. ¶ Ens reale est quod habet esse seclusa quacũq; operatione intellectus siue quocunque actu collatiuo cuiuscunq; potentiæ siue intellectus siue volũtatis siue cuiuscunq; alterius potẽtię, & sic ens reale prædicatur quidditatiue de deo, & de decẽ prædicamẽtis. Ens vero rationis capitur tribus modis secundũ Sco. prima dist. 4. sententiarũ. q. ij. ¶ Primo modo pro illo quod habet esse in anima subiectiue, vt species actus & habitus. ¶ Secũdo modo obiectiue sicut vniuersalia sunt in anima per species a rebus cãtas, vel a deo impressas. ¶ Tertio mõ ꝑ cõparationẽ passiua, qua per intellectũ unum obiectum cognitum ad aliud obiectum cognitum comparatur. Ens rationis duobus primis modis non distinguitur contra ens reale accipiendo ens reale sicut capiebatur in præcedenti diuisione; sed ens rationis tertio modo captum nullo modo continetur nec continet sub se ens reale tanquam superius suum inferius. ¶ Vltra dico quòd ens reale prima sui diuisione diuiditur per ens quantum, & non quantum secundum Sco. 5. q. quolibet. Ens quantum per finitum

nitum & infinitum:abſolutum & reſpectiuũ. Omne enim ens dicitur formaliter abſolutum quod non eſt formaliter ad aliud ſicut eſt deus,& omnia attributa in diuinis & tria genera generaliſsima tantum .ſ.ſubſtantia quantitas, & qualitas. Ens uero reſpectiuũ dicitur illud quod formaliter eſt ad aliud ſicut ſunt in diuinis proprietates notionales,& relationes communes, & iſta ſeptem prædicamenta ſcilicet ad aliquid actio. paſſio. quando, ubi, ſitus, & habitus. Et iſtarum relationum quædam dicuntur intrinſecus aduenientes ſicut ſunt omnes relationes de prædicamento ad aliquid;aliç uero ſunt relationes extrinſecus aduenıẽtes,vt ſunt illæ relationes de ſex vltimis prædicamentis. Dicitur autem relatio intrinſecus adueniens quæ neceſſario ponitur poſitis fundamento & termino, ſicut eſt paternitas filiatio ſimilitudo implicat enim contradictionẽ ponere duo alba quin ſit ſimilitudo,etiam per diuinam potentiam ſecundũ Sco. 2. & 3. ſententiarum:& in multis alijs locis. Sed relatio extrinſecus adueniens eſt quæ non neceſſario ſequitur extrema poſita in actu, ita ꝙ per aliquam potentia fundamentum, & terminus poſſunt poni: & tamen non erit relatio, vt patet de relatione agentis ad paſſum poſſibile eſt enim ponere ignẽ & ſtuppam,& tamen non erit combuſtio. ¶ Et ſi dicatur ꝙ ignis non eſt proximum fundamentum cõbuſtionis: ſed approximatio agentis ad paſſum,licet hoc ſit falſum: quia illa approximatio non denominatur agens vel patiens: tamen adhuc poſſunt eſſe

combuſtiuum,& combuſtibile approximata vt patu it de tribus pueris in camino ignis ardentis. Daniel. 3. & non erit combuſtio, & ſic patet ꝙ tales relatio nes ſunt extrinſecus aduenientes. ¶ Dico ultra ꝙ ens diuiditur in ſubſtantiam & accidés,& loquor de ente finito & creato, Iuxta quod nota ꝙ ſubſtantia ca pitur tribus modis. Vno modo ſubſtantia dicitur quod eſt a ſe ad ſe & per ſe vt eſt Deus,& ſic non ca pitur hic ſubſtantia: quia clarum eſt ꝙ Deus non eſt ens creatum nec finitum. Alio modo dicitur ſubſtã tia quæ eſt per ſe & ad ſe, ſed non a ſe vt eſt ſubſtan tia perfecta prædicamenti ſubſtantiæ incipiendo a genere generaliſsimo vſq; ad indiuidua incluſiue. Tertio modo dicitur ſubſtantia quæ nec eſt per ſe nec a ſe ſed in alio; quia eſt pars ſubſtantiæ perfectæ & complete ſicut ſunt formæ ſubſtantiales. Et dico ꝙ ſunt in alio ſicut pars eſſentialis,vel integralis ſub ſtantiæ eſt in ſubſtantia. ¶ Secundo nota ꝙ circa ulti mam diuiſionem nuper dictam, ly accidens, poteſt capi dupliciter. Vnomodo pro omni illo quod cõ uenit alicui,& non eſt de diffinitione quidditatiua eius: & ſic propria paſſio eſt accidens ſuo ſubiecto, & omne accidens commune eſt accidens ſuo ſubiecto: & omne inferius ſuo ſuperiori. Et ita forte poſ ſet concedi ꝙ proprie paſsiones entis accidunt enti & cuilibet inferiori ad ens capiendo iſto modo acci dens. Secũdo modo accipitur accidẽs pro illo quod accidentaliter perficit illud quod exiſtit in ſe perfe- ctum nec neceſſario conſequitur ipſum ſed ineſt ei

contin

contingenter, & ſic ſumitur quando dicitur ꝙ accidens eſt quod adeſt & abeſt &c. ¶ Conſequenter dico ꝙ res aliquando venit de ratus ta. tum. quod eſt firmus a. um. & iſta eſt ſemper cũ exiſtentia actuali. Alio modo dicitur res a reor ris. &c. quod eſt opinor ris. Et ſic omne quod eſt tam in eſſe obiectiuo: ſicut omnes res mundi ab eterno fuerunt: quam in eſſe imaginabili, poteſt dici res. Et iſto ſecundo modo accipiendo rem poteſt dici ꝙ omnia creata, & omnia creabilia ante mundi conſtitutionem eſſent res: & quòd Sor. & Plato diſtinguebantur realiter, & ſic de alijs. Prædictam diuiſionem ponit Sco. 35. di. primi ſen. ¶ Conſequenter dico ꝙ ens diuiditur in ens ſimpliciter, & in ens ſecundum quid ſiue in ens in potentia ſubiectiua & in ens in potẽtia obiectiua, & iſta diuiſio eſt eadem cum præcedente, dempto eo quod addebatur in ſecundo membro: quã in eſſe imaginabili, & non capio hic ens ſecundum quid vt ſub ſe continet entia rationis ſiue relationes rationis & fícticia, ſed ut continet ſub ſe præciſe illud cui non repugnat verum eſſe exiſtentiæ. Et ſic dico ꝙ ens vt eſt ſubiectum metaphiſicæ, & adequantũ obiectum intellectus noſtri dicitur vniuoce de ente ſimpliciter, & de ente ſecundum quid, ſaltem ad illa eſt vniuocum prædicatum. Pro quo eſt notandum ꝙ ſecundum Sco. di. 7. primi ſen. q. 3. & diſt. 3. eiuſdem q. 3. Diferentia eſt inter eſſe vniuocum prædicatum & vniuoce prædicari. Vniuocum enim prædicatum eſt uniuerſaliter quãdo cõceptus illus quod

prædicatur est in se unus ex natura rei, si sit res primæ intentionis. Et hoc modo album dictum de ligno & lapide est prædicatum vniuocum: & vniuersaliter omnis prædicatio accidẽtis de subiecto. Et per oppositum illud dicitur æquiuocum quod prædicatur non secundum vnitatem conceptus. Et sic inter vniuocum, & æquiuocum non est medium, patet clare ex rationibus ipsorum. Vniuoca enim dicuntur quorum nomen est comune & ratio substãtiæ est eadem. Equiuoca vero quorum nomen est comune & ratio substantiæ non est eadem. modo habere eãdem rationem, & non habere eandem rationem cum sint contradictoria, nullo modo possunt compati medium. ¶ Ex quo infero quod omne analogum vel est æquiuocum vel vniuocum. Vniuoce vero prædicari, est quando ratio seu diffinitio prædicati includitur in ratione seu diffinitione subiecti: & hoc quidditatiue: sic ꝙ non prędicatur vt album de lapide; nec vniuersaliter vt quodcunq; accidens de subiecto: siue proprium: siue comune, nec ut inferius de superiori: nec vt genus de differentia: nec ut differentia de genere, nec ut modus intrinsecus de eo cuius est modus intrinsecus, sed vt solus conceptus quidditatiuus & qualitatiuus pertinentes ad primum modum dicendi per se prædicantur. ¶ Vlterius est aduertendum ꝙ duplex est vniuocatio vt ad præsens spectat, scilicet vniuocatio transcendens, & vniuocatio limitata. Vniuocatio limitata est respectu alicuius prædicati potentis prædicari de multis secundum

ſecundum habitudinem alicuius vniuerſalium a Porphyrio aſſignatorum & iſto modo ens non prędicatur vniuoce de entibus ſicut dicit Porphyrius. Si qs enim omnia entia vocet æquiuoce inquit nuncupabit,& non uniuoce. ¶ Vniuocatio tranſcendens eſt vnitas alicuius conceptus ex natura rei potentis de multis generibus generaliſſimis prædicari, vel de vno generaliſſimo,& de aliquo quod non eſt in prædicamento. Exemplum primi ut ens, bonum; uerum; relatio; abſolutum &c. dicuntur vniuoca uniuocatione tranſcendenti; Exemplum ſecundi; ut iuſtitia, ſapientia; dicuntur uniuoca uniuocatione tranſcendenti, nec requiritur ad hoc q aliquod prædicatum ſit tranſcendens q prædicetur de omnibus prædicamentis, ſed ſufficit q prædicetur de aliquo prædicamento,vel de aliquo reponibili, & q non ſit per ſe in genere,ſicut eſt ſapientia, iuſtitia, & ſic de alijs. ſic Sco. 8. di. pri. ſen. q. 3. ¶ Aduertendum vlterius q ens capitur dupliciter, uno modo tranſcẽdenter: alio modo tranſcendentiſſime. Ens tranſcendentiſſime captum eſt æquiuocum quacumq; æquiuocatione: quia vt ſic capitur ens,eſt cõmune ad ens reale,& ens rationis,& clarum eſt quòd ut ſic non dicit aliquem conceptum unum: quia uel ille conceptus eſſet ſecluſo opere intellectus uel non,ſi ſic:ergo aliquid quod eſſet præter opus intellectus includeretur quidditatiue in illo quod non eſſet præter opus intellectus: cuiuſmodi eſt ens rationis. Si non eſſet præter opus intellectus; ſed per opus intellectus, ergo

go ali quid quod eſt per opus intellectus includeretur quidditatiue in illo quod eſſet præter opus intellectus, quod vr̃ falſum, & ſic relinquitur quod ens ut ſic captum, non eſt uninocum. ¶ Prædicta ratio facit mihi fidem & credo illam eſſe inſolubilem, licet Frã. de mayrõis nitatur eam ſoluere, ſed iudicio meo non ſoluit. ¶ Ens uero tranſcendenter captum eſt ens cõmune ad deum & creaturam, quod aſſignatur primum obiectum noſtri intellectus ex natura potentiæ, & primum obiectum uoluntatis, & primũ ſubiectum metaphyſicæ, & ut ſic eſt uniuocum ad omne illud quod eſt ſecluſo opere intellectus collatiuo, & ſic eſt uniuocum ad differentias ultimas, & ad proprias paſſiones & breuiter ad omnia poſitiua: vt dictum eſt. ¶ Verum eſt tamen quod non prædicatur uniuoce de ultimis differentijs & proprijs paſſionibus ſuis, ſed tantum de deo & decem prædicamentis. Et de materia & de forma ſecundum Sco. in tertia di. primi ſententiarum q. 3. Et poſſet addi etiam quòd prædicatur uniuoce de illis quæ directe mediant inter ipſum & decem prædicamenta: cuius modi ſunt abſolutum & relatio. Et ſecundum has diuiſiones tu potes ſaluare omnes auctoritates militãtes contra uniuocationem entis. ¶ Notandum ulterius ꝙ ens diuiditur in ens ſimplex & compoſitum. Simplex autem dicitur multis modis. Primo modo dicitur ſimplex quod non eſt compoſitum nec componibile, & iſto modo ſolus deus dicitur ſimplex quia eſt ſumme ſimplex Summe enim ſimplex dicitur

tur quod non est compositum nec componibile. Et isto modo omne aliud a deo diceretur compositum ut compositũ opponitur simplicitati isto modo sũpte. Secundo modo dicitur simplex quod non habet conceptum quidditatiuum & qualitatiuum, & isto modo dicitur simplex quod habet conceptum simpliciter simplicem: sicut sunt ens & passiones entis: modi intrinseci & omnes differentie ultime, quia habẽt conceptum simpliciter simplicem. ¶ Conceptus autem simpliciter simplex est ille qui non est resolubilis ĩn alios conceptus simplices quorũ quilibet posset actu simplici distincte cognosci, qui secundum Sco. uel totaliter scitur, uel totaliter ignoratur, quia non habet aliquid secundum quod posset concipi & aliquid secundum quod possit ignorari. Et isti simplicitati opponitur constitutio rei ex conceptu determinabili & determinatiuo, & loquor semper de conceptu obiectiuo & non qualitatiuo: quorum differentia alias patebit. Tertio modo aliquid dicitur simplex, quia non est compositum ex re & re, cuiusmodi sunt omnia accidentia, materia prima, forma substantialis, angelus, & anima, licet aliqui dicant angelum & animam habere materiam & formam, quod non credo uerum loquendo de materia & forma physicali, sed bene componuntur ex genere, & differẽtia siue ex realitate potẽtiali & realitate actuali, quæ compositio non debet dici proprie compositio rei & rei, sed magis realitatis & realitatis secundum Sco. in tertia, & in octaua dist. pri. sen. Et

isti simplicitati opponitur cõpositio materie & forme. Quarto modo aliquid dicitur simplex, quia nõ est mixtum, & sic celum: secundum ueritatem, & quatuor elementa, licet sint composita ex materia & forma, sunt tamen simplicia idest non mixta, et isti simplicitati opponitur mixtum. Ex prædictis patet ꝙ ex quatuor modis iam dictis potest aliquid dici compositum uel constitutum, ut patet considerãti. ¶ Aduerte tamen quod duplex est compositio .s. cum his & ex his unde sola constituta dicuntur com posita compositione ex his, licet constituentia possint dici composita compositione cum his, sicut ma teria & forma, subiectum & accidens, & accipio cõ stitutionem limitatam, & sic dico ꝙ omne ens mundi creatum est compositum ex re & re uel compositione ex his, uel cõpositione cum his extendendo ẽt cõpositionẽ ad cõpositionẽ essentialem quæ est materiæ cũ forma & ad cõpositionẽ accidentalem quæ est accidentis cum subiecto, unde licet angelus, acci dentia; materia prima, et forma substantialis non sint composita compositione ex his possunt tamen dici composita compositione cum his. Remanet ergo solus deus non compositus nec componibilis aliqua compositione. ¶ Rursus ens diuiditur in ens necessarium & in ens contingens. Vnde illud dicitur necessarium quod non potest non esse. Contingens uero quod potest esse & non esse. Inuenio tamen duplex necessarium & duplex contingens scilicet complexum & incomplexum. Necessarium complexum

est

est quod non potest non esse uerum sicut sunt propositiones primi modi & secundi, & sic de alijs. Cõtingens uero cõplexũ est ꝙ põt eẽ quãdoq; verũ, & quãdoq; falsũ sicut sũt propositiones de materia cõtingẽti. Necessariũ autem incomplexũ est quod non potest non esse, & hoc dupliciter uel quantum ad esse simpliciter, & sic solus deus dicitur necessarium, quia est a se, & per oppositum illud dicitur contingens simpliciter loquendo, quod est ab alio & potest esse, & non esse. Necessarium vero secundum quid est illud quod non potest non esse quantum ad esse secundum quid, sicut sunt omnes res mundi quę sunt possibiles habuerunt enim ab eterno esse cognitum, & in aliquo priori naturæ ante determinationem diuine uoluntatis: & per consequens necessario sunt in tali esse, quia quod pręcedit determinationem diuine uoluntatis est necessarium, nec aliquid dicitur cõtingens ut opponitur isti necessitati. ¶ Ens ulterius diuiditur in ens independens, & in ens dependens. Ens independens est deus, q̨ a nullo est, nec ĩ genere cause efficiẽtis nec materialis nec formalis, nec finalis, ut ingeniose multũ deducit Sco. 2. di. primi sen. & 8. eiusdem. Ens uero dependens est ꝙ ab alio est in aliquo genere cause. Cũ igitur omnia alia a deo sint ĩ genere cause efficientis: sequitur ꝙ depẽdẽt. ¶ Sed dices si omnia dependent ut tu dicis: cũ dependentia sit relatio: sequeretur quod saltem omnia alia a deo essent ad aliquid quòd uidetur inconueniens & contra philosophum quarto meta. ¶ Respon

detur

detur quod argumentum cócludit quod omnia alia a deo ſunt ad aliquid denominatiue quia in omni ente fundatur reſpectus effectiuitatis ſeu dependentie: & illud cócedo. Nec hoc negaret phyloſophus: ſed non probat quod omnia ſunt ad aliquid formaliter & quidditatiue, ſic uoluit negare phyloſophus omnia eſſe ad aliquid. ¶ Sed tu dices: iſte reſpectus fundatus in creatura ad deum terminatus uel eſt res diſtincta a creatura, uel nõ ſi nõ ergo omnia ſunt ad aliquid eſſentialiter & quiditatiue vt videtur, ſi ſic ergo creatura: puta homo vel angelus poterit eſſe ſine tali reſpectu & ſic non dependebit ad deum probatur ſecunda conſequentia, quia licet poſterius diſtinctum realiter aliquando non poſſit eſſe ſine ſuo priori, tamen vniuerſaliter prius ſic diſtinctum poteſt eſſe ſine ſuo poſteriori; tertia conſequentia probatur quia effectus formalis non poteſt eſſe ſine ſua cauſa formali etiam per diuinam potentiam, quia cauſalitas cauſe materialis & formalis dicunt imperfectionem, & ſic ſeparata tali dependentia creatura non eſſet dependens. ¶ Dico breuiter conformiter ad Sco. prima di. ſecundi ſententiarũ. Quod talis dependentia eſt eadem realiter cum creatura, & uniuerſaliter omnis relatio ſine qua uel ſine cuius terminó fundamentum non poteſt eſſe: talis relatio identificatur realiter cum ſuo fundamento. Clarum eſt ꝙ creatura non poteſt eſſe niſi dependeat & niſi deus ſit, ergo creatura eſt realiter ſua dependentia. Et ſimiliter dico de dependentia totius compoſiti eſſentialis ad ſuas

ſuas partes & de dependentia qua relatio dependet a fundamento. ¶ Ex hoc infero quod capiendo hoc modo dependentiam nullá creatura abſoluta depen det ab alia, cum etiam in genere cauſe efficiētis crea turam abſolutam poſſit deus ſeipſo creare & conſer uare. ¶ Deinde notandum quod ſecundum Bonetum in prædicamentis, ens diuiditur in unum & multa, & etiam ſecundum phyloſophum, unũ (ut in prædicto loco dicit Bonetus) dicitur quinq; modis. ¶ Primo modo dicitur unum unitate tranſcendenti, & ſic omnia de quibus ens tranſcendenter dicitur uniuoce ſunt unum iſta unitate. ¶ Secundo modo dicitur unum unitate generica generaliſſima, & ſic omnia unius prædicamenti ſunt unum iſta unitate. ¶ Tertio mõ dicitᶜ unũ unitate ſpeciei ſubalterne, & ſic omnia dicuntur unum iſta unitate quæ ſub eadé ſpecie ſubalterna cõtinentᶜ. ¶ Quarto mõ dicitur unũ unitate ſpeciei ſpecialiſſime, & ſic omnia indiuidua eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime ſunt unum iſta unitate. ¶ Quinto modo dicitur unum unitate numerali, un de quanto unitas eſt ſuperior, tanto eſt minor ſecun dum doctrinam. Sco. in multis, locis unde maior unitas per bonam conſequentiã infert minorem, ſed non minor maiorem, licet ſtet cum ea, multa uero capitur tot modis quot unum, ut clare patet practicanti, quia tot modis dicitur unum oppoſitorum quot modis dicitur & reliquum, & hæc de primo articulo.

QVANTVM

VANTVM ad secundum articulum sunt septem partiales articuli declarandi. ¶ In primo uidebitur quid est identitas rationis & eius distinctio. ¶ In secundo quid est identitas ex natura rei & eius distinctio. ¶ In tertio quid est identitas formalis & eius distinctio. ¶ In quarto quid est identitas realis, & eius distinctio. ¶ In quinto quid est identitas essentialis & eius distinctio. ¶ In sesto quid est identitas subiectiua, & eius distinctio. ¶ In septimo quid est identitas obiectiua & eius distinctio.

IVXTA Primum articulum sunt aliqua notanda. ¶ Primo notandum est quòd intellectus est duplex .s. agens cuius est omnia facere, & intellectus passiuus seu possibilis cuius est omnia fieri, ut ait Aristo. 3. de anima Tex. cõm. 18. & dico quòd isti duo intellectus sunt due formalitates in anima quæ ex natura rei distinguntur, licet cũ aĩa sint idẽ realiter. Notandũ secundo q; duplex est actus ĩtellectus. s. rectus & collatiuus, actus rectus appellatur quo ĩtellectus fertur super aliquã rem absolute, ut quãdo intellectus intelligit rosam. Actus uero collatiuus appellatur quo intellectus rem intellectã comparat ad seipsam vel ad aliam. Notãdum tertio quod ratio capitur multis modis. Primo modo pro diffinitione sicut in diffinitione uniuocorum & æquiuocorum capitur. Et dicitur diffinitio ratio :qa est indicatiua obiecti intellectus vel rationis. Secundo mõ, p ipsa uirtus uel potẽtia ratiocinatiua: siue sit intellectus, siue uoluntas,

luntas,quæ amat creaturã ,ppter deũ, siue sit uirtus imaginatiua:quę discurrit circa particularia.Tertio mõ capitur ,p discursu rationis a præmissis ad cõclusionẽ:qui dicitur actus collatiuus.Quarto modo forma dicitur ratio : quia est ratio cognoscendi compositum,& materiam,cognoscitur namque materia per analogiam ad formam primo physic. De multiplici acceptione huius nominis forma videbitur in sequẽtibus. ¶ Istis præsuppositis pono duas conclusiones. Prima est quòd illa sunt idem uel eadem ratione quæ habent eundem conceptum omnino indistinctum a parte rei, & etiam indistinctum ex parte intellectus, ut homo est idem sibi ipsi, & omnia entia tertij modi perseitatis : & sic de alijs. Secunda conclusio, illa distinguuntur ratione quæ distinguuntur per actum collatiuum intellectus præcise. Ex quo sequitur primo quòd in omni propositione mundi in qua etiam prædicatur idem de se ipso, subiectum & prædicatum distinguuntur ratione: quia sicut contradictio fundata in entibus ex natura rei cõcludit distinctionẽ ex natura rei, ita cõtradictio fundata in entibus rationis concludit distinctionem rationis. ¶ Secundo sequitur quòd inter entia realia & rationis ut inter animal & genus, similiter inter entia rationis inter se ut inter genus & speciem est distinctio rationis: quia non fit nisi ex sola collatione intellectus:& accipio distinctionem rationis quę est a potentia ratiocinante & non pro distinctione rationis quæ est a natura rationabili. ¶ Ex hoc patet

tes quòd diſtinctio rationis ē reſpectus rationis per actum collatiuum a potentia ratiocinante cauſatus. ¶ Similiter patet quod illi qui reſpondent ad iſtud argumentũ eſſentia diuina eſt communicabilis, paternitas eſt incommunicabilis, ergo eſſentia diuina & paternitas diſtinguntur aliter quam ratione, reſpondetur namque quod argumentũ cõcludit quod diſtinguntur pluſquam ratione ratiocinante, ſed nõ plus quam ratione ratiocinabili: patet inquã quòd non eſt diſputatio niſi ad uocem: quia nec intelligũt vim uocabuli diſtinctionis ex natura rei: quia quod illi uocant diſtinctionem rationis rei ratiocinabilis formalizantes uocant diſtinctionem ex natura rei, & ſic capio in concluſione mea diſtinctionem rationis quæ eſt præciſe & ſolum a potentia ratiocinãte. ¶ Sed quod iſta diſtinctio rationis ſit ficticia probatur ab aduerſarijs noſtris dupliciter, primo ſic. Omnis diſtinctio non uana ſortitur robur & eſſe ex aliqua re, ergo iſta diſtinctio rationis uel ſortitur robur a re: & ſic eſt realis: & non rationis tantum, ut uſus es iſto uocabulo rationis: uel ſi non ſortitur robur a re, ergo eſt ficticia. ¶ Secundo arguitur ad idem ſic, & eſt quaſi confirmatio argumenti: quia intellectus intelligens rem aliter quam ſit eſt falſus: quia ſi intelligat rem diſtinctam vel rem eſſe diſtinctam & non ſit diſtinctio aparte rei intellectus falſæ intelligit, igitur &c. ¶ Reſpondeo ad iſta quod diſtinctio rationis ſortitur robur a re ideſt a non repugnantia rei ad ſic uel ſic concipi. Ex hoc ſequitur

tur talis diſtinctio non eſt pura fictio. ¶ Ad ſecundũ quòd eſt confirmatio, dico quod intelligere rem aliter quam ſit capitur dupliciter. ¶ Vno modo intelligendo ipſam non eo modo quo eſt nõ tamen quod intelligatur ſub modo ſibi repugnante: ut intelligẽdo lineam quæ unitur materię ſenſibili non intelligendo hmõi materiam: non repugnat linee. ¶ Alio modo intelligendo rem modo repugnanti ſue naturæ: ut intelligendo deum eſſe corporeum. Dico ergo quòd ille qui ĩtelligit rem aliter quam eſt ſecũdo modo fallitur: non autem primo modo: ſic in propoſito quando intelliguntur diſtincta ſecundum rationem abſque habitudine ad aliqua ſecundum rẽ diſtincta non erit talis alietas. ¶ Forte dicet aliquis negando iſtam diſtinctionem eſſe aliam a diſtinctione ex natura rei: quia illa quæ diſtinguntur ratione diſtinguntur ex natura rei. ¶ Cõtra hoc arguitur ſic: ſi hoc eſſet uerum ſequeretur tunc quod illa quæ eſſent eadem ex natura rei eſſent diſtincta ex natura rei patet: quia formo iſtam propoſitionem: eadem ex natura rei ſunt eadem ex natura rei, ibi eſt diſtinctio rationis, ut prius dictum eſt quia idem poſitũ in ſubiecto diſtinguitur a ſe ipſo poſito in prędicato ratione. Sed ſequitur per te quod iſta diſtinguntur ex natura rei, ergo illa quæ ſunt eadem ex natura rei ſunt diſtincta ex natura rei: quod claudit contradictionem, & hæc de primo partiali articulo huius ſecundi articuli principalis.

QVANTVM

VANTVM ad secundum articulum qui est de identitate ex natura rei: & eius distinstione sunt aliqua notāda. ¶ Primo est notandum quod res & ens quantum ad præsens spectat consideraṫ dupliciter primo modo pro omni positiuo quod ex natura rei est extra nihil, & isto modo modi intrinseci, & differentiæ ultime dicuntur ens uel res. Alio modo magis stricte pro illo quod est præcise ens uel res quidditatiue,& sic ens uel res dicitur precise de deo & creatura de absoluto & respectiuo: & de illis quæ sunt in recta linea prædicamentali, & de materia & forma,ut dictum est superius ex intentione Scot. & isto modo nec passiones entis nec modi intrinseci, nec differētiæ vltime dicuntur res uel ens: sed solum dicuntur aliquid rei & non res:secundo modo capiendo rem. Pro istis assignatur una regula generalis .s. quandocunq; aliqua ita se habent quòd unum est ens vel res proprie accipiendo rem,& aliud est aliquid rei eius præcise, non sunt omnibus modis idem. Ista regula patet per istud principium comune: quando aliqua sic se habent quod aliquid cōpetit uni ex natura rei quod non competit alteri: talia distinguuntur, & si non realiter saltem aliqua alia distinctione,& sic nō sunt omnibus modis idem. ¶ Secundo notandum quòd in diuinis quadrupla est differentia non identitatis. ¶ Prima est inter quidditatem seu essentiam & modum intrinsecum,& etiam inter ipsos modos intrinsecos. ¶ Secunda est inter attributa .s. inter

ſcientiam & ſapientiam, ſimiliter inter intellectum & uolun atem, ſi phas eſt attributa nominari quia 26. di. primi ſen. Dicit doctor quod intellectus & uoluntas non ſunt proprie attributa ſicut bonitas & iuſtitia. Similiter inter uolitionem & intellectionē. ¶ Tertia eſt inter notiones ideſt inter ſpirare & dicere, quia dicere eſt reſpectus patris ad filium, & ſpirare patris & filij ad ſpiritum ſanctum. ¶ Quarto eſt inter eſſentiam & relationes, & etiam inter eſſentiā & attributa. Et poſſet addi quinta quæ eſt inter conſtituta & conſtituentia. ¶ Tertio notādum eſt quòd accipiendo iſta proprie .ſ. ſubſtantiā naturam, eſſentiā quidditatem ſeu formalitatem, habent ordinem inter ſe: nā oīs eſſentia eſt quidditas ſeu formalitas, ſed nō econtra, ut patet in diuinis, & oīs natura eſt eſſentia, & non ecōuerſo quia multe ſpecies quæ ſunt eſſentie cum diffiniantur & tū non ſunt nature cū nō ſint principium ꝓductiuum alicuius forme abſolute, ut ſunt reſpectus, & oīs ſubſtātia eſt natura ſed non conuerſo, quia qualitas eſt natura, & tū nō eſt ſubſtātia proprie accipiendo ſubſtantiam. Circa quòd eſt notandum ꝙ quiditas ſumpta cum mō dr̄ proprie eſſentia, denudata a modo dicitur quidditas. ¶ Quarto eſt notandum quòd formalitas capitur tribus modis, primo mō large: & tunc ſic diffinitur. Formalitas eſt aliquid repertum in re, ex natura rei, quod non oportet ſemper intellectum mouere, dummodo poſſit intellectum terminare, dr̄ reptum in re, ꝑꝑ relationes rationis dicitur quòd non ſemper oportet mouere intellectum dū modo poſſit terminare, ꝑpter relationes reales, quæ

 dicuntur

dicuntur formalitates,tamen intellectum mouere nō possunt,cum idem sit mouere intellectum & cāre partialiter intellectionem per spēm sui,mō dictū est nūc ꝙ relationes non sunt ꝓductiuæ alicuius forme absolute quare &c. Et isto modo capiendo formalitatem oē illud quod est extra nihil dicitur formalitas,cuiusmodi sunt modi intrinseci, differentie ultime, & sic de alijs & sic formalitas est cōis ad realitatē & quidditatem. Secundo modo capitur formalitas ꝓprie,et sic formalitas dicitur de omni eo quod est ens quidditatiue, & de omni eo quod est aliquid præter quam de modis intrinsecis,& isto modo formalitas conuertitur cum realitate obiectiua,nec cōior est ea sed realitas obiactiua & formalitas isto modo sunt cōiores quidditate,& sic accipiemus formalitatem cum loquimur de distinctione formali. Tertio mō capitur formalitas strictissime pro illo quod prædicatur quidditatiue de aliquo uel de quo aliquid quidditatiue prædicatur, & isto modo formalitas est minus comunis quam realitas, sed conuertitur cum quidditate. Et licet differentie indiuiduales dicantur formalitates capiendo formalitatem duobus primis modis:non tamē sunt formalitates capiendo tertio modo, & ista diuisio est necessaria cuilibet formalizanti. ¶ Et quia ibi tactum est de quidditate iccirco notandum ꝙ quidditatiuum dicitur sex modis. ¶ Primo modo essentiatiue, & sic illud dicitur quidditatiuum quod dicit totā essentiam alicuius,& sic spēs specialissima dicitur esse quidditatiuum,cum secundum. Prophyrium dicat totam essentiam indiuiduorum. Nolo tamen dicere qu indiuiduum

indiuiduum includat intrinsece differentiā indiuidualem vltra naturam specificam, sed uolo sic intelligere ꝙ spēs dicit totam essentiam indiuiduorum, ita quod īdiuidua nullū prædicatū q̄dditatiuū addūt vltra prædicata cōuenientia naturę specifice q̄dditatiue & essētialiter in ea inclusa. ¶ Secundo modo aliquid dicitur quidditatiuū cōstitutiue, & sic illud dicitur quidditatiuū ꝙ intrinsece constituit aliq̄ rem ut materia & forma physicaliter; genus, & dr̄ia metaphysicaliter loquēdo. ¶ Tertio mō dicitur aliquid quidditatiuū specificatiue, & sic illud dicitur quidditatiuū quod vltimo ponit rem in esse specifico, sicut est differentia specifica. ¶ Quarto modo dicitur quidditatiuum representatiue, & sic illud quod est representatiuum alicuius essentie: siue sit actus intelligendi siue species ītelligibilis dicitur q̄dditatiuū isto mō. ¶ Quīto mō dr̄ quidditatiuū indicatiue, & sic illud dicitur quidditatiuum ꝙ essentiā indicat vt diffinitio. ¶ Sexto modo dicitur quidditatiuū prædicatiue, & appropriate, & sic illud præcise quod prædicatur in quid dicitur quidditatiuum. Et posset addi septimus modus, licet improprius, ꝙ aliquid dicitur quidditatiuum cōsecutiue, & isto mō proprie passiones consequentes essentiā possent dici quidditatiue. ¶ His notatis pono duas conclusiones. ¶ Prima est ista illa sunt idem ex natura rei de q̄bus duo prædicata opposita secluso opere intellectus collatiuo uerificari non possunt: ut homo est homo, sor. est sor. ¶ Secunda conclusio, illa distinguntur ex natura rei siue modaliter de quibus, seu inter quorum extrema duo contradictoria secluso opere intellectus

verificari possunt, sic se habent diffinitio & diffinitū: quia secluso opere intellectus diffinitio est saltem con stitutiua, diffinitum uero non, totum etiā & partes lo quendo de toto metaphysico & non de toto physico, quia certum est ꝙ secundū uiam doctoris totū physicum & sue partes distiguntur realiter & plusquam ex natura rei. Totum āt metaphysicum quod nō compo nitur ex re, & re sed ex realitate & realitate distinguit ex natura rei præcise a suis partibus sic quod non rea liter. Totum enim secluso opere intellectus dicitur constitutum, partes non. Constitutum aūt & non con stitutum contradicunt. ¶Similiter superius præter opus intellectus est multiplicabile in plura, inferius ue ro non, multiplicabile & non multiplicabile contradicunt: Sic ēt in diuinis distingūtur essentia dīna & re latio puta paternitas, quod probat Sco. secunda d. pri. snīarum, q̄a essentia dīna ē cōicabilis tribus personis, paternitas non, pater cōicat essentiā filio per generationem, & tamen non cōicat sibi paternitatem, ergo oportet ꝙ sit aliqua distinctio ante oēm actum intelle ctus collatiuum inter essentiam diuinam & paternita tem. ¶Similiter ergueretur ꝙ pater & filius cōicant es sentiam spūi scō, & tamen non cōicant sibi suas notio nes .s. paternitatem, & filiationem. ¶ Nolo tamen dicere ꝙ essentia diuina non distinguitur plusquā ex na tura rei a relationibus in diuinis, quia ēt distingunt formaliter ut dicetur postea. Hac etiam distinctione distinguitur modus intrinsecus ab eo cuius est modus sicut finitas ab humanitate, infinitas a diuinitate.

EST AVTEM modus intrinsecus secundum

Sco.

Sco. 8. di. pri. q. 4. qui additus alteri non uariat rationem formalem constituti per ipsum nec est remotus ab illo .i. quæ de se nullam rationem formalem dicit. Modus enim intrinsecus est inconceptibilis per se, quia non concipitur nisi cum illo cuius est modus. Et dicunt aliqui quod dicitur modus intrinsecus ex eo quia non intrat rõnem formalem illius cuius est modus intrinsecus, nec debet proprie cõcedi ꝙ distinguitur a tali re formaliter. Modi intrinseci ĩ dĩnis secundum aliquos sunt infinitas, necessitas eternitas & existentia, licet esse existere videatur esse de cõceptu formali dei & quidditatiue, in primo modo dicendi per se de deo prædicetur secundum doctorem in secunda distinct. pri. In creaturis sunt modi intrinseci actus & potentia contingentia, intensio & remissio, existentia, & sic de alijs. Isti modi opponuntur inter se, quia unus alteri sicut infinitum finito, contingens necessario, & sic de alijs. ¶ Omnes isti modi intrinseci nec intrant quidditatem nec differunt ab ea formaliter positiue, sed bene negatiue, hoc est quòd non sunt de ratione formali ipsius quidditatis, quorum sunt modi intrinseci, & tales modi reducuntur, ad illud genus in creaturis cuius est sua quidditas. ¶ Landulphus tamen in suo primo in prologo tenet oppositum cum quo multi tenent quod modus intrinsecus est idem formaliter cum illo cuius est modus intrinsecus, videlicet constituti per ipsum & exemplificat de infinitate quæ est modus intrinsecus dei & est de qu dditate seu de ratione q̃dditatiua ipsius dei hoc etiam uidetur tenere doctor in quolibet, quia ex eo ꝙ

natura diuina est infinita, est natura diuina, cum natura diuidatur, quia alia est finita, & ista est creaturarũ alia autem infinita & ita est natura diuina.¶ Sed quęrendum est, quæ ergo est differentia inter modum intrinsecum & differentiam cum utrumq; sit de ratione quidditatiua sui constituti? ¶ Dico quod maxima est differentia. ¶ Primo qm̃ differentia dicit realitatem actualem qualitatiuam quæ præsupponit realitatem potentialem quam contrahat, & sic vbicunq; est differentia proprie accipiendo differentiam ibi est compositio realitatis potentialis & realitatis actualis quæ compositio sufficit ad hoc quod aliquid sit per se reponibile in prædicamento, non sic est autem de modo intrinseco secundum Sco. dist. 8. pri. imaginatur enim Sco. & subtiliter ꝙ ens dicit conceptum quidditatiuum dictum de deo & creatura in quid: qui contrahitur per aliquos conceptus dicentes quale, sed nec iste conceptus dicens quid dicitur conceptus generis, nec illi conceptus dicentes quale sunt conceptus differentiarum, quia iste conceptus quidditatiuus est communis ad finitum & infinitum qualis communitas non potest esse in conceptu generis: cum talis conceptus sit necessario limitatus. Isti autem conceptus cõtrahẽtes dicunt modum intrinsecum ipsius contracti, & non aliquam realitatem perficientẽ illã. differentiæ autem non dicunt modum intrinsecum realitatis alicuius generis: quia in quocunq; gradu intelligatur aĩalitas non propter hoc inuenitur rationalitas vel irrationalitas esse modus ĩtrinsecus animalitatis; sed adhuc intelligitur animalitas in tali gradu perfecti-

perfectibilis a rõnalitate & irrationalitate. ¶Sed que res qũo poteſt conceptus communis deo & creaturæ realis accipi niſi ab aliqua realitate eiuſdem generis: & tunc videtur ꝙ ſit potentialis ad illã realitatem a qua accipitur conceptus diſtinguens: & tunc videtur eſſe idem iudicium de ente & modis intrinſecis ipſum contrahentibus ſicut de conceptu generis, & differentiarum, ergo ſi cõceptus gñis & differentiæ neceſſario faciant compoſitionẽ aliquã in illo in quo ſunt. Similiter videbitur dicendũ de ente & de ſuis modis intrinſecis ipſum contrahentibus. ¶ Cõfirmatur quia ſicut duę ſpecies conueniunt in realitate generis, & differunt per differentias: ita etiam deus & creatura conueniunt quidditatiue in ente & differunt per modos intrinſecos.¶ Reſpondeo breuiter ſecundũ doctorem prædictum, quãdo intelligitur aliqua realitas cũ ſuo modo intrinſeco ille conceptus nõ eſt ita ſimpliciter ſimplex quin poſsit concipi illa realitas abſque modo iſto: ſed tunc eſt conceptus imperfectus illius rei, poteſt etiam concipi cum illo modo: & tunc eſt perfectus conceptus illius rei. Exemplum ſi eſſet albedo in octauo gradu intenſionis, quantuncunque eſſet ſimplex oĩno in re, poſſet tamen concipi ſub ratione albedinis tante: & tunc perfecte conciperetur conceptu adequato ipſi rei: vel poſset concipi preciſe ſub ratione albedinis: & tunc conciperetur conceptu imperfecto & deficiente a perfectione rei. Conceptus aũt imperfectus poſſet eſſe cõis albedini illi & alij, & conceptus perfectus proprius eſſet, requiritur ergo diſtinctio inter illud a quo accipitur conceptus cõis,
 & inter

& inter illud a quo accipitur conceptus proprius in deo & creatura: nõ quidẽ ficut diſtinctio realitatis & realitatis; ſed ficut diſtinctio realitatis & modi proprij intrinſeci eiuſdem quæ diſtinctio ſufficit ad habẽdum conceptum perfectum & imperfectum de eodẽ: quorũ imperfectus ſit cõis & perfectus ſit proprius: ſed conceptus generis & differentiæ requirunt neceſſario diſtinctionem realitatum non tm̃ eiuſdem realitatis perfecte & imperfecte conceptæ. ¶ Iſtud poteſt declarari ſic, ſi ponamus aliquem intellectum perfecte moueri a colore ad intelligendũ realitatem coloris & realitatem differentiæ: quantuncunque habeat perfectum conceptum adequatum prime realitatis a qua accipitur conceptus generis, non tamen habet in hoc conceptum realitatis a qua accipitur differentia nec e cõuerſo, ſe habet ibi duo obiecta formalia quæ nata ſunt terminare diſtinctos conceptus proprios. Si autem eſſet tm̃ diſtinctio in re ſicut realitatis: & ſui modi intrinſeci: non poſſet intellectus conceptũ proprium habere illius modi intrinſeci & non rei: ſed in illo conceptu perfecto haberet vnum obiectũ adequatum illi .ſ. rem ſub modo. ¶ Et ſi dicas: ſaltem conceptus cõis eſt indeterminatus & potentialis ad ſpecialem cõceptum, ut realitas ad realitatem: uel ſaltem conceptus entis cõmunis non erit infinitus: quia nullum infinitum eſt potentiale ad aliquid. ¶ Concedo quod conceptus ille cõis deo & creaturæ, nec de ſe eſt finitus nec infinitus: quia ſi eſſet infinitus de ſe, nõ eſſet de ſe communis deo & creaturæ, finito & infinito. Si etiam eſſet de ſe finitus: ita quod de ſe includeret

ret finitatem: tunc non competeret infinito, & ratio istorum duorum dictorum est, quia quod conuenit alicui superiori de se: ut est indifferens ad omnia sua inferiora conuenit oibus suis inferioribus, intelligendo quod illud prædicatum conueniat superiori sic indifferenti habenti suppositionem personalem, sed debet iste conceptus dici indifferens ad finitum, & infinitum & ideo potest concedi quod est finitus negatiue, idest non ponens infinitatem, & ut sic est determinabilis per istos modos intrinsecos quæ sunt finitas & infinitas. ¶ Sed si arguas, ergo realitas a qua accipitur est finita, non sequitur: non enim accipitur ab aliqua realitate; ut conceptus adequatus realitati siue ut perfectus conceptus illi realitati adequatus, sed diminutus, vel imperfectus, in tantum etiã quod si ista realitas a qua accipitur videretur perfecte & intuitiue: intuens ibi non haberet distincte distincta obiecta formalia .s. realitatem & modum: sed idem obiectum formale, tamen intelligens intellectione abstractiua propter imperfectionem illius intellectionis potest habere vnum ꝑ obiecto formali; licet non habeat alterum hæc Sco. vbi supra, & sic patet quod licet modus intrinsecus secundum illũ modum dicendi pertineat ad rationem quidditatiuam sicut & differentia: tamen valde differunt: ut dictũ est. ¶ Secundo differunt modus intrinsecus & differentia: quia modus intrinsecus variat solum rationem quidditatiuam: accipiendo rationem quidditatiuam pro conceptu quidditatiuo illius cui additur siue contracti per ipsum. Differentia uero variat rationem quid

ditatiuam

ditatiuam & formalem: & sic intelligitur dictum scoti: quod modus Intrinsecus est qui additus alteri nõ variat rationem formalem. Non enim dicit quod nõ variat rationem quidditatiuam sed formalem: quia quidditatiuam bene potest variare: ut patet deffinitate & infinitate quæ uariant rationem seu conceptum quidditatiuum ipsius entis. ¶ Quæ autem differentia sit inter rationem quidditatiuam solum & quidditatiuam & formalem simul: forte alias dicetur solum istud dico pro nũc quod ratio quidditatiua & formalis conuenit solum speciei siue specialissime siue subalterne: & omnis & sola talis ratio debet habere genus & differentiam ipsam constituentia, ut patet per Porphyrium in prædicabilibus. Ratio vero quidditatiua potest conuenire oĩbus alijs habentibus conceptum cõem quidditatiuum & proprium qualitatiuum. Et sic ratio quidditatiua & formalis ẽ quæ datur per priora quæ sunt de essentia diffiniti: & sic patet secũda differentia inter modum intrinsecum & differentiã. ¶ Ex prędictis infero quòd quidditas & eius modus intrinsecus & modi intrinseci adinuicem: & omnia quæ sunt in recta linea prædicamentali distingun tur ex natura rei abinuicem. Et similiter ens a deo & creatura & breuiter quodlibet constitutiuũ a suo con stituto, oĩa enim ista distinguntur secluso opere intellectus, & non distinctione reali proprie capiendo distinctionem realem ergò aliqua distinctione media inter distinctionem rationis & realem isto modò sum ptam. ¶ Hanc distinctionem mediã voco ex natura rei. quæ ut patet ex ui vocabuli nisi a proteruo negari nõ

potest,

poteſt, licet diſtictionem inter modum & quidditatem Franciſcus modalem appellauerit tãquam a denominatione imperfectiori & ignobiliori. ¶ Sed cõtra iſtam diſtinctionem ab aduerſarijs noſtris arguitur ſic. Vel diſtinctio ex natura rei eſt preter opus intellectus vel per opus intellectus, ſi ſolum per opus intellectus ergo eſt diſtĩctio rationis ſolum per uos: qui ſic diffinitis diſtinctionem rationis. Si eſt preter intellectum, ergo eſt diſtinctio realis: quorum utrũque negaſtis. ¶ Dico ꝙ diſtinctio realis poteſt capi dupliciter, vno modo large pro omni diſtinctione quæ eſt ſecluſo opere intellectus. Et ſic inter diſtinctionem rationis & diſtinctionem realem non eſt diſtinctio media, & ſic dico quod diſtinctio ex natura rei eſt realis iſto modo capiendo diſtinctionem realem. Alio modo capitur diſtinctio realis ꝓprie quæ eſt inter rem & rem, & ſic dico quod inter diſtinctionem realem, & diſtinctionem rationis eſt diſtinctio ex natura rei media & formalis, ex hoc patet quod diſtinctio ex natura rei eſt reſpectus qui oritur ex proprijs rationibus formalibus terminorum ſecluſo quocumque actu potentiæ collatiue, & hæc de ſecundo articulo huius ſecundi articuli principalis.

QVANTVM ad tertium articulum ĩ quo videndum eſt de identitate & diſtinctione formali ſunt aliqua notanda. ¶ Primo notandum eſt quod formalitas venit de formali & formale de forma, forma ãt dr̃ multipliciter. ¶ Vno modo dicitur forma prout eſt altera pars compoſiti & hæc appellatur forma partis.

¶ Alio

¶ Alio modo poteſt accipi pro forma totius, videlicet pro tota ipſa natura abſtractiua ſumpta ſicut humanitas dicitur forma totius nō per informationem materiæ; ſed qua ſuppoſitum eſt quidditatiue homo forma primo modo dicta eſt per ſe terminus formalis generationis: ſed forma ſecundo modo dicta eſt terminus per ſe primus & adequatus ipſiuſmet generationis. ¶ Alio modo dicitur forma de omni ſubſtātia in materiali eo modo quo deus & intelligentiæ dicuntur formę. ¶ Alio modo accipitur pro forma accidentali. ¶ Alio modo accipitur pro quacunque ratione ſub qua ex natura rei aliquid poteſt concipi. Et ab iſta forma ultimo modo ſumitur formalitas de qua hic intendimus, vnde licet ab utraque forma ꝓportionaliter nominetur formalitas non tamen ſic intendimus hic de ea, ideo formalitas hic intenta nihil aliud eſt quā ratio obiectiualis ſub qua vnaqueq; res concipi poteſt ex natura rei: & dicitur formalitas a forma iſto modo propter ſimilitudinem quam habet cum forma primo modo & ſecundo modo dicta quia ſicut forma illis duobus modis capta ē ratio cognoſcendi rem cuius eſt ita etiam forma uel formalitas hoc vltimo modo dicta. ¶ Secundo eſt notandum quod hæc dictio formaliter eſt modalis dictio aduerbialis & determinatiua & ſumitur quinque modis: vt ait Franciſ. in primo di. 8. ¶ Primis tribus modis ſumitur ut dicit determinationem copule propoſitionū primi modi per ſe, ut cū dr̄ primo mō homo formaliter eſt animal ſecundo modo homo formaliter eſt rationalis, tertio modo homo formaliter eſt animal rationale.

tionale. ¶ Quarto modo ſumitur formaliter vt notat formam vel determinationem alicuius per denominationem intrinſecam ipſum denominantem vt homo formaliter eſt riſibilis, homo formaliter eſt albus & ſic de alijs. ¶ Quinto notat actum vel operationẽ quo vel qua quis agit uel patitur uel operatur: ut cũ dicitur petrus intellectione formaliter intelligit: viſione formaliter uidet: & ſic de alijs. ¶ Tertio notãdum quod quadruplex eſt prædicatio, prima eſt quidditatiua & formalis vt eſt primus modus dicendi per ſe: & hæc habet quatuor gradus, primus gradus eſt quando per ſe ſuperius in quid prædicabile prędicadicatur de ſuo per ſe inferiori: ut quando ens prædicatur de deo & creatura, vel genus de ſua ꝓpria ſpecie, vel ſpecies de ſuo proprio indiuiduo. ſecundus gradus quando prædicatum intrinſecum dicens quale prædicatur de illo cui conuenit intriſece ut differẽtia de diffinito, vel modus intrinſecus de cõſtituto per ipſum, ſed illam opĩonem quã ſuperius recitaui prędenti articulo. Exẽplum primi membri huius ſecundi gradus ut hõ eſt rationalis. Exemplum ſecundi, vt deus eſt infinitus, uel eſſentia diuina eſt infinita. ¶ Notãdum tamẽ eſt quod rationale ſumitur dupliciter, uno modo ut conſtituit tanquã pars formalis, nec iſto mõ dicit aptitudinem, ſed eſt differentia uel tenens modũ dr̃ie. Alio modo vt dicit aptitudinem ratiocinãdi, & ſic eſt propria paſſio, nec iſto modo facit prædicationem quidditatiuam, quia nulla aptitudo pertinet ad primum modum dicendi per ſe. Prædictã diſtĩctionẽ ponit Frã. ſuper por. ca. de differentia, tertius gradus

eſt

eſt quãdo tota ratio intrĩſeca prædicatur de ſuo conſtituto,vt quãdo diffinitio prædicatur de diffinito, ut homo eſt animal rationale, quartus gradus eſt quãdo idem prædicatur de ſeipſo,ut homo eſt homo. Et capitur hic prędicatio q̈dditatiua ut diſtĩguitur contra prædicationem in qua prædicatur aliquid extraneum quia ut dicit Boetius hæc propoſitio,homo eſt homo, non eſt proprie quidditatiua prædicatio: q̄a nihil idẽ omnimode eſt de quidditate ſuipſius,ſed large eſt q̈d ditatiua prout diſtinguitur contra denominatiuã, & iſti quatuor gradus faciunt primum modum dicendi per ſe. ¶ Aſſignantur etiam alij tres ab Ari.primo poſte. t. c.9. ſic ſecundus modus dicendi per ſe eſt quãdo propria paſſio prædicatur de ſuo ſubiecto & iſte modus habet duos gradus, primus eſt quando adequata paſsio p̄dicatur de ſuo adequato ſubiecto primo ut homo eſt riſibilis; ſecundus gradus eſt; quando paſsio adequata ſuperiori de per ſe inferiori ad ſubiectum prædicatur: ut ſor. eſt riſibilis. ¶ Tertius modus non eſt prædicandi ſed eſſendi, & iſto modo omnia per ſe ſunt quæ per ſe & non in alio exiſtunt ſicut deus & omnes prime ſubſtantiæ: quia nullo mõ ſunt in alio. ¶ Quartus modus dicendi per ſe eſt quãdo effectus formalis p̄dicatur de aliquo mediante ſua cauſa formali,vel quando actus profluens ideſt progrediens a cauſa formali dicitur de effectu formali mediãte cauſa formali: vel quando effectus prædicatur de ſuo immediato principio productiuo:Exemplum primi,vt homo albedine eſt albus.Exemplum ſecundi ut albũ albedine diſgregat:calidũ calore calefacit.Exẽplum

plum tertij, intellectus intilligit: voluntas uult, & sic de aliis. ¶ Sed hic insurgunt due difficultates, prima est ĩ quo modo dicẽdi ꝑ se sunt propositiones in q̃bus prædicãt per se inferiora de suis superioribus, uel passio iferioris de superiori ad subiectum talis passionis. ¶ Dico breuiter cõtra multos ꝙ tales prædicationes nullo mõ sunt ꝑ se, licet .n. tales indiffinite vel particulares sint necessariæ non tamen sunt per se, ꝓbatur dupliciter ex ĩtẽtione phylosophi, primo q̃a dicit phylosophus ꝙ ꝓpositiones per se nõ conuertũtur, ꝙ non debet intelligi ꝙ non conuertuntur absolute, cum conuersio sit adequata passio propositionis, saltem cathegorice, sed debet intelligi ꝙ non conuertuntur in alias propositiones per se, sed ista est per se hõ est aĩal, ergo ista non erit per se, aĩal est hõ, & idem est iudicium de oĩbus alijs talibus. ¶ Secundo probatur, quia dicit phylosophus ꝙ ꝑ se infert de oĩ, ita ꝙ a propositione per se ad propositionem de oĩ est bona consequẽtia, ergo si ista essent per se, animal est hõ, ista esset bona cõsequẽtia, ergo si ista esset per se: aĩal est homo, ista esset bona cõsequẽtia, aĩal est homo ergo oẽ aĩal est homo. cõsequens falsum, ergo illud ex quo sequitur, videlicet ꝙ ista sit per se, aĩal est homo, & idem dico de ista, animal est risibile & de oĩbus talibus. ¶ Secunda difficultas, in quo modo dicendi per se sunt iste propositiones, homo albus est hõ albus, homo albus ẽ homo; homo est homo albus & similes. ¶ Respondeo breuiter ꝙ nullo modo sunt per se. Pro cuius declaratione ampliori noto tres regulas optimas quæ habent a Sco. in primo di. 2. in materia de propositione per se nota, &

in tertio

in tertio di. 7. & 22.¶ Prima regula est ꝙ de ratione in se falsa nihil vere & affirmatiue prædicatur, nec ipsa de aliquo prædicatur, immo nec ipsa de seipsamet, Ista enim non est uera : homo est homo irrationalis, homo irrationalis est animal, homo irrationalis est homo irrationalis, nulla illarum est uera: & simile ē iudicium de omnibus alijs. ¶ Secūda regula est quod de illo quod est in se ens per accidens nihil per se prædicatur, nec de aliquo ipsum per se prædicatur, immo nec idem de seipso. Nulla enim istarum est per se homo quantus est homo, for. est homo quantus, homo quantus est homo quantus. ¶ Tertia regula est, ꝙ de conceptu per accidens siue contingēti nihil necessario ꝑdicatur, nec ipse de aliquo nec idem de seipso. ¶ Exemplum huius regulæ est: cum homo niger dicat conceptum contingenter vnum: nulla istarum est necessaria, homo niger est homo, homo est homo niger, homo niger est homo niger. ¶ Prima regula sic posset persuaderi, & breuiter: quia si ista esset uera: homo irrationalis est homo irrationalis de qua magis videtur: tunc ex uero sequeretur falsum, probatur sic: quia bene sequitur: homo irratronalis est homo irrationalis, ergo homo irrationalis est homo, a parte in modo ad suum totum. Et vltra ergo homo ē homo irrationalis per conuersionem, & ultra, ergo homo est irrationalis, & irrationale est homo, sed omnia ista sunt falsa, ergo & ista propositio ex qua omnia ista illata sequuntur .s. homo irrationalis est homo irrationalis, est falsa: quod est propositum. ¶ Secunda & tertia regula simul probantur per probationem

bationem tertie,q̃a si ista esset necessaria uel per se, hõ: niger est hõ niger ex necessario sequeretur contingens quod est falsum,ut probatũ est ĩ cõsequentijs,probatur tamen cõsequentia,quia bene sequitur homo niger est homo niger,ergo homo niger est homo,a parte in mõ ad suum totum, & ultra conuertendo,ergo hõ est hõ niger,& ultra ergo homo est niger a parte in modo ẽt ad suum totum,omnes iste ꝓpositiones illate sunt contingentes,ergo & ista,homo niger est homo niger,est contingens,& per conseques non necessaria nec per se, & intelligo per se primo modo uel secundo modo dicendi per se & sic manent regule infallibiliter uere. ¶Et si arguatur ꝙ in istis,homo niger est hõ niger, homo albus est homo albus est prædicatio eiusdẽ de seipso,ergo tales ꝓpositiones sunt ꝑ se & necessarie.¶Dico breuiter ꝙ quãdo dicimus ꝙ p̃dicatio eiusdem de seipso ẽ ꝑ se & necessaria, intelligendũ est de p̃dicatióne ĩ qua non p̃dicatur ens per accidens vel non subijcitur & sic patet responsio ad difficultatem. ¶Secũda p̃dicatio est formalis p̃dicatio & denominatiua,& hæc habet quatuor gradus,primus est quando differentia p̃dicatur de genere contrahibili per eã,ut aĩal est rõale, & quando modus intrinsecus p̃dicatur de suo contracto vel contrahibili,vt cum dicitur,ens est infinitum & sic de alijs. ¶Et si dicas ꝙ hic videtur contradictio,q̃a superius dictũ est sustinendo opinionem Lãdulphi,ꝙ quando modus p̃dicatur de eo cuius est modus est p̃dicatio q̃dditatiua,hic dicitur ꝙ est p̃dicatio denoĩatiua igitur. ¶ Respondeo & dico ꝙ non est contradictio,quia superius dicitur ꝙ talis p̃dicatio est q̃dditatiua,si modus p̃dicatur de constituto per ipsum cum sit de essentia ipsius se

cundum Lādulphum, hic dico ꝙ eſt ꝑdicatio denominatiua, quia ꝑdicatur non de conſtituto, ſed de cōtrahibili per ipſum, ſicut refert dicere homo eſt rationalis & aīal eſt rationale, cum prima ſit q̄dditatiua, & ſecunda ſit denominatiua, ita etiam refert dicere, deus eſt infinitus, uel eſſentia diuina eſt infinita, & ens eſt infinitū, quare dico conſequenter ꝙ due prime ſunt quidditatiue, ſecunda aūt non ſed denominatiua tm̄. ¶ Secundus gradus denominatiue ꝑdicationis eſt quādo ꝓpria paſſio ꝑdicatur de ſuo ſubiecto. Et iſte gradus eſt ſecundus modus dicendi per ſe. ¶ Et eſt ſciendum ꝙ ꝓpria paſſio cum ſit eadem res cum ſuo ſubiecto ſecundum Sco. & ſuos ſequaces eſt reductiue in illo genere ſeu ꝑdicamento in quo eſt ſuum ſubiectum per ſe. ¶ Tertius gradus ꝑdicationis denominatiue, & formalis eſt quando effectus formalis denominatiue ꝑdicatur de aliquo mediante ſua cauſa formali, ut homo ingredine eſt niger, uel quādo actus ꝓfluens a cā formali dicitur de effectu mediante cā formali, uel quādo effectus dicitur de ſuo immediato principio ꝓductiuo, & iſte gradus eſt quartus modus dicendi per ſe. ¶ Quartus gradus ꝑdicationis denominatiue formalis eſt quando accidens ꝑdicatur de ſuo ſubiecto, & pōt fieri nouem modis, poſito ꝙ petrus ſit ſubiectum in oībus his, dicendo petrus eſt bicubitus albus pr̄, agens patiens, calciatus, & ſic de alijs, & iſte gradus eſt de per accidens. ¶ Tertia ꝑdicatio eſt identice identica, & hæc eſt quando utrunq; extremum eſt formaliter infinitum, uel alterum tm̄ eſt formaliter infinitum, uel permiſſiue. ¶ Exemplum primi ut eſſentia diuina eſt bonitas, eſſentia diuina eſt iuſtitia, & ſic de alijs. Exemplū ſecundi, eſſentia diuina eſt filiatio, eſ-

ſentia

ſentia diuina eſt paternitas,& ſic de aliis. Exemplũ tertij,ut paternitas eſt entitas,humanitas eſt entitas,& ſic de alijs. ¶Pro quo notãdum eſt ꝙ iſtę prędicationes ſi ſunt uere,debet ꝑdicari concretum de concreto, uel abſtractum de abſtracto & non concretũ de abſtracto nec abſtractum de concreto. Maxime ſi talia concreta ſint adiectiua. Iſta .n. conceditur eſſentia diuina eſt generatio,tamen iſta non conceditur,eſſentia diuina generat uel generatur ſecundum magr̄m ſnīarum 5.di.pri. ¶Super quo verbo datur a Sco. pulcherrima regula ꝙ quãdo ſubiectum eſt ultima abſtractione abſtractum & ꝑdicatum ex ſua rõne formali non eſt aptum natum ꝑdicari niſi formaliter,propoſitio non eſt uera niſi ſit in primo modo dicendi per ſe,ratio eſt quia ſubiectum & ꝑdicatum modos ſignificandi oppoſitos dicunt ſibi incõpoſſibiles,unde de tali ſubiecto ſic ultimate abſtracto nihil ꝑt uere ꝑdicari niſi per ſe primo modo uel identice,hãc ꝓpõnem declarat Sco. ſic. Videmus enim ꝙ in ſubſtãtijs ſiue in prędicamento ſubſtãtie eſt una abſtractio tm̃.ſ. q̃dditatis a ſuppoſito ꝓpriæ naturæ,quia ſubſtãtie non ſunt nate concernere aliquid alterius naturæ,ideo prima ibi abſtractio maxĩa eſt abſtrahendo naturã humanã a ſuppoſitis q̃ vere ſunt illius naturæ, ſicut abſtrahitur cum concipitur humanitas nõ remanet vlterius alia abſtractio,& ideo iſtud ut ſic conceptum ē ꝑciſe ipſummet,q̃a cuilibet alij extraneum eſt,ſicut dicit. Aui. 5. meta. ꝙ equinitas eſt tm̃ equinitas & nihil aliud. In accñtibus autem quanto plura pñt concernere tanto plures pñt fieri abſtractiones,unde quia accidentia abſoluta concernunt duo .ſ. ſuppoſita alterius naturæ,& indiuidua naturæ ꝓprie licet a ſuppoſitis al-

terius naturæ abstrahant̃ tñ cõcernunt idiuidua ꝓpriæ naturæ, sic album concernit lignum, & hoc album siue hanc albedinem & illã, & ideo pñt ibi fieri due abstractiões una .s. accñtis a subiecto puta albedinis a ligno, & alia .s. q̄dditatis a supposito vel singulari, puta albedinis ab hac albedine, & illa quę sunt indiuidua sua. Et hanc circumloquimur per albedineitatem uel per hoc quod dicimus quidditas albedinis, & ista non concernit aliquod subiectum nec suppositum eiusdem naturæ nec alterius, in relationibus ēt quæ plura concernunt adhuc plures pñt fieri abstractiones. Cõcernit .n. relatio suum ꝓprium indiuiduum, fundamentum & subiectum, & secundum hoc pñt ibi fieri tres abstractiones, una relationis a subiecto. secunda relationis a fundamento. tertia quidditatis a supposito, & iste abstractiones sic se habent ꝙ licet abstractio fiat aposteriori & ex trinseco, non tamen a priori & intrinseco. Exemplum hoc concretum quod est cã dicitur de igne quia generat calorem in ligno, sed abstrahendo a subiecto remanet adhuc concretio ad fundamentum, puta si dicatur potentia causandi calorem. Calor .n. est potentia causandi calorem, non tamen ignis est potentia causandi. Adhuc põt fieri abstractio ulterior ad propriũ genus, puta si dicatur causalitas, & tunc nec ignis nec calor recipit p̄dicationem ipsius, tamen hæc causalitas est causalitas. Vltima abstractio, qualis est in substantijs, est ꝑ hoc quod dicimus, quidditas causalitatis, & hoc de nullo alio prædicatur. ¶ Ex prædictis apparet quid sit ultima abstractio cuiuslibet rei, quia q̄dditatis absolutissime sumpte ab omni eo quod est quocunq; mõ extra rõnẽ quidditatis, in qua quidẽ abstractione nihil aliud
10. inuenitur

Inuenitur seu intelligit pcise vel ratione nisi q̄ est ipsius qdditatis. Et dicunt quidā q̄ terminus ultimate abstractus in ppositione subiectus includit unū sincathegorema puta inquātum uel formaliter, primo modo, uel qdditatiue vel identice, & sic de alijs. ¶ Circa alium terminum ppōnis doctoris. s. q̄ pdicatum de quocūq; pdicat nō pōt pdicari nisi formaliter. Notandum est q̄ substātiua nomina pñt dupliciter pdicari in diuinis, quādoq; formaliter, ut deitas est deitas, quandoq; p identitatem vt deitas est sapiētia, sed adiectiua si prędicantur de necessitate formaliter, & denominatiue pdicantur, & hoc qa sunt adiectiua nā ex hoc q̄ adiectiua sunt significāt formā per modū informātis. Et iō de nullo vere dñr nisi quod se habet p modum informati de quo, uidelicet formaliter dñr talia sunt non tm̄ adiectiua nomina, sed oīa participia & verba. Sēper. n. in suo modo significādi īcludunt adiacentiam, & modum formalē respectu alicuius talis suppositi, & iō prædicantur quasi secundum secundum modum dicendi per se, quod ergo pdicentur identice, est ipsa prædicari mō opposito suo pprio modo dicendi uel prædicandi. His intellectis patet maior ista assumpta, quādo subiectum est abstractū vltimate, ita q̄ est abstractū ab omni quod est extra rationem eius, & prædicatum non pōt pdicari ex ratione formali nisi formaliter & modo inherentis siue quasi inherentis istud prædicatum non potest uere dici de illo subiecto nisi per se primo modo, quia istud prædicatum pręcise natum est formaliter prędicari, imo nō potest saluari veritas propter identitatem tm̄, quia subiectū est vltima & summa abstractione abstractū, immo non potest stare pro aliquo qualitercūq; alio a se, sed

præcise ꝑ se formaliter. Et iō oporteret ꝙ sua rō ꝑcise formaliter esset idem illi prædicato, quod non posset esse nisi illa ratio præcise includeret prædicatum patet ergo ꝓpositio. ¶Et si fiant syllogismi expositorij uel aliqui alij, debent solui partem datā in primo priorum, videlicet ꝙ maior vel minor reducantur ad ꝓpōnem de omni si sint affirmatiui, uel de nullo, si sint negatiui. ¶ Quarta prædicatio est tm̄ essentialis & ista est tm̄ in diuinis q̄ ponit Hilarius de trinitate, & est ista in qua denotatur cōsubstantialitas & origo, ut filius est de essentia p̄ris, per ly de essentia. uel substantia notatur cō substantialitas, & per ly p̄ris origo. ¶ Si aūt quæras an ista sit essentialis filius est de essentia, uel filius est essentie. ¶ Ad primum rn̄detur secundum Sco. di. 5. q. 2. primi sententiarum ꝙ non proprie dr̄ aliqua persona esse de essentia absolute sed addendo cum substātia personam aliq̄ originantem, bn̄ dr̄ ꝙ aliqua persona originata est de substantia illius persone, ita ꝙ hæc filius est de substātia diuina. non est ita concedenda sicut hæc filius est de substantia patris quia per secundum exprimitur consubstantialitas & origo ꝓpter genitiuum constructum cum casuali præpositionis per primam autem non notatur aliquid originās. ¶ Ad aliud dicendū, ꝙ licet Aug. dicat filium esse filium essentie p̄rs. 15. de tri. c. 18. Et doctor quidam dicat illam esse propriam, tamen uidetur probabilius dicendum quòd nō, quia quādocunq; relatm̄ construitur cum aliquo in tali habitudine casuali in qua natum est aliquid terminare illam relationem ut correlatiuum, tunc cōstruitur cum illo præcise ut cum correlatiuo. Exemplum patet construitur cum relatiuo in habitudine genitiui, simile in habitudine

tudine ablatiui,& secundum cōem sermonem videtur ꝙ cum quocunq; construatur tale relatm̄ expresse in tali habitudine casuali illud notatur esse correlatiuū huius relatiui. Non.n.dicimus iste canis est filius hoīs,qa ē filius & est hoīs,ut dn̄i canis,ita ꝙ ly hoīs cōstruit̄ cū ly canis ex vi possession̄s uel possessoris,sed uidetur significare ꝙ cōstruatur cū ly canis in ratione relatiui ut p̄ris,ita igit̄ in ista filius est essentie,ur̄ ly essentie accipi ut correlatiuum illius relatiui cum quo construitur, & tunc ad Aug. qui uidetur huic cōtradicere dicendo filius est essentie,dico ꝙ debet ītelligi ꝙ sit cōnstructio intrāsitiua ut filius esse essentie .i. filius est essentia non aūt debet intelligi quod sit constructio transitiua,quia alias esset falsa, ut dictum est. ¶Et si dicatur ꝙ ad istā filius est de substantia patris,videtur sequi ista filius est essentie patris,nego sequelā quia cōsequens notat relationem inter filium & essentiam sicut suū correlatiuū, quod non notat an̄cedens,sed tm̄ notat consubstantialitatem in essentia cum originatione notata in illo quod construitur cum essentia. Sic ergo patet, ꝙ ad veritatem prædicationis essentialis,ut hic capitur requiritur quod sit consubstantialitas & origo.¶ Vlterius notandum est quòd possumus inuenire multos gradus in vnitate,in primo gradu est vnitas aggregationis quæ est minima ut in aceruo lapidum,in secundo est unitas ordinis,quæ aliquid addit supra aggregationē, tertia est unitas per accn̄s vbi vltra ordinem est informatio licet accn̄talis unius ab altero eorum quæ sunt sic unum in quarto est per se unitas ex principijs essentialibus ex p se actu & ex per se potentia, in quinto est per se unitas simplicitatis quæ est uera identitas,quicquid .n. est

 ibi

ibi est realiter idem cuilibet & non tñ est unũ illi vnitate vnionis sicut in alijs modis. ¶ Vltra aũt oẽs istas identitates est identitas formalis ut dicit Sco. 2. di. q. 4. primi sententiarum. ¶ Istis notatis pono duas conclusiones, quarum primam accipio in passu pallegato quę est diffõ identitatis formalis data a Sco. di. 2. q.4. primi. ¶ Voco aũt inquit identitatem formalem, ubi illud quod dr̃ sic idem includit illud cui sic est idem in ratione sua formali & per se primo modo. Vide bene hãc diffõnẽ & videbis ꝙ de intentione doctoris fuit ꝙ inferius est idẽ formaliter superiori, quia dicit doctor, ꝙ illud quod sic est idem .s. formaliter, includit illud cui sic est idem. Clarum est ꝙ superius non includit inferius in ratione sua formali & per se primo modo, sed potius econtra, nisi dicas quod ponitur actiuũ pro passiuo ita quod sit sensus, illud dicitur esse idem formaliter alicui ꝙ includitur in sua diffinitione seu ratione sua formali & per se primo modo. ¶ Sed ista expositio vr̃ extorquere textum. Non .n. uidetur verisimile ꝙ iste doctor, qui fuit ita subtilis & qui etiam primus ample loquutus est de formalitatibus posuisset suã diffinitionem sic obscuram. ¶ Ex quo inferuntur duo correlaria primum est quod omnia prædicata quidditatiua superiora & omnes differentie essentiales & modi intrinseci non sunt idem formaliter suis constitutis siue inferioribus sed bñ econtra. Aliqui tamen ampliant identitatem formalem & dicunt ꝙ oĩa illa dicuntur esse idem formaliter quibus conuenit tm̃ una ratio formalis & quidditatiua sicut sunt omnia indiuidua eiusdem spẽi, sed hoc est improprie & abusiue vti idẽtitate formali. ¶ Secundũ correlariũ ꝙ nullum subiectũ est idem formaliter

maliter suo accñti nec econtra quia licet accidēs inclu dat substantiam in diffinitione additamentali, non tñ in ratione sua formali & per se primo modo. Essentie .n. prædicamentorum sunt impermixte secundum The mistium, quod debet intelligi formaliter. ¶ Secunda conclusio istius articuli est ꝙ illa distinguntur formaliter quæ habent aliã,& aliã formalitatem quarũ neutra alteram ĩcludit in ratione sua formali & per se primo modo, sicut dicimus quod subiectum & ꝓpria passio distinguntur formaliter. ¶ Ex ista conclusione inferuntur duo correlaria. ¶ Primum est ꝙ essentia diuina a relationibus distinguitur formaliter, quia conceptus absoluti non includit quidditatiue conceptum relatiui nec econtra. ¶ Secundum correlarium, ꝙ omnia attributa in diuinis, ut sunt intellectus & volũtas si fas est attributa nominari sapientia bonitas, & iustitia ab essentia diuina & a se inuicem, & etiam a relationibus formaliter distinguntur. ¶ Sed dices videtur quod in diuinis nõ sunt plures formalitates q̄a formalitas dicitur a forma, sed in diuinis non sunt plures forme ergo nec plures formalitates. Respõdeo quod argumentum nihil valet supponit enim quod superius negatum est quod.s. formalitas dicatur a forma, sicut capimus formã, & licet admittatur ꝙ formalitas a forma dicatur: adhuc tamen argumentum non valet: quia similiter arguerem: essentiale dr̃ ab essentia sed in diuinis sunt multa essentialia: secundum Dionys. ergo sunt multe essentiæ, si istud argumentum non valet nec tuum: ꝙ istud non ualeat patet: quia concludit conclusionem hæreticam. Et ideo pro me & pro te dico ad cõseq̄ntiã ꝙ nunquam bene arguitur a plurificatione con

sequentis ad plurificationem ãtis:maxime in diuinis immo nec ẽt in creaturis: vnde licet ista cõsequẽtia sit bona, iste homo est sciens uel qualis ergo habet scientiam uel qualitatem tamen non sequitur, iste homo habet plures scientias vel qualitates ergo est plures scientes uel plures quales. ¶ Dices quod nihil est ponendũ in diuinis nisi ꝙ habetur a ratione naturali, vel a fide: uel a sacra scriptura: uel ab aliquo doctore auctentico sed iste formalitates non habentur ab aliquo istorum quod debeant poni in diuinis ergo non sunt ponende. ¶ Breuiter dico quod sicut ex una de necessario & vna de contigenti infertur una de cõtingenti ex primo priorum, ita ꝙ ibi est bona consequentia, ita dico quod ex vna credita & ex alia naturaliter cognita per bonã cõsequentiã potest inferri una credita, modo sic est quod credimus & catholicę confitemur quod essentia diuina est cõicabilis: & de facto communicatur tribus personis & est absolutissima, paternitas autem nec est cõicabis nec cõicatur nec est ens absolutum. Isti propositioni addo vnam aliam naturaliter euidentem, ꝙ quãdocunque aliqua sic se habent quod aliquid conuenit uni ex natura rei seclusso opere intellectus quod nõ conuenit alteri: est ibi distinctio ex natura rei. Et quãdo unum est absolutum aparte rei formaliter & quidditatiue & aliud non immo est formaliter relatiuũ illa dicunt distinctas formalitates; isti ultime propositioni adde præcedentem & realiter concludes quod in diuinis sunt plures formalitates. ¶ Et confirmatur per beatum August. dicentem ꝙ alio pater est, & alio pater est pater: quia pater est essentia diuina, sed est pater paternitate. Ex hoc clarum est quod est distinctio inter

ter essentia diuinam & paternitatem: & similiter de alijs dicendum est. ¶ Item Hilarius de tri. dicit quod non efficit creaturam voluntas sed potestas. ¶ Item genus & differentia genere distinguuntur & plusquam genere: quia sec'dm philosophum 4. tho. differentia non participat genus nec est contra, & tñ non realiter distinguuntur igitur &c. probatur etiam ratione: quia in diffinitione esset nugatio. ¶ Et si arguatur in tertia figura sic omnis homo formaliter est animal omnis homo est formaliter rationalis, ergo rationale formaliter est animal. ¶ Rñdetur breuiter quod licet ex necessarijs nunquam sequitur nisi necessarium, tñ ex propositionibus per se nõ sequuntur propositiones per se: nec ex propositionibus formalibus & quidditatiuis sequũtur propositiones formales & quidditatiue. ¶ Et si contra pdicta arguatur iterum negando distinctionem formalem in diuinis, sic nulla essentia diuina distinguitur formaliter ab essentia diuina: paternitas est essentia diuina, & similiter filiatio bonitas: sapientia: & sic de alijs, igitur paternitas non distinguitur formaliter ab essentia diuina: consequentia in 4. pri. Maior est istorum formalizantium: quia nihil a se distinguitur ex natura rei & formaliter, minor est catholica, ergo cõclusio vera: ꝙ est propositum consequentia non peccat nec in materia in forma. ¶ Rñdetur quod nec iste syllogismus nec oẽs tales similes ualent ex eo ꝙ nõ regulãtur per dici de omni vel dici de nullo: ita quod fiat distributio in termino vel extra terminum: in numero vel extra numerum: & tunc maior erit falsa in ꝓposito & a nobis negata & non concessa, videlicet ista nihil quod est essentia diuina distinguitur formaliter

& ex

& ex natura rei ab essentia diuina. Et breuiter in omnibus talibus syllogismis ī ꝓpositione quę est de nullo debet poni nihil quod est, & in propositione quæ est de omni debet pōi omne quod est. ¶ Adhuc circa prædicta incidunt due difficultates: quarum prima est ꝙ ex eo quod dictum est quod attributa in diuinis distinguntur a se inuicem & ab essentia diuina formaliter iō quęritur vtrum quodlibet attributum habeat propriā infinitatem formaliter distinctam ab infinitate diuine essentiæ, cum prædicatio vnius de altero sit vera per identitatem vt dictum est. ¶ Respōdeo breuiter quod oīa absoluta communia tribus personis habent propriam infinitatem formaliter distinctam ab infinitate diuine essentiæ, verum est tñ quod oīa sunt infinita radicaliter ab essentia diuina, licet non formaliter ut dictum est. ¶ Secunda difficultas est vtrum concretum & abstractū distinguntur formaliter siue ex natura rei, verbi gratia, homo & humanitas. Dico quod non immo sola ratione distinguntur, quod patet primo per Sco. dicentem quod pater paternitas: generatio generat generare: non distinguntur nisi per modos significandi grāmaticales qui sunt in voce ab intellectu. ¶ Et si dicas quod concedimus istam homo est risibilis: negamus istam humanitas est risibilis; quia humanitas est vltimate abstractum ergo oportet quod sit aliqua distinctio inter hominem & humanitatem. ¶ Respōdeo quod vna nō dicitur uera plus quam alia nisi propter modos significandi grammaticales qui sunt in uoce ab intellectu & non re ipsa, & sic patet quod tantum distinguntur ratione. Si enim precise stemus in re, dico ꝙ quicquid ī est hōi inest humanitati: quia nulla est ibi

penitus

penitus distinctio & hæc de 3. arti. minus principali.

VANTVM ad quartũ articulum ĩ quo uidendum est de identitate & distinctionẽ reali. Notandum est primo quod multiplex est prioritas. ¶ Prima est perfectionis & sic dicimus quod in vnoquoq; genere est unum primum idest perfectissimum. ¶ Alia est prioritas generationis: & sic illa quæ sunt priora generatione sunt posteriora perfectione: saltẽ si prius concurrat intrinsece ad esse posterioris. ¶ Alia est prioritas naturæ & est quando prius quantum est de se non habet repugnãtiam quod sit sine posteriori, licet hoc sibi repugnet aliquando propter identitatem realem cum posteriori uel propter aliquid aliud extrinsecum priori. Aliqui tñ scotiste dicunt quod prioritas naturæ uel esse prius natura non est esse in aliquo priori simpliciter loquendo in quo non sit posterius, sed est præsuppositio huius ab hoc. Et istud confirmat Franc. in primo; aliquãdo etiam prioritas naturæ dicitur illa quæ est inter naturã & naturale: Aliquando dicitur quæ est inter formalitatem & formalitatem in eadem natura & hoc est tam in diuinis quam in creaturis, ut dicit Petrus de aquila lib. primo dist. 12. Dicit enim quod prioritas duo dicit, primum est progressus de non esse ad esse in altero: & sic dicit imperfectionem: quia stat cum alietate naturarum secundum quod dicit: est pręsuppositio huius ab hoc, & isto modo non dicit imperfectionem: quia potest stare cum identitate naturæ. Et sic in deo est prioritas naturæ isto secundo modo remota imperfectione primi modi. Et per istam distinctionem uel declarationem possunt solui omnes auctoritates

dicentes

dicẽtes in diuinis nõ esse prius nec posterius, alia prioritas est durationis. ¶ Pro quo notandum ꝙ triplex ẽ duratio. ¶ Prima est respectu dei: & sic eternitas est ejus duratio, & ideo sic nihil est prius in duratione in diuinis. ¶ Secunda est respectu angeli & aliarum rerũ permanentium : & talis duratio vocatur euum.

¶ Tertia est respectu entium successiuorum uel quantum ad suum fieri & talis duratio est tempus. ¶ Alia prioritas est prioritas originis de qua ait August. primo de tri. quod nihil gignit seipsum : & ista est tam in diuinis q̃ in creaturis, & semper oportet ꝙ sit distĩõ realis inter originãs & originatum siue inter producẽs & productum secundum Sco. prioritas originis ẽ qua quis intelligit esse a se, & a quo alius, posterioritas originis est qua quis dicitur vel intelligitur esse ab alio, vñ Franc. in prolo. q. 1. in.fi. dicit ꝙ primum signum originis est eẽ a se, & secundum est eẽ ab alio, uerumtamen prius & posterius origĩe aliq̃n accipiunt ꝓ priori & posteriori natura, sicut exponebat Petrus de aquila in secundo membro, & sic dicimus ꝙ p̄r prius origine est btũs quam generet, quod non est intelligendũ, vt clarum est ꝙ sit btũs a se & quod generet ab alio, sed quia añquam generet præexigitur esse beatus. ¶ Secundo notandum ꝙ realitas dr̄ a reali, reale uero a re. Res autem vt ad ꝓpositum spectat sumitur a ratus ta. tũ. & talis est triplex quædã est eẽntie sicut est ipsa q̃ditas absolute cõsiderata, quædam existẽtię, & talis est in omni p̄ñto, quædam uero subsistentie. & talis est in p̄ñto substantie solum, in ꝓposito aũt reale sumitur a re secũdo vel tertio modo dicta, nõ aũt a re essentie quia in dĩnis est distĩõ realis & tñ est ibi una essentia nec sumitur a re

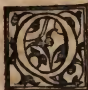
dcã

dcā a reor ris,quę est cōis ad oīa entia imaginabilia,q̄a tunc inter chimerā & aliud ficticium esset distō realis. ¶ Tertio intelligendum ꝙ in dīnis res pōt sumi dupliciter, uno modo essentialiter,& sic est tm̄ una res,quia vna essentia & una existētia alio mō personaliter & sic in diuinis sunt tres res subsistentes. ¶ Istis p̄suppositis pono duas conclusiones de identitate reali. Quarū prima est ista,illa sunt idem realiter quę sic se hn̄t quod vnum non pōt esse sine alio seu unum est impossibile separari ab alio absq; contradictione. Et cum hoc quod impossibilitas separationis non proueniat a cā extrinseca,& quod unum respectu alterius nō sit origināš & aliud originatum, quod non sint in pluribus rebus realiter distinctis. Oēs iste tres particule sunt accipiende copulatiue,ita quod una conditio non sufficit sine alia, vn̄ nō valet consequentia,hoc non pōt esse sine illo,ergo est idem realiter illi,quia tunc quælibet relatio quæ in est essentie diuine per actum intellectus diuini esset realis, quia quicquid est idem rei est reale,cōsequens ē falsum,ut patet ex 30. di. primi, aut ꝙ talis esset eadē illi essentie,quia imposſibile est illam essentiam esse sine ea, quia si talis relatio posset esse noua tunc intellectus diuinus posset mutari,cōsequens est falsum,sed talis imposſibilitas p̄uenit a cā extrinseca quia ab intellectu diuino. Similiter secundum phylosophum cōtradictio est celum esse sine motu non quidem ex cā intrinseca in celo sed ex cā extrinseca mouente non tn̄ sequitur quod celum sit motus realiter licet non pasſit esse sine eo. ¶ Ista prima conditio probatur a doctore in secundo di. prima sicut contradictio dicta de aliquibus est via concludendi distinctionem ita imposſibilitas re

cipiendi p̄dicationem contradictoriorum ꝑtinentium ad esse est via concludendi identitatē ī esse,& hoc ubi non est dependentia essentialis,quæ requirit distinctionem manifestā. ¶Secunda conditio patet quia nihil seipsum ꝓducit. ¶ Tertiam vero conditionem notāter posui ꝑ relationes quæ licet non sic se habeāt quod vna posit esse sine alia uel ꝙ una sit ꝓducens & alia ꝓducta q̱ tn̄ sic se habent quod fundātur in pluribus rebus realiter distinctis sicut patet de paternitate & filiatione, de duabus similitudinibus & equalitatibus,ideo realiter distinguntur. ¶ Ex quo infero aliqua correlaria, primum quod oīa essentialia & notionalia esentie diuine vnica realitate reātur. Similiter oīa attributa sūt eadem realiter & cum essentia, & cum seinuicē, & cū personis diuinis,& persone diuine cum essentia diuina. ¶ Secundum correlarium quod omnes differentie essētiales,modi intrinseci in eodem supposito unica realitate reātur. ¶ Tertium correlarium quod omne superius est idem realiter cum suo inferiori. ¶ Et si dicas ꝙ distinguntur realiter. ¶ Dico quod iste due sunt concedende,hō est idem realiter cum Sor. & hō distinguitur realiter a Sorte.¶Quartum correlarium quod illa quæ sunt in potentia obiectiua nec distinguntur realiter nec sunt idem realiter,quia ad identitatem realem & distinctionem requiritur quod utrunq; extremum sit aliquid positiuum existens. ¶ Et ex hoc patet quod distō realis est illa cuius extrema hn̄t aliam & aliā realitatem formaliter positiuam actualis existentie uel saltem subsistē tie, dicitur notanter, aliam & aliam realitatem, ꝓpter subiectum & propriam passionem quæ non realiter distinguntur,quia non habent nisi unam realitatem existentie

ſtentię. Dicitur realiter poſitiuam propter negationes & priuationes, dicitur actualis exiſtentię, pp q̃dditates diuerſarum ſpērum quia q̃dditas ut q̃dditas non habet exiſtentiā per ſe, dr̄ vel ſaltē ſubſiſtentię, q̄a in dīnis eſt tm̄ vna exiſtentia licet ſint tres ſubſiſtentię. ¶ Secunda concluſio huius art. eſt iſta, quod illa ſunt diſtīcta reali ter quæ ſic ſe habent diſiunctiue : quod unū poteſt eſſe ſine alio : vel quod unum eſt producens & aliud productū: vel quæ ſunt ī pluribus rebus realiter diſtinctis: & dixi diſiunctiue : quia ad inferendum diſtinctionem realem ſufficit habere aliquam iſtarum conditionū prima pars probatur per doctorem in ſecundo di. prima. Nihil eſt idem realiter a. ſine quo a. poteſt eſſe realiter ſine contradictione quia aliter idem ſimilis eſſet & nō eſſet: q̄ videtur eſſe oppoſitum primi principij: ex quo principio vr̄ ſtatim concludi diuerſitas entium : quia ſi de aliquibus duobus dicātur contradictoria eodem mō quo dn̄r de eis : videntur eſſe non idem, & ita ſi contradictoria in eſſe & non eſſe dicantur de eis uidentur eſſe non idem in eſſe ſiue non idem ens. ¶ Et confirmatur rō quia ſi iſtam propoſitionem : illa ſunt diſtincta realiter quorum unum poteſt manere ſine altero: negaret proteruus : non vr̄ relinqui unde poſsit diſtō entiū probari, diceret enim proteruus q̄ non tantum plures naturæ ut ſubſtantia & accidentia cōia ſunt eadem ſed quod ſor. & Plato vel ſor. & lapis non differunt realiter, & ſi arguas contra, ſor. pōt eſſe non exiſtente Platone ergo diſtingūtur realiter: negabit tibi cōſeqūtia: quia proteruus negabit tibi propoſitionē cui inniteris qua negata perit tota doctrina philoſofi 7. tho. qua docet, quod p̄blema faciliter deſtruitur per contradictio-

nem inuentam sed difficiliter construitur. Si aũt negeť propositio ista non vr̃ posse destrui: quia si non destruitur per contradictionẽ nec per aliquam aliã oppõnem aut saltem non faciliter. ¶ Ex quo infero quod totum distinguitur realiter a suis partibus loquendo de toto essentiali integrali & quantitatiuo. ¶ Secundum correllariũ ꝙ res diuersorum generum actualiter existentes, similiter indiuidua tam eiusdem speciei q̃ diuersarum specierũ eiusdem p̃nti actualiter existentia realiter distinguuntur: etiam materia & forma realiter distinguntur. ¶ Tertium correllarium quod tres persone diuinę distinguntur realiter a se innicem & non sunt idem realiter non obstante ꝙ vna non possit esse sine alia: quia hoc non est nisi ꝓpter vnitatem essentiæ. ¶ Dices arguendo contra: quæcunq; uni & eidẽ simpliciter sunt eadem simpliciter, illa inter se sunt simpliciter eadem primo priorum & primo physicorum sed persone diuine sunt idem realiter essentie, ergo ĩter se sunt eedem realiter. ¶ Dico breuiter ommissis multis solutionibus quod illa regula debet intelligi quod si aliqua uniãtur vel identificẽtur realiter vni tertio quod si hoc aliquid .i. incommunicabile, illa etiam identificabuntur inter se. Si vero illud tertium se habeat ut quale quid & ut cõicabile, non oportet quod illa identificata in uno identificentur ĩter se. Et hæc de 4. art. minus principali.

VANTVM ad quintũ art. qui est ad identitate & distictione essentiali noto aliqua. ¶ Primo quod duplex est ordo essentialis vt ad presens sufficit: unus est secũdũ q̄d & est quando posterius dependet sic a priori ꝙ licet non possit esse sine illo per potentiam naturalem potest tamen

men per potentiam dinam sicut est de accidente respectu substantiæ saltem de aliquo : & de substantia respectu causarum secundarum extrinsecarum. Alius est ordo essentialis simpliciter & est iter illa quæ sic se habent ꝙ implicat contradictionem etiam per quacunq; potentiã posterius esse sine priori & accipio ibi ordinem essentialem pro dependentia essentiali: & sic dico quod quandocunque aliquid habet ordinem essentialẽ isto 2. modo ad aliud in ratione dependentis ad independens tali dependentia; identificatur realiter cum sua dependentia: sicut dicimus de creatura & sua depẽdẽtia quam habet ad deum & de toto respectu suarum partium; secundo notandum ꝙ identitas essentialis capitur dupliciter: vno mõ pro illa identitate qua aliqua identificantur vni essentiæ singulari & sic inter identitatem essentialem & realem non est dña preter quam ĩ diuinis: quia licet tres personę diuine sint eedem realiter vni essentiæ singularissime, & per consequens dñr esse idem essentialiter: non tñ dñr esse idem realiter. In creaturis vero non est instantia: qm̃ omnia eadem essentialiter sint eadem realiter. ¶ Secũdo modo capitur identitas essentialis pro illa identitate qua aliqua dñr esse de essentia alicuius siue concurrunt intrinsece ad essentiam alicuius. ¶ Istis notatis pono duas conclusiones. ¶ Prima ꝙ omnia illa dñr esse idem essentialiter quæ identificantur realiter vni essentiæ singularissime capiendo primo modo identitatem essentialem vel quæ sunt de essentia intrinseca: alicuius capiendo identitatem essentialem secundò modo. ¶ Ex quo infero ꝙ quæcunque identificãtur cuicunque singulari mundi siue ĩdiuiduo siue supposito illa sunt idem essentialiter.

 ¶ Secunda

¶ Secunda conclusio quod illa distinguntur essentialiter quæ hñt diuersas naturas siue essentias realiter distinctas vel quæ non concurrunt ad rationem intrinsecam & essentialem alicuius sm̃ duo membra posita in pdictam diuisione de identitate essentiali ad quam conformiter posset dari vna alia diuisio de distinctione essentiali. ¶ Intellige tñ quod ad distinctiouem: vel identitatem essentialem, & similiter ad quancunque identitatem vel distinctionem quæ est secluso opere intellectus requiruntur extranea esse positiua & existentia: qa accidens non potest habere nobilius esse & verius quã suum subiectum uel fundamentum. Et si queratur quod cum ego non sim realiter idem cum antichristo ut clarum est. Numquid bene sequitur quod sum realiter distĩctus ab eo. Dico quod non, sed bene sequitur quod sum sibi non idem, & sic de alijs, & hoc de quinto articulo minus principali.

QVANTVM ad Sextum artic. qui est de idẽtitate subiectiua & eius distinctione est duplex modus dicendi. ¶ Primus quod illa dicuntur esse idẽ se totis subiectiue quæ quidditatiue conueniunt in aliqua realitate potentiali & contrahibili per realitatem drĩæ. Et per oppositum illa distinguntur se totis subiectiue quæ in nulla tali realitate quidditatiue conueniunt. Et ex isto modo dicendi eliciuntur tria correlaria. Primum quod quæcumque includunt idem genus quidditatiue sunt idem se totis subiectiue. ¶ Secundum correlarium ꝙ omnia prædicamenta a se inuicem deus etiam & creatura: se totis subiectiue distinguntur. ¶ Tertium correlarium ꝙ persone diuine se totis subiectiue distinguntur: & sic

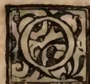
ſecundum iſtum modum dicendi identitas ſubiectiua eſt inferior ad identitatem obiectiuam & diſtinctio obiectiua eſt inferior ad diſtinctionem ſubiectiuam quę cumq; enim ſunt idem ſe totis ſubiectiue ſunt idem ſe totis obiectiue & non econuerſo: & quæcunque diſtinguntur ſe totis obiectiue diſtinguntur ſe totis ſubiectiue & nō econuerſo ſđum iſtum modum dicendi: quare &c. ¶ Alius modus dicendi eſt quod illa dñr idem ſubiectiue quorum realitates poſſunt ſimiles eſſe in eadem re uel per identitatem realem: vel per modum informantis vel informabilis, Et per oppoſitum illa diſtinguntur ſe totis ſubiectiue quorum realitates nō poſſunt ſimiles eſſe in eodem numero alio prædictorū modorum .ſ. vel per modum informantis: vel per modum informabilis: vel per identitatem realem. ¶ Ex hoc inferuntur aliqua correlaria. ¶ Primum quod oĩa quæ ſunt ĩ diuinis ſunt idem ſubiectiue. ¶ Secundum quod oĩa in vno indiuiduo ſiue ſint ſuperiora ſiue accidentia abſoluta ſiue reſpectiua ſunt idem ſubiectiue. ¶ Tertiū correlarium ꝙ duo ĩdiuidua eiuſdem ſpeciei maxime de prædicamento ſubſtantiæ & etiam alterius ſpẽi conplete eiuſdem prędicamenti diſtinguntur ſe totis ſubiectiue. ¶ Quartū correlarium, ꝙ duo contraria & duo relatiua oppoſita maxime de ſecūdo mō relatiuorum ſimiliter dñæ eſſentialiter diuidentes genus diſtĩguntur ſe totis ſubiectiue ſđum iſtū modū dicēdi. ¶ Et ſi queras quis iſtorum modorum eſt ꝓbabilior. Dico quod vterque eſt probabilis, nec eſt differentia inter eos niſi in modo vtendi vocabulo, & ideo qui uoluerit tenere alterum illorum: dicat conſequenter, & hoc de ſexto articulo minus principali.

TEXTVS

VANTVM ad 7.f. de identitate obiectiua & eius distinctione: dico breuiter quod illa sunt idem obiectiue de quibus potest ꝑdicari aliquod prædicatum quidditatiue siue illud sit limitatum, siue trāscendens, siue dicat realitatem potentialem, siue non. Et illa distinguntur se totis obiectiue de quibus non pōt ꝑdicari tale ꝑdicatum qdditatiue. ¶ Ex hoc inferuntur aliqua correlaria. Primum ꝙ deus & creatura sunt idem se totis obiectiue & etiam ꝑdicamenta. ¶ Secundum quod passiones entis a seinuicem & ab ente distiguntur, sed totis obiectiue. ¶ Tertium correlarium, ꝙ dr̄ie ultime, & breuiter oīa illa ꝗ sunt primo diuersa distiguntur se totis obiectiue. ¶ Pro quo notandum ꝙ aliud est dicere aliqua esse diuersa & dr̄ia, nam dr̄ia sunt alicui idem entia, hoc est dcm̄ in aliquo qdditatiue conueniunt, & in aliquo qd ditatiue differunt, diuersa sunt ꝗ in nullo quidditatiue conueniunt, iuxta quod dicit Sco. ꝙ oīs dr̄ia differentium reducitur ad aliqua primo diuersa alioquin nō̃ esset status in differentibus, hoc notato probatur sic ꝓpositum rōne Sco. gratia exēpli accipiātur duo differentia & sint sor. & pla. tunc sic sor. & pla. in aliquo conueniunt & per aliquid differunt, ut patet ex supposito acccipiantur ergo illa per quæ differunt & sint a. & b. vel ergo a. & b. sunt diuersa vel differentia: si sunt diuersa: habeo propositum .f. quod ista distinguntur se totis obiectiue, si sunt differentia quæram sicut prius, vel ergo erit processus in infinitum quod est in conueniens: vel stabitur ad aliqua quæ se totis obiectiue distinguntur, & hoc de septimo articulo minus principali.

QVANTVM

VANTVM ad vltimum artic. principalē pro complemēto huius quæſtionis qui eſt illatiuus & inueſtigatiuus identitatum & diſtinctionū primo diuidēdo in duas partes principales: ſic procedam, in prima parte dabitur modus venandi diſtinctiones, & identitates in ſecunda parte dabitur modus inferendi vnam diſtinctionem & identitatem ex alia. ¶ Quantum ad primam partē primo incipiā a diſtinctione rationis,& pro ampliori declaratione notādum q diſtinctio rationis inueſtigatur propter diuerſas relationes rōnis attributas per actum rectum vel collatiuum intellectus eidem obiecto uel diuerſis hoc modo, quia uel res realis comparatur ad rē realem vel realitas ad realitatē:& hoc uel ad ſeipsā vel ad aliam in uno & eodem obiecto formali,ut qn̄ intellectus cōparat colorem & diſgregatiuum in albedine: vel res rationis ad rem realem: ut qn̄ intellectus cōparat genus ad animal & econuerſo:vel res rationis ad rē rōnis, ut qn̄ intellectus comparat genus ad ſpēm & econuerſo ſi primo modo: vel res realis comparatur ad ſeipſam uel ad aliam ſi ad ſeipſam: vel comparatur ipſa ut intellecta ad ſeipſam non intellectam: uel ad ſeipſam ut intellectam.Si ſecundo mō: vel igitur comparatur ipſa res concepta ſub uno modo concipiendi ad ſeipſam: uel ad aliā: vel ſub alio mō concipiendi: ſi primo modo: uel igitur ſub modo concipiendi grammaticaliter: ut ſignificando aliquid in recto vel in obliquo: vel logicaliter, puta in concreto uel in abſtracto:& ſic ſcd̄m diuerſas cōparationes intellectus ad res eaſdem vel diuerſas oritur diſtō rationis. ¶ Diſtinctio vero ex natura rei inueſtigatur per quattuor gn̄a oppoſitionis.

¶ Primo per oppositioné relatiuá. ¶ Secundo per oppositionem contrariá. ¶ Tertio per oppositionem priuatiuam. ¶ Et 4. per opponem contradictoriá: sic qz impossibile est duo opposita siue relatiue siue priuatiue siue contrarie siue contradictorie simul eidem respectu eiusdem conuenire & differre ideo &c. Exemplum de oppone relatiua: vt quia intellectus agens mouet intellectũ possibilem: & intellectus possibilis mouetur ab intellectu agente, concludimus ibidem esse distoné ex natura rei. Exemplum de oppône contradictoria ut quia superius est cõicabile pluribus: inferius vero nõ, ideo &c. Exemplum de oppône priuatiua vel quasi priuatiua: vt quia essentia diuina est cõicabilis pluribus personis: paternitas vero incõicabilis, ideo &c. Exemplũ de contraria oppône: capiendo large contrarietaté: ut quia homo formaliter est ad se; dependentia qua dependet ad deum formaliter est ad aliud ideo &c. ¶ Distinctio aũt formalis facilis est ad inuestigandũ: dũmõ extrema sint positiua. Tñ quadruplici via potest inuestigari. Primo per viam exclusionis. Oĩa eñ quæ sic se habent ꝙ unum non est de conceptu quidditatiuo alterius: illa formaliter distinguntur. ¶ Secundo per viam diffõnis sic, quæcumq; enim hñt distinctas diffinitiones quarum vna non includitur in alia illa formaliter distinguntur. ¶ Tertio per viam descriptionis sic quorum descriptiones sunt diuerse: illa formaliter distinguntur; intelligendo per descriptionem manifestationem constitutã ex gñe & propria passione. ¶ Quarto per viam demr̃ationis sic quandocunque aliquid est demostrabile de aliquo & de alio non, illa sunt distincta formaliter. ¶ Potest tñ addi quinto via reduplicatio-

nis

nis secundum Franc. sic qñ aliquid competit alicui in quantum tale & non alij: sicut uiuere competit homini inquantum homo & non lapidi: illa formaliter distinguntur. ¶ Distinctio vero realis quadrupliciter poterit inuestigari. ¶ Primo per uiam gñationis sic: quorum vnum generatur alio non gñato illa distinguntur realiter. ¶ Secundo per viam corruptionis. ¶ Tertio per viam o riginis. ¶ Quarto per viam separate existentiæ vel subsistentiæ. ¶ Distinctio autem eius essentialis quadruplici via inuestigatur. ¶ Primo per uiam generationis. ¶ Secundo per viam corruptionis. ¶ Tertio per uiã separationis. ¶ Quarto per viam dependentiæ. ¶ Distinctio tamen se totis subiectiue per uiam actualis separationis poterit inuestigari isto modo: qñ aliqua actualiter secundum esse existentiæ uel subsistentiæ separantur abinuicem illa se totis subiectiue distinguntur. ¶ Sed distinctio se totis obiectiue sic inuestigatur: quæ in nullo quidditatiue cõueniunt illa sunt se totis obiectiue distincta. ¶ Ex quibus sequitur quod identitas istorum per oppositum eorum quæ dicta sunt de distinctionibus poterit inuestigari.

VANTVM ad secundam partem huius articuli. Primo inuestigemus modũ inferendi unam identitatem ex alia. ¶ Secundo unam distinctionem ex alia. ¶ Quantum ad primum pono duas conclusiones quarũ prima est ista: ꝙ minima identitas est identitas se totis obiectiue: quia ab oĩbus infertur & ipsa nullam aliã infert. ¶ Secunda cõclusio quod maxima identitas est identitas rõnis: quia oẽs alias infert & non econuerso: post istam est identitas ex natura rei quæ oẽs alias sequentes

tes infert & non econuerso. Similiter dico de identitate formali in rebus non cõpositis ex re & re: capiendo proprie identitatem formalem: ita ꝙ semper maior identitas infert minorem ĩ talibus rebus, in rebus ãt cõpositis ex re & re identitas formalis non infert alias identitates. Materia.n. & forma sunt eedem formaliter cõposito, cũ sint de sua diffõne secũdũ phylosophũ 7. meta. & tamen distinguntur realiter ab eodẽ. ¶ Idẽtitas ãt realis infert identitatem essentialem: & etiam identitatẽ subiectiuã: scd'm scd'm modũ dicendi de identitate subiectiua non tamen secundum primum: nec infert etiã idẽtitatẽ obiectiuã nec scd'm primũ: nec scd'm secundum modum dicendi; potentię eñ aię seu passiones entis sunt eedem realiter inter se, & essentialiter: & tamen distinguntur se totis obiectiue cum in nullo quidditatiue conueniant. ¶ Et si detur ꝙ conueniant: saltem ego veniã ad primo diuersa per quæ iste potentiæ aïæ differunt: & ista erunt distincta se totis obiectiue nõ realiter, Et breuiter non possum uidere qũo una identitas per bonam cõsequẽtiã posset ĩferre oẽs alias identitates: licet aliquæ aliquas inferant, ut dcm̃ est.

¶ Quantum ad secundum de modo inferendi vnam distinctionem ex alia: pono istam conclusionem: ꝙ maior distinctio infert maiorem tamen nõ video iudicio meo qualiter una distinctio per bonã cõsequẽtiam posset omnes alias distinctiones inferre: licet aliqua aliquas ĩferant, Minima tamen videtur esse distinctio rationis: quia ab oïbus infertur: ꝙ declaro sic; due potentiæ animæ distinguntur se totis obiectiuę: eodem mõ quo dictum est: & tamen non distinguntur se totis subiectiue: scd'm secũdã opionẽ superius recitatã de distinctione

ne subiectiua, nec etiā infert distinctionem realem secundum omnes formalizantes, nec essentialem, materia etiam & forma distinguntur realiter a composito: & tamen nō formaliter, vt iā dictum est, ista mihi uidentur uera: licet multi formalizantes dicant oppositum soluāt tamē difficultates ibi tactas videlicet de potentijs animæ se totis obiectiue distinctis: & tamen nō realiter nec essentialiter: quæ etiam sunt eedem realiter non tamen obiectiue: etiam de materia & forma q̄ sunt eedem formaliter cum cōposito & tamen non realiter: immo distinguntur realiter nec unquam Scotus ordinauit illas cōsequētias siue illationes: nec etiā habent aliquam rationem conuenientem: ideo eadem facilitate qua sic affirmantur & ordinantur destruuntur. Et hæc de corpore quæstionis.

AD ARGVMENTA principalia. Ad primum cum dicitur, ille formalitates vel sunt aliq̄ res &c. dico ꝙ sunt aliq̄ realitates & nō ꝓprie alique res sed magis aliquid rei, & cum infertur, ergo distinguntur realiter, uerum est accipiendo distōnem realem large ꝓ oī distōne quæ est secluso opere intellectus, non tamē distinguntur realiter accipiendo ꝓprie distinctionem realem ꝓ illa quæ est inter rem & rem. ¶ Ad secundū cum dicitur, quæ distinguntur ex natura rei distinguntur realiter, dico ꝙ verum est realiter .i. per realitates & ex natura rei non tn̄ sicut res & res, quia alia est distinctio rei & alia ex natura rei vt dcm̄ est. ¶ Ad tertiū cum dicebatur sicut se habet res subiecti &c. dico ꝙ proprie non est hic locus a transmutata proportione, quia, ubi est ꝓportio vel locus a transmutata ꝓportione oportet quòd sint distinctæ res quia proportio etiā

tm̄

tm̄ rerum & per consequens tantum fundatur in illis quæ sunt res & res cum igitur res subiecti non sit alia res a re passionis sed eadem & indistincta, imo nō potest fundare proportionem, nec per consequens erit locus a transmutata ꝓportione. ¶ Vel aliter dr̄ licet ista solutio sit bona quod similitudo argumēti nō valet est .n. similitudo,& dissimilitudo,similitudo ē ista ꝙ sicut res subiecti non potest esse sine re passionis ita formalitas sb̄ti non pōt esse sine formalitate passionis, dissimilitudo aūt ꝑꝑ q̄ claudicat est quia res subiecti trāsit in identitatem realem cū re passionis,& ecōtra formalitas aūt subiecti non transit in identitatem forālem cū formalitate passionis nec econtra quare &c.¶ Ad quartum,cum dr̄ ꝙ formalitas substātie est uera res, dico ꝙ oīs talis est uera res si sit substātia in recto uñ eo modo quo talis formalitas ē substātia uel aliquid eius,est res, mō non oīs formalitas substantie est substātia in recto, sed aliqua in recto & aliqua in obliquo,quare ꝓprie nō debet dici illa q̄ est in obliquo ꝓprie substantia sed substantie,& ideo non oportet ꝙ illa quæ sunt distincte ꝑ formalitates semper dinstinguantur sicut res, & res sed sicut rei & rei. ¶ Ad quintum cū dr̄ ꝙ quæcūq; hn̄t diuersas diffōnes distinguntur realiter,uerū est si habeant diuersas diffinitiones q̄dditatiuas constitutas ex genere & dr̄ia,non oportet aūt si hēant solú diuersas rationes formales ab intellectu ex natura rei formaliter conceptibiles. ¶ Ad sextum cum dr̄ ꝙ tunc ab uno & eodem &c. Dico ꝙ ab uno & eodem non pōt sumi vnitas rerū & pluralitas rerum respectu eiusdem,dico tñ ꝙ ab uno & eodem pōt sumi vnitas rei & pluralitas formalitatū, quæ non opponuntur in eodē nec repugnāt.¶ Ad septimum

mum cum dr̄ accipio formalitates subiecti & ꝓprie passionis &c. admitto totū. Et cum post dr̄ vel his formalitatibus subiecti & passionis est aliquid cõe uel nihil, dico ꝙ nihil ē cõe vniuocum uniuoce dcm̄. hn̄t tn̄ unā cõem realitatem subiectiuam in qua realiter conueniūt & differunt licet non quidditatiue. Et cum ultra dr̄ quæcumq; distinguntur se totis obiectiue distingūtur se totis subiectiue & realiter. ¶ Dico ꝙ argumentum est bonum cõtra illos qui dn̄t ꝙ distĩ se totis obiectiue infert distinctionem se tot subiectiue & omnes alias, sed ego non dico sic. iõ dico ꝙ aliqua se totis esse diuersa põt esse dupliciter vno modo in realitate obiectiua, & sic ille formalitates subiecti & proprie passionis sūt primo diuerse, nec postea sequitur ꝙ distinguanṫ realiter alio modo in realitate subiectiua, & sic realitas & formalitas subiecti & passionis non sunt primo diuerse, q̄a conueniunt in realitate & essentia subiecti & passionis, & in ea identificantur realiter. ¶ Ad aliā ꝓbõnem cum dicis q̄rendo de illo ĩ quo conueniūt, vel est ens reale vel rationis. Dico ꝙ innullo conueniunt q̄ditatiue, iõ illud ñ est ens reale nec ens rõnis, dico tn̄ ꝙ in aliquo conueniunt denominatiue & illud est ens vel res transcendēter, dico ēt ꝙ conueniunt in realitate subiectiua, sicut dcm̄ est. ¶ Ad octauum cū dicitur, q̄cunq; distinguntur quiditatiue &c. nego, ad ꝓbõnem, quia quiditas & res idem sunt, verum est sed in adequate, quia cum vnitatē rei põt stare pluralitas formalitatum. ¶ Ad nonum cū dicitur ab Herueo nulla passio &c. transeat ꝑ nunc, postea cum dicitur in minori, sed distinctio est passio entis, concedatur totus ille ꝓcessus vsq; ad minorem ꝑ syllogismi & cū dicitur, oē ens est reale vel rationis, ut patet

tet quinto mo.dico ꝙ omne ens est reale.i. seclu ſo opere intellectus vel rationis.i.per opus intellectus postea cum infertur,ergo omnis distinctio est realis vel rationis,dico quod omnis distõ est realis.i. secluso opere intellectus,q̃ a nobis uocatur distinctio ex natura rei, vel rationis.i. per opus intellectus,tñ inter illas distinctiones mediat distinctio ex natura rei & formalis.¶ Ad decimum cum dicitur,quæcunq; distingũtur numero &c. concedo illam maiorem & nego minorem.s.ꝙ quęcũqꝫ distinguntur formaliter distinguntur numero.Et ad ꝓbationem,quia q̃cumq; distinguntur formaliter distinguntur quiditatiue transeat,sed quæcũq; distinguntur quiditatiue distinguntur specifice,nego illã,& si adhuc concederetur non sequeretur vltra,distinguntur specifice,ergo distinguntur numero,quia secundũ eos actio & passio distinguntur specie,& tamẽ sunt unus motus numero,vt ipsi dicunt,quare &c. ¶ Ad vndecimum cũ arguebat Franc. de marchia illa q̃ habent realiter & essentialiter diuersas formas &c. concedo accipiẽdo formam primo & secundo mõ,non aũt accipiendo formã, quinto mõ. Et ad minorem cũ dicit,q̃cumq; distinguntur formaliter distingũtur per formas,verũ est per formas .i. quiditates. & accipiendo formam quinto modo,nõ aũt accipiendo formam pro forma accñtali uel substantiali,iõ totus ꝓcessus sequens non valet quia ꝓcedit ex falso intellectu.¶ Ad duodecimum cũ dicebatur, nisi illa quæ formaliter distinguntur &c. concedo respectu illorum a quibus facit differre vel distingui realiter,& dico breuiter ꝙ eo mõ quo formalitas est principium distinctiuum eo mõ facit differre,si realiter realiter,si formaliter formaliter.¶ Ad confirmationẽ põt dici ꝙ nõ

est

eſt ſimile,quia in differentia rationis eſt aliquid actua le,puta ipſa relatio rationis, & aliquid potentiale puta ipſum ſubiectum vel fundamentum . Non ãt oportet ꝙ ita ſit in omni diſtinctione ex natura rei.

FINIS.

Errata sic corrigito pag. ver.
anima animæ 10 21
ipse ipsi 18 1
quæritis quæris 20 26
se tenet hæc erit 11 2
respectus respectu 21 5
reale, reali 21 21
quod quo ad 26 1
videtur e nō videt 30 29
repositorū repositoriū 34 7
chimere chimera 44 10
vniuocum positiuū 48 8
diminutiue denominatiue pag. 52 7
essent esse 60 21
qualitas quantitas 65 2
secundum secundā 89 13
etherogeneæ Homogeneæ pag. 88 16
fidei illius 94 14
oppositā opposita 95 25
essentiam illam essentia illa pag. 96 6
conuenientia conuenientiam pag. 104 2
rationalis realis 104 5
rationale reale 104 6
quod vnum sit H. Quum unum sit 220 1
cōceptas cōceptus 104 10
pater pariter 104 25
solum modum 125 27
mixtum mixta 131 16
consequēs cōtingēs 136 25
forma formę 138 13
priusque priusquā 138 13
extiteret extiterit 139 16
indeponēs secūdā indepēdēs secundum 148 28
volutione volitione 147 6
disperata disparata 155 8
secum relationem relationem pag. 151 8
compossibiles compossibilis pag. 155 11
est & 178 21
qui quia 183 20
nihil mihi 183 25
excepto exopto 186 1
aliqua aliquam 189 20
immultiplicabili immultiplicabile 176 5
reale realiter 397 27
percurrās percurrā 207 2
differētia differētiā 209 12
requirunt requirunt 209 12
dicatur dicantur 117 8
liquo aliquo 239 19
autem si autem 244 13
declaratur declaro 251 8
habet habent 254 17
sepata separata 266 20
ꝓpositio proprio 258 24
definitiōi definito 294 8
poterit poteris 298 12
respectū respectus 300 27
sic si 302 9
naturæ natura 308 17
prioritatis prioritas 308 24
Textus, textum 318 1
det dat 324 19
prepedit non propter prepedire non potest 324 19
existētia existentiā 327 4
est etiam 326 25
scio scias 329 10
quando quam 339 2
sed sicut 342 12
ab ad 348 8. qua quæ 356 24
venatur inuestigat 369 27
causarum causatum 376 17
cōposita composito 385 14

SVMMA EORVM, QVAE SINGVLIS in lectionibus continentur.

¶ Lectio Prima.

a Lectio

¶ Lectio Septima.

&

¶ Lectio Tertiadecima.

¶ Lectio Quarta decima.

Ens

§ Lectio

Intuitiua

Intuitiua

¶ Lectio Septima.

¶ Lectio Vndecima.

esse

¶ Lectio Duodecima.

&

¶ Lectio Tertiadecima.

¶ Lectio Quarta decima.

Ens

¶ Lectio

52

¶ Lectio Trigesima.

Sorti

¶ Lectio

Sorti

¶ Lectio Trigesima secunda.

¶ Lectio Trigesima tertia.

accidentia

Hec

INDEX RERVM, ET LOCORVM MEmorabilium, quæ in toto hoc uolumine continétur iuxta ordinem alphabeticum, & numerum paginarum.

A.

F

Forma

H.

I.

Identica

Obie-

Q

Superiora

Vniuo-

FINIS.

FRATRIS HIERONYMI PISTORIENSIS, ordinis Capuccinorum Diui Franciſci, in Scoti Formalitates DIALOGI.

LECTIO PRIMA.

Hieronymus, & Scotus, interlocutores.

H. DEclaraturus, ſubtiliſsime Doctor, tuas in academijs noſtris formalitates, ne dedigneris, quæſo, nobis ex intimis po ſcentibus in eis abdita pãdere: in gloſam enim atq; commentũ tantæ doctrinæ, verba auctoris illius, magiſtri, & præceptoris noſtri doctiſsimi, omni cum humilitate requirimus.

S. Gaudeo plane, mi Hieronyme, quoniã, quod te mea ſcripta in Pariſij vniuerſitate docuerunt, nunc noſtræ Religionis ſcholaribus communicas. Quare cum velis alios meæ doctrinæ ſectatores formare, ne minimum quidem laborem pro te ſubterfugiam: quandoquidem in meis omnibus te ſedulum cognoui; & mihi ſemper ex ceteris mei Gymnaſij ſcholaribus fuiſti cariſsimus. Proponas igitur: Ego vero difficultates enodabo. Incipe, & omiſſa faciamus cettera: hoc enim

præ omnibus mihi iucundiſsimum eſt.

H. Faciam equidem, & hoc quid mihi gratius accidere potuerit, video nihil: Deoque Opt. Max. ac tibi gratias, quas poſſum ampliſsimas ago.

S. Hæc quæſo omiſſa faciamus.

H. Quid fuit in cauſa, vt tot de formalitatibus tam accurate conſcriberes?

S. Qui de diſtinctione, identitateque rerum multa retulerunt, ſatis iudicio meo non facientes.

H. Quinam fuerunt inter alios, qui de tam graui re ſunt loquuti?

S. Parmenides, & Meliſſus omnia entia vnum eſſe dicebant; Vnde Deum Optimum, Maximum, dehonorabant, terreſtria, cæleſtia, & infernalia confundebant.

H. Quo fundamento hæc ſua firmabant?

S. Ratione, quam ſic formabant. Omne quod eſt, aut eſt accidens, aut ſubſtantia; ſed accidens non eſt per ſe, quia alteri inhęret, ergo omne quod eſt, eſt cum ipſa ſubſtantia. ſed ſubſtantia dicit ens, & præter ens nihil eſt, & ens, & unum conuertuntur. ergo omne, quod eſt, unum eſt.

H. Concludit ne ratio iſta?

S. Minime, ſed falſa eſt, Deumque inhonorat, omnia confundendo.

H. Quomodo demonſtratur falſa?

S. Omnia animalia vnum ſunt, ergo omnia animalia ſunt vnum aliquod animalium. Itaque non ſequitur, Omnia entia vnum ſunt, ergo omnia entia aliquod vnum entium erunt. Antecedens quidem verum eſſe fate-

fatemur; falsum vero cõsequens; primum, quia genere omnia animalia vnum esse apparent; non autem sequitur, vt numero omnia animalia vnum sint; de unitate namque generica primum; secundum vero de vnitate numerali intelligendum est.

H. Falsa reuera apparet eorum positio: sed quo modo Deum Optimũ, Maximum inhonorent, rerumque ordinem confundant, ipse ignoro.

S. Si omnia vnum sunt, designetur illud vnũ, & sit substantia, uel accidens, Plato, uel illa albedo; tunc si omnia entia unũ sunt, omnia Plato sunt, uel illa albedo, lapides, arbores, animalia, cælum, angeli, dęmones, atque Deus, Plato, uel illa albedo erũt; & cùm Plato miserrimus sit, & peccator, & illa albedo accidẽs sit, & dependens, omnia entia, imo, & Deus erunt peccator, uel accidentia, & dependentia. Quapropter illi ponere coacti sunt entium distinctionem, uel dicere ea, quæ existunt, non existere, neque esse. Quare mens istorum tam rationi contraria est, ut illud Pauli de ipsis dici ualeat; Qui cùm cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt; sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum, dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt; nisi asserere uoluerint, unitatem illam ordinis alicuius fuisse in rerum omnium auctorem, quem creata respiciunt omnia.

H. Extiterunt ne alij, qui de re distinguenda aliquid deposuerint?

S. Alios extitisse cognouimus, res, distinguentes distin

ctione reali,& si aliqua alia distinctione res uidebantur distingui;rationis affirmabant eas distinctione distingui; quamobrem formalitates has in medium dare decreui; ut palam omnibus fieret,alias dandas esse distinctiones,formalemque præcipue.

H. Quo fundamento roboratur harum distinctionum diuersitas?

S. Experientia, authoritate,& ratione multiplici.

H. Sequere igitur, quod promittis,sed de distinctione primo formali fundamentum explana.

S. Experiētia docet; rationabilitatē, risibilitatēq; esse in homine,quas nō ambigit in unitate conuenire reali. Cùm igitur distinctas illas esse percipiat, aliqua distinctione fatetur experientia, ipsas esse distinctas, non reali distinctione (ut dictum est) neque rationis; cùm non solum id per intellectum efficiatur,ergo aliqua alia media distinctione illas distingui erit necesse. Authoritas uero Arist. est in prædicamento de qualitate, t. com. 21. in Eth. & in 4. metaph. ad Commentatoris in 3. Cæli com. 28.

H. Depone, quæso, rationes promissas.

S. Super uerba Comentatoris incipiam nunc citati. Eadem (inquit) natura elementi, & mouet, & mouetur: mouet quidem quatenus forma est, cuius est agere:mouetur autem quatenus materia,cuius est pati, idque exemplo ostenditur: quia ignis elementum mouetur a motore primo per cælorum alios motus, & ignis idemmet (purificando aerem) mouet; & aer idem aquam suo motu purificat, ne corrumpatur;

tur; aqua autem, ut terra gignat; quæ uitæ huic necessaria sunt, eam mouere non desinit. cùm igitur illa, quæ sic respectu unius sunt, ut agens unum sit, & idem patiens, distingui necesse est, & non reali distinctione; cùm unica sit harum extremitatum res; neque distinctionę, quę suum per intellectum esse retineat; igitur media alia distinctione, quam nos formalem uocamus.

Ratio alia Arist. est in cap. de qualitate, ubi habetur, eandem caliditatem diuersis in speciebus esse posse qualitatis; nam in prima erit quatenus dispositio quædam; in secunda prout erit ignis potentia quædam ad calefaciendum; & in tertia quando passio erit, uel passibilis qualitas. Ista ergo hoc pacto diuersa distinctionem innuunt, & non realem, cùm unica res harum extremitatum ponatur: neque rationis erit distinctio; ut patet ad sensum; igitur formalis, quam diximus.

H. An istæ species sic diuersę in qualitatis prædicamento existant inter sę oppositæ, sicut species animalium sub genere animalis?

Ne putes hoc pacto qualitatis species esse distinctas; sed ueluti modos adinuicem qualitatis esse censebis. hinc Arist. in loco eodem subintulit; & alij modi qualitatis fortè uenient asignandi.

H. Clarè satis, quid de modis dictum sit, ipse cognoui, sequere igitur rationes.

S. Sortes idem substantia est; quantus; qualis; effectus quidam, agit, patitur, in loco, in tempore, est si-

tuatus,& denique aliquo sese modo habere cernitur, res una est,quę est Sortes,& omnium prędicamētorū locū eū tenere nō ambigimus;Et ex eo, quia una res est,distinctio rei non erit;ex eo uerò, quia diuersa re spicit prædicamenta,& locū diuersorū prædicamentorum retinet, distinctionem aliquam innuit, non rationis,ergo mediam, quam formalē iam diximus.

Arist.2.Met.t.com.2.Habitus scientiarum ab inuicem essentialiter esse distinctos assignat; & nihilominus idem subiectum,siue corpus sub diuersis scientijs posse considerare fatetur, idque nos exemplo docemus: quoniam corpus idem Physicus, Mathematicus, Metaphysicus considerat, atque Theologus: Physicus quatenus materiam habet,& formam: Mathematicus quatenus trina dimēsione dimensionatur: Metaphysicus prout habet essentiam, quidditatemque propriam: Theologus autem,ut beatificabile est: quòd si Physicus sciat subiectum suū corpus habere, & ignoret utrum materiam habeat,tunc Mathematicus dicit ei. Ipse tuum corpus materiā habere ostendam:nam omne corpus trina dimensione dimensionatum materiam habet:tuum autem corpus huiusmodi esse non ignoras:consequens ergo erit, corpus tuum in se materiam habere. Ignoret Mathematicus, an corpus suum trina dimensione dimensionetur: tunc Metaphysicus ait,Omne corpus, quod quidditatē habet, atque essentiā trina dimensione dimensionatur, corpus autem tuum fateris quidditatem habere,ergo scias illud trina dimensione dimensionari. Quod si

Metaphi-

Metaphyſicus ignoret, utrum eſſetiam habeat corpus ſuum, & quiditatem, id Theologus ſibi declarat: Corpus omne beatificabile (licet per aliud beatificabile ſit) ſuam ſecum quiditatem, & eſſentiam defert, tuum autem corpus beatificabile eſt (licet per animã formam ſuam) igitur corpus tuum ſcias quiditatem, & eſſentiam retinere. Iſta omnia corpus unum reſpiciunt: unde identitatem realem inferunt: diuerſitas autem, quæ uidetur, diſtinctionem, non rationis, ergo mediam, quam formalem appellamus, demonſtrat.

Tertio Phyſ; t. co. 21 Actio (inquit Ariſt.) & paſſio idem ſunt; aliud tamen, & aliud quodquid erat eſſe habent: ratio autem infertur; quia illa, quę habent aliud, & aliud eſſe quodquid erat diſtinctionem prę ſeferunt, non realem, neque rationis, ſed mediam, Actio, & Paſſio aliam, & aliam habent quiditatem, & idem ſunt, ergo hanc habere diſtinctionem innuunt, & actionem non intelligas, qua homo agit & paſſionem, qua patitur eandem eſſe, vel idem: ſed actionem actam conſiderabis, quę dum agentem reſpicit agens dicitur: & quia reſpicit etiam patientem, patientis nomen aſſumit.

H. Habet Ariſt: 3. phyſ: t. com. 22, doctio, & doctrina non ſunt idem, neque actio cum paſſione; ſed cui hæc ſunt, ideſt motui; quod contrarium dictis eſſe uidetur.

S. Intelligas iſta formali diſtinctione diſtingui, & reali unitate uniri, Ariſt: protuliſſe; & nos, ideo nõ differre.

Prętereа ſuis in Eth. Ariſt. tenet, quòd virtus, & iuſtitia ſit eadem res; tamen diſtincta, ſecundum ratio-

nem quiditátiuam; cum igitur distingui quiditatiuè eandem rem, non rationis inferat distinctionem, neque realem, sed mediam, & uirtus, & iustitia sint huiusmodi, inter istas partes talis distinctio erit.

Item 4. meth: t, com. 3. ens, & unum una natura sunt; distincta tamen ratione quiditatiua, & idem in 4. top: asignat; quæ uero eiusdem rei distincta hoc pacto sunt, non ratione, neque re, sed alia distinctione fateberis esse distincta. Quod si diceres, non alia distinctione à distinctione rationis distingui ens ab vno, & hoc uoluisse Arist. intelligere per rationem quiditatiuam; dico quôd ens ab vno magis, quam ens ab ente distingui oportet. ens enim ab ente ratione distinguitur: ergo maiori distinctione, quàm rationis, debet distingui ab uno.

H. Quid si dicerem, maiori distinctione distingui ens ab vno, de maioritate intelligendo graduali, in rationis distinctione, sic quòd esset distinctio una realis, & alia rationis, & in illa distinctione rationis, magis & minus distingui entia; an bene ipse sentirem?

S. Non quidem, quoniam si ens ab ente, & ens ab vno rationis distinctione secundum magis, & minus sit distinguendum; cum distinctio rationis inferat extrema entia rationis esse: consequens esset ens, & unum secundas esse intentiones: & scientiam entis, & suę passionis artis non realis, sed rationis esse: & sic Metaphisica logicæ adhærebit, secundas intentiones considerando.

Sed clarius Sortes à se distinguitur, & sortes a pro-

pria

pria paſsione diſtinguitur, a ſe non niſi diſtinctione rationis; ergo à ſua paſsione propria maiori diſtinctione diſtinguitur: Et tamen ij, qui fatentur diſtinctionē rationis tantum, atque realem, coguntur dicere ens ab uno, reali diſtinctione diſtingui, uel entis ſcientiam rationis, & non realem eſſe.

Eſſentia diuina a Patre, & filio, & ſpiritu ſancto, non eſt alia eſſentialiter, neque realiter, cum pluralitas rerum ſic a fide noſtra in diuinis non detur; & tamen concedimus formalem eſſe diſtinctionem, quam Theologi innuunt dicendo, Patrem eſſe ad aliud, & ita filium, & ſpiritum ſanctum. Eſſentiam verò non ad aliud, ſed ad ſe; Vnde ad aliud eſſe & non ad aliud eſſe, ſed ad ſe, diſtinctionem infert, non rationis, neque realem, ergo formalem. Hinc Aug. in lib. 7. de Tri: c. primo dicit, Quod eſt ad aliud in diuinis, non eſt eſſentia: & intelligit formaliter.

H. Quomodo eſſentia cum perſonis intelligitur eſſe, vel ad inuicem, quomodo iſta cohærere intelligam?

S. Eſſentia diuina, quod ſit de eſſentia Patris intelligendum eſt; quia Pater conſtituitur in eſſe eſſentia, & paternitate; Pater nihilominus non eſt de quidditate eſſentię, quatenus Pater eſt; nullus enim reſpectus de quiditate eſt abſoluti: Pater autem (ut diximus) ad aliud eſt, eſſentia vero ad ſe. Ideo paternitas non eſt de quiditate eſſentię: eſſentia tamen diuina intelligitur eſſe de eſſentia Patris; non adeo ſic ut illa de Patre per ſe, & primo modo prędicari poſsit; cum nihil de aliquo ſic prędicetur, niſi ens ſit per ſe unum, quod

nequaquam esse dicimus Patrem: Cùm ex re, & relatione constituatur; ex absoluto autem, & respectiuo vnum per se non fit. Quare consequens esse uidetur de Patre nil per se prędicari: quia verò essentia diuina est de essentia Patris; illum enim in suo esse constituit, cum dicimus Pater est essentia diuina formaliter, & quiditatiuè: falsa est propositio, tamen uera est identicè, atque constitutiue: quoniã Deus Pater deitate est Deus, & paternitate est Pater formaliter.

De una eademque re duo contradictoria possunt absque ullo opere intellectus uerificari: sed non respectu eiusdem: Homo enim cum sit rationalis, atque risibilis, & unum horum differentia, & aliud propria pasio sit, de eo licet dicere, essentiale, & non essentiale, differentiam, & non differentiam; ita & pasionem & non pasionem; de eodem homine ita duo considerando, quæ quatenus unius rei sunt identitatem realem inferunt, quatenus verò diuersitatem habere præseferunt, distinctionem innuunt; quæ cum non sit per opus intellectus, liquet quòd sit formalis.

Animæ vnius est intellectus, atque uoluntas, & ad idem tendit ratio ista: igitur anima vult, & non uult: intelligit, & non intelligit: naturaliter, atque uolũtarie operatur, quæ omnia contradicunt: Ergo fundamenta aliqua distinctione distincta esse concipiuntur, & non rationis ergo formalis. Has rationes cum authoritatibus, & exemplis uolui me dixisse, Terminos nonnullos in sequentem lectionem differo declarandos.

LECTIO SECVNDA.

S. QVare formalitates ediderim, quid de rerum distinctione diuersi senserint; & quomodo formalis danda distinctio sit, ratione, authoritate, & exemplo multiplici, abũdè satis in lectione præcedenti est uisum: Remanet ergo, ut quæstionis titulum declaremus. Titulus ergo, siue proposita quæstio hæc est: Vtrum ea, quæ distinguntur formaliter, realiter distinguantur; quia aliqui sunt, qui aiunt ea, quæ formaliter distinguntur, reali etiam distinctione distingui, quã opinionem, cùm formaliter aliqua in re una constet esse distincta, ipse non approbo. Sed sequere, terminos enim tibi dubios palam faciam.

H. Formalitas ergo terminus sit declarandus.

S. Formalitas ẽ ratio cõceptibilis rei ex natura ipsius, unde omnis ratio, sub qua res concipi potest, formalitas ipsius rei censenda uenit: quare cùm dicimus, Sortem esse animal, hominem, corpus, substantiam, ens, istorum quodlibet ratio est formalis ipsius Sortis. Itẽ Sortes comedit, bibit, studet, quiescit, atque mouetur; omnia hæc rationes esse dicuntur formales, quibus Sortem concipimus, Vnde formalitas, a forma est dicta: forma autem cùm idem sit, quod actus, & nihil, quod intelligitur aliud sit, quàm ratio, & actus (per analogiam enim ad formam materia intelligitur) cõcinne satis Arist. protulit secundo phy. t. com. 28. formam rationem esse, & actum; & Comm. secundo de anima comm. 6. formare per intellectum intelligere

dicitur

dicitur ratio ergo obiectiualis, sub qua intelligitur aliquid, formalitas dici debet, uel alia litera, formalitas est. Omne illud, quo siue per quod res ponitur extra nihil, ergo cùm rerum omnes illi conceptus sint huiusmodi; consequens est, ut illi formalitates rerum esse dicantur.

A.m. ad sit formalitas.

H. Abundè satis iam de formalitate est dictũ, sed quid de realitate est sentiedum?

S. Realitas dicitur à re, res autem a ratus, rata, ratum: qđ est firmus, firma, firmũ, & trifariã res sumi potest, Res subsistẽtię, Res existẽtię; Res essentię. Res subsistẽtię dr̃, qđ est icõmunicabile ut qđ, & ut quo. Cõmunicabile aũt ut quod est id, quod suis dat esse inferioribus, ut species de prædicamento substantiæ; Quare cùm indiuidua eiusdem prędicamenti nõ habeant inferiora, quibus cõmunicari ualeant, incomunicabilia, ut quod esse dicuntur. Et cùm ut quo illud dicitur cõmunicabile, quod dat esse formale, substãtiale, uel accidentale, ut anima, & accidentia cuncta (hęc.n. ut quo cõmunicabilia sunt cẽsenda) indiuidua prędicamenti substantie, propterea quòd nõ sunt secundum formam ad aliud ordinata, ut quo etiam incommunicabilia esse dicimus. Item Res subsistẽtie est illud, quod positum est in sua ultima actualitate; & non est ad aliquam formam substantialem ordinatum, nec ad communicandum alteri in esse aliquo; Vnde sequitur, quòd, cùm anima ordinetur ad esse totius, & materia ad esse corporis, non sunt dicenda hoc pacto res subsistentes.

Res existens est, quæ posita est extra causam suam, & extra intellectum; uel quod aliquod esse hoc pacto habet, ut mundus ubi a conditore est fabricatus: Sortes iã genitus, lapis, uel animal, & res etiã prædicamẽti cuiuslibet, non quatenus in prædicamento; quia illa abstrahũt ab omni existentia; sed quatenus res iam uerum esse habentes. Quòd si instares de scientia, quę suum esse non habet extra intellectum, dicitur, quòd aliquod esse sciẽtiæ est extra intellectũ: quia esse subiecti est esse suum reale, licet esse cognitum in intellectu sit. Quòd si sciscitareris adhuc, homo, qui fuit, non habet esse, nisi in intellectu: Respondetur, quòd esse aliquod ille habet; nam anima est, & materia corporis est, & opera bona, siue mala sunt. Sed de his hactenus.

Res autem essentiæ est ipsamet essentia, quæ aut est in singulari existente, aut in intellectu; dico in singulari existente, quia in secundo sententriarum. d. prima: q. secunda, & idem in principio distinctionis 39. dixi, quòd numquã esse essentiæ separatur ab existẽtia realiter, & dixi, aut ĩ intellectu, a quo cognoscitur quidditas rei, quia rosa ĩ hyeme habet esse essentię, quę essẽtia non habet esse in re existente, sed in intellectu.

H. Quo modo essentia non separatur ab existentia?

S. Essentia realis realiter existens non separatur ab existentia sua reali; sed esse cognitum bene separatur ab existentia rei realis. Vnde omnis res subsistentiæ, est res essentiæ; sed nõ ecõtra (ut patet) quia in omni prædicamẽto subsistẽtia, in uno uero propriè essentia ponitur; & omnis res existens est res essentiæ; sed non

econtra

econtra: quoniam eſſe ſat eſt cognitum habere rem; quod eſſe haud quaquam eſt exiſtentiæ.

H. Quid de diuiſione, aut diſtinctione rerum?

S. Diuiſio, diſtinctio, & non idem ferè idem ſunt ſecundum magis, & minus, Diuiſio eſt inter partes quātitatiuas, & entitatiuas, quatenus quantitatem habēt: diuiſio autem inter entitatiuas partes eſt rei, quę per caſum depoſuit quantitatem, & remanet entitas, quę ſi diuideretur, eſſet non in quantas, ſed in entitatiuas partes diuiſio: & ſic omnis diuiſio eſt diſtinctio; ſed non econtra, nam diſtinctio eſt inter illa, quę diuidi nequeunt, ut inter duos angelos, & inter duas animas, duos homines, inter potentias denique animæ diſtinctio eſt, non autem diuiſio, quę propriè ponitur inter partes ſeparatas à toto, in quo vnitè iam fuerant, lignum enim, & non Angelus, anima, uel homo dicitur propriè diuidi. Non idem eſt inter extrema, quorum alterum priuatiuum eſt, ut inter viſum, & cæcitatem, uitam, & mortem, hominem, & chimæram; Quare nos dicimus homo non eſt idem chymærę, lux non eſt eadem tenebræ, habitus non eſt idē priuationi formaliter acceptæ.

H. Quid quęſtio ītelligat ex ſe inferre lectori, te explanare requirimus.

S. Si ſciſcitareris, an Plato animal ſit rationale, unum ſupponis, Platonem uidelicet eſſe animal, & aliud, quæris. ſ. an rationale ſit illud animal. ita cùm quęris An ea, que diſtinguntur formaliter diſtinguantur realiter, ſupponit quęſtio, quòd dentur formalitates,

qui

quiditates, & essentiæ distinctę conceptibiles, cum di dicit utrum illa, quę distinguuntur formaliter, & supponit, quòd dentur res subsistentię, vel existentiæ, cum dicit realiter, & unum quærit; An illa, quę formalitates sunt, rerumque quiditates, & secundum modum formalitatum, & earum quiditatum distinguuntur sicut res, & res subsistentiæ, uel essentiæ.

H. Tu dixisti, distinctionem rerum tripartitam, de qua harum partium intelligenda est quæstio tua?

S. De distinctione propriæ dicta, quæ est inter positiua, ambo extrema, & non, quæ est inter illa; quæ alterum tantummodo positiuum retinent, quæ considératur bifariam. 1. ut solius est prędicamenti substantiæ, uel etiam prędicamentorum omnium, imo omnium entium, cum distinctione; quia omne ens, vel est idem, uel diuersum, quam distinctionem propriam, uel identitatem sibi oppositam innuit Arist. 5. met. t. com. 20. vbi tres ponit relationes super unum, quę sunt idem, simile, & æquale, & loquẽdo de istis strictè, Dico quòd appropriatur diuersis generibus, ut ĩ quolibet considerentur suæ distinctiones, uel suæ identitates: nam in prędicamento substantiæ, est identitas, ęqualitas in prędicamento quantitatis, similitudo in prędicamento qualitatis, & comparationes fieri possunt in qualibet re, in quolibet istorum prędicamentorum.

Fundamentum autem harum relationum est duplex, remotum, & proximum. Remotũ fundamentum identitatis est res de prędicamento substantiæ: Fundamentum

tum æqualitatis est res de prędicamento quantitatis; Fundamentum similitudinis est res de prędicamento qualitatis. Proximum uero fundamentum dicitur unitas illius rei, siue ratio proxima fundandi: quia super rem unam de prędicamento substantiæ fundatur, quatenus est substantia, identitas, quatenus est quanta, æqualitas: quatenus est qualis, similitudo: & sic in prędicamento substantiæ propriè est consideratio identitatis, vel diuersitatis. quando uero in qualibet re cuiuslibet prędicamenti considerabis suam entitatem, & quiditatem, & super rem identitatem, ęqualitatem, & similitudinem fundare uolueris, erit extendere distinctionem propriæ ad positiua membra, & cōmuniter erit consideratio talis distinctionis; & ens hoc pacto diuisum in idem, uel diuersum, ęquale, vel inæquale, simile, uel dissimile est ens in cōmuni, sicut cum dicimus ens diuiditur in quantum, & non quantum, in finitum & infinitum; & sicut ens est transcendens, illæ relationes quę super eo fundantur transcendentes erunt.

H. Quæ sint causæ harum formalitatum assignandæ, scire percupio.

S. Causa, quæ occasio potius est dicenda, qua motus sim ut illas ederem, iam dicta est, ut satisfacerem ueritati, cui diuersi sapientes satisfecisse non uidebantur; Scientiā autem formalitatum, sicut aliæ scientiæ, cum accidentia sint spiritualia, non habet intrinsecas causas, siue principia, quæ dicuntur materia, & forma. extrinsecas autem assignamus intellectum cum

obi-

obiecto, uel speciem obiecti prò obiecto, à quibus partialibus duabus causis notitia gignitur,& scientia generatur; causa verò finalis est duplex,immeditata, & intrinseca, quæ est cognitio sui subiecti, mediata, & extrinseca, & est illud, ad quod ordinatur talis cognitio, ut cognito subiecto, secernere ualeamus distinctiones, & identitates, & qualitatem, uel inequalitatem, similitudinẽ, uel dissimilitudinem rerũ.

H. Subiectũ igitur huius sciẽtiæ, quid assignandũ erit?

S. Ens in ordine ad idem, uel diuersum, cùm ad hoc vniuersa tractatus huius spectet consideratio,& formalitates etiam dici possunt subiectum.

H. Simplex subiectum est assignandum: ista autem videntur esse complexa.

S. Simplex quidem nos ponimus esse scientiæ huius subiectum, sed circũloquimur per complexa, ut nosti.

H. Conditiones, quæ sunt de subiecto assignandæ, An istius subiecti assignabiles sint?

S. Ita: Nam diffinitio subiecti habita est, passio de subiecto per eam assignari potest, quæ est ostendere de ente distinctiones,uel identitates,ut ad subiectum tendunt,& propter subiectum considerantur omnia.

H. Quare potius formalitates, quàm realitates eas appellas.

S. Distinctio inter duas realitates, vel duas res non negatur nisi à Parmenide, & Melisso. Alij uerò sunt ab istis de litteris benemeriti, negantes non distinctionem hanc inter rem, & rem; vel realitatẽ &,realitatem; Ideo hanc probare non est opus; Opus tamen

men probare eſt formalem, quam ipſi negant, quæ inter duas oritur formalitates; Cùm igitur ſic demõſtrare decreuerim; formalem eſſe, inter formalitates diſtinctionem, ideo formalitatum titulum his dare decreui, quia comuniores ſunt realitatibus, rei enim unius, formalitates ſunt plurimæ, cùm in unica re, ratio rei concipienda ſit multiplex, realitas uerò una. Quid per titulum quæſtionis intelligatur, quid ſit formalitas, quid realitas, quod trifariam conſideratur res, quid diſtinctio, diuiſio, non idem ſonet, cauſæ ſcientiæ harum formalitatum, quid quæſtio ſupponat, & quòd erat ſubiectum aſsignandum intelleximus; Quare tarda cum uideatur hora, ulterius progredi non licebit, in lectione ſequenti a diuiſione rerum, loqui incipiemus.

LECTIO TERTIA.

S. Accinge te Hieronyme, & arrige aures ad ea, quę dicturus ſum, ut de rerum diuiſionibus repromiſi, & memor eſto eorum, de terminis, quæ dicta fuere in lectionę externa.

H. Arridet nimirum, id enim de noſtra eſt principali conſideratione.

S. Ens diuidam primo loco diuiſionibus ſuis quam plurimis: deinde, numerum diſtinctionum, & identitatum aperiam; & demum docebo inferre unam diſtinctionem ex alia lucidiſsime.

H. Diuidat ergo tua Reuerentia ens, ut diuidendum in ſui prima diuiſione agnouit.

S. Ens primo diuiditur in ens reale, & in ens rationis.

H. Iſta

H. Iſta diuiſio eſt ne totius in partes, generis in ſpecies, ſubiecti in accidentia, accidentis in ſubiecta; quęnam harum dicitur?

S. Non eſt domus iſta, ut diuidatur in tectum parietem, & fundamentum, non animal in ſuas diuiſibile ſpecies, non parietes, uel homines, ut diuidantur in diuerſis coloribus colorata, aut in ſanum, et egrum, neque accidens unum eſt, ut dicatur diuerſam ſubſtantiam qualificare; Sed unum genus ęquiuocum analogum, quod diuiditur in ſua æquiuocata, analogata.

H. Quid iſta ſint te declarare percupio.

S. Aequiuocũ illud dicitur, quod ſuis inferioribus nomen commune tenet, ratio autem, et diffinitio illius diuerſa eſſe cognoſcitur, ut uidere poteris tu ipſe de cane, ęquiuocũ autem ſcias aliud eſſe ęquiuocans, aliud ęquiuocatum, canis enim, qui diuiditur in ſuos canes inferiores ęquiuocatum dicitur ęquiuocãs, illa uerò ſibi inferiora æquiuocata ab eo eſſe dicuntur, In ſuper aliud ęquiuocũ a caſu, aliud a conſilio; a caſu quaſi ab effectu naturæ, canis indicat quidnã ſit, a conſilio uero, quaſi ab arte conſiliatrice exemplat; Homo uel leo, in viuum diuiſus, uel pictum; ſiue mortuum.

H. Aequiuocum quidnam ſonat, iam puto me intellexiſſe; promas quid ſibi analogum uelit.

S. Analogum illud eſſe dicimus, quod de ſuis inferioribus dicitur ſed per prius, & nobiliori modo de uno quã de alio: vt aptiss. exẽplũ tetigimus de hoĩe, & de leone; quę analoga dñr ad viuũ atque pictũ hoĩem, & leonẽ; Et prius intelligendũ oẽs fatentur hominem,

 leonem.

leonemque uiuum, quàm mortuum, aut pictum: Ens igitur æquiuocum est, quia ęquiuocè dicitur de ente reali, & rationis: & quia prius de ente reali quam rationis predicatur, analogum esse dicitur; & demum quoniam ens de ente rationis dicitur, tãquam homo de picto homine; cùm ens illud diminutissimum sit, dicitur ęquiuocum â consiliò equiuocum in sua inferiora æquiuocata, analogata, & consiliata.

H. Tua Reuerentia in 3. quol. habet, quòd ens, ut diuiditur in ens reale, & ens rationis, posset poni primum obiectum intellectus nostri; siue sit uniuocum, siue analogum. quærimus nos, quæ primitas, quæuè vnitas erit istius obiecti?

S. Scias non esse primitatem perfectionis; quia solùmodo hęc consideratur in deo: non primitatem originis; quia secundæ intentiones non prius intelligun tur à nostro intellectu: neque de ista ego sum ibi loquutus; sed de primitate adequationis intellige.

H. Dicas modo de unitate, quæ nam unitas erit?

S. Vnitatem quęlibet potentia sui obiecti habet, uisus enim habet colorem, auditus sonum, olfatus odorē, & sic de singulis obiectum unum; & non dicersum esse censebis: ità de uoluntate dicimus unum, & illud bonum; de intellectu unum, & illud ens in hac sua cõmunitate; sed quatenus uerum consideratur ab eo, Cùm autem quæris, quæ sit vnitas hæc? dico quòd non unitas ęquiuocationis; quia istius non datur vnitas propriè, non uniuocationis; quia enti reali, & rationis non datur hæc unitas, non analogiæ; quia hæc

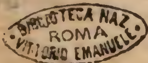
hæc non se tenet, nisi ex parte aliqua, & non est media inter iam dicta, ex consequenti se tenet unitas proportionis.

H. Quæ erit igitur hæc proportio?

S. Quia sicut ens reale se habet respectus suorum inferiorum in suo ordine, ita se habet ens rationis in suo ad sua inferiora; & ita ens cõmune ad omnia entia; hæc enim adinuicem proportionabilia sunt.

H. Quæ dixisti eccellentissime Doctor obiecta potẽtia rum uniuoca sunt, itaque intellectus uniuocum debet habere obiectum, quia color obiectum uisus vniuocũ est respectu colorum omnium, ita sonus respectu sonorum, quomodo ergo ens commune enti reali, & rationis uniuocum erit?

S. Dicã huic ingeniosæ obiectioni, quòd obiectum intellectus nostri modo duplici uenit cõsiderandũ; uno modo quatenus mouet, & terminat actum intellectus nostri, & sic non erit ens assignatum commune, neque erit ens rationis, sed ens reale, Alio modo prout terminat per se actum intellectus nostri, & sic ens commune enti reale, & rationis esse obiectum intellectus nostri scias nos intelligere de ente, uidelicet per se terminatiuo, & non motiuo, nec per se primo terminatiuo, & tale obiectum non oportet, ut sit uniuocum, quia quatenus ens sic commune realitatem habet; & per se primo mouet, & terminat, quatenus uero est in eo ens rationis, non mouet, sed terminat, non primo: sed secundario: quia intellectus à primis intentionibus, fundamentis secundarũ inten-

tionum, et mouetur, et primo per se terminatur. Ad extra autem potentiarum obiecta dicitur quòd illa obiecta requirunt uniuocationem illam cum sint motiua, et primo terminatiua suarum potentiarum.

H. Ens rationis siue secundæ intentiones per se scibiles esse uidentur, et per se entia, cum de eis fiant demonrationes, & diffinitiones; quæ dantur ex eis, unde consequens esse uidetur, quod per se sciantur, et per se intelligantur, et sic intelligibilitas per se secundis competit intentionibus, et cùm nemo qui ambigat sit, ista competere enti reali, sequitur quòd uere ens hoc pacto sumptum non æquiuocum erit sed uniuocum enti reali; & rationis, nomen enim, & ratio eadem est.

S. Scias Hieronyme intelligibilitatem conuenire secundis intentionibus, sed non primo; neque per se: hoc enim primis conuenit, & per illas secundis, unde intelligibilitas est passio intentionum, siue entis, & conuenit primis, atque secundis, sed cum per primas secundis adhæreat, uniuoce non prædicatur; sed æquiuoce de illis: primo enim, et per se primis intentionibus intelligibilitas competit, & reductiue, et secundario per primas secundis.

H. Ergo per accidens à logico considerantur?

S. Non per accidens ita quòd excludâtur ab arte; nam logicus de eis per se considerat; sed posset per accidens dici, quatenus per se & primo esse non habent, sed per se, et non primo: dicere etiam facile erit, ens & ra-

reale esse vniuocum suis inferioribus, intelligibilitatemque non esse vniuocam passionem enti reali, et rationis, seu primis, & secundis intentionibus. Vnde ens reale est obiectum intellectus nostri adæquatum secundum rationem formalem; secundæ uero intentiones continentur uirtualiter in ente reali, & sic uirtualiter intelliguntur; Exquo remanet quod solum ens reale sit uniuocum suis infetioribus: illud uero commune enti reali, et rationis ęquiuocum, & Analogum est ratione iam dicta, et sic non te cogunt uerba quæ in. 7. quolibet ipse protuli, quòd ens commune sic sumptum posset poni primum obiectum intellectus, quòd debeat ideo esse vniuocum. Primo, quia ego de mente non sum ibi locutus propria, ideo dixi, posset poni. Secundo, quia ista vnitas, & primitas (ut aperuimus satis) non requirit vniuocationem in suis, cum illa diuersa sint, et diuerso respectu consideranda ueniunt.

H. Designes (quæso) locum à quo distinctionem entis realis, et rationis desumpseris, ut meis discipulis fundamenta ualeam assignare tuæ doctrinæ. *hæc nota.*

S. Arist: in 6. met. t. co. 8. me ista docuit, habet. Cum autem complexio, diuisioque non in rebus sit, sed in mente; id autem, quod hoc pacto est ens diuersum fit ab hisce, quæ proprie entia sunt; ex his liquet, quomodo complexio, et diuisio entia rationis per intellectum effecta dicantur, diminutissimum: et prope nihil suum esse habentia, & sic diuersum ab ente reali, quod proprie dicitur

esse ens;illud autem improprie.Ideo recte posui æqui uocum esse ens illis, & obiectum intellectus nostri primum posse poni; quod non requirit vniuocationē eo pacto, quo diximus, & quia obiectum tale esse debet duplici primitate primum,scilicet motiuū, & terminatiuum, quas non habet ens commune iā dictum; sed tantummodo terminatiuum, per se dicitur esse obiectum primum; terminatiuum (inquam) est; quia ens prout est reale terminat, & prout est rationis; motiuum autem,nisi quatenus est ens reale: ideo non uniuoce, sed æquiuoce assignatum est; Et posset dici,quòd terminatiuum etiam nō dicitur primo, & per se in sua communitate, quia si terminat per se ratione vtriusque partis,non tamen primo ratione nisi entis realis, quas primitates habet ens reale; quia primo, & per se, & mouet, & terminat quare censuimus secundum rationem suam formalem illud assignare obiectum intellectus nostri primum sub duplici primitate ista.

H. Tu dicis ens sic commune sumptum æquiuocum esse, & ex parte consideratum uniuocum; cui erit ens reale sic vniuocum?

S. Deo,& decem prædicamentis.

H. Porphyrius citat Arist. dicentem, siquis omnia entia uocet, æquiuocè noncupabit ea.

S. Si citare uoluisset locum, non inuenisset ubinam ista Arist. fuisset locutus; & cum perpèram egerit impingere Aristoteli,quæ nequaquam eū somniasse putamus, dictum cū Porphyrio hac in parte reijcimus.

H. Arist.

Ariſt. habet in 4. met. quòd ens dicitur de entibus, ſicut ſanum de ſanis, ſed ſanum dicitur æquiuoce de ſanis, ut patet de ſanitate in animali, in dieta, in cibo; & in ſigno, ergo ens æquiuoce erit ſuis realibus entibus relinquendum.

S. Scias Ariſtotelem intellexiſſe ſimilitudinem quamdã aſsiguare, quia ſicut omnia ſana habent ordinẽ ad ſanitatem animalis, ita omnia entia ad ens, etiam accidentia: diſsimile autem alia ex parte eſt; quia ſaninitas uere æquiuoce dicitur, ens autem non.

H. Ariſt. habet accidentia eſſe non entia.

S. Dicas ipſum inferre non entia, ſed quid entis, ſcilicet perfecti: non ſunt igitur entia comparatiuè, & in reſpectu ad ens perfectum, ſicut illemet habet materiam eſſe ens, formam eſſe ens, & compoſitum eſſe ens, & ad inuicem tñ in iſta ſeſe excedunt; nam ſi cõſideretur materia,& forma quatenus conſtitutiua totius, nobilius eſſe habent ipſo toto conſtituto ab eis; ſi autem conſideretur, prout totum continet in ſe partes eſt illis perfectius, ſi forma in comparatione materiæ ueniat, nobilior ipſa forma apparet ſua materia,quæ informatur ab ea itaque accidentia: quoniam per ſe ſtare nequeunt, uere in comparatione ſubſtantiæ, & rei perfectæ, dicuntur eſſe non entia, ſcilicet perfecta, quia adueniunt perfectis iam entibus: & dicuntur eſſe quid entis, quia eſſe ſecundum quid, & diminutum conferunt, quia accidentarium; Et ideo Ariſt. dicit, accidentia non ſunt entia niſi entis quædam diſpoſitiones,& non niſi ab ente uero perſiſtere

haben

habent per naturam, & quod existentiam potius quã ad esse locutus est Arist. quia in se suas habent illa quidditates, & suum esse, & huc tenduut ea quæ logici dicunt, non ens esse ens; scilicet non ens simpliciter, esse ens secundum quid.

H. Si ens vniuocum est Deo, & creaturis,& sic decem prædicamentis, contrahitur igitur ad illa,& cum oẽ, quòd sic contrahitur, vt contrahatur necesse sit per aliquid, & nòn per nihil contrahi; igitur quodlibet prædicamentum erit bis ens: primo quia ens vniuocum illi; secundo quia contrahens erit.

S. Si contraheretur per differentias suas,sequeretur id, quod tu ingeniose infers; sed per modos enti intrinsecos contrahitur ens ad entia decem prædicamentorũ & Deum, qui modi intrinseci non dicuntur formaliter entia, neque includũnt formaliter,& quidditatiue ens, quia ens non prædicatur in quid de paſsionibus, & talibus modis intrinsecis, licet de differentijs in quale essentialiter prædicetur.

H. Ergo illi modi intrinseci nihil sunt?

S. Non sequitur, si illi formaliter, & essentialiter nõ dicantur ens, neque non ens, ergo sunt nihil, quia realiter esse dicuntur ens, identice & fundamẽtaliter.

H. Quomodo vniuocũ potest esse unum ad ea quæ sub extremis contradictorijs continẽtur? modo substantia, & accidens est esse per se & non esse per se: ut respondeas rogo.

S. Illa quæ immediata continentur sub extremis cõtradictorijs,ita quòd illa sint talia extrema, non possunt

conceptum habere vninocum: substantia uero, & accidens Deus,& creatura huiusmodi non sunt, ideo ad se, & non ad se non habēt unum conceptum, & quia immediate sunt hæc fundamenta, & extrema contradictionis;& substantia,& accidens cũ sint non immediata, & formalia; sed mediata, & ultimata fundamẽta, nõ debẽt à cõceptu cõi entis auferri,& se moueri.

H. Illa quæ sunt primo diuersa non habent unum conceptum communem, Deus autem & decem prædicamenta sunt huiusmodi, igitur.

S. Primo esse diuersa dupliciter intelligitur, primo in aliqua realitate contrahibili non conuenire,& sic primo diuersa esse fatemur; alio modo non conuenire in conceptu entis communi, & sic illa diuersa non sunt; licet ergo Deus, & decem prædicamenta non conueniant in aliqua realitate contrahibili, conueniunt tamen in conceptu obiectuali entis. Scire ergo te uolo hæc;

-Ens esse cõe Deo, decẽ prædicamentis, & creaturæ

-Ens, & non ens contradicere; igitur uniuocum est ens, quia in æquiuocis non estcontradictio;

-Ista concedenda esse homo est substantia, ergo est ens, Albedo est qualitas, ergo est ens, quæ non essent uera, si ens esset æquiuocum.

· Vniuocum importare suis inferioribus conceptum communem, vt Deo, & creaturæ conceptus est cõmunis, non in entitate reali, sed rationis, non entis rationis; sed ratiocinabilis.

·Ens conceptũ communẽ Deo,decem prędicamẽtis,

&

& creaturæ importare alium à conceptibus suorum inferiorum, quia intellectus habet conceptum de aliqua re, quòd sit ens, & tamen ignorabit an sit substantia, uel accidens. Igitur conceptus entis alius erit à cõceptibus illarum rerum contentarum sub ente. & de his hactenus.

LECTIO QUARTA.

S. TE satis in lectione hesterna puto intellexisse quonam pacto ens à me diuisum extiterit, & qua ratione æquiuocũ, & qua ęquiuocatione, & quomodo analogum esse dicatur; quomodo insuper vniuocum sit reale ens, ad Deum, decem prędicamenta, & creaturam. Quidnam sint diuisionis partes declarandum dimisi, quas te attentè cupio annotare.
Ens reale est, quod habet esse seclusa quacumque operatione intellectus, siue quocumque actu collatiuo cuiuscumque potentiæ, siue intellectus, siue voluntatis, siue alicuius alterius potentiæ, & sic ens reale quidditatiue dicitur de Deo, & decem prædicamentis, ut uidimus.

H. Quomodo esse Antichristi erit ens reale, si debeat suum esse habere seclusa quacumque operatione intellectus, cuius modi non sit Antichristus? & ultra scientiæ reales, & actus intellectus, quæ omnia realia entia esse dicuntur, quomodo enti reali declarato conueniunt?

S. In quolibetis q.3. dixi, Ens reale est, quod habet esse suum, seclusa quacumque operatione intellectus, uel

uel habere poteſt; Vel dicas quod ſine opere ĩtellectus intelligitur collatiuo:modo Antichriſtus uerum ſuum eſſe habere poteſt ſine opere ĩtellectus,& ſi modo non habeat,Vel dicas quòd modo eſſe habet ſecluſo quocumque opere intellectus collatiuo: & non ſine actu recto; Similiter ſcientię habitus, & ſpecies in anima entia realia ſunt, quæ tamen non habent eſſe ſine omni opere intellectus, ſed ſine omni opere collatiuo intellectus,Cùm igitur me audis dicere ens reale eſſe habere ſecluſa quacumque operatione intellectus, intelligas collatiuo, & non recto.

H. Quomodo iſti duo actus diſtinguendi ueniunt?

S. Actus intellectus rectus dicitur,qui immediate fertur in rem, ſine aliqua conferentia: Actus autem collatiuus eſt conferentis rem in ordine aliquo, & comparatiuus dicitur,quia obiectum vnum ad aliud obiectum comparat.

H. Vnde hanc diſtinctionem actuum extrahere ab Ariſt. queam?

S. Ariſtotelem poſuiſſe actum rectum recolo in 3. de anima quando de intelligentia ſimplicium ipſe loquitur; ad quam actus rectus intellectus deferri neceſſe eſt; Actum uero collatiuum in. 5. met. poſuit Ariſt. & eſt textus non habens commentum, & immediate ſequitur com. 15. ubi dicitur quòd intellectus utitur uno, ut duobus, nulla autem relatio eiuſdem ad ſe dicitur, niſi ſit per actum collatiuum intellectus, & ſic tu ambos actus ab eo trahere quibis.

H. An uoluntas uere collatiua dicatur?

S. Eſt

S. Est quidem; nam illa est collatiua potentia, quæ un[illegible] in ordine ad aliud considerat, atqui uoluntas est huius modi igitur, illa enim diligit Deum, et creaturam in ordine ad ipsum Deum.

H. Dicas igitur, an ab istis sit aliqua alia collatiua potentia, & quænam illa sit, cum dixeris in membro distinctionis, reale ens illud esse, quod habet esse seclufo quocunque actu intellectus, siue uoluntatis, siue cuiuscunque alterius potentiæ collatiuæ.

S. Sensus interiores esse dicuntur conferentes, & sic collatiue potentiæ.

H. Aperire ista te prceor.

S. Sensus communis quod collatiua potẽtia sit, Arist. in 2. de anima posuit, te. 146. ubi dicit, quòd potentia, quæ differentiam inter duo aliqua ponit, illa cognoscit etiam sub propria ratione, quia uero sensus communis ponit differentiam inter sonum, & colorem, seu uisibile, & audibile; igitur illa cognoscit, & quia omnis potentia sic cognoscens non cognoscit sine conferentia, igitur sensus communis dicitur conferre, & collatiua potentia.

Nota. q sensus communis dr collatiua potẽtia. cum imaginatiua extimatiua phantasia & memoria q sit qnq sensus interiores

H. Sub propria ratione rem intellectus non cognoscit, quomodo communis sensus id ualebit efficere?

S. Rationem propriam esse duplicem te scire uolo; aliam ex proprijs, aliam uero ex communibus, Primo modo non cognoscit sensus communis, sed modo secundo quo limpidius intellectus cognoscit.

H. Conferre est actus intellectus, ergo non uidetur istius potentiæ, quia discurrere nequit.

S. Di-

S. Discursus,et conferentia duplex est,alia quę dicitur ratiocinatiua:alia uero,quæ dicitur animastica,naturalis, & sensitiua; Prima est solius intellectus;secunda uero etiam animalium.

H. Quo modo alij interiores sensus à communi,dicuntur collatiui?

S. Scias sensum communem esse,à quo tanquam à centro sensus exteriores progrediuntur, & ad quem sensatorum obiectorum similitudines deferunt, de quibus sensus communis habet postea iudicare, Hæc potentia duo habet, alterum quatenus est sensus, alteruũ uere quatenus est communis: quatenus sensus est, species rerum percipit, quatenus uero communis duplex habet officium, siue actum, Vnum quo se scire cognoscit, alterum obiecta ad inuicem comparare, & unum non esse aliud secernere, & iudicare, quam virtutem in parte anteriori cerebri situant naturales, ubi occurrunt nerui quinque sensuum exteriorum. Ad quam sequitur imaginatiua potentia cuius officium est reseruare rerum imagines sensibilium: & spiritualior hæc potentia est sensu communi,quia ille non nisi præsente obiecto, hæc autem eo etiam absente intelligit,& ponitur immediate post sensum communem, ubi imaginatiua retinet impreſsiones à sensu cõi receptas,easque fortius retinet,cum sit tenacior ex frigiditate cerebri.

Ad hãc sequitur extimatiua quę habet à formis recẽptis intentiones extrahere,siue elicere quæ sensu non percipiuntur,secundũ quã ouis fugit lupum, & lupus misere-

miſeretur filio ſuo, Extimatiua differt ab imaginatiua, quia imaginatiua non habet affectum, ſed ſolum intentionem rerum. Extimatiua uero habet affectum miſeriæ, uel triſtitię, reique fugam, uel proſecutionem; Vnde ſequitur quòd extimatio non ſolum ſit appręhenſiua, & collatiua, uerum etiam affectiua, & motiua. Officium iſtius extimatiuæ eſt appræhendere intentiones, non quidem rationis, ſed naturę. Vnde illa appręhendit Syllogismum, orationem, ſpecies, & indiuidua, ſed non quid ſit ſyllogismus, oratio, ſpecies, uel indiuiduum, & ponitur in ſequente cellula, quæ media dicitur, in primaquè parte illius, calida, ex motu multiplicato ſpiritus ad ipſam.

Ad hanc ſequitur phantaſia, cuius officium eſt componere intentiones cum intentionibus, imagines cum imaginibus, & intentiones cum imaginibus, uel econtra componit inquam imagines cum imaginibus, cũ effingit chymeras, & hircoceruos ex diuerſis imagini nibus rerum conficiendo; componit intentiones cum intentionibus, ut patet in oue, quę appręhendit herbã nato ſuo præbendam, & repellendum eſſe eumdem natum à lupo, ubi eſt intentio, & imago animalis, & pabuli, fugæ, atque loci: componit imagines cũ intentionibus, ut patet in oue, quæ imaginem lupinã fugiendam eſſe dijudicat; Iſta virtus phantaſiæ, ſiue potentia reſpicit in animalibus etiam in futurum, ut patet de his animalibus, quæ ſibi prouident, ut formica. & vulgo dicitur iſta virtus in homine cogitatiua, ſed improprie, cum cogitare proprie ſit rationis, operatur

peratur hæc uirtus in somno, sicut ĩ uigilia, et quòd uideantur res in somno esse præsentes, id fit, quia hæc uirtus sese ad sensum communem confert. In homine hæc virtus regitur à ratione, in brutis autem à natura, Vnde in Brutis istæ uirtutes magis aguntur, quàm agant, in homine autem agunt ratione iam dicta. Melancolici, et infirmi, & amentes multas phantasias habent, & nõ fit ex illustratione, quę fit per imaginationes rerum sensibilium, sed ex passione naturæ, & confusione spirituum ascendentium ad cerebrum, turbantium caput; Tales enim conturbati spiritus faciunt diuersarum imaginationum confusiones, & inuolutiones, & generãt horribiles uisiones. Animalia citius hac uirtute operantur quàm homines, quia homines retardantur à conferentia imaginum receptarum, unde sequitur, quòd cum citius animalia recipiant motum primi motoris, influxus illius motus præsentiunt, & ex eo dijudicant quidnam futurum sit; Vnde tardat formica cum colligit grana communiter pluuia, & gallus uariat cantum suum per tempus, quia mutationes ex perceptione influxus percipit, Item hæc virtus præpedit intellectum, nimis occupans animam circa compositionẽ et diuisionem imaginum, non solum a sensibus acceptarum, uerum etiam fictarum, maxime autem quando uersatur circa spiritualia, cælestia, & diuina, quoniam cum intellectus considerat ista à phantasia habita, non potest illa ferre, quia non sunt sicut imagines, et fictiones phantasiæ; In me-

qui habitus manet actualiter apud intellectum possibilem, qui est locus specierum uniuersalium, unde & uninersalia prius considerata remanent apud ipsum, tamquam in loco suæ generationis, etiam actu, quando non considerat illa, qui possibilis intellectus ad has species quas apud se habet cõuertitur, uel auertitur quando uoluerit; Quæ memoria ultimo in loco cerebri ponitur, qui locus est siccus propter neruos motiuos qui oriuntur ex ipso, quæ omnia uisa sunt, ut cognoscere possis quo modo quælibet potentia interior collatiua esse dicatur, & ista innuit commentator in 3. de Anima, Tex. com. 20. Potentia cogitatiua habet cognoscere particularia, & sic unum non esse aliud, quod sine conferentia nequit fieri.

H. Ex ista conferentia uidetur inferri, quòd habitus sciẽtificus cum ex comparatione fiat intellectuali ex frequentatis actibus sit ens rationis.

S. Dupliciter in intellectu res esse potest, immediate, & non alia re mediante, & sic habitus scientifici habent esse in intellectu, & uere realiter in eo existunt; Alio modo mediate, & per aliud, & hoc pacto in eo sunt secundæ intentiones, quia per primas: fundatur enim in obiecto cognito ens rationis, & illud per se, & per illud ens rationis in intellectu residet.

H. Quid requiritur ad hoc, ut sit ens rationis? duo

S. Quòd sit per opus collatiuum, & quòd mediate, & non immediate sit in intellectu, habitui autem ista

conditio deficit, quare ens rationis non est.

H. Claruit satis optime pater quidnam sit ens reale, ad aliud igitur membrum diuisionis se conferre iam fore opus,

S. Ens rationis trifariam consideratur, pro ente, quod habet esse in anima subiectiue, ut species actus, & habitus, pro ente, quod habet esse in intellectu obiectiue, cuiusmodi sunt uniuersalia per species à rebus causatas, uel a Deo impressas, et his duobus modis contra ens reale non distinguitur ens rationis, & pro cõparatione passiua vnius obiecti cogniti ad aliud obiectum cognitum, & isto modo uere dicitur ens rationis, neque continetur sub ente reali.

H. Clarius hæc intelligenda essent, quæ tetigisti.

S. Putaram tibi ista iam diu innotuisse; Dicam igitur ens rationis secatur in duas partes, aut enim habet esse in anima subiectiue, aut obiectiue; subiectiue quidem dicitur ens rationis, ut species, actus, & habitus, species inquam deferentes obiecta, siue res, quarum dicuntur species, actus uero istarum specierum, & habitus nedum intellectuales, sed promptitudines, & facilitates actuum, quas efficiunt habitus, & hoc pacto ens rationis, ens reale esse qui ambigat nemo est. Alio modo obiectiue, quod duplici modo intelligi habet, habitualiter, videlicet, quando illæ species sunt in intellectu non repræsentantes actu; sed ut potentes repræsentare. Alio modo actualiter, & hoc, vel ante actum intellectus, uel post; si primo modo res intelligibilis actu relucet in intelle-

ctu, & mouet, & terminat illum, quod obiectum ordine naturæ præcedit actum intellectus, causat enim ipsum, & causa natura præcedit effectum. Vnde his modis obiectiue sumptũ ens rationis, est ens reale, quia non dependet in fieri ab intellectu, & est præter collatiuum opus ipsius. Alio autem modo obiectiue post actum intelligendi ens istud consideratur, & dependet ab intellectu in fieri, & conseruari, & hoc modo dicitur uere ens rationis: alijs autem modis non, nisi respectiue ens rationis uocatur.

H. Est ne locus ab Arist. istius distinctionis, quòd ens subiectiue in anima esse dicatur?

S. Ita, in 3. enim de anima dicit, quòd intellectus locus est specierum; & ideo in 3. de primi, et 38. posui lapidem non esse in anima, sed speciem lapidis.

H. Exemplo doceri uellem.

S. In oculo tuo species sensibilis est coloris, & per speciem color; ita in intellectu est rei eiusdem species intelligibilis, atque res pro obiecto repræsentata à specie, species tamquam in subiecto subiectiue in eo dicitur esse, & tamquam forma quasi in sua materia; obiectum autem, sicut cognitum in cognoscente, propterea talia uniuersalia per species in intellectu existentia dicuntur entia rationis obiectiue, quia in speciebus suis intelligibilibus intelligũtur, & intellectui sunt obiecta, & quando tale vniuersale, siue obiectum relucet in specie, dicitur vniuersale in potentia proxima; quando uero relucet actu, in actu uniuersale dicitur, non autem in potentia. Aliqui tamen dicunt,

S. Ita, quoniam uno modo in potentia remota cõsideratur,& hoc modo in Sorte erit; Secũdo modo in potentia propinqua, ut possit de pluribus prædicari, & tunc est,quando relucet in specie intelligibili; Tertio modo uniuersale in actu, & est quando actu de pluribus prædicatur,& actu ab intellectu cognoscitur; Natura uero communis, quæ est in particularibus, uocatur uniuersalis in potentia remota a Comm.in primo cæli Cõm.92. Et quòd ens rationis obiectiue sit uniuersale in anima posuit Arist. in secundo de anima. t. cõm.6. dicens; quòd scientia est uniuersalium: Hæc scilicet uniuersalia in anima sunt quodammodo; quòd si sunt in anima, entia sunt rationis, & dicit quodammodo; quia non inhærent subiectiue, sed obiectiue; Vnde uniuersale est forma,cui ex se non repugnat esse in pluribus,sed repugnat sibi ratione materiæ,quæ nõ potest esse per multiplicationẽ in pluribus eadẽ numero;ita dicendũ de homine,qui est in Sorte,cui ratione formæ nõ repugnat in pluribus esse,sed per accidẽs ratione Sorteitatis, quæ cõstringit naturã humanam in alijs a Sorte,ut existere nequeat, Species autẽ intelligibilis a rebus causatur,uel a Deo infunditur; Et sicut duplex est species,duplex uniuersale erit; Alterũ quod intellectui nostro a speciebus causatis rebus offertur; Alterum uero objicitur,& repræsentatur intellectui a speciebus, quas Deus infundit. Et de his hactenus; Vale igitur, dictis daturus operam.

LECTIO QVINTA.

S. ENs reale quid sit, quotuplex actus intellectus,

quemadmodum uoluntas una cum quinque interiori bus sensibus sit collatiua potentia, res quo modo in intellectu resideat, & quotuplex sit ens rationis, natura diuina aliter quo modo sit, quàm humana in suppositis suis; & demum quotuplex dicatur esse uniuersale in lectione hesterna abunde satis est uisum, in præsentiarum igitur, ut membrum secundum de ente rationis aperiam, ab his, quæ requiruntur enti rationis, incipiam.

Aliquid ergo ex parte potentiæ, & aliquid ex parte obiecti requiritur ad hoc, ut causetur, & fiat ens rationis, siue secunda intentio. Ex parte potentiæ quòd illa sit collatiua; nulla enim non collatiua potentiæ ens rationis fabricare ualet, siue efficere secũdam intentionem: ex parte uero obiecti requiruntur duo in potentia propinqua, obiecta cognita, quòd reluceant in specie intelligibili, uel quòd sit unum obiectum cognitum loco duorum, ut Plato est Plato, & requiritur, quòd proprietates aliquas habeat: Exemplum. Intellectus noster actu recto cognoscit colorem, & albedinem; deinde uidet, quòd color habet hanc proprietatem, ut sit pluribus communicabilis differentibus specie; quia uidet albedinem esse colorem, nigredinem esse colorem &c. Deinde uidet hæc inferiora non communicabilia esse, & comparat intellectus duo obiecta inuicem; & primo est respectus vnus rationis actiue intellectus comparantis ad obiecta comparata; deinde est unus respectus rationis passiue obiectorum comparatorum ad intellectũ comparan-

comparantem; Ex his respectibus relinquitur respectus in colore, qui uocatur genus, & alius in albedine, qui uocatur species, & alius in inferioribus, qui uocatur indiuiduum, singulare, uel suppositum: Exemplum est in promptu. Cum quis tibi equum donat, uel anulum; in re illa, equo uidelicet, uel anulo, relinquitur respectus unus, quo dicitur res illa donata, & talis respectus relinquitur de nouo sine nouitate absoluti in fundamento, uel termino, respectus inquam rationis de nouo aduenit anulo, & equo sine nouitate rei donatæ, uel donātis, uel recipientis. Hęc tibi indicaui in 4. dist. p. q. 5. ubi doceo efficere nouam comparationem absoluti unius ad alterum per actum intellectus; & hoc modo Deus potest de nouo dominus dici, & pecunia precium dicitur, nouo sibi superueniente respectu, siue nouitate rei.

H. In 4. dist. prima tu deposuisti secundam intentionem esse comparationem passiuam per intellectum inter obiecta causata, hic tu me doces secundam intentionem esse quoddam derelictum siue respectum derelictum in re per intellectum.

S. Quando ego dico secundam intentionem, siue respectum illum esse comparationem passiuam, formaliter non intelligas, sed consecutiue; quia consequitur secunda intentio comparationem passiuam.

H. Tu in tuis uniuersalibus q. 4. doces secundam intentionem causari effectiue ab intellectu, & materialiter, siue fundamentaliter, aut occasionaliter à proprietate reperta in re: mihi uidetur, cum proprietas

rei

cundas ab intellectu agente in rem, & in rei proprietatem dicimus derelinqui.

H. Vtrum voluntas posſit cauſare ſecundam intentionem, & illam tribuere cuicunque obiecto libuerit?

S. Voluntas cum ſit potentia collatiua (ut uidimus) licet poſsit ſecundam cauſare intentionem, non tamen illam fundare poſſet in quocunque obiecto, ſed in illo ſolummodo, i quo rei cernitur eſſe proprietas, ſecundum quam tunc ipſa fundare ualeret ſecundam intentionem, ut patet in ſorte in quo non poteſt fundari intentio ſpeciei, ſed indiuidui.

H. Bruta, cum ſint conferentia, & habeant (ut uidimus) collatiuam potentiam, an cauſare queant has ſecundas intentiones?

S. Non ualent has cauſare ſecundas intentiones, quia diſcurſu rationis carent, & quia collatiuam potentiam habent ſenſum communē, imaginatiuam, &c. enti rationis eſſe tradere poſſunt; eſſe autem haud quaquam ſecundis intentionibus, quia unum obiectum non eſſe aliud, ut herbam uiridem à non uiride, uel dulces fructus à fructibus amaris ſecernere animalia queunt; & ſic ens rationis cauſare; Cùm aūt non ualeant proprietates harum rerum cognoſcere, nequeunt comparare ad inuicem rerum proprietate ignorata. Ideo dicimus ſolius rationalis potentiæ propriæ eſſe ſecundas intentiones producere: irrationabilium autem erit ens rationis improprie cauſare, ſiue (ut ſuperius dictum eſt) producere.

H. Deus an ualeat ſecundas cauſare intentones?

S. Non,

S. Non, quia actus intellectus rectus non distinguitur cōtra collatiuum in ipso Deo, secus autē in homine.

H. Igitur homo aliquid causare ualebit, quod Deus causare nequibit?

S. Non sequitur, quia Deus fundamentum harum secundarum intentionum, sicut esse rerum aliarum omnium ab æterno in esse suo ideale stabiliuit, atque formauit.

H. An chymera posit fundare secundam intentionem?

S. Quatenus chymera est, non posse eas fundare fatemur, quia debilius esse est esse chymera, quàm esse secundarum intentionum: fundamentum uero uerius esse suo fundato habere requiritur, bene fundare poterit secundam intentionem pars entis quælibet in chymera reperta; quia res illæ conficientes chymæram uere entia, & realia sunt.

H. Est intentio generis, et intentio speciei, & has distinctas esse ab inuicem puto; ignoro tamen quænam sit distinctio illa, & quod non sit realis, patet, quia inter extrema rationis, & quod non sit rationis uidetur, quia ex natura rei insurgit, et non fit per opus comparatiuum intellectus; quæ igitur cēsebitur esse?

S. Triplex est secundarum intentionum genus, Primum, quod derelinquitur ex comparatione primarum intentionum, ut cognito homine, & animali: in homine species, et in animali genus fundatur; Secundum genus, quando intentio insurgit ex comparatione duarum harum intentionum, ut comparando speciem ad genus, vna secunda intētio attribuitur

ſpeciei, quæ dicitur minus communis, & de differentibus numero prædicari: & generi alia magis communis, quæ de differentibus ſpecie prædicatur.

Tertium genus eſt, quando ſecunda intentio derelinquitur ex natura extremorum ſecundarum uidelicet intentionum comparatarum ad inuicem; & licet non derelinquatur ex comparatione paſsiua intellectus, inſequitur tamen paſsiuam comparationem (vt diximus) & ſic ex dictis obiectio ſoluēda uenit, quòd inter duas intentiones illas diſtinctio eſt ſecunda intentio, non primo, aut ſecundo modo conſiderata, ſed tertio: Et cùm dicitur quòd penitus ſine opere intellectus ſit, id negatur.

H. An Ariſt. habeat ſuis in ſcriptis aliquid de ente rationis tertio modo ſumpto?

S. Ita in 6. met. tex. co. 8. habet quòd enti per accidens eſt cauſa infinita; ſed cauſa huius entis rationis eſt paſsio mentis, unde dixit: Illius uero mentis aliqua paſsio, & ibidem commentator ait: quòd ens ſic ueridicam non habet cauſam niſi animam, & connumeratur in genere entis diminuti.

H. Dictum eſſe ſatis abunde puto, circa primam entis diuiſionem: ad aliam igitur tuum expecto ſermonem.

S. Ens reale prima ſui diuiſione diuiditur per ens quātum, & non quantum, (ut docui q. 5. quolib.) ens quātū per finitum & infinitum; ens finitum per abſolutū, & reſpectiuum; oē em̄ ens formaliter abſolutū dicitur, quòd ad aliud non eſt formaliter, ut Deus, omnia attributa in diuinis, tria genera generaliſsima, ſub-

ſtantia,

S. De quantitate virtutis, de qua Aug. 6. de Trin. c. 7. dicit quòd in his, quæ magna mole non sunt, idem est maius, quod melius, quantitas molis per se in prædicamento est; quantitas uero uirtutis transcendens.

H. An ista sit prima entis realis diuisio asignanda an alia prior ista?

S. Istam priorem esse tenemus, & quòd non inter finitum, & infinitum sit ens diuisibile, uel per unum, & multa, nam finitas & infinitas quantitati congruit (ut patet 5. phy. tex. co. 15.) & non nisi enti quanto, ergo prius quantum esse oportet ens antequam finitas, uel infinitas consideretur in eo, ergo de sui natura, prius per quantum, & non quantum diuisibile est, quàm per finitum, & infinitum. Et quòd non per unum, & multa per prius patet, Nam concipiatur homo in esse suo quidditatiuo, & omnes ab eo passiones semoueantur, quæ competunt ei secundum quòd homo, & etiam secundum quòd est ens, nulla tunc ei passio competit, quæ sit hominis, uel quæ sit entis; ergo in eo non erit considerandum nisi suum esse quidditatiuum, ergo sine multitudine, uel unitate concipitur, & tamen demonstrabile est de homine, quòd est perfectior Asino, quia ei competit differentia sua essentialis, quæ præstantior est differentia Asini, ex eo quòd genus diuiditur per differentias appositas, & una illarum alia est perfectior, relinquitur ergo, quòd in ista præcisione homo erit quantus ex perfectione iam

ſent formaliter eſſent infinitę, & ſic eſsent tria formaliter diſtincta, & infinita.

H. Iſtæ rationes non uidentur cogere, prima non, quia ſequeretur quòd attributa in diuinis non eſſent perfecta ſimpliciter; quia non poſſunt excedere, nec excedi: non excedere, quia alia ſunt infinita in Deo, non excedi quia ſunt perfectiſsima. Secunda non concludit, quia ſi illa ratio eſſet uera, ſequeretur, quòd eſſentia diuina cum attributis eſſet perfectior, quam ſolus Deus, quod eſt falſum.

Tertia non concludit: in 6. em̄ quolibet habes, quòd magnum, & paruum translatione ſumpta, ſunt paſſiones totius entis, & cùm relationes entia ſint; illis quantitas iſta virtutis ineſſe conſideratur.

S. Ad primum nego ſimilitudinem, non enim eſt ſimile de relationibus, & attributis, attributa enim omnibus perſonis competunt; relationes vero originis actiue vni perſonæ, uel duabus tantum.

Ad ſecundum dico, quòd Deus cum attributis, & cum toto mundo eſt perfectior extenſiue, ſed Deus ſine iſtis eſt perfectior eminenter.

Ad tertium dicimus, quòd magnum, & paruum ſunt paſsiones totius entis quanti, & non entis in ſua communitate.

H. Quid per attributa intelligere debeo?

S. Attributa dicuntur uno modo ſubſtantiue; alio modo quaſi adiectiue ſumuntur, primo modo eſt ſpiritus, & ſubſtantia attributum; ſecundo modo Bonitas, Iuſtitia, Sapientia; & largo modo attributa his

duobus modis dicuntur; Alio modo proprie considerantur, & est perfectio secundaria non quidditatiua, accepta a creaturis uia remotionis, & eminentiæ, attributa uni tantum personæ, & consequenter omnibus, ut Potentia, Sapientia, bonitas, quæ reperitur in nobis cum accidentalitate, distinctione, finitate, & dependentia in Deo ista considerando, demimus imperfectiones iam dictas, accidentalitatem, uidelicet, distinctionem, finitatem, & dependentiam, & dicimus has uirtutes uia eminentiæ esse substantias, unitas ipsi infinitas, & independentes; & ista proprie attributa dicuntur.

ut nos sumus boni. Deus summe bonus. et similia.

H. Quæ igitur erunt relationes notionales?

S. Relationes istæ sunt, quæ uni personæ competunt. aut duabus ueluti Paternitas, filiatio, spiratio actiua, quæ Patri, & filio conuenit, & passiua, quæ conuenit spiritui sancto; Et notionales ideo dicuntur; quia nos Diuinas personas cognoscere faciunt, ut Paternitas nobis Patrem demonstrat, filiatio filium, passiua spiratio Spiritum sanctum, actiua Patrem, & filium; & innascibilitas Patrem.

H. Relationes autem communes, quæ sunt?

S. Quæ competunt tribus personis, ut identitas, æqualitas, & similitudo, quæ formaliter in omnibus personis diuinis reperiuntur.

H. Inter hos respectus, an aliqua existat differentia?

S. Relatiuum, relatio, respectus, & habitudo, hoc pacto secantur adinuicem, quia omne relatiuum includit relationem, duo enim dicit, relationem, & abso-

absolutum, quod relatione refertur, ideo relatio est, quia cum album dico, solam albedinem dico, licet aliud connotetur; relatio uero omnis non est relatiuum, quia illa absolutum non continet, omnis relatio respectus est, non autem e conuerso, cùm relatio respectus sit intrinsecus adueniens ex natura rei consurgens; respectus autem quoddam commune est intrinsecis respectibus, & extrinsecis aduenientibus; Et ultra omnis respectus est habitudo, & non e contra nam inter subiectum, & propriam passionem habitudo est, nequaquàm autem respectus: similiter autem circumscriptis omnibus relationibus, essentiæ diuinæ ad attributa est aliqua habitudo, qualis est fundamenti ad fundatum: respectus nullus est, cùm essentia quatenus essentia non referatur ad aliud, ex quo concluditur respectum solum modo in prædicamento ad aliquid existentē relationem esse, quia intrinsecus est alij autem respectus, uel habitudines esse dicuntur.

LECTIO VI.

S. Causæ entis rationis quæ nam sint: an uoluntas secundam queat intentionem fundare; bruta posse ens rationis, non autem secundā causare intentionem, idque deo repugnare: triplex genus intentionū esse: ens reale primo diuidendū esse; in quātū, & nō quantū

relationem nullam perfectionem dicere: attributum, relatio, notio, relatiuum, respectus, & habitudo quod sonet, uidimus in præhabita lectione. num aliquid dimisimus declarandum?

H. In deffinitione entis ly formaliter quidnam sonet scire percupio.

S. Quia denominatiue ens absolutum ad aliud esse quibit, formaliter autem non; Deus enim ens absolutum est; quatenus autem Deus creator dicitur ad aliud est; non formaliter, sed denominatiue; denominatiue (inquam) & non formaliter, quia non de sui natura relationem hanc habet, sed super se fundat eam: & dicitur respectus in Deo rationis, uel nullus (licet realiter in creatura existat) idque alijs in rebus poterit exemplari: quandoquidem quantitas, & qualitas absoluta dicuntur entia, & nihilominus denominatiue referibilia, cùm fundent super se relationes; quantitas enim fundat æqualitatem, uel inequalitatem; & dissimilitudinem, uel similitudinem qualitas; unde denominatiue, & non formaliter ad aliud esse dicũtur.

H. Ens (inquit tua R.) respectiuum est, quòd formaliter ad aliud est; cùm uero modis diuersis ly formaliter possit considerari, quo nam pacto hac in parte desumpserit, ipse ignoro.

S. Formaliter ergo dicitur uno modo, pro ut idem est, quòd essentialiter, & quidditatiue, ut cùm dicimus, hominem esse formaliter animal rationale, id est, quidditatiue, & essentialiter.

Alio modo, pro ut distinguitur contra uirtualiter,

ut cùm dicimus parietem formaliter esse album, non autem uirtualiter, & solem uirtualiter esse calidum, non autem formaliter.

Capitur etiã formaliter, prout sonat vniuersaliter; & sic dicimus ignem calidum formaliter esse, idest, vniuersaliter; quia omnis ignis calidus est.

Et cum aliquod principium operandi inerit, dicitur formaliter tale esse ens illud. ideo dicimus, hominẽ formaliter animatum esse; ita & plantam formaliter esse animatam; quia animam hominem, atque plantam habere cognoscimus, ut ea tamquam principio suo mediante ualeat operari, & tribus relictis primum ipse eo in loco intelligo, sed sequere palam facere, & in medium dare, quæ tibi dubia sunt.

H. Dicam igitur confidenter, ens respectiuum dixisse te recolo esse in diuinis notiales proprietates, & relationes cõmunes; te hac in parte declaraturum expecto, an notionales proprietates esse dicantur, quia personarum notitiam inferant, & quomodo ad inuicem comparentur.

S. Proprietas personalis est, quæ uni competit personæ, ut paternitas, filiatio, atque pasiua spiratio: proprietas uero notionalis dici potest, quæ non tribus, sed duabus conuenit personis, siue constituat, siue non, id cui aduenit, ut actiua spiratio, quæ patri, & filio conuenit, quos in esse personæ minime ponit, cùm pater paternitate, & filius filiatione sua in tali constituatur esse: relatio communis tribus conuenit, vt identitas: attributa uni primo & secundario om-

 nibus:

nibus: appropriata uni tantummodo, vt potentia, ſapientia, & bonitas.

H. Eſt ne alia inter hæc differentia?

S. Maxime; in duplici enim genere notionalia ſunt, alia enim ſunt poſitiua, ut paternitas, & filiatio; & alia negatiua, ut innaſcibilitas, quæ negat naſcibilitatem in patre.

H. In diuinis attributum dixiſti perfectionem ſecundariam eſſe, quæ Deo attribuitur via remotionis, & eminentiæ, inferens iuſtitiam, atque ſapientiam accidentia hominibus eſſe, Deo autem e principio iſto eſſe ſubſtantiam aſsignaſti, quod Ariſtoteli conſonum haud eſſe uidetur; ait enim in primo phi. quòd uere eſt, nulli accidit. ex quo ſequi uidetur, quòd ſi ſapientia, & iuſtitia in Deo uere ſubſtantia ſint, quòd in nobis accidentia eſſe nequeant.

S. Diſcrimine iſto ſcies tu attributa iſta differre; qm̃ in nobis in genere ſunt; tranſcendentia vero, & extra genus eſſe dicuntur: dum in Deo exiſtunt. Cum uero Ariſt. dixit. id, quod uere eſt, nulli accidit, non de tranſcendentibus eſt ipſe locutus, ſed de his, quæ in genere ſunt, & in prædicamento ſubſtantiæ; quia indiuiduum, ſpecies, uel genus quodcunque fuerit in ſubſtantiali linea, nulli accidere poteſt; cum ſit de quidditate, & eſſentia ſuorum inferiorum omne ſuperius.

H. Diuiſio entis realis in quantũ, & non quantũ, primo in loco diuiſionem entium eſt poſita. Quare alij quã plurimi tuæ diuiſioni alias præmiſerunt diuiſiones?

Nam

Nam Thomiſtę habent ens eſſe diuidendum in ſui prima diuiſione per unum, & multa; quam opinionem Ariſt. firmare uidetur in 4. met. dum habet unitatem maxime intimam eſſe enti.

Alij inquiunt, ens primo diuidendum in ſubſtantiam, & accidens, idque ratione firmarunt; quia prius eſt eſſe rei, quàm modus eiuſdem rei intrinſecus; ſubſtantia vero, & accidens eſſe cùm innuant rei: quantum vero, & non quantum modum intrinſecum exprimant, conſequens eſſe videtur id, quod innuũt iſti.

In Deum, & creaturam ens primo diuiſerunt nonnulli, & ratio talium fuit, quia prius diuidendum eſt ens per quidditatem ſuam, quàm per modum intrinſecum, quidditas autem Deus, & creatura eſt; modus uero quantum, atque non quantum. igitur per Deum, & creaturam prius ens erat diuidendum.

Per finitum, & infinitum alij diuiſerunt.

Alij per cauſam, & cauſatum

Tu uero per quantum, atque non quantum, abdita hæc, ut pandas precor ex intimis.

S. In quantum, & non quantum ens primo diuidendum cenſui; Quoniam nihil reperibile eſt, quod ſub membris diuiſionis iſtius non contineatur, quod minime foret in alia diuiſione quacunque; relationes enim originis ſub membro continentur non quanto, quæ nihilominus, neque vnũ ſunt, neque multa formaliter, neque ſubſtantia, neque accidens, Deus, aut creatura, finite, uel infinite, neque cauſa ſunt, aut cauſatũ. ideo ens reale has in partes primo diuidere volui.

Ratio alia eſt, quia ſi humanitas in abſtracto concipiatur, nobilior, atque dignior aſinitate diiudicabitur eſſe, & ſic quanta quantitate virtutis, antequam una, uel plures ſit, uel aliquid aliud conſideretur in ea, cùm humanitas, & equinitas tantum humanitas ſit, atque equinitas.

Huic ratio 3. additur, quia hoc pacto humanitas conſiderata ad Deum de ſe ordinem habet aliquem, & cum excedatur à perfectione diuina, quanta eſſe concluditur. Qua autem ratione moti fuerint illi, qui aliter uidentur ſenſiſſe, nunc tibi aperiam. Thomiſtæ conſiderarunt paſsiones entis, & quia prima harum unitas eſſe dicitur. ideo in unum, & multa diuiſerunt ens; ego uero entis modos intrinſecos conſiderare uolui, quorum primum cùm quantum, & non quantum cognouerim; has in partes diuidendum primo ens cenſui: ad Ariſt. autem dico, unitatem intimam eſſe enti, quia realiter hæret illi; & quia inter paſsiones unitas prima eſſe cenſetur.

Hi verò, qui in ſubſtantiam, & accidens ens diuidere uoluerunt, finitum ens diuiſere. ideo in ſubſtantiam, atque accidens tamquam in quidditates primas eiuſdem entis; ego autem commune ens diuidere volui enti quanto, & non quanto. ideo aliter ſenſi.

In Deum, & creaturam diuidentes ens, illud diuiſerunt reſpectu intellectus clare ens intelligentis, reſpectu cuius æquiuocum prædicatum dicitur eſſe: ego autem reſpectu noſtri intellectus confuſe cognoſcentis diuidere ens curaui; ideo ens uniuocum eſſe po

ſui

ſui prædicatum. Inde eſt, quòd illi ens in ſe diuidentes, in Deum, & creaturam diuiſerunt; ego autem in quantum, atque non quantum.

Per finitum, & infinitum alij diuiſerunt ens, quia communitatem entis non reſpexerunt quatenus commune ens dicitur eſſe quanto, atque non quanto; per prius enim ſi uidiſſent quantitatem enti competere, quàm finitatē, aut infinitatē; ſicut & nos poſuiſſent.

In cauſam, & cauſatum aliquos diuiſiſſe ens recitaſti, quos recte haud ſenſiſſe fateor, cùm primo in loco eſſe rei conſideretur, ut Deus, & creatura, huic autem eſſe quantitas primo conueniat, quàm conſideratio dependentiæ, uel independentiæ alicuius cauſæ, uel effectus. Ideo firmiſſimo fundamento ens in quantum, atque non quantum diuidere uolui.

H. De humanitate abſtracta demonſtrabilem aſſignaſti, uirtutis aliquam quantitatem, aliter tenendum ipſe putaram. Quia Ariſt. 1. poſt. & 6. met. habet, demonſtratio non poteſt eſſe illius quod quid erat eſſe, id eſt, deffinitionis, nec ipſius ſubſtantiæ; ſed eſt accidentium propriorum, id eſt, propriarum paſſionum, quæ de ſubiecto demonſtrabiles ſunt: quantum autem, ſicut non quantum, cum tales paſſiones non ſint, demonſtrabiles minime erunt.

Item, ſi quantitas poſſet demonſtrari de ultimate abſtracta illa humanitate, quantitas non eſſet modus intrinſecus, ſed propria paſſio, quod falſum eſt.

Tertio, ſi in 4. met. dicitur, quòd ens, & unum ſignificant eamdem naturā, quomodo unitas erit paſ-

ſio entis, ut tu dixiſti? Et x. met. t. com 8. habetur, quòd unaqueque ſubſtantia eſt per ſe ens, & una.

Quarto, ibidem habet Ariſt. tot eſſe ſpecies unius, atque entis.

Et demum 4. met. t. com. 5. eaſdem eſſe paſsiones (ait ille) vnius, & entis.

S. Ad primum. quantum, & non quantum ſcias eſſe quaſi paſsiones entis, ita finitatem, atque infinitatem. ideo de ipſis demonſtratio fit tamquam de accidentibus proprijs.

Ad ſecundum: quantitatem dico modum intrinſecũ eſſe, atque propriã paſsionem, modumque propriæ paſsionis habere.

Ad Tertium. fateor ens, & vnum eamdem naturam dicere, non tamen ſub eadem ratione formali: inferre autem vnum non eſſe paſsionem alterius non licet; cùm uiſibilitas, & homo naturam eamdem habeant, & vnum alterius paſsio ſit.

Ad quartum ens, & vnum ſpecies habere eaſdem fateor, inferre autem vnum non eſſe paſsionem alterius, minime licet. quia riſibile, & homo ſpeciem habent eamdem, & ens, & vnum eaſdem retinent ſub ſe ſpecies, & unum nihilominus paſsio eſt alterius; bene inferre nihilominus poterit, ſi ens & vnum eodem modo de ſpeciebus ſub ſe prædicatur, unum alterius non eſt paſsio; ſed falſum eſt eodem modo vnam cum ente de ſpeciebus prædicationem habere: quia ens in quid; unum uero prædicatur in quale.

Ad quintum. habere unum cum ente paſsiones eaſdem

dem fateor non autem vnum non esse passionem alterius; risibile enim sicut, & homo, flebile est, disciplinabile, mortale, & beatificabile; & risibile nihilominus passio hominis est.

H. Humanitas illa ex natura rei est distincta a suo modo intrinseco, & a quolibet alio, quod non est ipsa, ergo humanitas illa indiuiduum est, cui hæc descriptio conuenit, & tamen est vnum, siue una antequam in ea consideretur quantitas, & sic stat, quòd non primo bene ens sit in quantum, & non quantum diuisum.

S. Humanitas prout est prior suo intrinseco modo ab eo formaliter neque distinguitur, nec non distinguitur; uerumtamen eam fundamentaliter ab eo distingui dicimus, quando talis uidelicet passio aduenerit sibi, tũc positiue formaliter distinguetur, quia equinitas est tantum equinitas. Vnde in isto primo signo sui esse, non distinguitur, sed in secundo.

H. Vbi magister excellentissime diuisionem entis quãti in finitum, & infinitum in tuas deposuisti.

S. In 5. quol. in quo habeo, ꝙ omne illud, quòd habet perfectionem, aut illam partialem habet, aut totalem; quòd si totalem habeat ens infinitum est, Deusque assignatur; quòd si habet partialem, finitum ens est, & creatura dicitur. & ne te prætereat, ista finita entia, entia participatiue dici, non ex eo, quòd Deum perfectissimum ens participent; sed quia deficiat aliqua eius perfectio, quatenus entia sunt, quæ perfectio in Deo optimo, & perfectissimo ente reperitur.

H. Quæ

H. Quæ diuisiones fuerunt entis a te diuisi?

S. Prima diuisio in ens reale,& rationis,æquiuoci analogi in sua æquiuocata, & analogata fuit.

Secunda in quantum, & non quantum,diuisio conceptus entitatum fuit, quasi in suas partet essentiales.

Tertia per finitum,& infinitum similis fuit secundæ, sed illa prior ista consideranda uenit.

Quarta diuisio est quasi subiecti in accidentia, sicut illa, qua hominem diuidit in ægrum, & sanum, peritum,& ignarum; accidit enim enti reali, ut respectiuum sit, uel absolutum.

H. Diuisio entis in quantum est, & non quantum: diuisio entis quanti per finitum, & infinitum. qua infinitate Deus dicitur infinitus? & an Arist. recte senserit de ista Dei infinitate?

S. Arist. posuit ens infinitum esse in uigore, ut uera esset distinctio per finitum,& infinitum, de qua infinitate in 2. dist.primi.q. : ipse loquutus sum, & ad mentem Arist.& ratione ipsius .phi.t.cōm.7 .assignaui: mouens enim primum motu infinito mouet. ergo infinitæ potentiæ relinquitur esse; & cùm Arist. probet, uel probare intendat in magnitudine infinitatem hanc esse non posse uirtutis, atque uigoris, quoniam infinitas potentialis,quæ dicitur in tempore,& duratione bene in quantitate reperiri potest, ut cælum cū intelligentia sua, talem dicimus potentiam infinitam habere, & cū primus motor Deus ipse quātus non sit. cōsequens ergo est,ꝙ infinitas Dei primi motoris dicatur esse uirtutis,atq; uigoris,& nō in duratione tm̄.

Infi-

H. Infinitam potentiam non ſtare, forte diceret Ariſt. cum magnitudine, informando illam; aſſiſtere autem magnitudini non inconuenit,& ſic primum motorem infinitæ uirtutis poſuiſſet mobili aſtare in tempore, & duratione,& non uirtute, atque uigore.

S. In 7. quolib. huic reſpondere curaui, dicens, detur, quòd Deus, & primus motor moueat motu infinito in tempore, hinc eliciam ego uirtutis infinitatem eſſe illam; nulla enim uirtus poteſt per infinitũ tẽpus mouere (ſi moueat) niſi in uirtute propria, uel in uirtute alterius; ſi in uirtute alterius, quærã itidẽ de illa,& ad primã tandẽ deueniendũ eſt mihi, quæ talẽ habeat a ſe uirtutem. Tunc ſic; quæ habet a ſe uirtutem actiuam infinitam, habet a ſe entitatem, & uigorem infinitum. cùm igitur primus motor moueat a ſe motu infinito, & ſit ex conſequenti a ſe cum tota plenitudine ſuæ infinitæ potentiæ, & entitas hæc non poſſit eſſe ſine intenſiua infinitate, ſequitur Deum infinitæ uirtutis eſſe in uigore, & non tantum in duratione, quod innuit Auer. in 3. c. de ſubſtantia orbis; dicens. aliud infinitum eſſe actione, & uelocitate, & aliud infinitum actione, & paſsione, actio Dei infinitatem uirtutis oſtendit, paſſio uero reſpicit infinitatem in duratione, & opere. perplexi autem uiri ſapientes antiqui fuere de infinitate iſta, quia ignorauerunt ſecernere infinitatẽ quãtitatis ab infinitate qualitatis, quę eſt uirtutis.

H. Infinita ergo in Deo omnia erunt.

S. Identice, relationes infinitæ dicuntur.

Formaliter radicaliter eſſentia dicitur infinita.

Formaliter pululatiue attributa infinita existunt, unde concluditur unicam esse in eo infinitatem, quæ est essentia, improprie autem plures, ut dictum est.

LECTIO VII.

S. QVomodo formaliter in diuisione entis, quibusue modis consideretur, quæ sit proprietas notionalis. quæ relatio communis. quid attributum. quid appropriatum. qua de causa diuisiones entis quàm plures datæ sint. quid concludant quæcunque obiectiones in contrarium factæ. qua infinitate Deus sit infinitus. & demum quo modo unum, & plura sint infinita in Deo, uidimus in lectione hesterna, an ex dictis super addendum sit aliquid?

H. Ordo diuisionis, & subdiuisionis nequaquam a te seruatus esse uidetur, qualem in porphyriana arbore seruatum cernimus esse; quoniam substantiam ipse diuidit in corpoream, & in incorpoream; corpoream uero in corpus animatum, & inanimatum: corpusque animatum in rationale, & irrationale; & sic a primo ad indiuidua usque descendit, in quibus quiescere licet, ordinem (inquam) seruat, cùm superius potentialiter sua inferiora; inferiora uerò suum superius essentialiter debeant continere, idque fit in sua illa diuisione: substantia enim corporeum, & incorporeum & omnia sua inferiora potentialiter continet; & sua infe-

inferiora etiam indiuidua essentialiter superiora sua continere cernuntur. Istum ordinem S. R. satis concinne seruauit, ens diuidendo prima sui diuisione in reale, & rationis; & secunda, in quantum, & non quantum; cùm continentia iam præhabita se se adinuicem respiciant superiora atque inferiora: continet enim ens potentialiter inferiora iam dicta, & essentialiter inferiora sua superiora: ordinem uero non seruatum fuisse uidetur in diuidendo ens quantum in finitum, & infinitum, absolutum, & respectiuum: ens enim quantum si diuidatur in absolutum, & respectiuum; tunc omne respectiuum includere debet ens quantum essentialiter, & sic relationes originis in diuinis quantæ erunt ex tua positione: quòd si non ens quantum, sed ens non quantum intelligas in absolutum, & respectiuum diuidere, ergo relationes creatæ erunt non quantæ; cùm relationes dicantur esse inferiora: & illud per positionem tuam dicatur esse superius, & superius debeat potentialiter reperiri in suis inferioribus. Ens etiam finitum, & infinitum non recte uenit diuidendum in absolutum, & respectiuum; si enim absolutũ sic diuideretur, omnia absoluta creata, & omnia respectiua increata infinita essent, quòd est absurdum. Similiter ens finitum non uidetur sic diuidendum in absolutum, & respectiuum; quoniam omnia absoluta, & respectiua essent finita; & sic Deus, & quecunque in Deo sunt, essent finita, quo nihil absurdius.

Fateor

S. Fateor ingenue me ordinem, quo Porphyrius usus est, non seruasse: neque posse in cunctis seruari diuisionibus: quia aliquando diuisiones fiunt per non immediata, sed mediata; ut aliqua ex parte clareat diuisibile, cùm diuisio modus quidam sciendi esse dicatur. Secunda huic additur ratio, quoniam diuisio aliquando erit per notiora non naturæ, sed nobis. Demum quia circumlocutiones fiunt circa diuidentia, & propria membra diuisi, seu diuisibilis rei, ens ideo uniuocum posui, atque æquiuocum esse dixi: uniuocum respectu nostri, qui confuse rem cognoscimus, æquiuocum autem respectu naturæ clarissime cognoscentis. Scire ergo te uolo me diuisisse ens recte (ut nosti) in ens reale, & ens rationis. ensque reale in quantũ, & non quantum; cum uero tu dubitare uideris, ens quantum me diuisisse in finitum, & infinitum, absolutum, & respectiuum, hallucinaris: ens enim reale censes illud a me diuisum fuisse in quãtum, & non quantum, & ideo ens reale in finitum, & infinitum, & idem denique in absolutum, & respectiuum, quòd si lectitaueris ens quantum in finitum, & infinitum, in absolutum, & respectiuum diuidi; scias me ens iam dictum appellare uoluisse ordine, forma, & con fideratione seruata in diuisionibus istis.

Prima enim diuisio æquiuoci fuit in sua æquiuocata, ens uidelicet in reale, & rationis. Secunda entis realis in quantum, & non quantum, in quidditates, seu realitates suas intrinsecas fuit. In finitum diuisio, & in infinitum fuit uel per passiones proprias, uel

per

per intrinsecos modos entis non primò, sed secundo in loco considerandos, cùm modus intrinsecus, quãtitas videlicet primo enti inhæreat; diuisio autem illa, quæ dicitur in absolutum, & respectiuum subiecti fuit in accidentia, vnde diuersa diuersis dando, censere poteris non gratis me hoc pacto ens diuisisse, & hoc propterea me fecisse iudicabis; ut vlterius quid nam ens reale sit; intelligere posses; ideò diuersis modis illud pertractare decreui Porphyrius uerò solummodo indicare uoluit rem cum essentialibus suis sibi adiunctis partibus, quarum postea partes singulas declarandas accepit.

H. Relationem intrinsecam esse dixisti, siue intrinsecus aduenientem, quæ necessario surgit fundamento posito, atque termino; & in 17. primi deposuisti, relationem hanc propriam causam non habere. Quæ conciliandа ueniunt.

S. Non dixi in primo sententiarum mearum relationẽ intrinsecus aduenientem causam non habere, causamque hic eodem modo huiusce respectus assigno; non dixi (inquam) causam non habere, sed causam propriam, hicque si causam videris te posse assignare, assignabis non propriam; ratio autem, quare respectus itrinsecus adueniens propria careat causa, ea est; quoniam ea ratione, & causa, qua producuntur extrema, eadem ratione, & causa per illa extrema assurgit relatio illa. Cum ergo causa fundamentorum sit, à qua relatio surgit, quibus fundamentis propria causa illa esse dicitur, consequens erit; relationem

hanc causam utique habere, sed cum alterius sit propria, sua impropria erit.

H. Quæ ratio illa est, uel causa fundandi uidelicet relationem istam intrinsecam?

S. Potentia actiua, siue generatiua Petri, uel Petrum genuisse, ratio fundandi est, atque causa suæ paternitatis, qua quidem paternitate demum Petrus ille in esse patris ponitur, atque constituitur.

H. Potest ne ratio, siue causa ista, cùm non dicatur propria, ab intrinseca relatione ista separari, siue a paternitate iam dicta semoueri?

S. Nequaquam, semper enim adesse paternitati causam illam necesse est, cùm ab ea dependeat (quamuis propria nō dicatur) Vnde non recte illos tenuisse fateor, qui dixerunt, Deum potuisse filiationem auferri a Christo, & Ioanni offerre, dum Christus Ioannem in filium matri dedit. Ioānes enim principiū, siue ratio, aut causa istius relationis minime erat, & Christus potentiam suam, sicut nec seipsum a se separari nequibat. Alia ergo ratio, quam filiationis Christi censenda erat in Ioanne respectu filiationis ad uirginem, & fuit uoluntas Christi, & non natura.

H. Vt dicas de relatione extrinseca uerbum obsecro; dum enim ignem aquam calefacere ipse conspicio, respectus multiplices mihi objciuntur, dicas (quæso) illorum aliquem ordinem.

S. Dum ignem considerare uolueris, conspice in eo. Primo respectū Dei ad ignem causatum. Secūdo ignis educentis de potentia materiæ suæ ad eductam caliditatem.

tatem. Tertio caliditatem agentis in aquã tamquàm in materiam patientem. Quarto ignis, & suæ caliditis ad productum effectum; ad aquam uidelicet calefactam. ascendendo autem ordo talis erit aquæ calefactæ ad caliditatem tamquam ad causam dispositiuam: caliditatis ad ignem tãquàm ad educẽtem se. & ignis demum ad causam primam, qui quidem omnes respectus in re creata reales esse dicuntur, dùm autem terminãtur ad Deũ, rationis, uel nullus dicũtur respectus.

H. Dixisti respectum extrinsecum, ꝓpterea extrinsecum dici, quia poterat prępediri per potentiã aliquam, positis etiam fundamento, & termino, & exemplificasti de igne, & sex illa ultima prædicamenta talium respectuum esse assignasti. Scrupulus ex his remansit dę prædicamento quando, posita enim re, atq; tempore, necessario uidetur relatio surgere, siue respectus; adeo ut non possit præpediri aliqua ex causa; unde consequens esse uidetur prædicamentum quãdo ad aliquid esse; & sic intrinsecum habere respectum, & non extrinsecum. Et correlarie sequi etiam necesse est, te non bene censuisse sex assignare prædicamenta respectus esse extrinseci, unum uero intrinsecus.

S. Quãdo tu de se rem cõsideras, de facili dubiũ solues; quòd si in tẽpore rem esse cõsiderabis, stabit utiq; dubiũ. Dicas igitur. si res infra cælum ponatur, cùm tempus mensura motus cæli esse dicatur, non poterit hòc pacto considerari sine respectu, quin surgat ille, quòd si rem supra cælum esse consideres, id nequaquam eueniet, cũ tẽpus neq; motus, neq; quãdo ex cõsequẽti in eo esse dicatur. Vide ergo, & cõsidera, quare posuerim

ego particulam illam, per aliquam potentiam sepa-rabilem esse, quòd si inferre uolueris, rem hoc pacto positam suum tempus habere, & tempore claudi, dicam, tempus illud imaginarium esse ita prædicamentum, quando, imaginarium esse, & non reale.

H. Infra cælum aliquo modo potest ne effectus non surgere, siue respectus temporis ad rem, & rei ad tempus, ut quando non fiat?

S. Potentia ipsius Dei, quæ condidit rem, & tempus, & dedit proprietatē rebus, potest præpedire quominus ista suum effectum agant, ut de actione, & passione in igne trium effectum est puerorum: cū ergo proprietas dicatur esse temporis: amplecti, & in se claudere rem, remque recipere; & rei, ut patiatur, & ut super se talem sumat respectum, remanere poterit proprietas rerum, & talis proprietatis præpediri operatio, ne uidelicet tempus in rem, neque res in tempus feratur qua de re, quando prædicamentum non fiet.

H. De prædicamento ubi remanet difficultas, quòd possit corpus in loco dari, & quòd locus suum locatum respicere nequeat, ut ubicatum corpus non dicatur esse, siue locatum per potentiam aliquam.

S. Scias corpus posse esse sine alio corpore continēte, qm̄ cælum primum aliud corpus ipsum continens minime habet, quare neq; dicēdū est, cęlum primū ubicatū esse, ne propterea hallucineris in eo, quod dicitur, corpus esse sine loco, sed sine omni loco determinato, sine illo, & sine illo loco, & sic de alijs assignandis, & sic sine respectu, qui cōsurgit nō nisi de re assignata &

deter-

determinata, idque clare in 11. q. quol. depoſui, Deum uidelicet poſſe corpus idem, & locum conſeruare abſque circumſcriptione locati ad locum, ſiue lo cantis ad locatũ; liber enim erit præceptoris in ſchola, quem diſcipulus quidam ad cameram defert, Deus po terit locum illum conſeruare, atque librum deſtructa circumſcriptione, & ſic utrumque ſine circumſcriptio ne noua conſiderare licebit, ſuprema interueniente uir tute, quæ poteſt primarium eſſe rei conſeruare ſine eſſe aduentitio, ſiue ſecundario aliquo.

H. Differentia igitur erit inter reſpectus intrinſecus, & extrinſecus aduenientes; quia ſeparabilis extrinſecus reſpectus, & inſeparabilis intrinſecus erit?

S. Vtique, differentiam hanc libuit aſsignare: alia uerumtamen inſuper eſt aſsignanda, quia ad quartum genus. ſ. relationis non eſt per ſe motus; ad alia uero ſex prædicamenta per ſe motus dicitur eſſe. Vnde Ariſt. 5. phi. fatetur, motum eſſe in prædicamento ubi, qui motus non dicitur proprie, cũ nõ ſit, niſi reſpectus corporis contenti ad continentẽ locum; ratio autẽ eſt; quoniam relatio proprie dicta numquàm per ſe poteſt acquiri; ſed per accidens; prius enim neceſſe eſt in abſo luto aliquid innouari, uel motus fieri de nouo antequã Frãciſci cõſurgat paternitas. Illa igitur, quę nõ acquiruntur, niſi aliquo prius abſoluto acquiſito in altero extremo motum per ſe terminare non poſſunt: inde eſt quòd ad relationes non poſuit Ariſt. per ſe motum: ad alia uero ſex prædicamenta per ſe motum eſſe poſuit, quoniam ex ſe terminare ualẽt motum ſine nouo ac-

quiſito abſoluto ĩ altero extremo, patet ĩ prædicaméto actionis, ĩ quo homo ſine aliqua noua mutatione in ſe, uel ĩ obiecto in illud agere põt. Ita dicédũ eſt de prędicamento paſſionis. Vbi, qñ, ſitus, habitus, & habere.

H. ¶ De actione & paſſione, quòd ſint reſpectus extrinſecus, habitum eſt, & ſic entia reſpectiua. Oritur tamen ſcrupulus de intellectione intellectus, & uolitione ipſius uoluntatis, an cum actione, ſuoque prædicamento iſta connumeranda ueniant, an potius entia abſoluta eſſe dicantur, quod uerius eſſe cenſetur; quoniam reſpectus nullus ultima dicitur eſſe perfectio rei: intellectio autem, atq; uolitio ultimæ ſunt perfectiones, intellectus uidelicet, & uoluntatis; unde ſequi uidetur hos reſpectus, ſiue relationes non eſſe; ſubſtantia minime ſunt, & cùm non ſint pariter quantitas, remanet, ut qualitas eſſe dicatur intellectio, atque uolitio: in qua autem ſpecie qualitatis ueniant operationes iſtæ ponendæ, atque locandæ, dubium eſt. mihi autem uidetur quòd in prima ſpecie qualitatis, uel in 3. habitus enim, uel diſpoſitio, paſſio, uel paſſibilis qualitas eſſe uidẽtur aïæ operationes iã dictę, abſoluta iſta cùm uideãtur eſſe, & Ariſt. in gñre actionis, & paſſionis eas ſpiritales operationes ponat. 9. met. t. co. 16. quorum nõ eſt aliquid opus pręter actioné, in iſtis exiſtit actio, ut uiſio ĩ uidéte, & ſpeculatio in ſpeculãte, & de actione ĩmanente loq̃tur, & trãſeũte: cõſtat autẽ, ꝙ illę ſunt opationes. igitur illæ opationes actiones, ſed ĩmanẽtes eas Ariſt. uocat. & 3. de aĩa. t. co. 18. dicit. ĩtelligere eſt quoddã pati. ergo ĩtelligere eſt paſſio, & nõ qualitas.

¶ Dicitur, quòd has actiones appellat Ariſt. denominatiue

tiue propter conditiones, quas habent similes uere actionibus transeuntibus. Vnde intelligere non est passio formaliter, sed denominatiue, quia intelligere fit recipiendo, & omne tale se habet per modum patientis. ideo ad intelligere sequitur passio, quare autem denominatiue dicatur per similitudinem, patet.

Primo q̃a tales operationes ĩmanẽtes sunt ĩ fieri sem- p̃, nõ quidẽ successiue, q̃a operatio indiuisibilis est; sed ĩ cõtinua depẽdẽtia ad causã eandẽ, & secundũ idem, & sicut dependẽtia rei cõseruatę ad causam cõseruantẽ.

Secunda conditio est, quia omnis operatio immanens, ut intellectio, & uolitio trãsit in obiectũ, sicut in terminũ: non.n. est intelligibile, ꝙ sit intellectio, & uolitio, & ꝙ nõ sit alicuius termini, & propter istas duas conditiones similes actionibus, quæ transeunt causam suã, siue, quæ extra animam sunt existentes, actio, siue operatio immanens uocatur: per se autẽ actio ista immanẽs, qualitas est, licet actio hac ratione dicatur, & denominatiue. Ideo notandũ ꝙ cũ primo diuiditur actio in trãseuntẽ, & immanentẽ, nõ est diuisio generis in species, sed uocis in sua significata; quoniã actio trãsiẽs uere est actio de genere actionis, actio immanens qualitas est, sed denominatiue dr̃ actio (ut dixi) Aliquãdo diuiditur actio in transeuntẽ, & immanentẽ, ut superius in sua inferiora, & est diuisio uniuoci in sua uniuocata; & nõ capitur actio denominatiue, sed per se, & quidditatiue, & solum est in genere actionis, & actiones illæ sunt in genere, & extra genus: in genere erit immanens, cùm ignis in se calorem augere uidetur, causare, aut producere transiens dicitur, quando

in materiam extra genus, hoc eſt extra ſeipſum tranſit, ut cùm in aquam, uel ferrum calorem producit.

LECTIO OCTAVA.

S. ENtis diuiſio diuerſa: cauſa relationis impropria: an potentia a ſua relatione ſeparari queat; de prę dicamento quando, & vbi demum ad relationem per ſe quomodo non ſit motus, abunde ſatis viſum eſt in lectione præterita. igitur de entis diuiſione proſequar iam incepta.

Diuidendum eſt ens finitum, in ſubſtantiam, atque accidens, ſubſtantia tamen capitur tribus modis.

Vno modo, ut ſubſtantia eſt a ſe, per ſe, & ad ſe, ut eſt Deus, & ſic non capitur hic ſubſtantia; patet enim quòd Deus non eſt quid creatum, neque finitum.

Alio modo dicitur ſubſtantia, quod eſt ad ſe, & per ſe, ſed non a ſe, ut ſubſtantia perfecta prædicamenti ſubſtantiæ incipiendo à genere generaliſsimo vſque ad indiuidua incluſiue. Tertio modo dicitur ſubſtantia, quæ eſt per ſe, ſed non à ſe neque ad ſe, ſed in alio, cùm ſit pars ſubſtantiæ perfectæ, atque completæ, ſicut ſunt formæ ſubſtantiales, quæ ſunt in alio, ſicut pars integralis, uel eſſentialis ſubſtantiæ in ſua ſubſtantia.

Accidens dupliciter conſideratur. vno modo pro omni illo, quod conuenit alicui, & non eſt de definitione quidditatiua illius, & ſic propria paſſio eſt accidens ſuo ſubiecto, & accidens commune, ſubiecto ſuo eſt accidens, & omne inferius ſuo ſuperiori, & ita

forte

forte concedi posset; quòd propriæ passiones entis accidunt enti; & cuilibet inferiori ad ens.
Secundo modo accipitur accidens pro illo, quod accidentaliter perficit id, cui aduenit in esse completo, nec necessario consequitur illud, sed inest ei cõtingenter; & sic sumitur cùm dicitur, accidens esse quod adest, & abest præter subiecti corruptionem.
Insuper notandum est, quòd res duobus modis cõsideratur: aliquando enim res dicitur à ratus, ta, tum, quod firmum sonat, & isto modo semper res est cum actuali existentia sua. Alio modo à reor reris, quod est opinor ris, & sic omne, quod est tam in esse obiectiuo, sicut omnes res mundi ab ęterno fuerunt, quàm in esse imaginabili potest dici res, & hoc modo omnia creata, & creabilia res esse dicuntur, & sic Plato, & Sortes ante mundi constitutionem cum essent res realiter distinguebantur, quam distinctionem in 35. primi notaui. Textum formalitatum mearum audisti, veniam modo ad ea, quæ tibi dubia ex ipso derelicta sunt. proponas igitur quæ tibi dubia sunt.
H. Substantia dicitur à substando: quia accidentibus substat; Deus verò cùm accidentibus subesse nequeat, quomodo substantia aliqua ex parte censebitur esse?
S. Substantiam, scias, non à substando tantummodo dictam esse; sed à subsistendo, quod per se est existere, nosque cùm dicimus, substantiam trifariam considerãdam, non à substãdo, sed à subsistendo substantiam intelligimus. illa ergo substantia nõ quæ subest, sed quæ subsistit, aut Deus est, aut ens perfectum de prædica-
mento

mento ſubſtantiæ, aut eſt pars alicuius cõpoſiti veluti ſunt formæ ſubſtantiales, quarũ prima ſubſtantia dicitur a ſe eſſe, cùm non originetur, aut cauſetur aliũde, & per ſe eſt, cũ non per mediũ aliquod in tali eſſe exiſtãt; & demũ ad ſe dicitur, quia non ad aliud perficiendum ordinatur, & hoc pacto vnica ſubſtantia eſſe dicitur, quæ eſt Deus, qui proprie ſuum eſſe eſt, ſuaq; exiſtentia, vt innuit Moiſi miſſo ad Pharaoné dicens. Qui eſt, miſit me ad te, ſecũda vero ſubſtantia eſt, quæ licet non ſit a ſe, quia a Deo eſt cauſata, eſt nihilominus per ſe; quia nõ per accidens, uel per aliud extrá cauſam ſuã in eſſe ponitur, & ad ſe dicitur pariter, quia ad cõplementũ alterius nõ ordinatur. Tertio in loco ſubſtãtia dicitur nõ à ſe, neque ad ſe, ſed per ſe, ſicut formæ ſubſtãtiales, prout ly per ſe ſonat nõ per aliud eſſe, tãquã eſſe factum per medium, & conſtitutum in ſuo eſſe, & non prout ly per ſe ſonat propter aliud. quia propter tertiũ formæ ſubſtantiales ſunt, ideo dici poſſunt non propter ſe, quia propter tertiũ formæ habere eſſe conſiderantur, ad ſe nõ habent eſſe; quia totum reſpiciũt, & ad totũ referibiles ſunt, & ſic reſtat, formã ſubſtantialem non eſſe a ſe, quia cauſatur a Deo, uel aliunde: nõ ad ſe, quia refertur ad totum per ſe tñ dicitur, id eſt nõ per aliquid ĩ ſubiecto exiſtit, licet ſit propter totũ.

H. Si ens finitum in ſubſtantiã diuiditur, atque accidẽs, & ſubſtantia hac triplici cõſideratione conſiderata dicatur eſſe intenſa, vel remiſſa, prout ad inuicẽ, hi gradus comparandi veniunt. ergo ſubſtantia non erit in prædicamento, cùm ſubſtantia intẽſa ſit unum per accidens

cidens ſicut albebo intenſa, omne aũt, quòd reponitur in prædicamento ens eſſe per ſe oportet.

S. Subſtãtiã cũ tibi (Hieronyme) epplicuerim tribus iã dictis modis ſcito ea de cauſa me eã ſic diuiſiſſe, ut vnã ab alia cõſiderare ualeres, & illã ab oĩ accidente ſeparatã, ita & ab oĩ exiſtentia. tu igitur eas abinuicẽ cõparando cenſes intenſas eſſe, atq; remiſſas: quòd ſi ſeparaueris partes abinuicẽ, luce cõſtabit clarius, ſubſtantiã me accepiſſe nudã ab omni accidente, & ab oĩ exiſtentia inteſioneq; ſine remisſione & cũ dixerim, ſubſtãtiã ſubſiſtere, & ſubſiſtentẽ eſſe, intelligas ſubſtantiã habẽtẽ eſſe ſuum completũ, atq; perfectum, tale eñ ens prędicamenta recipiunt accidente quocumque remoto.

H. Cùm Tua R. ens diuidet ĩ ſubſtantiã, & accidẽs, quo modo ſubſtãtiã capit, primo, ſecũdo, vel tertio modo?

S. Non primo modo; quia Deus non eſt in prędicamẽto; neque tertio modo cùm hoc pacto ſubſtantia non dicatur habere eſſe perfectum, atque cõpletum per ſe, ut ly per ſe: diſtinguitur contra ens in alio per inhærentiam, aut informationem; ſed modo ſecundo.

H. Dixiſti in prima acceptione ſubſtantiæ Deum eſſe, &Deum eſſe a ſe: igitur Deũ eſſe a ſe, aliquo modo deeffectum, tenere debemus? (bes .i. minime.

S. Negatiue, & nõ poſitiue Deũ effectũ eſſe intelligere

H. Si negatiue Deus dicitur a ſe eſſe, quomodo de filio dicere verũ erit, eſſe a ſe negatiue, cũ vere a patre ſit?

S. Eſſe a ſe negatiue bifariam ſumas, cauſatiue videlicet, uel productiue: cauſatiue negatiue a ſe filius eſt, eſt cum a nemine cauſetur; productiuę autem negatiue filius minime eſt, cum producatur a patre.

Sub-

H. Substantia tertio modo capta cùm non proprie dicatur esse substantia neque à se, neque per se, neque ad se, erit igitur accidens, uel respectiuum ens alicuius prædicamenti ex nouem?

S. Non, licet aliquo modo uideatur referri, uel ad totum tanquam pars, uel ad informabile tanquam forma: quia si referatur, denominatiue refertur, & non de sua principali consideratione.

H. Deus à te substantia dicitur, & nominatur, idque non ne abusiue fit, ut cum Augustino, & Damasceno sentias idem?

S. Deus substantia dicitur non à substando, nisi abusiue; sed à subsistendo, id est per se essendo. ideoque cùm dicimus, Deum esse substantiam, per se Deum esse, existere perseque stare dicimus, ideo quia unicum esse trium est personarum, unicam intelligere debemus, & prædicare substâtiam earundem: & quia uerè tres illæ personæ subsistũt, tres subsistẽtias in Deo dicere possũmus: cùm uerò addimus, tres subsistentes esse, nõ tria esse, sed unicũ esse trium intelligendum est, & nũquã tres substantias, uel tres res in Deo cõsiderabis, uel de Deo prædicare audebis nisi cum additamento tali, ut intelligatur unicum esse, unicamque essentiam.

H. An Arist. in suis hanc triplicem substantiæ cõsiderationem aliquandò posuerit?

S. Nimirum ipse posuit in 12. met. substantiam a se, per se, & ad se, dùm primam intelligentiam assignauit. si enim prima substantia (inquit ille) est prima illa intelligentia, reliquitur quòd a se, per se sit, & ad

& ad se,quia nõ est nisi prima substãtia: substãtiã uerò secundo modo consideratam in prædic. deposuit,dicendo ipsam substantiã nõ esse in subiecto,neq; de subiecto aliquo dici,quodq; à se nõ sit in 12.met.com. 38.assignauit.ex eodẽ principio (inquit) depẽdet cęlũ natura, & totus mundus. Substantiam uerò tertio modo captam declarauit, cùm triplices dixit esse substantiæ partes,& esse aliquo modo indeposuit tertiã.

H. Quando ens in substantia & accidens.S. ℞. diuidit hoc in loco, & in 5. met. suæ idem finitum ens in decem diuisit prædicamenta. vnde uarietas ista in tua doctrina orta est?

S. Quando ego in 10. prædicamenta ens diuido, ego in substantiam diuido,atque accidens:& iterum quando hic in substantiam,atque accidens diuido, in 10 prædicamenta diuidere ens intendo;nouẽ enim prędicamenta omnia accidentia sunt, substantiæ autem uni cum dicitur esse prædicamentum. Vnde consequens est, quòd cum dixero accidens, nouem prædicamenta exprimam,& cùm nouem dixero prædicamenta accidens ipse intelligam.Quare autem in prædicamenta hic diuidere nolui, causa breuitatis scias hoc me fecisse,ne hic de prædictis coactus essem aliqua declarare.

H. Quare entis realis diuisiones tantum, ente rationis dimisso, assignas?

S. Potuissem quidem entis rationis,seù secundarum intentionum gradum triplicem assignare, grãmaticum uidelicet,rethoricũ,atq;logicum:formalitates autem cùm non logicales, sed metaphisicales hic declaratu-

rus

H. Vbi nam illud posuit Aristoteles?

S. In quolibet prędmā in prędicamēto substātiæ posuit prædicamentum intentionale, dum genus generalissimum substantiam appellauit. Quātitati eadem dē causa. Qualitati cæterisque prædicamentis intentionale superaddit, quod genus uocamus generalissimum.

H. Idem ne iudicium fiet de prædicabilibus?

S. Ita, cū .n. substantiā dicimus genus, nos secundā facimus intentionē: ita cū dicimus corpus, unū esse vniuersaliū, & corpus animatū genus facimus, ita & animal: cū nos exprimimus intētiones secūdas de indiuiduis, cęterisq; similibus, idē sentiēdum docemus. idque dignoscitur clarius de genere, specie, differētia, proprio, & accidente, formaliter. n. secundæ sunt intentiones.

H. Secundæ istæ omnes intentiones sunt in uno prædicamento, an alia prædicamenta efficiunt?

S. Vnum omnes intentiones istas conflare prædicamentum dicimus, quod undecimum appellamus intentionale, nequaquàm autem reale.

H. Si sunt istæ intentiones omnes secundæ in undecimo isto prædicamento, quo modo dicit tua R℞. eas in omni prædicamento esse considerandas?

S. Denominatiue scias in omni prædicamento reperiri has secundas intentiones, proprie tamen, & quidditatiue in uno iam dicto intentionale undecimo.

H. Nō incōgruit unū ī diuersis cōsiderari prędicamētis?

S. Minime; inhærentia.n.in uno prædicamento dicitur esse p se, quā tamen in omni prædicamento locamus.

H. An Ari st. in substantiam, & accidens diuisionem entis posuerit aliquando?

Vtique

S. Vtique; sed illud te non prætereat, aliud esse diuide re ens in per se, & per accidens, & aliud in substantiā, & accidens. ideo Arist. 5. met. t. co. 12. ponit primā diuisionē, secundum verò assignat in libro eodem, sed t. com. 24.

H. Quæ differentia inter hæc duo esse dignoscitur?

S. Maxima; ens enim per se primo modo prædicatum esse poterit quidditatiuum respectu sui inferioris cuiuscumque prædicamenti; color enim de albedine per se dicitur, colorque cùm sit accidēs secundum membrum est secundæ diuisionis, & cùm sit per se prædicatum; membrum est primum primæ, & sic quod per se est, esset per se accidens, si prima à secunda non discreparet diuisione.

H. Sunt ne præter has entis diuisiones iam uisas, aliæ assignandæ?

S. Sunt quidem.

Diuiditur enim ens in se, & in alio, de qua diuisione Arist. habet in 7. met.

In vnum, & multa, de qua in 5. met. idem loquitur.

In actum, & potentia in x. met.

In idem, & diuersum 10. met. t. co. 12 et ego in 2. dist. primi.

In à se, et ab alio, de qua in 7. quolib. ipse pertracto, dùm Deum mouere à se, & à se esse declaro.

In ens dependens, & in ens independens Arist. 12. met. t. co. 38. et ego prima dist. 3. q. 1. ubi pertracto ueluti Deus indepēdes potest humanam naturam terminare, quæ dependere potest.

In ens

In ens simpliciter,& in ens compositum,de qua ego in 8. dis.1. & sic multiplici diuisione ens diuidendum venit, si quis diuisibilitatem entis aspicere uelit. ideo diuersimode a diuersis pro diuersa consideratione diuiditur ens, ut superius in prima sui diuisione de primitate illa cum pertractaremus, sumus locuti.

H. Dubia mihi distinctio accidentis remansit; uarie em uarioque modo accidens sæpe dici uidetur ab his duobus iam dictis modis.

S. Clarius ergo illud tibi aperiam

Vna consideratio ergo accidentis erit prout sonat quandam primam intentionem, & sic commune erit, atque æquiuocũ duobus membris superius assignatis.

Pro vna secunda intentione, siue prout est nomen quoddam secundæ intentionis, & idem est, quod extraneum, ueluti in Elenchis in fallacia accidentis consideratur:Extraneum autem hoc non est id,de quo hic loquimur, id est, quod est extra rei quidditatem,quia sic non esset secunda intentio, uel nomen illius, sed extraneum illud est pro ut a logico consideratur, ut respectu hominis, atque rationalis,uel Sortis dicitur esse asinus.

Pro omni eo capitur etiam accidens, quod solo opere collatiuo est intellectus, & sic omnia quinque vniuersalia accidentia sunt. Alio modo ut distinguitur contra prædicatum essentiale,& est commune duobus uniuersalibus ultimis,proprio uidelicet,& accidẽti,& sic ponitur i deffinitione proprij,quod cõuersim prædicetur de re, & non indicet quidditatem illius.

Vt idem eſt quod prædicatum non eſſentiale, nec per ſe, nec conuertibiliter, et ſic eſt quædam ſecunda intentio, quæ applicatur omnibus accidentibus communibus, & dicitur quintum uniuerſale, uidelicet accidens, commune autem accidens dicitur uel reſpectu potentiæ, uel reſpectu ſubiecti, primo modo numerus eſt, magnitudo, atque figura: ſecundo uero modo albedo Sortis eſt, ſed albedo ut color.

Pro formali demum ſignificato accipitur accidens, uel pro connotato, & ſic de formali inhærentiam ſonat, ſiue accidentalitatem, de connotato autem rem, cui inhęret qualitas in ſignificando, uel in ſupponendo.

H. An quidditatiue de omnibus partibus ſubſtantiæ, ſubſtantia prædicetur? nam de ultimis differentijs cùm ſint primo diuerſe, & de materia, & de forma utrum quidditatiue dicatur, ipſe ignoro.

S. Scias partes ſubſtantiæ eſſe multiplices.

Quædam enim ſunt ſubiectiuæ, ut Plato, & Sortes ſubijciuntur homini, & indiuidua ſuis ſpeciebus in quolibet genere.

Quædam quantitatiuę, ut integrales partes in domo una. Aliæ dicuntur eſſentiales, ut animal, & rationale reſpectu hominis metaphiſicaliter conſiderata; materia autem, & forma ſecundum Phiſicum. Et his prælibatis has propoſitiones pro tua difficultate aperienda proponam. Primo ſubſtantiam de partibus ſubiectiuis quidditatiue dicimus prædicari: iſta enim quidditatiua eſt prædicatio Sortes eſt homo.

iſta

De partibus integrantibus non quidditatiue, cùm ista quidditatiua non sit, brachium est homo, caput uel pes est homo, neque ista paries, uel tectum, uel fundamentum est domus, sed sunt participatiue, uel identice.

De partibus essentialibus physicis, substantia quidditatiue non dicitur, quandoquidem quidditatiua ista non est prædicatio, materia substantia est, uel forma est substantia, & correlarie sequitur, quodcadauer Substantia non dicatur, quidditatiue (inquam) essentialiter, neque quòd directe in prædicamento ponatur; ut Comm. habet in 2. de anima com. 8. Et sequitur quòd cum de anima separat a substantia non dicatur directe, quod non bene senserint dicentes corporibus, a quibus formæ substantiales separatæ sunt, uicariam aduenire formam; sequeretur enim corpus Christi in triduo non idem fuisse, quod in cruce pependit, nam anima separata fuit, & natura uicariam formam per illos cadaueri uniuit, cùm formam corporeitatis ipsi nõ ponãt; Forma aũt alia aliud, & aliud efficit corpus, dat enim esse rei, ergo cum uariam habuerit hoc interuallo corpus Christi formam, aliud fuisse, & aliud est necesse; unum dum anima substantialis forma hærebat corpori illi benedicto, aliud vero; dum ea recedente uicaria superuenit.

Et e positione talium sequi uidetur, quòd si quis corpus christi consecrasset, dum pendebat in cruce, & inde consecrasset, dum iacebat in monumento, quòd non idem corpus

consecrasset, uariam enim, atque diuersam eo interuallo corpus habuit formã, & sic duæ hostiæ ille cõsecratæ nõ idẽ corpus, sed diuersum homini indicassent.

H. Arist. 2. de anima t. com. 2. septimo met. t. com. 7. 12. met. t. com. 12. distinguit substantiam in materiam, formam, atque compositum, si omne superius per se, & quidditatiue de suis prædicatur inferioribus, quomodo substantia de materia, & forma non prædicabitur?

S. Reductiue substantia, & non directe de materia, & forma dicitur, & cum dicis superius debere de inferioribus quidditatiue dici; dico id uerum esse cùm inferiora directe subduntur superioribus suis, indirecte uero, & reductiue de inferioribus illis substantiam dicimus prædicari, & non quidditatiue, & primo, quæ collateraliter locantur sub substantia, & non directe; Arist. aũt substantiã diuidit in materiam, formã, atque cõpositum, nõ quatenus directe illi subijciũtur hę partes, sed quatenus, ad eam reducibiles sũt. Hora cũ tarda sit responsionem nos in crastinum præstolabimur.

LECTIO X.

S. TVæ ex meis iam tactæ difficultati solutio danda est, scito igitur, esse ens a me consideratum eo in loco, ut in substantiam descendit Analogam; & per finitatem; non autem in substantiam, quæ est genus generalissimum; Voco autem substantiam Analogã, quæ substantijs omnibus dicitur esse communis; quæ ponuntur

ponuntur in prædicamento illius immediate, & directe; uel mediate, & reductiue, ut materia, & forma; Deinde substantia analoga descendit in substantiam, quæ est genus, per modos intrinsecos. Si enim est ens finitum, aut est accidens, aut substantia est analoga, quæ proprius dicitur de una, quàm de alia; substantia autem analoga simplex est, aut composita; non composita, cùm illa genus sit, aut directe ponatur in genere, ergo substantia simplex, quæ indirecte dicitur in prædicamento esse sub analogica substantia cõtinetur; & forma est, aut materia: Quando ergo ens dixi de materia, forma, atque composito quidditatiue prædicari: id dixi, quia in conceptu entis materia, & forma non sunt primo diuersa; sed conueniunt; in conceptu uero substantiæ, cùm primo diuersa esse dicantur, non quidditatiue substantiam de materia, & forma asserimus prædicari; Ideo in 1 2. di 2. dixi, materiam & formam non includere substantiam, & esse primo diuersa; Cùm uero eas non primo diuersa affirmo, scias me intelligere in conceptu quidditatiuo entis.

H. Materia ergo, & forma quidditatiue sunt quidem entia, substantia autem solummodo reductiue. an substantia sint quidditatiue illæ quantitatiuæ partes?

S. Substantiam aliam esse animatam, aliam inanimatã, partesque duplices substantiæ esse notabis, homogeneas, alias uero heterogeneas; homogeneas, quæ sunt eiusdem rationis cum toto vocamus; ut pars ignis cũ igne, heterogeneas autem, quæ sub diuersa ratione

cum toto existunt ; & scias tertio in loco, has partes habitudinem retinere inter se,& respectu totius, dum separatæ a toto existunt; Quibus prælibatis ad dubium dico, quòd in partibus heterogeneis nõ quælibet pars substantiæ est substantia,ut manus separata a corpore non dicitur proprie corpus, sed corporea, nec indiuiduum substantiæ proprie, quia nec genus, nec species est, igitur nullo modo reponitur sub substantia, quatenus genus est,igitur reductiue. Alia conclusio erit, quòd in homogeneis quælibet pars substantiæ est substantia,sicut ad sensum patet,partem ignis, & aquæ ignem, & aquam esse.

H. Si pars ista homogenea ignis ignis est, & substantia dicitur, quæro ego de substantia illa, an sit genus, an species,an indiuiduum?

S. Indiuiduum illam fatemur esse.

H. Si pars ignis,uel aquę indiuiduum est,quęro an quã do unita erit pars illa suó toti,& composito,uel quando separata ab eo extiterit?

S. Quando unita erit, atque coniuncta partem dicimus indiuiduum esse, atque substantiam.

H. Si indiuiduum illa erit pars aquæ,uel ignis toti suo coniuncta, & indiuiduum illud esse dicatur, quod indiuisum a se, & diuisum a quolibet alio existit, & illa pars ignis, aquæ, uel alicuius totius ex homogeneis non diuisa sit a quolibet alio, quod non est ipsa unita;qua ratione ergo indiuiduum erit,cùm ei indiuidui ratio non conueniat?

S. Non teneas tu definitionem illam indiuidui propriam,

tam, quā aſsignaſti ſed aliqua ex parte declarationē in diuidu eſſe, propriam enim indicaui; dum dixi indiuiduum eſſe, ut quo, & qđ incōmunicabilem exiſtētiā.

H. Iudiuiduum ſaltem debet eſſe ſubſiſtens per ſe, cùm igitur ſubſiſtentia non conueniat per ſe illi parti; quo modo indiuiduum erit?

S. Falſa eſt poſitio, quā aſsumis, quod per ſe ſubſiſtere indiuiduum debeat; cùm humanitas Chriſti uere indiduum ſit, quam per ſe nequaquam ſubſiſtere dicimus.

H. Si pars illa aquæ, vel ignis unita, & iuncta ſuo compoſito indiuiduum eſt, cùm infinitæ partes in igne, & aqua conſiderentur, infinita uidebuntur ibi indiuidua reperiri.

S. Infinita indiuidua per ſe exiſtentia in homogeneo eſſe fatemur, non autem ſubſiſtentia per ſe in eo infinita, concedimus.

H. Cur non dicimus eam partem ſeparatam potius ſubſtantiam eſſe, quam coniunctam?

S. Quia ī eſſe īdiuiduali cōſtitueretur, uel uideretur cōſtitui pars illa ab ipſa diuiſiōe, quod diſsonat rationi.

H. Hæc pars aquæ ſeparata, uel ignis eſt aqua, uel ignis; eſt ne quidditatiua prædicatio?

S. Fateor prædicationem eſſe quidditatiuam.

H. Cùm nulla prædicatio falſa quidditatiua eſſe dicatur, & iſta falſa appareat, quo modo quidditatiua erit? Nullum etenim totum uidetur prædicari quidditatiue de parte, uel de partibus ſeparatis ab eo.

S. Nullum totū quantitatiuū de partibus ſuis diuiſim ſumptis fateor quidditatiue prædicari; quando autem

totum, & homogeneum est, atque uniuersale ualet suis de partibus prædicari quidditatiue.

H. In prædicatione quidditaua inferius numquam potest esse sine superiori; sicut uidere facile est de homine, qui sine animali esse non potest, & ideo quidditatiua est prædicatio illa, homo est animal, cum igitur pars aquæ ualeat auferri, diuelli, & separari a toto, & sine eo existere, quo modo igitur quidditatiua erit prædicatio ista, pars aquæ est aqua?

S. Verum est ꝙ in prædicatione quidditatiua inferius esse nequit sine suo superiori, si illud superius fuerit uniuersale ætherogeneum, ut animal respectu hominis, non autem, si illud fuerit homogeneum, cuius partes separate non amittunt uniuersalis rationem, & ideo ista est prædicatio quidditatiua pars aquæ est aqua, quia partes ~~etherogeneæ~~ homogeneæ sunt eiusdem rationis cum toto.

H. Verbum adhuc obscurum declarãdum derelinquitur mihi, rem enim uenire affirmas a ratus, tã, tum, & hãc esse semper cum actuali existentia rei ĩferius autẽ in secundo principali articulo, parte quarta, rem esse dicis aliam essentiæ, ut est ipsamet quidditas absoluta, aliam existentiæ, quæ est in omni prædicamento; aliam uero subsistentiæ, quæ in prædicamento substãtiæ solummodo reperitur; Res igitur primo modo considerata existentia caret, cùm secetur, & distinguatur a membro secundo, & cum esse essentiæ abstrahat ab existentia; Quomodo ergo hic tua ℞. affirmat rem eodem modo cõsideratam esse semper cum

actuali

actuali existentia sua?

Res, ut uenit a ratus, ta, tum, consideratur bifariam primo modo prout communis est rei existenti, uel subsistenti, & ista res pro re existentiæ, uel subsistentiæ considerata, semper est cum actuali existentia rei, cùm non abstrahatur ab ea; Alio modo consideratur pro re essentiæ, quæ est abstracta ab omni accidenti, & existentia, quibus consideratis intelliges quo modo hac in lectione rem ipse intelligam pro conceptu quodam communi, & quò modo inferius aliter ipse intelligã, de re loqui pro cóceptu particulari, & proprio.

H. In duas partes rem considerasti prout a ratus, ta, tum, & ut a reor, ris, ipsa procedit, an Arist. de distinctione ista loquutus aliquando fuerit.

S. Arist. hanc distinctionem nõ posuisse dicimus, quoniam rem noluit ipse considerare, quatenus obiectiuũ esse habet in intellectu, ut nos in 2. parte posuimus prout a reor, ris, oritur.

H. Quare non posuit Arist. rem habere esse obiectiuum in mente diuina, sicut tua R. nos omnes docuit?

S. Quia nõ posuit ipse ideas rerũ in mente esse diuina.

H. Vnde ergo has desumpsisti ideas?

S. Ab Augustino diuo, & à Platone

H. Quid igitur dixit Plato ideam esse?

S. Principium dixit ideam esse cognitionis, & generationis, causamque rerum corruptibilium;

H. Quomodo dicuntur Ideæ causa generationis?

S. Per modum generationis, & p modum exemplaris.

H. Ideæ ubi tantummodo reperiuntur?

S. In

S. In mente diuina

H. Quomodo causantur, vel producuntur ideæ?

S. Ab intellectu diuino comparante essentiam suam rebus, & secundum quod intellectus diuinus intelligit essentiam multipliciter imitabilé a rebus iam cognitis, Ideę multiplicantur; ideoque ideas non dicimus reales esse respectus omnino, sed ab intellectu diuino produci, ibique collocari, & in eo existere.

H. Idea est ne una, uel plures?

S. Quælibet res suam in mente diuina ideam habet, & ista pluralitas idearum, est causa pluralitatis rerum, & non e contra.

H. Idea practica, & speculatiua sunt ne duæ ideæ?

S. Minime, lex enim æterna unica est.

H. Quo modo ergo distinguuntur ideæ iam dictæ?

S. Respectu causatarum rerum.

H. Idea in Deo quid proprie est?

S. Ideam essentiam esse inlligas non quatenus essentia illa est, sed quatenus essentia similitudo est rerum.

H. Idea potest ne deleri?

S. Non, æterna etenim est.

H. Quid proprie, idea sonat?

S. Formam ex intentione agentis imitabilem, grece enim idea latinè dicitur esse forma, & quatenus res in finé ordinabiles esse dicűtur, dicimus ꝓuidentiã esse, quatenus vero idea efficiendam respicit rem, legé istã æternam, non prouidentiam sed ideã uocamus ꝓprie.

H. Sapientia, & ars Dei unica est, quare non vnica est idea?

S. Quia

S. Quia sapientia, & ars significat id, quod est Deus, idea autem id, quod Deus intelligit: Cùm ergo intel ligat res diuersas, & unico intellectu; ideo recte non unicam dicimus esse ideam, unicam uero esse sapientiam, atque artem.

H. An peccata ideam habeant?

S. Minime, malum enim per bonum, & priuationes per habitus cognoscuntur in Deo.

H. Idea ad cognitionem propriæ pertinet?

S. Iam dixi ad speculatiuam ideam pertinere, prouidentiam vero ad practicam.

H. Ponimus ne nos eo modo ideas, quo illas posuit Plato?

S. Minime, nos enim posuimus ideam indiuiduorum aliam esse ab idea specierum, & ideam specierum, ab idea generum, quas omnes statuimus nos; Plato uero tantummodo specierum ideam esse deposuit, & indiuiduorum, uel generum non esse ideam aliam.

H. Augustinus quid dixit esse ideas?

S. Rerum similitudines.

H. Quæ differentia est inter ideam, rationem, artem, scientiam, atque uerbum?

S. Idea, ratio, scientia, & ars non important ordinem aliquem ad exequutionem rei; uerbū autem importat; Ideo non sunt eorum, quæ sunt, fuerunt, & erunt, sicut est verbum, ideo ut principium factionis idea est practica, & dicitur exemplar omnium, quæ aliquando fiunt a Deo, sed ut est principium cognitionis est speculatiua, & dicitur ratio, & est omnium, quæ cognoscuntur a Deo secundum propriam rationem.

H. Ea,

H. Ea, quæ numquam fient habent ideam?

S. Ita; sed speculatiuam.

H. Idea respicit ad unum de se prius, quam aliud, an omnia simul?

S. Speciem priusquam indiuidua idea considerat.

H. Idea substantiarum est ne, sicut & accidentium?

S. Plato non posuit Ideam accidentium esse, nos autem ideam illorum accidentium consideramus secundo i loco, ut dixi quoniam accidentia inseparabiliter substantiam con comitare cognoscimus, & de his hactenus.

LECTIO XI.

H. EST ne entis Præceptor optime aliqua alia superaddenda diuisio superius assignatis?

S. Est profecto entis diuisio talis insuper addenda iam dictis; Ens diuiditur in ens simpliciter, & in ens secundum quid, siue in ens in potentia subiectiua, & in ens in potentia obiectiua; & ista diuisio est eadem cũ præcedenti; non capio hic ens secundũ quid, ut sub se continet entia rationis, siue relationes rationis, & fictitia, sed ut continet sub se præcise illud, qui non repugnat uerum esse existentiæ, & sic dico, quod ens, ut est subiectum Metaphysicæ, & adæquatum obiectum intellectus nostri dicitur vniuoce de ente simpliciter, & de ente secundum quid; salem ad illa est uniuocum prædicatum: Videas igitur Hieronyme an aliqua ex dictis tibi difficultas suboriatur.

H. Quomodo eadem diuisio ista sit cũ præcedenti ipse non

non capio.

S. Idem est diuidere ens in substantiam, quod in simpliciter, & quod in potentia subiectiua; & idem in accidens; (alia ex parte) quòd in secundum quid, & in potentia obiectiua.

H. Quare igitur sic multiplicas has entis diuisiones?

S. Vt clarius tu ipse intelligas realitates ipsius entis, & id, quod ipsum continet prius, atque posterius.

H. Quid est illud ens in potentia obiectiua?

S. Ens, quod non est existens potest esse, & dicitur ens in potentia obiectiua, quia obiectum esse potest alicuius potentiæ productiuæ, & in ens secundum quid in.q. met. a Comment. dicitur t. co. 7.

H. Ens igitur simpliciter quid est?

S. Illud est, quod in potentia subiectiua dicitur esse, & habet actualem existentiam in re, & in effectu, & de ente in potentia obiectiua intelligitur illud Comment. 9. meta. t. co. 13. Potentia, & actus sunt eiusdem generis, quia illud idem, quod est in genere, specie, atque numero, & quod est in potentia, idem erit in actu; Plato enim in actu non distinguitur a se ipso numeraliter, ut est in potentia, & sic potentia, & actus non solum sunt eiusdem generis, uerum etiam, & speciei, & indiuidui.

H. Actus correspondens potentiæ obiectiuæ, est ne actus formalis idest forma aliqua?

S. Non, sed actus existentiæ dicitur correspondere potentiæ obiectiuæ quoniã actus, qui est forma ignis esse potest ĩ potentia ista, et ĩ actu existentię, & sic actus for-

S. Vtique; sed illud te non præteréat, aliud esse diuidere ens in per se, & per accidens, & aliud in substantiã, & accidens. ideo Arist. 5. met. t. co. 12. ponit primã diuisionẽ, sequndum verò assignat in libro eodem, sed t. com. 24.

H. Quæ differentia inter hæc duo esse dignoscitur?

S. Maxima; ens enim per se primo modo prædicatum esse poterit quidditatiuum respectu sui inferioris cuiuscumque prædicamenti; color enim de albedine per se dicitur, colorque cùm sit accidẽs secundum membrum est secundæ diuisionis, & cùm sit per se prædicatum; membrum est primum primæ, & sic quod per se est, esset per se accidens, si prima à secunda non discreparet diuisione.

H. Sunt ne præter has entis diuisiones iam uisas, aliæ assignandæ?

S. Sunt quidem.

Diuiditur enim ens in se, & in alio, de qua diuisione Arist. habet in 7. met.

In vnum, & multa, de qua in 5. met. idem loquitur.

In actum, & potentia in x. met.

In idem, & diuersum 10. met. t. co. 12 et ego in 2. dist. primi.

In à se, et ab alio, de qua in 7. quolib. ipse pertracto, dùm Deum mouere à se, & à se esse declaro.

In ens dependens, & in ens independens Arist. 12. met. t. co. 38. et ego prima dist. 3. q. i. ubi pertracto ueluti Deus indepẽdes potest humanam naturam terminare, quæ dependere potest.

In ens

In ens ſimpliciter,& in ens compoſitum,de qua ego in 8. diſ. 1. & ſic multiplici diuiſione ens diuidendum venit; ſi quis diuiſibilitatem entis aſpicere uelit. ideo diuerſimode a diuerſis pro diuerſa conſideratione diuiditur ens, ut ſuperius in prima ſui diuiſione de primitate illa cum pertractaremus, ſumus locuti.

H. Dubia mihi diſtinctio accidentis remanſit; uarie enim uarioque modo accidens ſæpe dici videtur ab his duobus iam dictis modis.

S. Clarius ergo illud tibi aperiam

Vna conſideratio ergo accidentis erit prout ſonat quandam primam intentionem, & ſic commune erit, atque æquiuocũ duobus membris ſuperius aſsignatis.

Pro vna ſecunda intentione, ſiue prout eſt nomen quoddam ſecundæ intentionis, & idem eſt, quod extraneum, ueluti in Elenchis in fallacia accidentis conſideratur:Extraneum autem hoc non eſt id,de quo hic loquimur, id eſt, quod eſt extra rei quidditatem,quia ſic non eſſet ſecunda intentio, uel nomen illius, ſed extraneum illud eſt pro ut a logico conſideratur, ut reſpectu hominis, atque rationalis,uel Sortis dicitur eſſe aſinus.

Pro omni eo capitur etiam accidens, quod ſolo opere collatiuo eſt intellectus, & ſic omnia quinque vniuerſalia accidentia ſunt. Alio modo ut diſtinguitur contra prædicatum eſſentiale,& eſt commune duobus uniuerſalibus ultimis,proprio uidelicet,& accidẽti,& ſic ponitur ĩ deffinitione proprij,quod cõuerſim prædicetur de re, & non indicet quidditatem illius.

Vt idem est quod prædicatum non essentiale, nec per se, nec conuertibiliter, et sic est quædam secunda intentio, quæ applicatur omnibus accidentibus communibus, & dicitur quintum uniuersale, uidelicet accidens, commune autem accidens dicitur uel respectu potentiæ, uel respectu subiecti, primo modo numerus est, magnitudo, atque figura: secundo uero modo albedo Sortis est, sed albedo ut color.

Pro formali demum significato accipitur accidens, uel pro connotato, & sic de formali inhærentiam sonat, siue accidentalitatem, de connotato autem rem, cui inhęret qualitas in significando, uel in supponendo.

H. An quidditatiue de omnibus partibus substantiæ, substantia prædicetur? nam de ultimis differentijs cùm sint primo diuersæ, & de materia, & de forma utrum quidditatiue dicatur, ipse ignoro.

S. Scias partes substantiæ esse multiplices.

Quædam enim sunt subiectiuæ, ut Plato, & Sortes subijciuntur homini, & indiuidua suis speciebus in quolibet genere.

Quædam quantitatiuę, ut integrales partes in domo una. Aliæ dicuntur essentiales, ut animal, & rationale respectu hominis metaphisicaliter considerata; materia autem, & forma secundum Phisicum. Et his prælibatis has propositiones pro tua difficultate aperienda proponam. Primo substantiam de partibus subiectiuis quidditatiue dicimus prædicari: ista enim quidditatiua est prædicatio Sortes est homo.

De partibus integrantibus non quidditatiue, cùm ista quidditatiua non sit, brachium est homo, caput uel pes est homo, neque ista paries, uel tectum, uel fundamentum est domus, sed sunt participatiue, uel identice.

De partibus essentialibus physicis, substantia quidditatiue non dicitur, quandoquidem quidditatiua ista non est prædicatio, materia substantia est, uel forma est substantia, & correlarie sequitur, quod cadauer Substantia non dicatur, quidditatiue (inquam) essentialiter, neque quòd directe in prædicamento ponatur; ut Comm. habet in 2. de anima com. 8. Et sequitur quòd cum de anima separat a substantia non dicatur directe, quod non bene senserint dicentes corporibus, a quibus formæ substantiales separatæ sunt, uicariam aduenire formam; sequeretur enim corpus Christi in triduo non idem fuisse, quod in cruce pependit, nam anima separata fuit, & natura uicariam formam per illos cadaueri uniuit, cùm formam corporeitatis ipsi nō ponāt; Forma aūt alia aliud, & aliud efficit corpus, dat enim esse rei, ergo cum uariam habuerit hoc internallo corpus Christi formam, aliud fuisse, & aliud est necesse; unum dum anima substantialis forma hærebat corpori illi benedicto, aliud vero, dum ea recedente uicaria superuenit.

Et e positione talium sequi uidetur, quòd si quis corpus christi consecrasset, dum pendebat in cruce, & inde consecrasset, dum iacebat in monumento, quòd non idem corpus

consecrasset, uariam enim, atque diuersam eo interuallo corpus habuit formã,& sic duæ hostiæ ille cõsecratæ nõ idẽ corpus,sed diuersum homini indicassent.

H. Arist. 2. de anima t. com. 2. septimo met. t. com.7. 12. met. t. com. 12. distinguit substantiam in materiam,formam, atque compositum, si omne superius per se, & quidditatiue de suis prædicatur inferioribus, quomodo substantia de materia, & forma non prædicabitur?

S. Reductiue substantia, & non directe de materia, & forma dicitur, & cum dicis superius debere de inferioribus quidditatiue dici; dico id uerum esse cùm inferiora directe subduntur superioribus suis, indirecte uero, & reductiue de inferioribus illis substantiam dicimus prædicari, & non quidditatiue, & primo,quæ collateraliter locantur sub substantia, & non directe; Arist. aũt substantiã diuidit in materiam,formã,atque cõpositum,nõ quatenus directe illi subijciũtur hę partes, sed quatenus,ad eam reducibiles sũt.Hora cũ tarda sit responsionem nos in crastinum præstolabimur.

LECTIO X.

S. TVæ ex meis iam tactæ difficultati solutio danda est, scito igitur, esse ens a me consideratum eo in loco, ut in substantiam descendit Analogam; & per finitatem;non autem in substantiam,quæ est genus generalissimum; Voco autem substantiam Analogã, quæ substantijs omnibus dicitur esse communis; quæ

ponuntur

ponuntur in prædicamento illius immediate, & directe; uel mediate,& reductiue, ut materia, & forma; Deinde ſubſtantia analoga deſcendit in ſubſtantiam, quæ eſt genus, per modos intrinſecos. Si enim eſt ens finitum, aut eſt accidens,aut ſubſtantia eſt analoga, quæ proprius dicitur de una, quàm de alia; ſubſtantia autem analoga ſimplex eſt, aut compoſita;non compoſita, cùm illa genus ſit, aut directe ponatur in genere, ergo ſubſtantia ſimplex, quæ indirecte dicitur in prædicamento eſſe ſub analogica ſubſtantia cõtinetur, & forma eſt, aut materia: Quando ergo ens dixi de materia, forma, atque compoſito quidditatiue prædicari:id dixi, quia in conceptu entis materia, & forma non ſunt primo diuerſa; ſed conueniunt; in conceptu uero ſubſtantiæ, cùm primo diuerſa eſſe dicantur, non quidditatiue ſubſtantiam de materia, & forma aſſerimus prædicari; Ideo in 12. di 2. dixi, materiam & formam non includere ſubſtantiam, & eſſe primo diuerſa; Cùm uero eas non primo diuerſa affirmo, ſcias me intelligere in conceptu quidditatiuo entis.

H. Materia ergo, & forma quidditatiue ſunt quidem entia, ſubſtantia autem ſolummodo reductiue. an ſub ſtantia ſint quidditatiue illæ quantitatiuæ partes?

S. Subſtantiam aliam eſſe animatam, aliam inanimatã, parteſque duplices ſubſtantiæ eſſe notabis, homogeneas, alias uero heterogeneas; homogeneas,quæ ſunt eiuſdem rationis cum toto vocamus; ut pars ignis cũ igne, heterogeneas autem, quæ ſub diuerſa ratione

am, quā aſsignaſti ſed aliqua ex parte declaratione in diuidu eſſe, propriam enim indicaui; dum dixi indiuiduum eſſe, ut quo, & qd incōmunicabilem exiſtētiā.

H. Iudiuiduum ſaltem debet eſſe ſubſiſtens per ſe, cùm igitur ſubſiſtentia non conueniat per ſe illi parti; quo modo indiuiduum erit?

S. Falſa eſt poſitio, quā aſsumis, quod per ſe ſubſiſtere indiuiduum debeat; cùm humanitas Chriſti uere indiduum ſit, quam per ſe nequaquam ſub ſiſtere dicimus.

H. Si pars illa aquæ, vel ignis unita, & iuncta ſuo compoſito indiuiduum eſt, cùm infinitæ partes in igne, & aqua conſiderentur, infinita uidebuntur ibi indiuidua reperiri.

S. Infinita indiuidua per ſe exiſtentia in homogeneo eſſe fatemur, non autem ſubſiſtentia per ſe in eo infinita, concedimus.

H. Cur non dicimus eam partem ſeparatam potius ſubſtantiam eſſe, quam coniunctam?

S. Quia ī eſſe īdiuiduali cōſtitueretur, uel uideretur cōſtitui pars illa ab ipſa diuiſiōe, quod diſsonat rationi.

H. Hæc pars aquæ ſeparata, uel ignis eſt aqua, uel ignis; eſt ne quidditatiua prædicatio?

S. Fateor prædicationem eſſe quidditatiuam.

H. Cùm nulla prædicatio falſa quidditatiua eſſe dicatur, & iſta falſa appareat, quo modo quidditatiua erit? Nullum etenim totum uidetur prædicari quidditatiue de parte, uel de partibus ſeparatis ab eo.

S. Nullum totū quantitatiuū de partibus ſuis diuiſim ſumptis fateor quidditatiue prædicari; quando autem

totum, & homogeneum est, atque uniuersale ualet suis de partibus prædicari quidditatiue.

H. In prædicatione quidditaua inferius numquam potest esse sine superiori; sicut uidere facile est de homine, qui sine animali esse non potest, & ideo quidditatiua est prædicatio illa, homo est animal, cum igitur pars aquæ ualeat auferri, diuelli, & separari a toto, & sine eo existere, quo modo igitur quidditatiua erit prædicatio ista, pars aquæ est aqua?

S. Verum est ꝙ in prædicatione quidditatiua inferius esse nequit sine suo superiori, si illud superius fuerit uniuersale ætherogeneum, ut animal respectu hominis, non autem, si illud fuerit homogeneum, cuius partes separate non amittunt uniuersalis rationem, & ideo ista est prædicatio quidditatiua pars aquæ est aqua, quia partes ~~ætherogeneæ~~ homo geneæ sunt eiusdem rationis cum toto.

H. Verbum adhuc obscurum declarādum derelinquitur mihi, rem enim uenire affirmas a ratus, tā, tum, & hāc esse semper cum actuali existentia rei īferius autē in secundo principali articulo, parte quarta, rem esse dicis aliam essentiæ, ut est ipsamet quidditas absoluta, aliam existentiæ, quæ est in omni prædicamento; aliam uero subsistentiæ, quæ in prædicamento substātiæ solummodo reperitur; Res igitur primo modo considerata existentia caret, cùm secetur, & distinguatur a membro secundo, & cum esse essentiæ abstrahat ab existentia; Quomodo ergo hic tua R. affirmat rem eodem modo cōsideratam esse semper cum

actuali

actuali existentia sua?

Res, ut uenit a ratus, ta, tum, consideratur bifariam primo modo prout communis est rei existenti, uel subsistenti, & ista res pro re existentiæ, uel subsistentiæ considerata, semper est cum actuali existentia rei, cùm non abstrahatur ab ea; Alio modo consideratur pro re essentiæ, quæ est abstracta ab omni accidenti, & existentia, quibus consideratis intelliges quo modo hac in lectione rem ipse intelligam pro conceptu quodam communi, & quô modo inferius aliter ipse intelligã, de re loqui pro cõceptu particulari, & proprio.

H. In duas partes rem considerasti prout a ratus, ta, tum, & ut a reor, ris, ipsa procedit, an Arist. de distinctione ista loquutus aliquando fuerit.

S. Arist. hanc distinctionem nõ posuisse dicimus, quoniam rem noluit ipse considerare, quatenus obiectiuũ esse habet in intellectu; ut nos in 2. parte posuimus prout a reor, ris, oritur.

H. Quare non posuit Arist. rem habere esse obiectiuum in mente diuina, sicut tua Rx. nos omnes docuit?

S. Quia nõ posuit ipse ideas rerũ in mente esse diuina.

H. Vnde ergo has desumpsisti ideas?

S. Ab Augustino diuo, & à Platone

H. Quid igitur dixit Plato ideam esse?

S. Principium dixit idéam esse cognitionis, & generationis, causamque rerum corruptibilium;

H. Quomodo dicuntur Ideæ causa generationis?

S. Per modum generationis, & p modum exemplarls.

H. Ideæ ubi tantummodo reperiuntur?

S. In

S. In mente diuina

H. Quomodo causantur, vel producuntur ideæ?

S. Ab intellectu diuino comparante essentiam suam rebus, & secundum quod intellectus diuinus intelligit essentiam multipliciter imitabilé a rebus iam cognitis, Ideę multiplicantur; ideoque ideas non dicimus reales esse respectus omnino, sed ab intellectu diuino produci, ibique collocari, & in eo existere.

H. Idea est ne una, uel plures?

S. Quælibet res suam in mente diuina ideam habet, & ista pluralitas idearum, est causa pluralitatis rerum, & non e contra.

H. Idea practica, & speculatiua sunt ne duæ ideæ?

S. Minime, lex enim æterna unica est.

H. Quo modo ergo distinguuntur ideæ iam dictæ?

S. Respectu causatarum rerum.

H. Idea in Deo quid proprie est?

S. Ideam essentiam esse inlligas non quatenus essentia illa est, sed quatenus essentia similitudo est rerum.

H. Idea potest ne deleri?

S. Non, æterna etenim est.

H. Quid proprie, idea sonat?

S. Formam ex intentione agentis imitabilem, grece enim idea latiné dicitur esse forma, & quatenus res in finé ordinabiles esse dicũtur, dicimus ꝓuidentiã esse, quatenus vero idea efficiendam respicit rem, legẽ istã æternam, non prouidentiam sed ideã uocamus ꝓprie.

H. Sapientia, & ars Dei unica est, quare non vnica est idea?

S. Quia

S. Quia sapientia, & ars significat id, quod est Deus, idea autem id, quod Deus intelligit: Cùm ergo intel ligat res diuersas, & unico intellectu; ideo recte non unicam dicimus esse ideam, unicam uero esse sapientiam, atque artem.

H, An peccata ideam habeant?

S. Minime, malum enim per bonum, & priuationes per habitus cognoscuntur in Deo.

H, Idea ad cognitionem propriæ pertinet?

S. Iam dixi ad speculatiuam ideam pertinere, prouidentiam vero ad practicam. (to?

H. Ponimus ne nos eo modo ideas, quo illas posuit Pla

S, Minime, nos enim posuimus ideam indiuiduorum aliam esse ab idea specierum, & ideam specierum, ab idea generum, quas omnes statuimus nos: Plato uero tantummodo specierum ideam esse deposuit, & indiuiduorum, uel generum non esse ideam aliam.

H, Augustinus quid dixit esse ideas?

S. Rerum similitudines.

H, Quæ differentia est inter ideam, rationem, artem, scientiam, atque uerbum?

S, Idea, ratio, scientia, & ars non important ordinem aliquem ad exequutionem rei; uerbũ autem importat; Ideo non sunt eorum, quæ sunt, fuerunt, & erunt, sicut est verbum, ideo ut principium factionis idea est practica, & dicitur exemplar omnium, quæ aliquan do fiunt a Deo, sed ut est principium cognitionis est speculatiua, & dicitur ratio, & est omnium, quæ co gnoscuntur a Deo secundum propriam rationem.

H. Ea,

non capio.

S. Idem est diuidere ens in substantiam, quod in simpliciter, & quod in potentia subiectiua; & idem in accidens; (alia ex parte) quòd in secundum quid, & in potentia obiectiua.

H. Quare igitur sic multiplicas has entis diuisiones?

S. Vt clarius tu ipse intelligas realitates ipsius entis, & id, quod ipsum continet prius, atque posterius.

H. Quid est illud ens in potentia obiectiua?

S. Ens, quod non est existens potest esse, & dicitur ens in potentia obiectiua, quia obiectum esse potest alicuius potentiæ productiuæ, & in ens secundum quid in.q. met. a Comment. dicitur t. co. 7.

H. Ens igitur simpliciter quid est?

S. Illud est, quod in potentia subiectiua dicitur esse, & habet actualem existentiam in re, & in effectu, & de ente in potentia obiectiua intelligitur illud Comment. 9. meta. t. co. 13. Potentia, & actus sunt eiusdem generis, quia illud idem, quod est in genere, specie, atque numero, & quod est in potentia, idem erit in actu; Plato enim in actu non distinguitur a se ipso numeraliter, ut est in potentia, & sic potentia, & actus non solum sunt eiusdem generis, uerum etiam, & spe ciei, & indiuidui.

H. Actus correspondens potentiæ obiectiuæ, est ne actus formalis idest forma aliqua?

S. Non, sed actus existentiæ dicitur correspondere po tentiæ obiectiuæ quoniã actus, qui est forma ignis esse potest ĩ potentia ista, et ĩ actu existentię, & sic actus

for-

formalis non distinguitur contra actum existentiæ, aut potentiam obiectiuam.

H. Quo modo eadem forma substantialis ignis esse potest in potentia ista obiectiua, & in actu existentiæ?

S. In actu quidē existentiæ erit quando in igne cōsiderabitur actu existere, in potentia uero obiectiua erit respectu materiæ informandæ, uel potius in potentia subiectiua dicitur, & in potentia obiectiua respiciendo principium productiuum illius; Vnde clarius dicitur esse in actu, & in potentia subiectiua, quàm obiectiua, cùm actu uere existat, & possit recipere actum informandi, siue informationis, In potentia uero obiectiua forma illa dici posset respectu sui actus producendi, uel quia obiectum ideí potest intelligi.

H. Quid est esse in potentia subiectiua?

S. Quod potest recipere aliquem actum substātialem, siue accidentalem, de quo ente sic existenti dixit Arist. 7. meta. t. comment. 8. quod materia prima est ens in pura potentia subiectiua.

H. Et huic potentiæ subiectiuæ actus correspondens quis erit?

S. Non actus existentiæ, sed actus, qui dicitur forma, quia quod est de se in hac potentia nullum actum habet formalem siue sub nullo actu formali consideratur, ut hoc pacto intellectus, & quælibet potentia sensitiua est in potentia subiectiua quatenus sunt potentiæ, quibus intelligimus, & sentimus.

An potentia, & actus ut dicit Arist. 9. met. hac in

parte

parte ſint eiuſdem generis?

S. Nequaquam, potẽtia enim poteſt eſſe de genere ſubſtantiæ, & actus de genere qualitatis, ſiue accidentis, quo modo ergo generis poterunt eſſe eiuſdem?

H. Quo modo ergo dicitur ſuper. 9. meta. quòd actus, & potentia ſunt eiuſdem generis?

S. Quia actus ſentiendi eſt accidens, ergo potentia ſenſitiua eſt accidens intulerunt quidam, ego autem aliter dictum declarare curaui, ut ſuperius uiſum eſt.

H. An idem poſſet eſſe in potentia ſubiectiua, & in potentia obiectiua?

S. Ita, reſpectu diuerſorum, roſa enim in hyeme in potentia eſt obiectiua reſpectu potentię potẽtis eam producere, reſpectu uero materiæ, de qua producẽda eſt, dicitur in potentia ſubiectiua.

H. Potentia ergo, & actus ſunt differentiæ entis, cùm ens per eas diuidi videatur?

S. Nimirum entis ſunt differentiæ, quoniam ſufficienter ens diuidunt.

H. Si res in potentia ſubiectiua dicitur res exiſtens, & res in potentia obiectiua non exiſtens, ſed quæ poteſt exiſtere; quid igitur clamitamus nos tuæ profeſſores doctrinæ rem ab exiſtentia ſua non ſecari, neque diſtingui? Exiſtentia eſt eadem per nos cum re oppoſitam exiſtentiæ negatiuæ, & uere remanetur ab ea tamen prædicatur de eſſentia, ergo exiſtentia cum eſſentia non conuenit, ſed diſtinguenda omnino uenit, Adam enim habet eſſe eſſentiæ, & tamen non habet eſſe exiſtentiæ,

cum

ideale autem esse essentiæ in intellectu diuino solummodo reperitur.

H. Quomodo in intellectu diuino se habet illud esse?

S. Duplici modo formali uidelicet; & obiectiuo?

H. Quid illud est esse ideale formale?

S. Est cognitio Dei, qua Petrum, aut Iacobum cognoscit, & dicitur esse una cognitio, unaq; idea formalis.

H. Quid igitur erit esse illud obiectiuum?

S. Quælibet res in tale esse ideale facit suum obiectum, & quot sunt res, tot dicuntur esse obiecta; Vnde Aug. 83. q. Alia ratione homo conditus est, & alia equus: non rationem formalem, sed obiectiualem assignando, res ergo in ratione obiecti sic cognitã est obiectum;

H. Quare dicis te non loquuturum esse in his diuisionibus de ente rationis, uel de secundis intentionibus, dicis enim, & non loquor hic de ente rationis.

S. Id feci, ut scias doctrinam meam Philosopho non aduersari, stilo enim Aristotelico usus sum; Ille enim diuiso ente in reale, et rationis, siue in animã, & extra animã. 5. met. t. co. 14. in 6. met. t. co. ultimi abiecit a cõsideratione sua ens in aĩa & in. 7. & 8. meta. prosequutus est diuisionẽ, & declarationem entis ueri, & extra animã, diuidens illud in substantiam, atque accidentiã, quæ sunt species, uel differentiæ entis; Deinde in. 9. meta. ens in actu, & potentia, quod est idem in simpliciter, & secundum quid, Deinde in unum, & multa in 10. met. quare constat omnes has entis diuisiones esse reales, & quo modo entia rationis, secundæ

intentiones, fictitia non cadunt ſub aliquo membro iſtarum diuiſionum; Dixi autem in prima diuiſione iſtarum trium tam pro eſſe obiectiuo, quàm pro eſſe imaginabili non ſecundas intentiones conſiderando: quia eſſe illud imaginabile reductiue conſideratur, atque per accidens ſicut impoſsibilia quæque.

H. Ens illud imaginabile fruſtra poni uidetur in diuiſione illa, cùm diſtrahat a ratione entis, imaginabile enim eſt ens cum præciſione, & dictio diſtrahens, ut mortuus homo, ibi mortuus cũ præciſione ſignificat, præſcindẽdo uerum eſſe hominis, & rationem ipſius: ita imaginabile diſtrahit eſſe entis.

S. Scias cum ego dico ſecundum quid ens, ſiue in potentia obiectiua, & ſuperius in eſſe imaginabili; quod ego non diſtraho a ratione entis; Dictio enim quæ diſtrahit, ut mortuum, ſeparat eſſe hominis, & ne dum aufert, ſed ponit oppoſitum quod eſt eſſe cadaueris; Imaginabile autem ſiue ſecundum quid, aut ſecundum accidens, & ſi dictio diminutiua ſit ab eſſe primario rei, nequaquam tamen dictio diſtractiua dicitur, quia nec totum deſtruit: neque oppoſitum ponit.

H. An ergo coincidant membra diuiſionis huius?

S. Minime, quoniam alterum non prædicatur de altero, & ens de ente ſimpliciter uere prædicatur, quod habet eſſe uerum, et de ente ſecundum quid, quod eſſe habet diminutũ, ſicuti ſubſtantia de ſubſtantia diuina, de angelica, lapideaque prædicatur, quamuis in comparatione lapis diminutum eſſe habere dicatur.

H. Quid correſpondet in re entibus iſtis?

S. Enti

S. Enti secundum quid correspondet non repugnãtia ad esse, uel potentia ad esse: quare non est fictitium, Enti uero simpliciter correspondet illud esse actu, quod habet.

H. Non uidetur danda potentia illa obiectiua, nam ens illud in potentia obiectiua, aut est ens creatum, aut est increatum, creatũ esse nequit, cùm ens creatum uere existat, neque increatum cùm esset a se, & sic Deus.

Ista potentia non est creata, nec increata, & cùm dicimus omne ens aut esse creatum, uel increatum, intelligendum est de ente existente, non autem de ente in potentia obiectiua.

H. Ergo inter contradictoria datur medium?

S. Ens in potentia obiectiua bene potest mediare inter ens creatum, & increatum, quæ perfecte entia sunt ambo existentia, nullum tamen ens uere existens inter ista duo mediare valebit; Vnde Arist. in primo phy. t. com. 71. quærit, id quod generatur, aut ex ente generatur, aut ex non ente generatur, respondet quòd ex uno tertio generatur, quod mediat inter ens, & non ens, ex ente enim non fit, quoniam tunc præesset, neque ex non ente; quia ex non ente nil fit; Sed fit ex ente in potentia, quod mediat inter purum nihil, & ens in actu; Ita inter ens creatum, & increatum mediat ens in potentia obiectiua, unde sicut Arist. posuit ens in potentia subiectiua mediare inter ens, & nihil, ita ego ens in potentiá obiectiua inter ens, & increatum mediare affirmo.

H. Tale ens in potẽtia obiectiua, aut est ens generatum,

 aut

H. Tale ens in potentia obiectiua, aut est ens generatum, aut creatum, & tunc tale ens erit subiectum generationis, aut creationis, & erit ex consequenti in potentia subiectiua cùm illa potentia sit subiectiua, siue illud ens in potentia subictiua dicatur, quod aliquid recipere potest,& esse subiectum alicuius potentiæ, & sic uidentur coincidere duæ istæ potentiæ;

S. Ens in potentia obiectiua non fundat respectum generationis, neque creationis, cùm ens uere in actu id agat, isti enim respectus supponunt in actu fundamentum, & terminum.

H. Vbi posuit Arist.hanc potentiam obiectiuam?

S. Iam dixi 9.meta.t.co. 13. vbi ait potentia, & actus sunt eiusdem generis, ex positione iam habita.

H. Cùm omnis respectus præsupponat fundamentum & terminum, & ens in potentia obiectiua neutrum supponat, quid igitur erit?

S. Fundamentum quidem supponit,& est ipsum esse cognitum, posuique in. 36 di. primi in secundo signo naturæ, quòd esse cognitum fundat respectum ad actum, ut ad terminum. In primo enim signo naturę est esse cognitum, actus autem est duplex, sicut duplex est esse cognitum, duplexque respectus, primus respectus respicit uoluntatem super naturalem potentem educere actum suum, & sic Angeli, materia prima, Cælum Empyreum, tempus, animæ cognitio infusa animæ habuerunt esse posibile causæ primæ, rosa autem in hyeme habet esse posibile, causas naturales respiciendo.

An·

H. Antichriſtus in potentia obiectiua fundat reſpectum ad Antichriſtum in actu exiſtentiæ reſpectu creaturæ; Tunc erit idem fundamentum, & terminus, quod implicare uidetur.

S. Duplex eſt relatio, actualis,& potentialis, actualis requirit fundamentum, & terminum diſtinctum a fundamento, & in actu exiſtere, potentialis autem non requirit actu exiſtere terminum, & a Fundamento diſtinctum.

H. Omnis potentia, aut eſt actiua, aut paſsiua, neutra autem iſtarum eſt Antichriſtus in potentia obiectiua.

S. Diſtinctio illa rei exiſtentis eſt danda, nequaquam autem rei potentialis.

LECTIO XII.

S. ENs quid ſimpliciter,& ſecundum quid, in potentia ſubiectiua ſit, uel obiectiua; actus,qui dicantur ſuis correſpondere potentijs; potentia, & actus quo modo eiuſdem generis ſint,uel non ſint; Eſſentia ab exiſtentia rei quomodo diſtinguatur, uel eadem ſit, & quomodo potentia obiectiua neceſſario danda ſit in lectione heſterna uidimus. quid è littera textus declarandum occurrit?

H. Textus ſcilicet habet; ens quatenus ſubiectum eſt metaphyſicæ,& adequatum obiectum intellectus noſtri uniuoce prædicari de ente ſimpliciter, & de ente ſecundum quid,ſaltem uniuocum eſſe prędicatum ad illa; perfectus metaphyſicus perfecte cognoſcit ſuum

ſubiectum, ergo perfecte cognoſcit ens quatenus ens, ergo perfecte cognoſcit omnia entia ſub ente contenta, ergo a natura ſua habet Metaphyſicus perfecte intelligere Deum, ergo Trinitatem, ergo verbum incarnandũ, cùm id a voluntate dependeat, ergo ſuperflue, gratis, & ſine cauſa Deus reuelationes donauit, ad declarandum filium, & gratis morti prophetas expoſuit pro reuelatione eadem prædicanda; idque infert de intellectu noſtro reſpectu entis ſui adęquati obiecti.

S. Dico, quod eo modo, quo quis perfectus Metaphyſicus eſſet, eo modo ſubiectum metaphyſicale conſideraret, quod uerſatur in cognitione vniuerſalium, ideo metaphyſicus cognoſcit ens, in quantum ens, de ente paſsiones demonſtrando vniuerſales, & cùm dico Meta. conſiderare ens in quantum ens, ens intelligas dictum in quantum ens videlicet eſt ſubiectum ſuum; Cùm dicis eſt adequatum obiectum intellectus noſtri, ut eſt ſubiectum meta. ergo poterimus nos ea, quæ dicta ſunt clare intelligere per nos ipſos, non ſequitur. quoniam Meta. ſub ratione generali entia quæquæ conſiderat, ſub qua quidem ratione vniuerſali Deum conſiderat: pariter intellectus quatenus principium primum, primaque cauſa dicitur. ab hac autem vniuerſali conſideratione meta. neque natura intellectus noſtri eſt, ut particularia, quæ Dei ſunt, inferat, vt putabas. infirmitatem autem hanc noſtram nouit Deus, ideo miſertus eſt, & ideo dedit notitiam ſui particularem, quam intellectus ex ſe venari non poterat, quòd ſi inferas ſaltem cognoſcendo aliquid perfecte,

fecte, ergo relationem perfecte; ergo fundamentum, & terminum; ergo creatorem, & creaturam, ergo idẽ, quòd prius; negandum dicimus esse primum.

H. Ens subiectum in met. & intellectus nostri obiectum sunt idem?

S. Similia ista sunt in hoc, quia sicut subiectum met. est cõe omni enti reali, & de quolibet prædicatur ĩ quid, siue respectu eorum dicitur esse uniuocum prædicatũ, ita obiectũ intellectus nostri dicitur adęquatum, quia omne tale intellectus de sui natura considerat, & speculabile illud dicitur esse ab intellectu, quæ potentia habet ens pro suo obiecto in quo tendat, ea tamen differentiã illa differre intelligas, quia meta. considerat ens in quantum ens specificatiue intelligendo, ut sit sẽsus, omnia entia Meta. considerat quatenus cadunt sub ratione sui subiecti, siue quatenus ens dicitur esse subiectum illius sub ratione communi; Ens vero dicitur esse quatenus ens obiectum adęquatum intellectus nostri, & intellectus omnia entia, quatenus entia cõsiderat, non specificatiue, sed duplicatiue intelligendo, vt sit sensus, quòd intellectus considerat entia, siue quodcunque ens, quatenus omne illud tale dicitur esse suum obiectum.

H. Ens, ut est commune enti simpliciter, atque secundum quid, est conceptus communis, eo tamen superior conceptus mihi uideretur ponendus, qui dicitur conuenientia, deducendo hoc pacto, magis cõueniunt ens, & unum, quàm ens, & nihil, sed ens, & vnum sunt extra intellectum, ergo possunt fundare

cum sint fundamenta realia, conuenientiam inter se, quæ conuenientiã realis erit, & supra ens, & unũ,& quidditatiue de suis acceptis partibus prædicabitur.

S. Non recte specularis Hieronyme, cùm nõ detur cõ uenientia rationalis supra ens & unum, quia ab uno, & ente nil rationale extrahitur, simplices enim conceptus sunt ens & vnum,& abstractio realis a rebus fit realiter existentibus,aut a duabus realitatibus,& non a duobus conceptibus, ideo conuenientia,quam dicis non est conceptus ab aliquo abstrahibilis neq; realis, ideoque supra ens, & unum conceptus realis aliquis non est dandus, quod si a Deo, & creatura abstrahatur,cõceptus erit quidem ille realis, cũ extrema actu realia sint, nequaquã autem idem iudiciũ est de ente, & vno, cum conceptus dicantur simplices esse. Cũ autem dicis ens, & vnum magis quam ens, & nihil conueniunt. hoc probandum esset; supponis enim, ens cum nihilo conuenire, quod est falsum,cùm conuenientia extrema in esse requirat.

H. Saltem dicis vniuocum esse ad illa prædicatum, id non mihi videtur, cum uniuocum prædicatum dicatur illud, quod prædicatur de proprijs passionibus, & de alijs, de quibus ens non uniuoce prædicatur: cùm igitur ens de passione uniuoce prædicetur,& de his pater contentis sub eo,non vniuocũ prædicatũ ui debatur esse dicendũ,sed uniuoce prædicari; Ens enĩ, & intelligibile cõuertuntur,& intelligibile,siue intelligibilitas passio ẽ entis ergo est ens formaliter cũ cõuertãtur,sed ens formaliter est ens quidditatiue, ergo pro-

propria paſsio quidditatiue eſt ens; & ſic nulla erit differētia inter realem diſtinctionem, atq; formalem.

S. Propria paſsio eſt realiter ens, non autem formaliter, neque ex conſequenti quidditatiue, tu dicis formaliter intelligibile dicitur ens, id verum erit formaliter, ideſt per ſuam conceptibilitatem, non autem quidditatiue, quare relinquitur ens de paſsionibus, ſuisque modis intrinſecis, non uniuoce dici, ſed uniuocum eſſe prædicatum.

H. In quarto Meta. c. p. tua ℞. dixit Methaphyſicum conſiderare ens in quantum ens reduplicatiue, quomodo ergo nunc ſpecificatiue doces ens Methaphyſicum conſiderare?

S. Aliqui dicunt meam non eſſe expoſitionē ſuper Methaphyſicam habitam, meam tamen eſſe tu ipſe tenebis, ut docui in 11. di.4. vbi dixi, ſicut diximus in expoſitione, quam ædidimus ſuper ſept. Meta. reſponde ergo curabis ad dubium, & intelliges me dixiſſe ens in quantum ens ſubiectum eſſe in Meta. non reduplicatiue, ſed ſpecificatiue, Meta. tamen dixi entia cuncta ſpeculari, in quantum entia, reduplicatiue, non ad ſubiectum, ſed ad uniuerſalitatem reſpiciens, ut ſit ſenſus, quodcunque ens quod Meta. ipſe conſiderat ſub ratione uniuerſali, & non quatenus ſuum ſubiectum, conſiderat, Textus uerbaque illius hæc ſunt. Meta. conſiderat omnem ſpeciem entis, & omnes partes entis in quantum ens, ideſt ſub ratione tranſcendenti, atque uniuerſali.

H. Tua ℞. in tertia. di. primi habet, quòd intellectus certus

certus de uno,& dubius de duobus habet conceptum alium de quo est certus, a conceptibus,de quibus dubius est, sed intellectus aliquis potest esse certus, ut de aliquo,quod sit ens, dubitando de illo an sit ens finitum, uel infinitum; unde conceptus entis de aliquo, est alius a conceptu isto uel illo, & neuter illorum dicitur de se esse, sed includitur in probatione huius uniuocationis; hanc quis infringere posset;non alium dicendo esse conceptum illis, sed tantummodo vocem,& ratio ea esset,quæ in primo physicorum habetur, In quo Phylosophi differentes de principio primo non concedebant ens esse conceptum super illud, quod ponebant esse, principium, sed erant certi quod dabatur uox ista scilicet ens,& dubitabant an hoc,quod ens uocabant secundum uocem illam, esset principium primum,puta si ignis uel aqua esset de qui bus concedebant uerificari hanc uocem ens; Vnde vox non conceptus fuit illis communis.

S. Vniuocationem per principium istud me posuisse scito, necnon conceptum esse, & non uocem solum esse communem, id enim ratio atque experientia docet,a notioribus enim nobis adnotiora natura ratio nos incedere docet, Est Sortes,ergo animal,si animal ergo corpus animatum,ergo substantia, ergo ens, ad primam deueniendo causam cognoscẽdam, & modus dicitur esse confusus; a notioribus autem natura ad notiora nobis deuenimus sic descendẽdo,est ens ergo finitum, uel infinitum si infinitum ergo Deus, si finitũ,ergo substantia, uel accidens; ens simpliciter vel se-

ſecundũ quid, ens in potẽtia ſubiectiua,uel obiectiua. Si ſubiectiua uel corporea,uel ĩcorporea;ſi corporea, corpus animatũ,vel inanimatũ,ſi animal ergo rationale uel irrationale, Et iſti proceſſus ab arte ponũtur ariſtotelica in primo Phys. t. com. 23. & 4. quos proceſſus negare nemo audebit,cùm natura atque ars doceat illos in unitatem conceptus,& non uocis venire.

H. Nonne aliquid diuidi poſſet in aliqua, quibus uox, & non conceptus diceretur communis?

S. Aliud eſt aliquid diuidi in aliqua, in quæ deſcendit, & aliud eſt per aliqua aliquid diuidi, vocem autem cùm diuidimus, in aliqua quidem diuidimus illam, quia in ſua ſignificata, in quæ deſcendit, ſicut canis cùm diuiditur, in ſua quidem ęquiuocata deſcendit, uoce diuiſa ſolummodo, cùm non habeat conceptus intrinſecos per quos diuidi poſſit; Diuidere autem per aliqua unum, eſt diuidere illud per ea, quæ illi intrinſecus latent ſiue per modos intrinſecos, ſiue per differentias eſſentiales, uel paſſiones proprias, ut cum diuidimus ens, non per uocem ſolummodo eſt diuiſio ſua, ſed per conceptum, quæ diuiſio conceptus uidelicet eſſe non poteſt canis, uel alicuius æquiuoci, cum non ſit neque conceptus vnitas, neque intrinſecas,habeat partes, per quas in ſua inferiora deſcendat; Quare uniuocum prædicatum cenſuimus ens a nobis diuiſum eſſe dicendum.

H. Quid igitur eſt conceptus ille uniuocus?

S. Scias multipliciter cõceptũ eſſe dicendũ, capitur.n. conceptus, aliquando pro potentia concipiente rem ut

vt intellectus, pro ratione conceptibili, siue specie intelligibili, in qua cognitum obiectũ relucet, pro actu concipiendi rem, idest pro conceptu formali, qui est notitia, qua clare intellectus rem speculatur. Pro conceptu obiectiuo, ut res est cognita, quæ objjcitur potentiæ illam concipienti, conceptus autem iste obiectiualis duplex dicitur esse, qualitatiuus uidelicet, ut conceptus differentiarũ, qui prædicatur ĩ quale essentiale, & alius quidditatiuus, qui in quid prædicatur, & conceptus est generum, atque entis, & isto vltimo modo dicimus nos uniuocum entis esse conceptum, uniuocationemque facere.

H. Quid ergo erit æquiuocatio iam dictæ opposita uniuocationi?

S. Duplicem dicimus esse æquiuocationem rei uidelicet, atq; signi; æquiuocatio rei sunt ipsa æquiuocata, idest res eque significate per ipsum terminum æquiuocum, æquiuocatio autem signi duplex dicitur esse Prima naturaliter significãs, secunda uero ad placitũ.

H. Quo modo stat æquiuocatio signi naturaliter significantis, in mente cùm nulla æquiuocatio fieri possit?

S. In mẽte hoc signum lapidis rẽ significat naturaliter proprie, seipsum autem naturaliter communiter, & hoc non nisi æquiuoce, etiam notitia huius uocis significat naturaliter proprie ipsam vocem: naturaliter cõmuniter, & ad placitum significat rem, & hoc non nisi æquiuoce, & hoc de æquiuocatione signi naturaliter significantis; æquiuocatio autem signi ad placitum significãtis duplex est; alia enim est a casu, & alia a con-

a consilio, æquiuocatio signi a casu rationis est, quæ significat plura mediãtibus pluribus nominibus naturaliter significantibus, non totalibus, & non sinonymis vt canis: naturaliter inquam significantibus, quia conceptus canis latrabilis, non significat canem latrabilem ad placitum, sed naturaliter: non totalibus propter orationem, quæ plura significat, sed particularibus cõceptibus, non sinonymis, quoniam si proferatur uox ista, Sortes, in potentia plures significat, sed mediantibus pluribus notijs, Sortes enim in uoce, uel ista uox Sortes, eadem est in mente mea, tua, atq; illius, non sinonymis; ideo illa uox dicitur esse accepta sinonyme, uel quàsi sinonyme, cùm sinonymum illud esse dicatur, quod idem est nominibus diuersis expressum, vt Marcus, Tulius, Cicero, rem unam signant. æquiuocatio signi ad placitum a consilio alia est, qua vnum per prius significatur, & aliud per posterius, eo ordine, ut per posterius non significet, nisi illud præsignauerit, ut homo qui uiuum, mortuum, atque pictum significat hominem, per prius tamen significat viuũ, ita quòd non significaret hominem mortuum, neque pictum, nisi per prius hominem viuum significasset. ex his liquet, ut propositio illa in qua ponitur æquiuocũ a casu semper sit distinguenda, ut canis currit; in qua uero ponitur æquiuocum a consilio non semper distinguenda sit, cùm enim dicimus hominem esse beandum, currere, uel studere, animal esse rationale, uel substantiam, non de homine picto, uel mortuo intelligimus ista, sed de homine viuo, atque

uero

vero ſine diſtinctione aliqua.

H. Vniuocatio quid igitur erit?

S. Aequiuocatione intellecta inferas per oppoſitum uniuocationem; duplex eſt enim uniuocatio rei uidelicet, atq; ſigni; Rei ſunt res vniuocatæ, ſigni uerò eſt vnitas, uocis, & primi ſignificati, tunc eṁ cognoſces ſi terminus iſte animal uniuocus ſit, ſi primum eius ſignificatum unicum eſſe cognoueris.

H. Analogum quando igitur erit?

S. Quando multiplicitas, atque inæqualitas rei ſignificabitur; vniuocum autem dixi analogum eſſe, uel æquiuocum, non autem tenere medium, quia modo reperitur inæqualitas illa in vniuocis, ut animal de homine, & de aſino dicitur uniuoce, & nobiliori modo, atque perfectiori modo participatur ab homine, ſiue de hoīe dicitur; in æquiuocis etiam analogia cōſideratur vt in cāne; Quòd ſi Commentator in 4. met. innuit analogum medium eſſe inter æquiuocum, & vniuocum, modum quendam ipſe reſpexit, ut medium differentem, non autem, ut tertium membrum daret.

LECTIO XIII.

S. IN lectione heſterna ens ſubiectum in met. & obiectum intellectus noſtri quo modo cohæreant, quo modo entia atq; Deus a nobis uenient cognoſcenda, qualiter enti communis non datur conceptus aliquis, quid ſit uniuocum prædicatum, ac prædicari uniuoce, conceptus eſſe diuerſos, quomodo conceptus rei, & non tantum uocis diuidatur, & demum ęquiuocatio

catio rei, & signi quidnam sonet abunde satis est uisum, differentia atq; discrimen clarius nobis aperiendum remansit inter uniuocum prædicatum, & uniuoce prædicari; notabilis eñ differentia est; ut docui in primo de 3. & 8. q. 3.

H. Quid igitur uniuocum est prædicatum?

S. Vniuocum prędicatum est quando conceptus illius, quod prædicatur unus est ex natura rei, si sit res primè intentionis, si enim secunda esset intentio, cùm propria careat quidditate, & entitate conceptũ ex sui natura illũ habere non potest; Et hoc modo album dictũ de ligno; & de lapide, est prædicatum vniuocum, & uniuersaliter oĩs prædicatio accidẽtis de subiecto, & per oppositũ illud dicitur prædicatum æquiuocũ, quod prędicatur nõ secundũ vnitatẽ conceptus, & sic inter uniuocum, & æquiuocum non est dare medium, patet ex rationibus ipsorum, vniuoca eñ esse illa dñr, quorum nomen cõe est, & ratio substãtiæ eadem, modo habere eandem rationem, & non habere eandẽ rationem contradictoria sunt, quæ mediũ non patiũtur: Ex quo infero, quòd omne analogum, vel est vniuocũ; vel ęquiuocũ, vniuoce uero prædicari est qñ ratio, siue definitio prædicati includitur in ratione seu definitione subiecti, & hoc quidditatiue, sic ut non prædicetur, ut albũ de lapide hoc vniuersaliter, ut quodcumq; accidens de subiecto, siue propriũ, siue cõe, nec ut inferius de suo superiori, nec ut genus de differentia, neq; vt differentia de genere, neque ut modus intrinsecus, de eo cuius est modus, sed ut solus conceptus quid-

ditatiuus

ditatiuus, & qualitatiuus, ut generis uidelicet, & differentiæ de specie, pertinentes ad primum modum dicendi per se, ut homo est animal, uel rationalis.

H. An uniuocatio ista eodem pacto consideranda ueniat à Philosopho, a logico, atque Metaphysico?

S. Nequaquam, diuersa enim consideratione uniuocationem istam isti pertractant.

H. Quid igitur dicit Physicus uniuocationem hanc esse, qua dicimus ens uniuocum esse?

S. Vnitatem naturæ ex natura rei; circumscripto omni opere intellectus (de qua Arist. 7. phys. t. co. 24.) habet in specie specialissima in qua est proprie comparatio, & sic uniuocatio, & non in genere, quia species unicam dicit naturam, atque uniuocam, non autem genus cùm in eo æquiuocationes lateant: genus enim dicitur æquiuocum æquiuocatione opposita uniuocationi physicæ, eo quod non respondeat sibi natura una, uel hypostasis extra se; sed plures secundum Comment. atque Temistium primo de anima.

H. Vniuocatio logica quid igitur erit?

S. Vnitas alicuius rei, vel primæ intentionis sub una intentione logica conceptæ, ut sub intentione generis, uel alicuius alterius secundæ intentionis aliquid transcendens, ut puta ens concipitur, & dicitur uniuocum uniuocatione logica, consideratur enim, quatenus uniuersale est de pluribus suis inferioribus prædicabile respectu quorum uniuocatio dicitur.

H. Dixisti genus physice æquiuocum esse, modo loquendo logice uniuocum genus assignare uideris.

S. Genus

S. Genus æquiuocum apud Physicum esse vniuocum logico teneas.

H. Vniuocatio ista tandem secundum Metaphysicum quid erit?

S. Vniuocatio autem metaphysica unitas est alicuius primæ intentionis abstrahibilis, siue conceptus abstrahibilis a pluribus ex natura rei; circumscripta quacumque intentione secunda, siue logica; & sic transcendentibus non repugnat vniuocatio, ex quo infertur vniuocum metaphysicum esse ens, quod æquiuocum physice erit.

H. Vniuocum quo modo excellentissime Doctor in sua vniuocata descendit.

S. Quadruplici uia superius uenit in sua inferiora. Primus modus est quando descendit secundnm eandem rationem, & secundum eundem essendi modum formalem, & secundum eandem rationem essentialem, & secundum eũdem gradum perfectionis essentialem, & iste gradus, siue modus vniuocationis, quam facit iste descensus perfectissimus est; & non reperitur hæc uniuocatio, nisi in specie specialissima; illa enim descendit in sua vniuocata secundum eandem rationem, cùm definitio indiuiduorum eadem sit, quę speciei esse dicitur, secundum etiam eundem essendi modum descendit; cùm per se existere dicantur sub specie, & secundum eandem rationem essentialem, cùm non per prius det esse vni quã alteri, & secundũ eũdem gradum perfectionis essentialis, cùm non perfectiori modo in uno dicatur esse quàm in alio. Secundus gradus de-

 scendendi

ſcendendi minor eſt primo, & fit ſecundum eandem rationem, eundem modum, eundemque ordinem, nõ autem ſecũdum eundem gradum perfectionis, & hoc pacto aliquod ſubalternũ genus in ſuas deſcendit ſpecies, ut animal per rationale, & irrationale in ſua uenit inferiora; perfectius tamen homo, quàm Aſinus participat animal; & quia genus in diuerſitate graduum recedit a ſpeciei vniuocatione, & ad æquiuotionem accedit, ideo Ariſt. 7. phy. dixit latere in genere æquiuocationes. Tertius gradus vniuocationis eſt minor prædictis duobus,& eſt quando aliquid deſcendit in ſua inferiora ſecundum eandem rationem, atque modum, non autem ſecundum ordinem,atque perfectionem, ut numerus ſecundum rationem numeralẽ, & modum eſſendi; deſcendit in ſua inferiora; non autem ſecundum ordinem ſiue perfectionem,prius enim in binarium deſcendit numerum, quàm in ternarium, & perfectius in ternario,quàm in binario repe itur, & iſte gradus uniuocationis accedit ad analogiam, vnde numerus eſt quid uniuocum, quatenus ſecundum vnã rationem deſcendit in ſpecies ſuas, & prædicatur de eis; analogum autem, ut non deſcendit ſecundum eũdem ordinem,numeri enim ſpecies habent inter ſe ordinem eſſentialem, ideo dixit Ariſt. 5. met. ſpecies ſunt ſicut numeri reſpiciendo ſpecies inter ſeſe, non autem quatenus reſpiciunt indiuidua.Quartus gradus minor eſt iam dictis, & fit cùm ſuperius in ſua inferiora deſcendit ſecundum rationem eandem, non autem ſecundum modum, ordinem, neque perfectionem,

nem, ut ens dum descendit in substantiam, atque accidens: ratio enim in vtrisque reperitur extremis, modus autem essendi diuersus est, cùm substantia indepẽdenter, accidens uero sit dependenter: prius in substantiam descendit ens atque perfectius. ideo tale ens dicitur uniuocum quantum ad unitatem rationis communis; æquiuocum uero quantum ad diuersitatẽ graduum, & modi essendi, analogum vero quantum ad ordinem; ideo diuerso respectu, ac consideratione uaria, aliqui dixerunt ens esse vniuocum, aliqui æquiuocum, alij uero analogum.

H. Vniuocatio sub ente considerata. multiplex igitur erit, uel una tantum?

S. Duplex entis uniuocatio est (ut ad præsens spectat) prima transcendens; alia vero limitata. uniuocatio limitata est respectu alicuius prædicati potentis prædicari de multis secundum habitudinem alicuius vniuersalium, a Porphyrio asignatorum, & isto modo ens non prædicatur uniuoce de entibus, sicut dicit Porphyrius: si quis enim omnia entia uocet, æquiuoce (inquit) nuncupabit ea, & non uniuoce.

H. Transcedens ergo uniuocatio quæ erit?

S. Vnitas alicuius conceptus ex natura rei potentis de multis generibus generalisimis prædicari, uel de uno generalisimo, & de aliquo, quòd non est in prædicamento. exemplum primi est ens, bonum, uerum, relatio, & absolutum. exemplum secundi iustitia est, atque sapientia, nec requiritur ad hoc, quòd aliquod prædicatum sit transcendens, quòd prædicetur de om-

nibus prædicamentis; ſed ſufficit, quòd prædicetur de aliquo prædicamento, uel de aliquo reponibili, & quòd non ſit per ſe in genere, vt ſapientia, atq; iuſtitia, quæ dicitur de creata, & prędicamentali, & increata, & tranſcendenti.

H. Poteſt ne aliquid eſſe tranſcendens, quod non prædicetur de aliquo genere?

S. Nimirum, infinitas enim, & neceſsitas ſunt tranſcendentia, & ſolummodo prædicātur de Deo, quòd autem infinitas dicatur eſſe tranſcendens: patet per regulā, quā ego dedi in primo diſt. 8. q. 3. illud, quod eſt indifferens ad finitum, uel infinitum eſt tranſcendens, & quidquid eſt in genere ſiue ſit genus, ſiue differentia, ſiue ſpecies quodlibet tale finitum dicitur. genus enim finitum eſt, quia in potentia eſt ad differentiam, & natum per ipſam perfici. differentia finita eſt, quia caret actualitate generis, cùm non inclu dat ipſum genus in ſuo conceptu formali, ut in 3. met. patet ſpecies dicitur eſſe finita, quia ex realitatibus finitis eſt conſtituta: unde ſequitur, quòd cùm illud eſſe, quod in genere eſt, ſit finitum, quod infinitum extra genus dicatur.

H. Genus generaliſsimum eſt illud, quod non habet ſuperius ſe, quòd autem de multis dicatur, ipſe ignoro.

S. Accidit generi generaliſsimo de multis ſpeciebus prædicari.

H. Stare ergo poteſt genus ſine ſpeciebus multis?

S. Poteſt quidem, ut hoc prædicamentum; Quando, paucas habet ſpecies ſub ſe, uel forte nullas.

H. Genus

H. Genus diuiditur per differentias oppositas, & cum qualibet differentia constitutiua esse dicatur. duas ergo species ad minus genus oportebit habere.

S. Genus est aptum natum diuidi in differentias oppositas, non autem habet potentiam, uel actum ad sic diuidi, differt enim aptitudo a potentia; nam aptitudo est inclinatio alicuius secundum se ad aliquid, uel magis non repugnantia ad illud, potentia autem est ordo ad actum, sicque illud, quod est sic potens, possit attingere actum; potest enim potentia esse sine aptitudine, ut possibile est graue esse sursum, non tamen aptum est ibi esse; quia repugnat ei secundum se, & aptitudo est sine potentia, ut cæcus est aptus natus ad uidendum, non est autem possibile cæcum uidere, quia a priuatione ad habitum non est naturalis regressus, sic nulli uniuersali quantum est ex sua forma repugnat dici de multis; hæc tamen aptitudo impediri potest, quando uidelicet non sunt multa, de quibus illud dicatur.

H. Impossibile est esse aliquid aptum natum dici de pluribus differentibus specie, nisi plura differentia specie sint apta recipere prædicationem illius. igitur si ista aptitudo sufficit ad genus, consimilis aptitudo recipiēdi sufficit ex parte speciei. igitur si aliquid sit genus aptum propter talem aptitudinem, ista multa, quæ participant ipsum aptitudinaliter erunt actu species. ergo omne genus multas habet species actu.

S. Consequentia ista falsa est. genus est aptum natum dici de pluribus, ergo plura differētia specie sunt apta

nata recipere prædicationem illius, quia ſtat, aptitudinem eſſe in uno extremorum, dato, quòd aptitudo in alio non ſit. exemplnm, forma ſolis nata eſt eſſe in alia materia, quàm in illa, in qua eſt, nec tamen eſt aliqua materia nata recipere talem formam, quia ergo talis argumentatio teneret in aptitudine ſi ſemper eſſet aptitudo in utroque extremo, & ita potentia, quia aptitudo in uno extremo nõ impeditur a potẽtia, niſi propter defectum aptitudinis in alio extremo. ſed de his hactenus.

LECTIO XIIII.

S. VNiuocum, & æquiuocum prædicatum, ita uniuoce, & æquiuoce prædicari quid ſit. quo modo omne analogum uniuocum ſit, uel æquiuocum. uniuocatio logica, phyſica, & metaphiſica quo modo capiatur. qualiter uniuocum in ſua inferiora quadruplici uia deſcendat, & denique de tranſcendenti, & limitata prædicatione in præcedenti lectione habitum eſt. ſequar igitur conſiderationem entis multiplicem declarare. Ens ergo uno modo dicitur tranſcendenter. alio modo tranſcendentiſsime.

H. Quid eſt ens tranſcendentiſsime captum?

S. Eſt æquiuocum quacumque æquiuocatione; quia ut ſic, eſt commune ad ens reale, & rationis, & clarum eſt, quòd ut ſic non dicit aliquem conceptum unum; quia uel ille conceptus eſſet ſecluſo opere intellectus, uel non, ſi ſic, ergo aliquid, quod eſſet prẹter opus in

tellectus

tellectus includeretur quidditatiue in illo, quod non esset præter opus intellectus, cuiusmodi est ens rationis: si non esset præter opus intellectus, aliquid, quod est per opus intellectus, includeretur quidditatiue in illo, quod est præter opus intellectus, quod videtur falsum, & ratio ista insolubilis est, licet Franciscus de Maironis nitatur eam soluere, quã (iudicio meo) non soluit.

H. Quæ est solutio illa iam dicti Francisci inualida?

S. Ait Franciscus. Cum dico ego conceptum entis esse realem, uel rationis, nego conceptum illum esse realem formaliter, vel rationis formaliter: bene dicirur esse realis, uel rationis permissiue, dando de animali instantiam, quòd non dicitur esse formaliter rationale, uel irrationale, nisi potentialiter, uel permissiue. quando ergo argumentor, ille conceptus est, vel secluso opere intellectus, uel non secluso opere intellectus, ille dicit neutrum de se, & formaliter, sed cũ vtroque stare permittitur.

H. Non ne ista uera dicitur esse solutio?

S. Nequaquàm, animal enim aliquid unum est, uel unitas in se aliqua, formaliter tamẽ nec rationale, nec irrationale, quia a duobus præscindi potest, & esse in rerum natura: sed ens commune enti reali, & enti rationis non est aliquid unum in se ex natura rei siue natura determinata aliqua, sicut aĩal indifferẽs est ad utrũqne, nõ .n. sic ens potest esse indifferẽs ad ens reale, & ens rationis; quia aut erit ꝑ opus ĩtellectus, aut nõ, & non potest ab utroque præscindi, sicut animal, &

 esse

esse in re.

H. Ens transcendenter captum quid est?

S. Est commune ad Deum, & creaturam, primum obie-ctum intellectus nostri ex natura potentiæ, & primũ obiectum uoluntatis, & primum subiectum metaphisicæ, & ut sic est uniuocum ad omne illud, quod est secluso opere intellectus collatiuo, & est uniuocum ad differentias ultimas, ad proprias passiones, & breuiter ad omnia positiua, ut dictum est; uerum est tamen, quòd non prædicatur uniuoce de ultimis differentijs, & proprijs passionibus suis, sed tantum de Deo, de decem prædicamentis de materia, & forma; & ut in 2. dist. 1. q. 3. dixi vniuoce prædicatur de illis, quæ mediant directe inter ipsum, & decẽ prædicamenta, cuiusmodi sunt absolutum, atque relatio; & per has diuisiones de facili respõdere poteris obiectionibus contra uniuocationem entis.

H. Conceptus entis ille uniuocus an unitatem realem dicat a parte rei?

S. Aliqui dixerunt quòd sic, dicentes, chymericum esse conceptum illum communem, si a parte rei unitatem non habeat, non autem arridet opinio ista; cõceptus enim entis non est cõmunis cummunitate reali per inexistentiam, ut essentia diuina, quæ in tribus personis existit, nec communis conceptus est per indifferentias, ut sunt naturæ communes de quarum quidditatiue non sunt differentiæ ultimæ, sed conceptui entis correspondet aliqua communitas per intellectum, cuius unitas neque realis dicitur, neque rationis

tionis bene per rationem, quæ est intellectus, qui intellectus aliquando distinctus dicitur esse, & aliquando confusus. distinctus (inquam) dicitur esse intellectus, quando concipit distincte aliquid adęquate, atque perfecte, ut quando intelligit realitatem cum suo modo, ut albedinem cum obiecto, uel conceptum cum modo, ut ens finitum: tunc autem confusus erit intelllectus, quando rem sine modo ipse intelligit, respectu quorum intellectuum duplex datur entis cõsideratio, uniuocationis respectu confuse concipientis, æquiuocationis autem respectu alterius; quòd autem conceptus ille non dicatur esse realis, patet, quia hoc dato sequeretur, Deum metaphysica compositione compositũ esse, ex actu uidelicet & potentia; quia ens dicit conceptum realem, & modi contrahunt ipsum. ergo compositio ibi esset ex potentialitate generis, & actualitate differentiæ, cùm diuidatur ens per finitum, & infinitum.

H. Ratio hæc non videtur concludere, quia tunc bene sequeretur compositio in Deo, quando modus diceret actum, & ueram formalitatem actuantem, aut realitatem aliquam, modus autem intrinsecus nõ est huiusmodi; ergo compositionem non facit.

S. Fateor, demonstratiuam non esse, sed illam dedi, ut aliqua ex parte uideas conceptũ illum realẽ non esse.

H. Igitur rationis erit, ut 8. dist. 1. docuisti, ens dicere rationis conceptum.

S. Non erit rationis, quod sit per collatiuum opus intellectus, & sic secunda quædam intentio, sed est per

opus

opus abstractiuum intellectus, nec realem pono, vt natura, siue realitas quædam sit; sed realis dicitur; quia non est per opus intellectus.

H. Dixisti conceptum illum respectu nostri esse confusum, quo modo potest stare conceptus confusus entis cùm talis conceptus dicatur simpliciter simplex, qui totaliter scitur, uel totaliter ignoratur?

S. Duplicem scias esse notitiam, quędam enim est adæquata, ut cognosco hominem in quantum animal rationale, & ista distincta erit: alia est distinctio inadæquata, & confusa, ut quando cognosco hominem inquantum ens, quatenus plura sub se continet. Conceptus igitur entis dicitur esse ĩ se simpliciter simplex sed in compratione ad aliud, dicitur esse confusus: si enim concipias ens in cōparatione ad Deum, & creaturas, confusus dicitur esse conceptus, quia potentialiter inter plura confunditur; in se autem conceptus entis respectu entitatis illius distinctus est.

H. Si conceptus ipsius entis aliquid ex natura rei distinctum sit a conceptu Dei, & creaturæ, non ne sequitur, quòd Deo aliquid esse prius dicatur? conceptus enim entis quidditatiue dicitur de Deo, & creatura, uniuoce enim prædicatur de illis, & natura priora inferioribus superiora esse dicuntur, quia ab eis non conuertitur subsistendi cōsequentia: ualet enim deus est ens, & creatura est ens, & non e contra, ut cùm prius natura conceptus ille dicatur de ipso ens Deo, in prioritate illa stare posset, quòd esset, & non esset Deus.

S. Iste conceptus non esset prius supra Deum, & creaturam

turam de se; sed prius dicitur esse secundum modum confusum intelligendi; unde apud intellectum clare conspicientem conceptus ille non datur.

H. Ens prædicatur in primo modo de Deo,& creatura. ergo quidditatiua erit prædicatio ista. Deus est ens. ergo prius Deo ens erit.

S. Ens Deo prius esse iam dixi secundum modum nostrum, nequaquàm autem in se; siue conceptiue dicatur, nequaquam autem quidditatiue.

H. De prædicato uniuoco, uel uniuoce dicto an Arist. sit locutus?

S. Ita, vniuocum prædicatum posuit in ante prædicamentis, prædicatũ enim denominatiuũ uniuocum est, de quo ille loquitur, cùm essentialiter, & uniuoce non prædicetur; vniuoce autem dictum prædicatum posuit in suis topicis, cùm unumquodque de se ipso, uel ut genus de suis dicitur, & in c. de substãtia in suis prædicamentis clare posuit Arist. diuisionem istam dicens. in aliquibus nomen nihil prohibet prædicari aliquando de substantia, ut album de corpore: album enim uniuocus est conceptus, & de corpore prædicatur, & subdit, rationem autem imposibile est prædicari, quia definitio, & quidditas albi uniuoce de corpore prædicari non potest.

H. Sed de uniuocatione transcendenti, & limitata, an fecerit mentionem?

S. Ita, in 2. met. t. com. 4. uniuocationem posuit trãscendentem, cùm dixit, principia in sempiternum sunt uerisima; quia in alijs sunt causa uniuocationis. ubi

ostenditur,

ostenditur, quòd ueritas dicitur uniuoce de sempiternis, & de principijs sempiternorum, quod principiũ Deus est. Ergo ens, quod est subiectum ueritatis, dicitur uniuoce de Deo, & de sempiternis; limitatam uero uniuocationem ponit in libro prædicamentorum. vbi dicit, vniuoca illa esse, quæ habent eandẽ rationem, & definitionem, & idem nomen.

H. Dixisti tale ens commnne esse Deo, & creaturæ, primumque obiectum nostri intellectus ex natura potentiæ, quo modo dicitur esse primum? non perfectione, quia quanto communius, tanto imperfectius: non origine in cognoscibilitate, quia inter singularia quæque, indiuiduum uagum id erit, & inter uniuersalia species specialissima, quid igitur?

S. Scias id primitate adæquationis esse, quia intellectus, & ens isto modo æquantur.

H. Quare ex natura potentiæ dixisti esse obiectum?

S. Quia ens non est obiectum adæquatum intellectus coniuncti, siue pro statu.

H. Quid erit igitur obiectũ istius cõiuncti intellectus?

S. Quidditas rei sensibilis.

H. An obiectum tale dicatur esse adęquatum, quia attingibile sit ab intellectu?

S. Nequaquam, sed ratione inclinationis, ad quod inclinatur natura; in patria autem attingit intellectus, nequaquam autem comprehendet, cùm comprehendere proprie sit intellectus diuini: nostri autem intellectus proprium sit pro statu inclinari ad nobilissimũ illud ens cognoscendum; & ideo nunc ex parte, tunc autem

autem cognoſcam ſicut cognitus ſum, attingendo, apprehendendo, poſsidendo, atque fruendo, nequaquam autem comprehendendo.

LECTIO XV.

TRanſcendenter, & tranſcendentiſsime luce heſterna declarauimus ens, eiuſdemque entis conceptũ multipliciter explanauimus, ſi quid intactum derelictum ſit, ad ſum tibi declaraturus.

H. Quæ fuerunt heri declarata maxime patent. ſequere igitur entis diuiſionem inceptam.

S. Alia ſuperaddenda eſt entis diuiſio, in ſimplex, atque compoſitum.

H. Quid erit ens ſimp lex?

S. Multis modis dicitur eſſe ſimplex. primo modo datur ſimplex, quod non eſt compoſitum, neque componibile, & iſto modo ſolus Deus dicitur eſſe ſimplex: ſumme enim ſimplex dicitur quod non eſt compoſitum, neque componibile, & iſto modo omne aliud a Deo dicitur compoſitum compoſitione ſaltem expoſitiuo, & priuatiuo.

Secundo modo dicitur ſimplex, quod non habet conceptum quidditatiuum, & qualitatiuum, & iſto modo dicitur ſimplex, quod habet conceptum ſimpliciter ſimplicem, Sicut ſunt ens, & paſſiones entis, modi intrinſeci, & differentiæ ultimæ: conceptus autem ſimpliciter ſimplex ille eſt, qui non eſt reſolubilis in alios conceptus ſimplices, quorum quilibet poſſet actu ſim

plici

plici distincte cognosci, uel qui totaliter scitur, uel totaliter ignoratur, & qui non habet aliquid secundum quod possit concipi; & aliquid, per quod possit ignorari, quod intelligendum est quo ad conceptum formalem, & proprium ipsius, & non quoad aliquos conceptus primarum, uel secundarum intentionum, quæ prædicantur de istis denominatiue, & a posteriori, & in secundo modo: unde licet dubitem, an Sorteitas sit modus, uel differentia per se Sortis, dubito quoad ista prædicata accidentalia, quæ sunt differentiarũ modus, prædicatum, uel subiectum, quæ dicuntur de ipsis conceptibus denominatiue, & non formaliter.

H. Dixisti Deum simplicem esse. vbi reperitur aliqua multiplicitas, illud tale non dicitur esse simplex: in Deo autem multiplicitas rationum formalium reperitur; quarum una non est formaliter alia; quia intellectus non est formaliter uoluntas, nec persona patris est formaliter spiritus sancti, uel filij persona, neque sapientia dicitur formaliter esse bonitas, ergo Deus non dicitur esse simplex.

S. Vbi est multiplicitas aliquorum; ita ut unum sit in potentia ad aliud, illud tale non dicitur esse simplex: in Deo autem non est talis multiplicitas; quia quælibet perfectio, attributum, notionale, persona, essentia, uel potentia aliqua in sua actualitate sunt in se perfecta, & non in potentia ad aliquid faciendum, uel componendum.

H. Illa autem multiplicitas, uel multitudo formalitatum unum faciunt unitate aggregationis, uel cumuli, & sic

& ſic compoſitionem aliquam.

S. In unitate aggregationis, uel cumuli, unitates, uel partes dicuntur ab inuicem ſeparatæ realiter, & eſſentialiter: in Deo autem formalitates iſtæ eſſentialiter ſunt unum, & una alteri dicitur eſſe unita in radice eadem: unde notandum eſt, quòd conceptus ſimplex po teſt duobus modis intelligi: uno modo, ut opponitur compoſitioni, & componibilitati: alio modo; vt opponitur multiplicitati rationũ formalium; primo modo; Deus eſt ſimpliciter ſimplex, quia nõ compoſitus, neq; cõponibilis, neque ſecũ aliquid cõponibile habet; ſecundo modo ſolùm modo ens, & conceptus prædicti ſunt ſimpliciter ſimplices, & non Deus, quia inclu dit multiplices rationes iam dictas: conceptus autem iſti non dicuntur primo modo conceptus ſimplices, quia componi poſſunt, & cum alio unum facere.

H. An modus intrinſecus conceptum rei aliquẽ dicat.

S. Non dicit conceptum rei formalem, ut nonnulli uo luerũt aſſerere, quia in Deo cõpoſitonem eſſe ex actu, & potentia ſequeretur, cùm entitatem habeat, & intrinſecum eſſe. Ideo in 8. diſt. primi depoſui, modum intrinſecum non uariare rationem illius, cui aduenit, nullamq; de ſe dicere formalitatem: alij uero dixerũt modum intrinſecum rei non eſſe, ſed modum cõcipien di rem, non autẽ conceptum eſſe dixerunt. Ideo in 8. diſt. primi depoſui, quòd ſi quis conciperet albedinem ſolum, tantum haberet conceptum albedinis per ſe, & eſſet tunc conceptus inadæquatus: quando autem con cipit ſolum, tantum conceptum gradualem cognoſcit,

vt

ut puta. 4. uel sex gradus, & inadæquatus pariter di-dicitur esse conceptus, & modi rei; adæquatus autem conceptus, quando rem cum modo, modumq; cum re cognoscit.

H. Dicis te loqui de conceptu obiectiuo, & non qualitatiuo; quænam differentia est horum duorum?

S. Conceptus obiectiuus respectu illarum rerum dicitur, quæ resolubiles non sunt, possunt tamen intelligi, sicut sunt ens, passiones, modus intrinsecus, differentiæ vltimæ, & ea, quæ superius dixi: obiectum autem qualitatiuum dicitur illud, quod ex quidditate, & qualitate resultat, sicut sunt species, & genera subalterna, & harum differentiæ, quę habent conceptum non obiectiuum tantum, sed obiectiuum, & qualitatiuum simul.

H. Vbi posuit Arist. distinctionem istam?

S. In x. met. t. co. 12. conceptum obiectiuum, & qualitatiuum ponit dicens. Quæ habent conceptum obiectiuum, & qualitatiuum simul species sunt, & genera; & ibidem de conceptu obiectiuo solummodo loquitur, dum dicit. Quæ sunt diuersa, & non includunt conceptum obiectiuum, & qualitatiuum simul, quia non habent per quid differant, & conueniant, cuiusmodi sunt differentię ultimæ.

H. An differentiæ specifice sint ens quidditatiue, vel denominatiue?

S. Nota propositiones istas?

Prima, forma vltima, a qua sumitur differentia specifica, siue sit anima rationalis, a qua dicitur rationa litas

litas, siue aliquid quidditatiue est ens.

Secunda. Vltima realitas huius formæ est ens denominatiue.

Tertia. Vltima differentia specifica sumpta ab hac ultima realitate est ens denominatiue.

Quarta. Rationalitas, quæ est sũpta nõ ab ultima realitate formæ, sed ab ultima forma, ẽ ens quidditatiue.

Quinta. Rationale est ens denominatiue, licet rationalitas quidditatiue ens esse dicatur: rationale enim dicit formam connotando subiectum, modo nullus terminus connotatiuus includit ens in quid, ista uero forma est principium distinguendi essentialiter, cùm sit quid abstractum; vnde ista quidditatiua erit. rationalitas est ens.

H. Angeli, & anima sunt ne compositi ex materia, & forma?

S. Dionysius Areopagita in lib. de diu. nomi. c. 4. inquit, Angelos ĩcorporales, & immateriales esse; Aug. autem, quia imitatus est Platonem, dixit, angelos materiam includere. Vnde Boet. in lib. de unitate, & uno dixit. Angelus, & anima sunt unum coniunctione materiæ. & idem Aug. super Gen. ad litteram asserit idem. Ioannes e Gandauo, angelus dixit compositos esse ex materia, & forma, non physice, sed metaphysice. Ego autem dico, angelos, atque animas compositos esse ex realitate, & realitate, ex positiuo, & priuatiuo: ex positiuo, quia sunt talis naturæ; ex priuatiuo, quia in quantum entia priuantur perfectione diuina, non quatenus diuina est perfectio illa, sed entis; i. afirmatiua

& sic quælibet res citra Deum composita, vel componibilis esse dicitur ex realitate, & realitate, vel ex actu, & potentia obiectiua saltem quidquid enim est ens, & caret perfectione aliqua entis est simpliciter possibile, & terminus potentiæ simpliciter, cuius terminus non potest esse ens infinitum, quod est necesse esse. De materia uero in angelis, vel in anima, intelligas materiam intellectum esse comparatiue, ut sit sensus, anima in comparatione angeli dicitur quasi materialis, ita & angelus respectu simplicissime, & excellentissimæ substantiæ ipsius Dei, diuinæque essentiæ. Et ex istis sequitur, quod tertio modo dicitur simplex, quod non est compositum ex re, & re; cuiusmodi sunt omnia accidentia, materia prima, forma substantialis, angelus, anima; licet, angelus, & anima, aliqui dixerint, quòd habeat materiam, & formam, & quòd compositi sint, quòd non est intelligẽdum de materia, & forma physicali; sed componuntur ex genere, & differentia, quæ methaphysicalis materia, & forma dicitur; siue ex realitate potẽtiali, & actuali, quæ compositio non dicitur rei, & rei; sed realitatis, & realitatis, ut docui in 3. & 8. dist. . & isti simplicitati opponitur compositio materiæ, & formæ. Quarto modo äliquid dicitur simplex, quod non est mixtum, sicut cælum, & quatuor elementa non mixta sunt, sed simplicia; licet materiam, atque formam habeant, & ex illis compositionem, & isti simplicitati opponitur mixtum. ex quibus patet, quo modo quatuor modis aliquid possit dici compositum, vel con-

constitutum; & sequitur pariter, quo modo compositio dicitur multiplex; ad propositum tamen modis duobus cum his videlicet, & ex his: unde sola constituta dicuntur esse composita compositione ex his, constituentia autem compositione cum his, sicut materia, & forma; subiectum, & accidens, & accipio constitutionem limitatam; & dico, quòd omne ens creatum est compositum ex re, & re, uel compositione cum his, uel compositione ex his, extendendo etiã compositionem ad compositionem essentialem, quæ est materiæ cum forma, & ad compositionem accidétalem, quæ est accidentis cum subiecto. Vnde licet angelus, accidentia, materia prima, & forma substãtialis, non sint composita compositione ex his, cum his tamẽ dicũtur composita. Vnde sequitur, quòd solum modo Deus dicitur esse incompositus.

H. Vbi Arist. locutus est de simplicitate tertio modo dicta?

S. In 8. met. t. com. 15. ubi dicitur, quòd compositum ex actu, & potentia, sicut accidentia, & materia prima, & similia simplicia sunt.

H. Sed vbi dixit elementa simplicia esse, atq; nõ mixtũ?

S. In 3. de cæ. & mun. t. com. 67. dicit enim Deinde uidentur omnia simplicia corpora figurata continente loco, maxime autem aqua, & aer. ecce quo modo elementa simplicia posuit Arist. simplicia .i. nõ mixta.

H. An ad mentem Arist. dixeris cælum esse compositũ ex materia, & forma?

S. Non id dico ad mentem Arist. sed secundum Theologos; diceret enim ille, cælum non habere materi-

am; nisi ad ubi, 12. met. t. com. x.

H. An senserit Arist. compositionem illam ex his, & cum his?

S. In 12. met. compositionem ex his deposuit t. com. 10. ubi distinguit substantiam in materiam, formam, atque compositum, quod resultat ex his. Compositio nem cum his in primo posuit phi. t. com. 62. cùm de subiecto, & accidente composito compositione cum his sit loquutus. Angelus etiam posset aliquo modo dici compositus cum his, quia cum intellectione sua compositum facit de mente tamen Theologorum, & non philosophorum, qui dicunt intellectionem angeli suam esse essentiam.

H. Quæ differẽtia est inter composita compositione ex his, & cum his?

S. Prima. Quoniam compositio ex his est posterior, & præsupponit compositionem cum his.

Secunda. Quia in compositione cum his idem est cõ positum, & componens; in compositione autem ex his aliud est componens, & aliud compositum.

Tertia. Quia in compositione cum his quot sunt componentia, tot sunt composita: in cõpositione autem ex his plura sunt componentia, quàm composita.

Quarta. Quia compositio cum his reperitur in quo libet genere cum alio genere: compositio uero ex his non nisi in eodem genere. In crastinum alia erit entis diuisio declaranda, in qua de necessitate, & contingẽ tia rerum quàm plurima declaraturi sumus.

LECTIO XVI.

S. ENs diuiditur in ens necessarium, & in ens contingens: unde illud dicitur necessarium, quod non potest non esse: contingens uero, quod potest esse, uel non esse. Inuenio tamen duplex necessarium, & duplex contingens. videlicet complexum, & incomplexum: necessarium complexum est, quod non potest nõ esse uerum, sicut sunt propositiones primi modi, secundi, & sic de alijs. Contingens complexum est, quod potest esse quandoque uerũ quandoq; falsum, sicut sunt ꝓpositiones de materia contingẽti: Necessariũ incõplexũ est, quod non potest non esse, & hoc dupliciter, uel quantũ ad esse simpliciter, & sic solus Deus dicitur necessarius, quia est a se, & per oppositum illud dicitur contingens, simpliciter loquendo, quod est ab alio, & potest esse, uel non esse. Necessarium secundum quid est, quod non potest non esse quantũ ad esse secundum quid, sicut sunt omnes res mundi, quæ sunt possibiles: habuerunt enim ab æterno esse cognitum, & in aliquo priori naturæ ante determinationem diuinæ uoluntatis, & per consequens necessario sunt in tali esse, quia quod præcedit determinationem diuinæ uoluntatis est necessarium. Nec aliquid dicitur contingens, ut opponitur isti necessitati. Textus est hic formalitatũ, uideas si aliquid declarãdum ueniat.

H. De necessario incomplexo remanet mihi difficultas. si necessarium dicitur illud incomplexum uidelicet, quod non potest non esse, quælibet igitur res mundi

contigens erit, cùm posit non esse.

S. Duæ sunt conditiones, ad hoc ut necessarium sit simpliciter,& p̱ oppositum ĩ cõtigenti.prima quòd nõ sit ab alio. secunda quòd non posit non esse, & sic Deus reperitur solum necessarius esse: illud autem contigens dicitur esse, quod uidelicet ab alio est, & quod potest nõ esse, & cùm quælibet res mundi ab alio sit; & posset non esse, ita dicitur esse contingens.

H. Filius ergo, & spiritus sanctus erunt ne contingentes ex eo, quia ab alio sunt?

S. Nequaquàm, carent enim conditione secunda non enim possunt non esse.

H. Et cùm careāt prima conditione (sunt enim ab alio) erunt ne simpliciter necessarij?

S. Et si ab alio sint originatiue, non autem causatiue, neque prioritas dicitur esse temporis; sed originis: Quando autem dicimus ab alio esse præpedire necessitatem istam, causatiue declaramus intelligendũ esse; filius autem,& spiritus sanctus non causantur a patre: principiati licet esse dicantur, siue producti ab eo.

H. Quæ differentia est inter philosophos hac in parte, atque theologos.

S. Philosophi tenent plura esse necesse formaliter,licet unum sit independens; ut intelligentiæ, & orbes,quæ sunt secundum eos, necessaria, & non possunt nõ esse, licet a Deo independente dependeant; sed secundum theologos, cæli,& intelligentiæ possunt nõ esse, & habent causam æternam, atque dependent in genere causæ efficientis: alia est differentia, quia philoso-

phi

phi inquiunt, Deum necessariò conuenire cum secundis causis in opere suo: nos autem dicimus, eum, qui fecit secundas causas, posse sine eis ad libitum operari. est demum differentia, eo quòd posuerunt philosophi ens diuidendo necessarium aliud esse a se, & aliud ab alio, ponentes primum motorem, siue primam intelligentiam necessariam esse a se; ab alio autem intelligentias causas secundas, & orbes necessaria entia dicentes, quod theologi negant.

H. In æternis non uidetur considerandum tempus ex 12. met. ergo non uidetur esse prioritas, & posterioritas, quæ sunt differentiæ temporis. ergo prima intelligentia non uidetur posse causare orbes, siue alias intelligentias secūdas, quas sempiternas esse fatentur.

S. Huic philosophi dicerent, duplicem esse prioritatem naturæ uidelicet atq; tēpis: primamq; intelligentiā priorem esse alijs intelligentijs atque orbibus nō tēpore, sed natura, quā prioritatē in æternis nō denegāt: unde 1. cę. t. co. 10 s: inquit philosophus, qđ si Plato ītēdebat quod partes mūdi natura ꝓcedūt mūdū, ipse ab eo nō discrepat.

H. Est ne differentia alia inter istos?

S. Est quidem, dum necessarium illud incomplexum æternū, & ab alio dependens ponunt Pilosophi secundas intelligētias, atq; orbes: Theologi uero esse cognitum creatarum rerum in mente diuina, quod esse æternum dicitur, quia ab æterno habuit suum esse, & necessarium dicitur, quia actus immediatus dicitur esse intellectus diuini naturaliter operantis, & sic necessario, cùm ante determiationem diuinæ uoluntatis

intellexerit res, siue esse rerum tale produxerit, & dicitur esse secundum quid necessarium: quia in tale esse ideale non habuerunt res aliqnid esse essentiæ, uel ex natura rei, quod Henrico non consonat, sed præcise cognitum esse.

H. Si tale esse cognitum dicitur esse, quia est operante intellectu antequam operetur uoluntas, an postquam acceptauerit uoluntas, quia libere agit, mutetur esse illud necessarium secundum quid in possibile?

S. Ideo dixi, res omnes alias a Deo contingentes esse: quia a diuina uoluntate dependent, quæ cõtingenter, & non necessario operatur. quare fateor, illud esse secundum quid possibile factum esse: Vnde intellectus diuinus cùm intellexerit rem, intellectio illa necessaria dicitur secundum quid, siue cognitum esse; possibile autem dicitur quatenus a uoluntate acceptatur, & ea ratione, qua esse illud cognitum dependet ab intellectu, æternum, & indelebile dicitur: ea autem parte, qua a uoluntate acceptatum est, censetur unum contingens, uel possibile.

H. Intellectus diuinus multa cognoscit, quæ forte númquam ponētur in esse; cognitum esse talium rerum esse dicitur necessarium secundum quid, uel consequens, siue possibile?

S. Possibile illud dicitur esse, cùm uoluntas diuina acceptauerit futuras esse res, uel non esse; necessarium tamen secundum quid etiam fuit ante uoluntatis determinationem.

H. Quare non datur necessarium secundum quid complexum

plexum, ſicut datur in complexum?

S. Quia complexa cùm dependeant a diuina uoluntate & omnia talia dicantur eſſe contingentia, intellectus nõ intelligit, illa primo; ſed ſecundo ĩ loco: ideo illud eſſe neceſſariũ cõplexum ſecundum quid non datur; cùm detur neceſsarium ſecundum quid incomplexum intellectus enim diuinus cognoſcit terminos ſimplices; & uoluntas componit iam cognitos terminos, & demum intellectus propoſitiones illas cognoſcit: cognoſcit enim eſſentiam diuinam, commutabilitatem, creaturam, cui communicanda eſſet, cognoſcit medium, per quod uenit communicanda, quæ omnia determinanda, & componẽda uoluntati oſtendit. Tunc uoluntas determinat ſe acceptando omnia iſta, & tunc intellectus illa cognoſcit.

H. Si talis eſt ordo, & intellectus diuinus cognouerit Iudam, atque beatitudinem, & uoluntas diuina ordinauerit eum ad illam, cùm intellectus deinde uiderit Iudam nõ proſequuturum medium, idque oſtenderit uoluntati diuinæ. quare uoluntas acceptat Iudam creandum, & poſtea periturum?

S. Non acceptat uoluntas diuina acceptione noua Iudam creandum, ſed creat, quia iam acceptauit ad beatitudinem ordinando. ideo ne ſeſe retractat, creat altiſsimus Iudam.

H. De eſſe neceſſario ab alio, quod ponunt philoſophi, remanet mihi ſcrupulus: dixiſti enim natura (prouinciam ſumendo illorum) primam cauſam ſecundas præcedere, atque orbes; naturæ ordo in ipſis talis eſt,

quo

quòd actus unius intelligentiæ, actui alterius præponatur dependenti ab ea. & cùm potentia in 1. cæli dicatur nullo modo his in sempiternis reperiri, cùm potentia reducatur ad actum, & prius natura dicatur esse prima causa secundis his causis; quo modo stare poterit ueritas?

S. Dicerent philosophi, prioritatem naturæ duplicem esse positiue, uel priuatiue, positiue concluderet obiectio tua: priuatiue autem nequaquam, cùm tunc cōsideretur habilitas de sui natura reducibilis, nisi impediatur, sed semper impedita dicitur. exemplum darent ipsi de materia prima, respectu priuationis, & forma, quæ de sui natura est in priuationem cadere, priusque in aliquam formam, manu tamen conditoris præpedita est carentia illa materiæ, supponente, & subministrante formam, ita ut numquam priuata extiterit, sed semper decora, atque formata; ad quam tamen priuationem materia prius natura esse censetur, natura (inquam) non positiue, sed priuatiue, ita de prima causa respectu secundarum causarum dicerent ipsi, primam quidem esse primitate naturæ non positiue, sed priuatiue, ut sit sensus. Prima causa apta nata est esse sine secunda; non tamen datum est neque dabitur esse sine secunda; & hanc potentiam ponerent ipsi in sempiternis istis.

H. Videtur, quòd potentia illa dicatur esse positiue, & non priuatiue; nam circumscripto esse primæ intelligentiæ, non circunscribitur esse secundæ, cùm aliud, & aliud sit, ergo prioritas illa uidetur esse ne dum na-

turæ

turæ positiue, sed & temporis.

S. Dicerent ipsi circumscriptionem illam primæ causæ impossibilem esse, sed ea data adderent, quòd non remaneret esse secundæ, cùm effectus dicatur taliter dependens esse, ut principio dempto demantur ea, quæ illi subijciuntur.

H. Secunda intelligentia necessaria, quam ponunt illi, est ne tantæ necessitatis, cùm sit ab alio sicut filius, & spiritus sanctus, qui ab alio sunt?

S. Nequaquam; secunda enim intelligentia, cùm habeat esse a prima, deficere potest, prima in suo esse remanente; filius autem, uel spiritus sanctus si per impossibile deficerent, non possent deficere, quin pater secum deficeret; tum quia repugnat defectus his personis, non autem causis his secundis: tum demum, quia cùm prima causa non semper exciteret secundæ, cum patre autem semper filius fuit, atque spiritus eius.

H. Pater dicitur esse a se, & ex se necessarius, filius autē, & spiritus sanctus non á se, bene autem ex se necessarius: ex hoc uidetur maioritas nonnulla esse in patre a personis illis, cùm in patre dicatur esse causa duplex necessitatis, in his autem tantum una.

S. Illa est uera propositio, quòd illud, quod dicitur esse a se maioritatem assequatur nonnullam, ab illo, quod habet esse non a se, sed ex se quando esse huius, atq; illius aliud, & aliud dicitur esse: quando autē unicum esse utriusque consideratur, sicut est in proposito, non licet maioritatem illam inferre.

H. Intellectus diuinus naturali ordine in sua intellectio-

ne

ne procedit;vnde necessaria dicitur esse intellectio sua, qua res intelligit, quòd si nequeat esse sine ea, & sit illud esse diminutum quid, uidetur esse diuinum ab esse diminutissimo dependere.

S. Aliud scias esse, unum necessarium, summumque bonũ, ad suum tale esse coexigere, uel requirere aliquid; & aliud hoc posito summo bono, & necessario, necessarium, diminutumque bonum sequi; esse autem illud cognitum non coexigere ad constitutionem, siue ad esse itellectus diuini: Intellectu autem diuino sua cum maiestate posito, necessarium istud, diminutumque bonum sequi dicimus.

H. Quare cum assignaueris necessarium incomplexum duplex, aliud simplex, aliud secundum quid, quare (inquam) non assignasti duplex contingens incomplexũ uidelicet, contingens simplex, uel secundum quid, ut membra correspondérent, incomplexum, simplex, necessarium?

S. Potuissem utique aliud membrum assignare, ne vero redirem ad terminum iam dimissum entis uidelicet secundarum intentionum, quod ens secundum quid incomplexum contingens assignandum ueniret, uel ad esse cognitum rerum nolui vlterius progredi in partes diuidendo rem illam.

H. Contingens uerum (ut diximus) quare uertitur in oppositam qualitatem, ut inferre liceat. Sortes contingenter currit: ergo sortes contingenter non currit?

S. Quia contingens complexum est, quod potest quandoque uerũ esse, quandoque falsum, & quia necesse est

alia

alia ex parte, quòd impossibile est aliter se habere, cõtingẽtis propositio sibi in oppositã uertitur qualitatẽ.

H. Vbi posuit Arist. necessarium complexum istud?

S. In primo post. quando uoluit quod demonstratio deberet esse ex necessarijs.

H. Sed ubi necessarium incomplexum?

S. In 1. met. t. co. 6. dicens, quare primum, & proprie necessarium .i. quod est simplex, quod exponunt omnes de simplici intelligentia, quã necessariam, simplicemq; fatentur.

H. Contingens complexum, uel incomplexum expressit ne Arist?

S. Complexum contingens in primo prio. expressit, dũ propositiones de materia contingenti assignauit. contingens uero incomplexum in 3. de anima. t. com. 51. ubi assignat obiectum practice bonum non quodcumque, sed agibile, & contingens, & in 6. Eth. distinguendo ratiocinatiuum a scientifico penes obiectum necessarium, & contingens.

H. Diuisio ista entis necessarij, & secundum quid eadem uidetur esse cum illa, quæ est entis in potentia subiectiua, & obiectiua; æquè enim communia esse uidentur.

S. Necessarium secundum quid, & ens in potentia obiectiua æque communia sunt; ens autem in potentia subiectiua, & ens simpliciter necessarium, non sic se habent: ens enim in actu, siue in potentia subiectiua dicitur de omnibus rebus habentibus uerum esse reale; ens uero simplex necessarium, ut est Deus, nequaquam.

S. De prima, secundaque multiplici causa, de necessitate, nec non de conditione utriusq; diuersa, & quomodo diuisio entis in simpliciter, & secundum quid, cum diuisione entis in potētia subiectiua, & obiectiua, idem sit, uel non sit in præhabita uisum est lectione; in præsenti uero reliquum primi articuli textum paucis ipse aperiam.

Ens, ulterius, diuiditur in ens indepēdens, & in ens dependens: ens indeponens est Deus, quia a nullo est. nec in genere causæ efficientis, nec materialis, nec formalis, nec finalis, ut in 2. dist. primi sent. & 8. eiusdem ipse exposui; ens uero dependens est, quod ab alio est ī aliquo genere causæ. cùm igitur omnia alia a Deo sint in genere causæ efficientis, sequitur, quòd dependeāt.

H. Si omnia dependent (ut tu dicis) cùm dependentia sit relatio, sequeretur quòd saltem omnia alia a Deo essent ad aliquid, quod uidetur inconueniens, & contra philosophum 4. met. t. com. 25.

S. Argumentum tuum concludit, quòd omnia alia sint ad aliquid denominatiue, quia in omni ente fundàtur respectus effectiuitatis seu dependentiæ, & illud concedo, neque hoc negaret philosophus; sed non probat quòd omnia sunt ad aliquid formaliter, & quidditatiue, sic uoluit negare phūs, omnia esse ad aliquid.

H. Iste respectus fundatus in creatura ad Deum, uel est res distincta a creatura uel non; si non; ergo omnia sunt ad aliquid essentialiter, & quidditatiue patet de

se

se: si sic. ergo creatura, homo, uel angelus poterit esse sine tali respectu, & sic non dependebit ad Deum. Probatur secunda consequentia; quia licet posterius distinctum realiter aliquando esse non possit sine suo priori; tamen uniuersaliter prius sic distinctum potest esse sine suo posteriori. Tertia consequentia probatur, quia effectus formalis nō potest esse sine sua causa formali etiam per diuinam potentiam, quia causalitas causæ materialis, & formalis dicunt imperfectionem. & sic separata tali dependentia, creatura non esset dependens.

S. In prima dist. 2. dixi, quòd talis dependentia est eadem realiter cum creatura, & uniuersaliter omnis relatio, sine qua, uel sine cuius termino fundamentum non potest esse, talis relatio identificatur realiter cum suo fundamento; clarum enim est, quòd creatura non potest esse nisi dependeat, & nisi Deus sit. ergo creatura est realiiter sua dependentia, & similiter dico de dependentia totius compositi essentialis ad suas partes, & de dependentia, qua relatio dependet a suo fundamento. Ex his infero, quòd capiendo hoc modo dependentiam, nulla creatura absoluta dependet ab alia, cùm etiam in genere causæ efficientis creaturam absolutam possit Deus se ipso creare, & conseruare. Deinde notandum, qnòd secundum Bonetum in prædicamentis. Ens diuiditur in unum, & multa & etiam secuudum Philosophum. Vnum (ut in prædicto loco dicit Bonetus) dicitur quinque modis.

Primo

nere causæ determinatæ, sicut sunt angeli, & animæ rationales, quæ non dependent a causa materiali, cùm careant illa.

H. Posuit ne Arist. istam entis diuisionem?

S. Ex 12. met. t. co. 28. ipsius doctrinæ desumpsit entis dependentiam, cùm ipse ait, cælum namque dependere, & cùm addidit, ex primo, uel ex principio, entis independentiam assignauit: ab ipso enim principio creaturæ omnes oriuntur, sicut ab unitate numeri, & sicut numeri resoluuntur in unum; ita creaturæ omnes Deum tamquam finem respiciunt.

H. Relatio, cùm sit dependentia illa, ut dictum est, quid nam in eo ponat, quiduè respectu Dei sonet, scire peropto.

S. In 30. & in 43. primi quid hac in re deposuerim, uidere poteris: dixi enim notandum esse absolutum patris in causa, secundo in effectu. tertio respectus realis in effectu effectiuitatis uidelicet, uel creationis. quarto respectus in Deo, qui dicitur esse, uel relationis, uel nullus.

H. Ostendisti dependentiam creaturæ ad Deum realem esse creaturæ ipsi, idque eo fundamento probasti, omnis relatio est eadem fundamento, sine cuius termino, fundamentum non potest esse; & sic non tantum dependentia est eadem cum re dependente, sed etiam omnis alia relatio, sine cuius termino relationis, fundamentum talis relationis esse non potest. instantiam regula ista patitur, de respectu aptitudinali, quia fundamentum .f. homo,

est idem realiter cum isto respectu aptitudinali, idest cum risiblitate, siue ad ridendum,& tamen potest stare homo sine termino, risu uidelicet, uel ridere.

S. Dico quòd homo non potest stare sine termino, qđ. est ridere in aptitudine; terminus enim per se primus risibilitatis non est ridere in actu, sed ridere in aptitudine. vnde omnis relatio habet necessario duas habitudines, unā includit in primo modo,& est illa, quæ est ad terminum ad quem; alia realiter, & est illa, quæ habet ad fundamentum. In proposito risibilitas includit habitudinem ad terminum necessario, qui terminus primus non est in actu, sed in aptitudine,& potest intelligi sine implicatione contradictionis ista habitudo ad terminum aptitudinalem sine termino actuali. ergo ille est primus terminus .s. aptitudinalis, non autem ridere est terminus risibilitatis.

H. Occurrunt mihi instantiæ in ista prima parte de vnione humanitatis ad Verbum: Vnio est relatio, uel eadem realiter cum humanitate, uel distincta: si eadem realiter, ergo humanitas non potest esse sine uerbo, quod est falsum; Contingenter enim est ei unita, quòd si distincta esse dicatur. instandū est; quoniam oīs illa relatio est eadem fundamento, quando fundamentum sine termino esse nequit, modo humanitas non potest esse sine uerbo: secunda uero instantia datur de uoluntate,& uolitione: dicis enim in 3. dist. 1.q.7. Voluntas in seipsa producit uolitionem ęquiuoce, ita intellectus æquiuocè intellectionem producit. ista uolitio, uel intellectio est relatio, qua uoluntas uult, uel inte-

tellectus intelligit. Ergo uoluntas, per istam regulam, non potest esse sine uolitione, idque sic probatur. omnis relatio est eadem fundamento, sine cuius termino fundamentum nō potest esse; uoluntas est fundamentum, & ipsamet terminus est uolitionis suæ. ergo uoluntas non potest esse sine uolutione. unde sequitur, quòd ista relatio sit eadem realiter uoluntati, & quòd uoluntas necessario sit cum uolitione, & quòd necessario uelit.

S. Ad has duas obiectiones solutio datur, quòd omnis relatio est eadem fundamento, quando fundamentum non potest esse sine termino inquantum terminus est, humanitas autem absolute potest esse sine uerbo, & termino, & sine ista vnione, sed non potest esse sine termino unionis, & uerbum est terminus unionis, similiter dicendum est de uoluntate: Volūtas enim absolute potest esse sine uolitione, sed uoluntas inquantum est fundamentum, & terminus uolitionis, esse nequit sine uolitione. idque de intellectu, & sua intellectione est dicendum.

H. Si uoluntas uult seipsam, & intellectus seipsum intelligit, ergo idem est in actu, & in potentia contra Arist. opposita enim tunc essent in eodem. sequeretur insuper, quòd intellectus distingueretur a se ipso: nam mouens, & motum relatiua realia sunt, quæ extrema realiter distincta supponunt ex tua doctrina in tertia dis. .i. q. 7. Tu enim laudas Magistrum contra Ioachim, qui ait, quòd essentia diuina simul nec generat, nec generatur, & quòd

illa in se nequit recipere hæc duo relatiua; quia cùm sint realia, & fundamenta realiter distincta suppo-nunt, essentia referibilis esset ad se, & a se pariter es-set distincta.

S. Non est inconueniens, quòd idem sit in actu, & in potentia respectu diuersorum, neque opposita essent ex consequenti in eodem; quia potest idem esse in a-ctu virtuali, & in potentia formali, neque hæc disso-nat Arist. cùm autem dicis relatiua realia, fundamen-ta realiter distincta supponere, hoc dico falsum esse; aliqua enim sunt sicut relationes originis, ut pater-nitas in diuinis, quæ realia sunt, & tamen non præsup-ponunt extrema realiter distincta, quia paternitas fa-cit patrem a filio esse distinctum quatenus extremum, siue terminus est. non ergo supponit; sed infert unum esse distinctum ab alio.

Secundo, dico quòd ista propositio. Relatio realis debet esse inter extrema realiter distincta, uera est de relatiuis primi, atque secundi modi, non autem de re-latiuis tertij modi, sicut est intelligens, & intellectum, uolens, & uolitum: ista enim relatiua non sunt inter extrema realiter distincta. ideo uoluntas potest uelle se ipsam, & intellectus se ipsum intelligere, & non est distinctus a se.

Tertio modo hoc pacto respondetur, quòd relatiua realia, siue relatio realis debet esse inter extrema rea-liter distincta, vel quòd extrema si non sint realiter distincta, debent exigere unum realiter distinctum ab eis; modo ista relatiua realia mouens, & motum, uel in-

intelligens,& intellectum; licet non ſint extrema realiter diſtincta, exigunt tamen unum realiter diſtinctũ ab eis, ideſt voluntas, ut eſt uolens, & uolita, quæ ſũt extrema realia uolitionem exigunt, quę eſt realiter diſtincta a voluntate, & uoluntate hoc pacto conſiderata, quæ duo extrema dicuntur relationis.

H. Dicis, quòd capiendo hoc modo dependentiam, nulla creatura dependet ab alia. cùm in genere cauſæ efficientis creaturam abſolutam poſsit Deus ſe ipſo creare, & conſeruare; abſolutam puto te intelligere illam, quia Deus non poteſt facere reſpectum ſine extremis, ſed contrarium mihi uidetur: extrema enim ſunt cauſæ efficientes reſpectus, & Deus poteſt ſupplere uicem cauſæ efficientis. ergo poteſt facere reſpectum ſine extremis.

S. Deus poteſt facere reſpectum ſine extremis, quatenus extrema ſunt cauſa illius, non autem quatenus unum extremum fundamentum eſt, & aliud terminus, uel ſaltem, ut unum extremum terminus eſt, & quia habitudo ad terminum conuenit reſpectui in primo modo dicendi per ſe, Deus ſupplere illud non poteſt. Quare relinquitur Deum non poſſe relationẽ ſine extremis efficere.

H. Ens independens eſt Deus, quia a nullo eſt, nec in aliquo genere cauſæ dependet ab alio, an pro eodem hoc in loco cauſa conſideretur, atque principium?

S. Nequaquam; Dei enim filius, atque ſpiritus ſanctus a principio ſunt paterno originatiuo harum duarum perſonarum, nequaquam autem a cauſa eſſe dicuntur

tur: docui enim in 2. dist. 1. nomen principij transferri ad diuina, quia perfectionem significat, nõ autem nomen causæ, quia imperfectionem in suo correlatiuo significat. s. in causato. itaque non conuertitur causa cum principio apud nos, licet Arist. in 4. met. t. com. 1. aliter sentiat, cùm diuinas emanationes non intellexerit.

H. Dixisti, omnia ad aliquid denominatiue esse, non ne eó modo, quo dependentia identificatur fundamento, uel rei dependenti, illud est relatiuum, & ad aliquid, si realiter, realiter; si formaliter, formaliter, ideo non ne respondere potuisset T. R. cõcedendo, omnia esse ad aliquid realiter, idest dependentiam ad Deum esse unam rem cum re dependente, sed non formaliter, id est nõ oĩa sunt ad aliquid quidditatiue; sed quare nõ omnia dicit; nõ ne quia aliqua, ut paternitas, & filatio quidditatiue includunt relationem, non autem omnia sic sunt, sed bene omnia sunt ad aliquid realiter, idest sunt idem cum dependentia, qua a Deo dependent?

S. Gaudeo te rei ueritatẽ intellexisse; sed sequere proponendo siquid intactum sit.

H. Quæcumque sunt diuersorum generum, & essentialiter distincta, nonne abinuicem separari possunt? Cùm igitur fundamentum sit absolutum, & relatio sit essentialiter distincta ab absoluto, & alterius generis, non ne Deus unum ab alio separare ualebit?

S. Ioãnes canonicus, qui tenet, Deũ posse separare talẽ relationem habet argumentum tuum in q. 4. 1. phy.

Nos

H. Nos ergo quid diceremus illi?

S. Deum posse separare illa ab inuicem, quando ambo absoluta essent, modo hic unum dependet ab alio, quæ est relatio; ideo seperari nequit.

H. Non ne ipse respondere posset, quòd Deus supplere posset uicem huius termini absoluti;& sic sequeretur, quòd non necessario relatio dependeret ab absoluto sed ab illo separari posset?

S. Poteris tu tenere Deum posse separare secū relationem ab absoluto de potentia sua absoluta, quæ ordinem rerum aliquem non considerat, sicut nec legem, nec promissa aliqua: de potentia autem ordinaria, quæ seruat ordinem rebus inditum, Deum non posse tenemus?

H. Nulla creatura absoluta per te dependet ab alia, numquid in quocumque genere causarum id uenit intelligendum?

S. Nequaquam, sed de causis extrinsecis tantum, quia Deus vicem illarum supplere potest: de intrinsecis uerò materia, & forma, creaturam a creatura dependere nos cernimus, cùm a materia, & forma omnium compositorum dependeat esse.

H. Vnum dicitur quinque modis. numquid igitur quinque erunt considerandæ unitates reales?

S. Nequaquam; ponitur enim ibi vnitas transcendens quæ non est realis, sed rationis. quinque igitur sunt sed non reales omnes; sicut igitur duplex est ens, reale uidelicet, & rationis: ita duplex dicitur esse unitas, realis uidelicet, & rationis.

H. Ergo unitas numeralis alia est ab unitate naturæ, siue speciei specialissimæ, & sic superiorum aliorum?

S. Est quidem alia, quadruplicem enim dixi realem esse assignandam unitatem indiuidui uidelicet speciei specialissimæ, speciei subalternæ, & generis.

H. Ergo poterit definiri alia definitione a definitione speciei ipsius indiuiduum; & sic Sortes per humanitatem, & differentiam suam indiuidualem definiri poterit sicut homo per animal, & rationale.

S. Non potest definiri alia definitione a definitione speciei ipsius, cùm non habeat quidditatem communicabilem, sicut species.

H. Rationis est ne tantummodo unica unitas?

S. Nequaquam, duplex enim est. quædam est per actum collatiuum, & ista est unitas indiuidui, speciei specialissimæ, subalternæ, generis generalissimi, atque transcendentis, accipiendo ista logicaliter, & secunde intentionaliter considerando, & sic erunt quinque unitates secũdarum intentionum: alia uero est unitas rationis per opus abstractiuum intellectus, & ista est unitas entis: ens enim non importat aliquam realitatem communem realem per in existentiam, sicut essẽntia diuina, uel per differentiam Dei, & creaturæ, ut species indiuiduis suis, sed tantum per intellectum, & sic uniuocatio entis fit per actum abstractiuum intellectus confuse quodã modo concipientis, ut diximus.

H. Non ne in quocunque prædicato per se, ut est ens, substãtia, & similia, reperitur per se unitas ĩdiuidualis?

S. Nimirum; de quocunque enim dicere licet hoc ens

hæc

hæc substantia, hoc animal, & hic homo, ut docui in 8. dis. primi.

H. Harum unitatum fundamentum, subiectumque radicale quid erit?

S. Conuenientia: unde illa sunt unum numero, quæ conueniunt in materia totius, & sic Sortes cum sua differentia indiuiduali unum numero esse dicitur.

H. Maior unitas quòd inferat minorem superius dictum est, sed quo modo?

S. Maior unitas infert minorem, quia Sortes unum numero infert quòd sit unum specie, genere, & sic superiora infert.

H. In identitate est ne processus idem?

S. Identitas rationis infert identitatem ex natura rei, & sic alias, ut uidere poterimus: hoc tamen unum considerandum uenit, quòd distinctio modo contrario incedit: distinctio enim minor erit, cuius unitas maior erit, idque patet exemplo. Sortes enim si cum modo suo intrinseco unum numero sit, ista sunt unum maxima unitate, & sunt distincta minori distinctione; Vnde sequitur e conuerso, quòd ubi est minima unitas sicuti est unitas proportionis, illa, quæ sic sunt unũ, sunt distincta maxima distinctione, uti prima est, atq; secunda intentio.

H. Vnitas maior si minorem inferat, est ne idem sentiẽdum de identitate, quòd una aliam inferat?

S. Diuersa cùm habeant fundamenta, diuerso modo consideranda sunt: unitas enim fundatur super conuenientiam, identitas uero super exclusionem contradi-

ctoriorum, quia illa sunt unum specie, quæ conueniunt in una definitione, & illa sunt idem formaliter, de quibus non uerificantur duo contradictoria seclusso opere collatiuo intellectus. quare tenere ipse poteris cum alijs multis, quòd identitas maior alias inferat omnes in bona consequentia.

H. Ens, & unum conuertuntur. ergo quot modis dicitur ens, tot modis dicitur unum?

S. Nimirum. Quare cùm ens dicatur uno modo trãscẽdenter. Secundò modo secundum genus generalissimum. Tertio modo secundũ genus subalternum. Quarto modo secundum speciem specialissimam. & Quinto modo secundum esse indiuiduale tot modis unum dicendum uenit. ideo quinque posui unitates. Vnde quot sunt rationes formales conceptibiles ex natura rei in aliquo uno, tot unitates in illo reperiũtur. Cùm ergo ratio formalis conceptibilis de uno esse dicatur entitas, substantia, animal, siue corpus animatum, homo, & Sortes, siue hic homo, tot in homine unitates esse dicuntur ex natura rei, & dicuntur ex natura rei, & distinctæ ab inuicem intelligibiles, quia ex natura sua quęlibet intelligibilis est. ideoque intellectus, quia intelligibilis est, illam intelligit, non quia intellectus intelligit, intelligibilis esse dicitur.

H. Vnũ, & multa quomodo opposita esse dicũtur ex. 10 met. nã ex iã dictis sentẽtiæ. T.R. illi opponi videtur.

S. Vnum, & multa opposita sunt, quando respectu eiusdem considerantur, alias nulla oppositio erit, id autem exemplo fit notum: si enim aliquid est unum numero,

ut Sortes cum modo suo intrinseco, impossibile est, quòd plura esse dicantur; ubi autem unum pro unitate numerali accipitur, pluralitatem non dicimus numeralem iam dictæ unitati compassibilem esse: ubi autem consideratur generica, uel specifica, & similia, hãc illi compossibilem dicimus, secumque illam stare fatemur; licet etiã pluralitas numeralis, seu multitudo sit disperata respectu unitatis specificæ, aut genericæ, non tamen opponitur ei, & quamdiu aliqua multitudo non opponitur unitati illam non destruit, sed dicitur ei compossibiles. vnitati ergo indiuiduali multitudo indiuidualis opponitur; siue multitudo indiuiduorum, & unitati specificæ multitudo specierum, & sic de singulis, & sequitur, quòd cum unitate transcendenti multitudo generum stare possit, & unitati genericæ specierum multitudo cohæreat, & tandem indiuidua multa ĩ unitate specifica dicimus cõuenire.

H. Ab Arist. trahitur ne hæc diuisio entis in unum, & multa?

S. Ex 5. met. trahitur t.cõ. 12, ubi habetur, quòd unum & multa sunt entia, siue entis.

H. An alias unitates a iam dictis posuerit Arist.

S. Transcendentem unitatem posuit. 5. met. ubi supra, dicens aliqua esse unum proportione, & dicit, ea, quæ sunt genere unum (ut secundam inferat unitatem) unũm esse proportione; Non autem ea omnia, quæ proportione unum esse dicuntur, sunt unum genere, quia ista, ut puta unius generis, modum uniformem; eundemque prædicationis in se retinent; illa autem ne

quaquam.

quaquam. & in 5.met. alias posuit unitates. numeralem, cum dicit. Numero quidem, quorum materia est una: specie quorum ratio est una: genere quorum eadem est figura prædicamenti: speciei subalternæ, cùm dixit, illa unum esse specie uidelicet quorum ratio idest definitio una est, quę definitio, cùm primo, & perse competat speciei specialissimæ, per se, licet non primo, subalternæ etiam competit speciei

LECTIO XVIII.

S. Entis diuisione multiplici in primo articulo iam expleta: identitas, atque distinctio multiplex in secundo hoc articulo declaranda, nobisque aperienda relinquitur, cuius principalis articuli partiales sunt septem.

Primus. Identitas, atque distinctio rationis

Secundus. Identitas, atque distinctio ex natura rei.

Tertius. Identitas, atque distinctio formalis.

Quartus. Identitas, atque distinctio realis

Quintus. Identitas, atque distinctio essentialis

Sextus. Identitas, atque distinctio subiectiua

Septimus. Identitas, atque distinctio obiectiua.

H. A primo ergo articulo incipiēdo: quid ratio sonat?

S. Notandum est, quòd ratio pro intellectu accepta, siue pro actu ipsius itellectus dicitur esse duplex .s. agens, cuius est omnia facere, & possibilis, cuius est omnia fieri, ut habetur ab Arist. 3. de anima t. com. 18. & isti duo intellectus, uel actus sunt duæ formalitates

tates in anima, quæ ex natura rei distinguntur.

H. Quo modo, siue quibus nominibus intellectus dicitur agens?

S. Duobus, actiuus, & productiuus.

H. Vnde moueris, his nominibus uocare intellectum agentem?

S. Actiuum uoco dum respicit passiuum intellectum sibi correspondere; productiuum uero eũdem intellectum appello a specie intelligibili, uel notitia, quam parit ipse.

H. Intellectus ergo possibilis nonne, & diuersis nominibus nominabitur?

S. His nominibus scias nominandum esse intellectum possibilem, passiuo uidelicet, quia actiuum intellectũ respicit: receptiuo, eo quòd speciem intelligibilem ab intellectu actiuo recipiat: & demum operatiuo nomine eum uocabis, propterea quòd formaliter intelligit, componit, diuidit, & discurrit. Harum autem trium rationum in intellectu possibili existentium, duas primas non ponimus in intellectu diuino, cùm imperfectionem sonent, nec actiua ratio intellectus agẽtis ibidem ponitur eadem de causa: operatiua autem, & productiua, cùm perfectionem dicat, in intellectu diuino consideratur.

H. Per nomen quid nam sonet intellectus audiui. quæ sunt intellectus istius proprietates?

S. Arist. in 3. de anima t. com. 18. assignat intellectũ agentem esse omnia facere?

H. Declara quid nam hæc proprietas sibi uelit.

S. Duobus

S. Duobus modis id intelligere poteris; primo facere potentia intelligibilia, actu intelligibilia. secundo facere potentia intellecta, actu intellecta. primum quia illud esse, quod habetur in phantasmate representatũ, improportionatum mouens non deputatum, materiale, & crassum dicitur, adhuc obiectum cuius phantasma tale esse dicitur in potentia, obiectumque intelligibile; quam potentiam intellectus agens deducit ad actum depurando phantasma: obiectum autem repraesentatum per speciem intelligibilem dicitur esse actu intelligibile: sed potentia ea dicuntur esse intellecta, quae in specie non confusa relucent, actu tamen ista obiecta intellecta efficiuntur, dum ad illa intellectus animaduertit; & id est officium intellectus transferendi obiectum de ordine in ordinem, de ordine videlicet materialium, & corporalium ad ordinem spiritualium, & immaterialium.

H. Intellexi, quo modo intellectus agentis sit de ordine in ordinem transferre obiecta: sed intactum hactenus est, quo modo sit omnia facere, uel transferre.

S. Intellectus agentis esse omnia facere potest intelligi, uel quantum ad operationem primam, quae est facere potentia intelligibilia, actu intelligibilia, uel quantum ad secundam, quae est facere potentia intellecta actu intellecta. si primo modo, sensus est, quòd de quocumque intelligibili posset abstrahere speciem intelligibilem formaliter ipsum repraesentãtem, quòd falsum est: a relationibus enim, atque respectibus non potest intellectus abstrahere speciem, sed tantum mo-

do absolutorum est talis species abstrahibilis, quòd si intelligeretur intellectum agentem posse iam dictã speciem nõ formaliter tantum representantem abstrahere, sed formaliter, uel uirtualiter representantem, uerum tunc erit dictum; quoniam intellectus agentis erit oĩa facere; quia de quacumq; re absoluta speciem ualebit abstrahere. formaliter representatem speciem rem suam propriam, & virtualiter respectum, atque relationem.

H. Habet ne undique veritatem, intellectum posse de quacumque re absoluta speciem abstrahere?

S. Non videtur undique uerum apud Theologos, quoniam a substantijs separatis, ab anima, & a Deo absolutissimis rebus nequit intellectus dictam speciem abstrahere. Dicendum igitur erit, speciem intelligibilẽ esse duplicem, aliam rei vnitam, & ex proprijs habitam: aliam uero separatam, & ex communibus sumptam. sicque concluditur de relationibus, atque respectibus de angelis, de anima, atque Deo intellectũ non posse ex proprijs, illisque vnitam speciem abstrahere intelligibilem: ex communibus autem, & separatis a re tamquam ab effectibus speciem abstrahere poterit, qua animam intelligere queat angelum, atq; Deum. effectus enim omnium sensuum corporis nostri innuunt animæ notitiam, Angelorum effectus plurimi sunt, & creaturæ nos omnes inuisibilia Dei manifestamus, ut Paulus Romanos docuit.

H. De agente intellectu satis est dictũ, quo modo omnia facere sit. declarandum igitur expecto de possibili in

li intellectu, quonam pacto dicatur omnia fieri.

S. Intellectum possibilem omnia fieri, idest de quocumque intelligibili ex sua natura, actum aliquem, & nõ omnem actum, & modo aliquo, & non quocumque modo intelligendi posse accipere. dico (inquam) nõ omnem actum, sed aliquem circa quodcumque obiectum, quia esset comprehendere rem, atque Deum. & dico, non quocumque modo quia res spiritales, Deum, & relationes clare cognoscere nequit.

H. Duas dixisti formalitates esse, agentem, atque possibilem intellectum, quonam pacto id sit intelligendum tua. R. declaret, unica enim dicitur esse res.

S. Duobus modis intellectus agens considerari potest uno modo in ordine ad speciem, quam a rebus abstrahit, & quia intellectus possibilis circa speciem illam operatur, & diuersimode ab intellectu agẽte, duæ hoc pacto dicuntur formalitates, quasi duplici modo, & uia tendentes in speciem illam. quòd si intellectus respectu notitiæ, quam ipsa potentia causat, consideretur, & intellectus possibilis cùm ad illam secum ueniat sine differentia ulla non dicuntur esse duæ formalitates, sed una tantum. Iterum alia uia id declaratur, quòd potentia ista considerari potest duobus modis, pro respectu uidelicet fundamenti, uel pro fundamento respectus, quòd si pro respectu fundamenti consideretur, & ille duplex esse dicatur, actiuus uidelicet, atque passiuus, duas dico esse realitates, quòd si pro respectus, siue respectuum fundamento consideretur, & illud unicum sit, unica erit potentia,

uirtus, atque formalitas.

H. Duas formalitates, duosque intellectus aſsignas, dicas quæſo conditiones utriuſque intellectus iſtius, & quo modo cohæreant inſimul.

S. Nota igitur, conditio prima intellectus agentis eſt, quòd ſemper actiuus eſſe dicatur. ſecunda conditio eiuſdem intellectus nobilitatis dicitur, qua intellectu poſsibili eſt nobilior; agens enim inquantum agens præſtantius paſſo eſt, & producit notitiam in alio, & non in ſe. Tertia conditio intellectus agentis eſt trásferre de ordine in ordinem, ideſt facere de materialibus immaterialia, ut dictum eſt. Quarta facit uniuerſalitatem in rebus, ideſt producit ſpeciem, in qua relucet obiectùm abſtractum ab hinc, & nunc, Quinta conditio eſt, quòd in actione, qua intellectus agens abſtrahit, & cauſat uniuerſale, concurrit merè naturaliter, & agit ſine cognitione rei particularis, Vnde Themiſtius 3. de anima. & Com. in eodem libro. cō. 19. ait, intellectus agens non cognoſcit aliquid eorum, quæ ſunt hic. Vnde ſicut ignis comburit ſine cognitione, ita dicendum eſt de intellectu agente, quantum ad iſtam abſtrahendi operationem.

Conditiones autem intellectus poſsibilis hæ ſunt. Prima intellectus poſsibilis eſt actiuus, & paſsiuus; actiuus quatenus cauſat intellectionem: paſsiuus verò eam recipiendo. Secunda per intellectum poſsibilem nos iudicamus. Tertia intellectus poſsibilis eſt abſolute præſtantior agente, quia producit notitiam in ſe. Quarta conditio, intellectus poſsibilis primo recipit

illa in se nequit recipere hæc duo relatiua; quia cùm sint realia, & fundamenta realiter distincta supponunt, essentia referibilis esset ad se, & a se pariter esset distincta.

5. Non est inconueniens, quòd idem sit in actu, & in potentia respectu diuersorum, neque opposita essent ex consequenti in eodem; quia potest idem esse in actu virtuali, & in potentia formali, neque hæc dissonat Arist. cùm autem dicis relatiua realia, fundamenta realiter distincta supponere, hoc dico falsum esse; aliqua enim sunt sicut relationes originis, ut paternitas in diuinis, quæ realia sunt, & tamen non præsupponunt extrema realiter distincta, quia paternitas facit patrem a filio esse distinctum quatenus extremum, siue terminus est. non ergo supponit; sed infert unum esse distinctum ab alio.

Secundo, dico quòd ista propositio. Relatio realis debet esse inter extrema realiter distincta, uera est de relatiuis primi, atque secundi modi, non autem de relatiuis tertij modi, sicut est intelligens, & intellectum, uolens, & uolitum: ista enim relatiua non sunt inter extrema realiter distincta. ideo uoluntas potest uelle se ipsam, & intellectus se ipsum intelligere, & non est distinctus a se.

Tertio modo hoc pacto respondetur, quòd relatiua realia, siue relatio realis debet esse inter extrema realiter distincta, vel quòd extrema si non sint realiter distincta, debent exigere unum realiter distinctum ab eis; modo ista relatiua realia mouens, & motum, uel in-

intelligens,& intellectum; licet non sint extrema realiter distincta, exigunt tamen unum realiter distinctũ ab eis, idest voluntas, ut est uolens, & uolita, quæ sũt extrema realia uolitionem exigunt, quę est realiter distincta a voluntate, & uoluntate hoc pacto considerata, quæ duo extrema dicuntur relationis.

H. Dicis, quòd capiendo hoc modo dependentiam, nulla creatura dependet ab alia. cùm in genere causæ efficientis creaturam absolutam posſit Deus se ipso creare, & conseruare; absolutam puto te intelligere illam, quia Deus non potest facere respectum sine extremis, sed contrarium mihi uidetur: extrema enim sunt causæ efficientes respectus, & Deus potest supplere uicem causæ efficientis. ergo potest facere respectum sine extremis.

S. Deus potest facere respectum sine extremis, quatenus extrema sunt causa illius, non autem quatenus unum extremum fundamentum est, & aliud terminus, uel saltem, ut unum extremum terminus est, & quia habitudo ad terminum conuenit respectui in primo modo dicendi per se, Deus supplere illud non potest. Quare relinquitur Deum non posse relationẽ sine extremis efficere.

H. Ens independens est Deus, quia a nullo est, nec in aliquo genere causæ dependet ab alio, an pro eodem hoc in loco causa consideretur, atque principium?

S. Nequaquam; Dei enim filius, atque spiritus sanctus a principio sunt paterno originatiuo harum duarum personarum, nequaquam autem a causa esse dicun-

tur: docui enim in 2. dist. 1. nomen principij transferri ad diuina, quia perfectionem significat, nō autem nomen causæ, quia imperfectionem in suo correlatiuo significat. s. in causato. itaque non conuertitur causa cum principio apud nos, licet Arist. in 4. met. t. com. 1. aliter sentiat, cùm diuinas emanationes non intellexerit.

H. Dixisti, omnia ad aliquid denominatiue esse, nonne eò modo, quo dependentia identificatur fundamento, uel rei dependenti, illud est relatiuum, & ad aliquid, si realiter, realiter; si formaliter, formaliter, ideo nonne respondere potuisset T. R. cōcedendo, omnia esse ad aliquid realiter. idest dependentiam ad Deum esse unam rem cum re dependente, sed non formaliter, id est nō oīa sunt ad aliquid quidditatiue; sed quare nō omnia dicit; nō ne quia aliqua, ut paternitas, & filatio quidditatiue includunt relationem, non autem omnia sic sunt, sed bene omnia sunt ad aliquid realiter, idest sunt idem cum dependentia, qua a Deo dependent?

S. Gaudeo te rei ueritatē intellexisse; sed sequere proponendo siquid intactum sit.

H. Quæcumque sunt diuersorum generum, & essentialiter distincta, nonne abinuicem separari possunt? Cùm igitur fundamentum sit absolutum, & relatio sit essentialiter distincta ab absoluto, & alterius generis, nonne Deus unum ab alio separare ualebit?

S. Ioānes canonicus, qui tenet, Deū posse separare talē relationem habet argumentum tuum in q. 4. 1. phy.

Nos

H. Nos ergo quid diceremus illi?

S. Deum posse separare illa ab inuicem, quando ambo absoluta essent, modo hic unum dependet ab alio, quæ est relatio; ideo seperari nequit.

H. Non ne ipse respondere posset, quòd Deus supplere posset uicem huius termini absoluti;& sic sequeretur, quòd non necessario relatio dependeret ab absoluto sed ab illo separari posset?

S. Poteris tu tenere Deum posse separare secũ relationem ab absoluto de potentia sua absoluta, quæ ordinem rerum aliquem non considerat, sicut nec legem, nec promissa aliqua:de potentia autem ordinaria,quæ seruat ordinem rebus inditum, Deum non posse tenemus?

H. Nulla creatura absoluta per te dependet ab alia, numquid in quocumque genere causarum id uenit intelligendum?

S. Nequaquam,sed de causis extrinsecis tantum, quia Deus vicem illarum supplere potest: de intrinsecis uerò materia, & forma, creaturam a creatura dependere nos cernimus, cùm a materia, & forma omnium compositorum dependeat esse.

H. Vnum dicitur quinque modis. numquid igitur quinque erunt considerandæ unitates reales?

S. Nequaquam; ponitur enim ibi vnitas transcendens quæ non est realis, sed rationis. quinque igitur sunt sed non reales omnes; sicut igitur duplex est ens, reale uidelicet,& rationis: ita duplex dicitur esse unitas, realis uidelicet, & rationis.

H. Ergo unitas numeralis alia eſt ab unitate naturæ, ſiue ſpeciei ſpecialiſsimæ, & ſic ſuperiorum aliorum?

S. Eſt quidem alia. quadruplicem enim dixi realem eſſe aſsignandam unitatem indiuidui uidelicet ſpeciei ſpecialiſsimæ, ſpeciei ſubalternæ, & generis.

H. Ergo poterit definiri alia definitione a definitione ſpeciei ipſius indiuiduum; & ſic Sortes per humanitatem, & differentiam ſuam indiuidualem definiri poterit ſicut homo per animal, & rationale.

S. Non poteſt definiri alia definitione a definitione ſpeciei ipſius, cùm non habeat quidditatem communicabilem, ſicut ſpecies.

H. Rationis eſt ne tantummodo unica unitas?

S. Nequaquam, duplex enim eſt. quædam eſt per actum collatiuum, & iſta eſt unitas indiuidui, ſpeciei ſpecialiſsimæ, ſubalternæ, generis generaliſsimi, atque tranſcendentis, accipiendo iſta logicaliter, & ſecunde intentionaliter conſiderando, & ſic erunt quinque unitates ſecũdarum intentionum: alia uero eſt unitas rationis per opus abſtractiuum intellectus, & iſta eſt unitas entis: ens enim non importat aliquam realitatem communem realem per in exiſtentiam, ſicut eſſentia diuina, uel per differentiam Dei, & creaturæ, ut ſpecies indiuiduis ſuis, ſed tantum per intellectum, & ſic uniuocatio entis fit per actum abſtractiuum intellectus confuſe quodã modo concipientis, ut diximus.

H. Non ne in quocunque prædicato per ſe, ut eſt ens, ſubſtãtia, & ſimilia, reperitur per ſe unitas ĩdiuidualis?

S. Nimirum; de quocunque enim dicere licet hoc ens

hæc

hæc ſubſtantia, hoc animal, & hic homo, ut docui in 8. dis. primi.

H. Harum unitatum fundamentum, ſubiectumque radicale quid erit?

S. Conuenientia: unde illa ſunt unum numero, quæ conueniunt in materia totius, & ſic Sortes cum ſua differentia indiuiduali unum numero eſſe dicitur.

H. Maior unitas quòd inferat minorem ſuperius dictum eſt, ſed quo modo?

S. Maior unitas infert minorem, quia Sortes unum numero infert quòd ſit unum ſpecie, genere, & ſic ſuperiora infert.

H. In identitate eſt ne proceſſus idem?

S. Identitas rationis infert identitatem ex natura rei, & ſic alias, ut uidere poterimus: hoc tamen unum conſiderandum uenit, quòd diſtinctio modo contrario incedit: diſtinctio enim minor erit, cuius unitas maior erit, idque patet exemplo. Sortes enim ſi cum modo ſuo intrinſeco unum numero ſit, iſta ſunt unum maxima unitate, & ſunt diſtincta minori diſtinctione. Vnde ſequitur e conuerſo, quòd ubi eſt minima unitas ſicuti eſt unitas proportionis, illa, quæ ſic ſunt unũ, ſunt diſtincta maxima diſtinctione, uti prima eſt, atq; ſecunda intentio.

H. Vnitas maior ſi minorem inferat, eſt ne idem ſentiẽdum de identitate, quòd una aliam inferat?

S. Diuerſa cùm habeant fundamenta, diuerſo modo conſideranda ſunt: unitas enim fundatur ſuper conuenientiam, identitas uero ſuper excluſionem contradictoriorum

ut Sortes cum modo suo intrinseco, impossibile est, quòd plura esse dicantur; ubi autem unum pro unitate numerali accipitur, pluralitatem non dicimus numeralem iam dictæ unitati compassibilem esse: ubi autem consideratur generica, uel specifica, & similia, hàc illi compossibilem dicimus, secumque illam stare fatemur; licet etiã pluralitas numeralis, seu multitudo sit disperata respectu unitatis specificæ, aut genericæ, non tamen opponitur ei, & quamdiu aliqua multitudo non opponitur unitati illam non destruit, sed dicitur ei compossibiles. vnitati ergo indiuiduali multitudo indiuidualis opponitur, siue multitudo indiuiduorum, & unitati specificæ multitudo specierum, & sic de singulis, & sequitur, quòd cum unitate transcendenti multitudo generum stare possit, & unitati genericæ specierum multitudo cohæreat, & tandem indiuidua multa ĩ unitate specifica dicimus cõuenire.

H. Ab Arist. trahitur ne hæc diuisio entis in unum, & multa?

S. Ex 5. met. trahitur t.cõ. 12, ubi habetur, quòd unum & multa sunt entia, siue entis.

H. An alias unitates a iam dictis posuerit Arist.

S. Transcendentem unitatem posuit. 5. met. ubi supra, dicens aliqua esse unum proportione, & dicit, ea, quæ sunt genere unum (ut secundam inferat unitatem) unũm esse proportione; Non autem ea omnia, quæ proportione unum esse dicuntur, sunt unum genere, quia ista, ut puta unius generis, modum uniformem; eundemque prædicationis in se retinent; illa autem nequaquam.

quaquam. & in 5.met. alias posuit unitates. numeralem, cum dicit. Numero quidem, quorum materia est una; specie quorum ratio est una: genere quorum eadem est figura prædicamenti: speciei subalternæ, cùm dixit, illa unum esse specie uidelicet quorum ratio idest definitio una est, quę definitio, cùm primo, & per se competat speciei specialissimæ; per se, licet non primo, subalternæ etiam competit speciei

LECTIO XVIII.

S. ENtis diuisione multiplici in primo articulo iam expleta: identitas, atque distinctio multiplex in secundo hoc articulo declaranda, nobisque aperienda relinquitur, cuius principalis articuli partiales sunt septem.

Primus. Identitas, atque distinctio rationis
Secundus. Identitas, atque distinctio ex natura rei
Tertius. Identitas, atque distinctio formalis.
Quartus. Identitas, atque distinctio realis
Quintus. Identitas, atque distinctio essentialis
Sextus. Identitas, atque distinctio subiectiua
Septimus. Identitas, atque distinctio obiectiua.

H. A primo ergo articulo incipiẽdo: quid ratio sonat?

S. Notandum est, quòd ratio pro intellectu accepta, siue pro actu ipsius ĩtellectus dicitur esse duplex .s. agens, cuius est omnia facere, & possibilis, cuius est omnia fieri, ut habetur ab Arist. 3. de anima t. com. 18. & isti duo intellectus, uel actus sunt duæ formalitates

tates in anima, quæ ex natura rei distinguuntur.

H. Quo modo, siue quibus nominibus intellectus dicitur agens?

S. Duobus, actiuus, & productiuus.

H. Vnde moueris, his nominibus uocare intellectum agentem?

S. Actiuum uoco dum respicit passiuum intellectum sibi correspondere; productiuum uero eũdem intellectum appello a specie intelligibili, uel notitia, quam parit ipse.

H. Intellectus ergo possibilis nonne, & diuersis nominibus nominabitur?

S. His nominibus scias nominandum esse intellectum possibilem, passiuo uidelicet, quia actiuum intellectũ respicit: receptiuo, eo quòd speciem intelligibilem ab intellectu actiuo recipiat; & demum operatiuo nomine eum uocabis, propterea quòd formaliter intelligit, componit, diuidit, & discurrit. Harum autem trium rationum in intellectu possibili existentium, duas primas non ponimus in intellectu diuino, cùm imperfectionem sonent, nec actiua ratio intellectus agẽtis ibidem ponitur eadem de causa: operatiua autem, & productiua, cùm perfectionem dicat, in intellectu diuino consideratur.

H. Per nomen quid nam sonet intellectus audiui. quæ sunt intellectus istius proprietates?

S. Arist. in 3. de anima t. com. 18. assignat intellectũ agentem esse omnia facere?

H. Declara quid nam hæc proprietas sibi uelit.

S. Duobus

S. Duobus modis id intelligere poteris; primo facere potentia intelligibilia, actu intelligibilia. secundo facere potentia intellecta, actu intellecta. primum quia illud esse, quod habetur in phantasmate representatũ, improportionatum mouens non deputatum, materiale, & crassum dicitur, adhuc obiectum cuius phantasma tale esse dicitur in potentia, obiectumque intelligibile; quam potentiam intellectus agens deducit ad actum depurando phantasma: obiectum autem representatum per speciem intelligibilem dicitur esse actu intelligibile: sed potentia ea dicuntur esse intellecta, quæ in specie non confusa relucent, actu tamen ista obiecta intellecta efficiuntur, dum ad illa intellectus animaduertit; & id est officium intellectus transferendi obiectum de ordine in ordinem, de ordine videlicet materialium, & corporalium ad ordinem spiritualium, & immaterialium.

H. Intellexi, quo modo intellectus agentis sit de ordine in ordinem transferre obiecta: sed intactum hactenus est, quo modo sit omnia facere, uel transferre.

S. Intellectus agentis esse omnia facere potest intelligi, uel quantum ad operationem primam, quæ est facere potentia intelligibilia, actu intelligibilia, uel quantum ad secundam, quæ est facere potentia intellecta actu intellecta. si primo modo, sensus est; quòd de quocumque intelligibili posset abstrahere speciem intelligibilem formaliter ipsum representatem, quòd falsum est: a relationibus enim, atque respectibus non potest intellectus abstrahere speciem: sed tantum mo-

do absolutorum est talis species abstrahibilis, quod si intelligeretur intellectum agentem posse iam dictã speciem nõ formaliter tantum representantem abstrahere, sed formaliter, uel uirtualiter representantem, uerum tunc erit dictum; quoniam intellectus agentis erit oĩa facere; quia de quacumq; re absoluta speciem ualebit abstrahere. formaliter representatem speciem rem suam propriam, & virtualiter respectum, atque relationem.

H. Habet ne undique veritatem, intellectum posse de quacumque re absoluta speciem abstrahere?

S. Non videtur undique uerum apud Theologos, quoniam a substantijs separatis, ab anima, & a Deo absolutissimis rebus nequit intellectus dictam speciem abstrahere. Dicendum igitur erit, speciem intelligibilẽ esse duplicem, aliam rei vnitam, & ex proprijs habitam: aliam uero separatam, & ex communibus sumptam. sicque concluditur de relationibus, atque respectibus de angelis, de anima, atque Deo intellectũ non posse ex proprijs, illisque vnitam speciem abstrahere intelligibilem: ex communibus autem, & separatis a re tamquam ab effectibus speciem abstrahere poterit, qua animam intelligere queat angelum, atq; Deum. effectus enim omnium sensuum corporis nostri innuunt animæ notitiam, Angelorum effectus plurimi sunt, & creaturæ nos omnes inuisibilia Dei manifestamus, ut Paulus Romanos docuit.

H. De agente intellectu satis est dictũ, quo modo omnia facere sit, declarandum igitur expecto de posibili in

virtus, atque formalitas.

H. Duas formalitates, duosque intellectus assignas, dicas quæso conditiones utriusque intellectus istius, & quo modo cohæreant insimul.

S. Nota igitur, conditio prima intellectus agentis est, quòd semper actiuus esse dicatur. secunda conditio eiusdem intellectus nobilitatis dicitur, qua intellectu possibili est nobilior; agens enim inquantum agens præstantius passo est, & producit notitiam in alio, & non in se. Tertia conditio intellectus agentis est trásferre de ordine in ordinem, idest facere de materialibus immaterialia, ut dictum est. Quarta facit uniuersalitatem in rebus, idest producit speciem, in qua relucet obiectùm abstractum ab hinc, & nunc. Quinta conditio est, quòd in actione, qua intellectus agens abstrahit, & causat uniuersale, concurrit merè naturaliter, & agit sine cognitione rei particularis. Vnde Themistius 3. de anima. & Com. in eodem libro. cō. 19. ait, intellectus agens non cognoscit aliquid eorum, quæ sunt hic. Vnde sicut ignis comburit sine cognitione, ita dicendum est de intellectu agente, quantum ad istam abstrahendi operationem.

Conditiones autem intellectus possibilis hæ sunt. Prima intellectus possibilis est actiuus, & passiuus; actiuus quatenus causat intellectionem: passiuus verò eam recipiendo. Secunda per intellectum possibilem nos iudicamus. Tertia intellectus possibilis est absolute præstantior agente, quia producit notitiam in se. Quarta conditio, intellectus possibilis primo recipit

speciem productam ab intellectu agente. Secūdo producit actum intelligendi. Tertio recipit actum intelligendi. & quarto est operatiuus: operatur enim per illum actum attingendo obiectum.

H. Quare posuit Arist. uosque peritissimi viri duplicē istum esse intellectum, cùm res una dicatur?

S. Arist. 3. de anima t.co. 17. & 18. rationem assignat dicens, quòd cùm in omni natura sit unū, quod est oīa fieri, necesse est esse alterum, quod est omnia facere; & cùm anima illud unum esse dicatur, & sic intellectus in ea possibilis. ergo in ea agens intellectus uenit considerandus. Secunda ratio, ea est, quòd obiecta materialia cùm sint potentia intellecta nō possunt mouere intellectum possibilem, qui non est corpus, nec uirtus in corpore; nisi fiant actu intellecta. ideo necessarium fuit ponere hunc intellectum agentem, qui faceret de potētia intellectis actu intellecta: obiectum enim relucens in phantasmate dicitur potentia intellectum, non passiua, sed actiua, quia nō potest de se mouere intellectum. Vnde Com. 3. de anima. Intentiones imaginatæ (inquit) nō possunt mouere intellectum, nisi fuerint actu intellectæ.

. Dixit. S.R. has duas formalitates realiter īter se idē esse, & cum anima; formaliter autem secari abinuicē. Thomas in 1. par. sūmæ q. 77. asserit has realiter esse distinctas inter se, & ab aīa. ratio sua hæc est. actus, & potētia sunt eiusdē generis, sed intelligere, & velle sūt in prædicamēto qualitatis: cū aūt aīa dicatur esse substantia, & illa accidentia duo, consequens est, quòd

vnum

vnum ab altero, & ambo ab anima distinguantur.

S. Aug. 14. de Trin. cap. 16. de imagine loquens hac in re mecum uenit. Thomæ autem responsio talis est. Potentia, & actus sunt eiusdem generis, uerum est de potentia obiectiua, non autem subiectiua, & non solum eiusdem generis, sed speciei, & indiuidui. Sortes enim in potentia obiectiua est idem numero cum Sorte existente, & actuali. sed potentiæ animæ non sunt idem obiectiue, sed subiectiue.

H. Heruetis natalis quol. 1. q. 9. probat alia uia has distinctas esse potentias ab aĩa, & inter se realiter; ratio sua est hæc. nullũ simplex creatũ potest esse immediatũ, & totale principiũ diuersarũ operationũ, ut patet in materia prima, quæ est simplex, & una, & nõ potest esse sm̃ se principium receptiuũ diuersarum formarũ alterius rationis, nisi mediantibus dispositionibus determinantibus ipsam ad diuersas formas, aliter quodlibet fieret ex quolibet, cuius oppositũ sentit Arist. 1. phy. t. cõ. 37. & multo id minus in potentijs erit actiuis. ergo una essentia simplex nõ potest esse principiũ immediatum diuersarũ operationum, cuiusmodi sunt intelligere, & velle animæ. Ergo erit per potentias realiter distinctas ab anima, ut puta per intellectum, & voluntatem, ergo intellectus, & uoluntas distinguntur, & inter se, & ab anima realiter.

S. Ad Heruetum dico, maiorem suam falsam esse scilicet idem simplex non posse esse principium immediatum diuersarum operationum; Tũc em̃ substantia aĩæ non posset esse receptiua immediate trium potẽtiarũ;

quòd si diceret uerum esse æque primo non posse, sed quodam ordine bene posse,& quòd una recipiatur mediante alia,uel prius naturaliter, hoc non ualere dicimus; quia una forma in corporalibus non est principium recipiendi aliam,ut unitas non est principium recipiendi calorem,etiam si prius acquiratur, & quod dicit de materia, quòd diuersas formas non recipit, nisi diuersimode determinatã,hoc posito habetur propositum, quia saltem immediate recipit ista absoluta, & quod dicit, quòd mediantibus illis recipit, falsum est; quia quod est per se receptiuum,uel est per se ratio recipiendi formam substantialem est substantia compositi. igitur illud absolutum,quod determinat materiã, uel est forma substantialis, & tunc plures formæ substantiales in eodem composito forent, quod ipse negat; uel si est simpliciter accidens, hoc est impossibile, quia tunc de ratione compositi, quod est in genere substantiæ esset accidens.

H. Egidius nititur probare distinctionem iam dictam alia uia,dicens. accidens uariabile non in est substantiæ nisi mediante accidente inuariabili; intelligere,& uelle sunt accidentia uariabilia. ergo non possunt esse animæ nisi mediãte accidente inuariabili, & sic potẽtiæ animæ accidentia sunt inuariabilia.ergo distinguntur realiter ab anima (quæ dicitur esse substantia) &inter se, cùm unum aliud non sit, sed ab eo distinctum.

S. Huic respondeo, quòd maior est falsa, nullum accidens fluxibile inest substantiæ nisi mediante accidente permanente; calefactio potest esse in aqua, non me-

diante aliquo accidente in ſubiecto; quia planum eſt, quòd non mediante humiditate, ac frigiditate, quòd ſi dixerit mediante quantitate. inſtatur de generatione, & corruptione, ſaltem dicere oportet, quòd ſit immediate in materia, quia in iſtis fit reſolutio uſque ad materiam primam, & licet hoc uerum ſit de aliquibus, ſicut de motu locali in corporalibus, qui mediante quãtitate ineſt; tamen non eſt vniuerſaliter uera. vnde fallacia eſt conſequentis a particularibus, ſiue ab aliquibus differre; ergo in omnibus.

H. Quid ad Simpliciũ, q ait ſuper prędicaměta ĩ cap. de quali, potẽtias naturales eſſe ĩ ſecũda ſpetie qualitatis?

S. Ad Simplicium dico, quòd potentia naturalis abſolute nõ eſt in ſecunda ſpecie qualitatis, ſed facilitas animæ ad utendũ illa potentia, ſicut potentia prædicandi nõ eſt in ſecũda ſpecie qualitatis, ſed facilitas prædicandi. Vnde huiuſmodi agilitas dr̃ hic potentia naturalis.

H. Commentatori in primo de anima ſatisfaciendum remanet dicenti animam diuidi in has potentias, ſicut pomum in colorem, odorem, & ſaporem, quæ cùm accidentia ſint, relinquitur, quòd inter ſe ſint realiter diſtincta, & a pomo, cùm ſubſtantia ſit.

S. Fit ſatis Com. dicendo, quòd ſimilitudo ſua eſt uera pro tanto, pro quanto color non eſt tota perfectio pomi, nec ſimiliter ſapor: ita una potẽtia nõ cõt net totã perfectionẽ aĩæ. relinquitur ergo, potẽtias aĩæ nõ accidẽtia eſſe, ſed ſubſtantiã unã cũ ipſa anima, & inter ſe.

H. Quid ſi quis dixerit, aĩa noſtra, cũ ad imaginẽ dei cõdita ſit, ſicut eſſentia diuina tres habet pſonas realiter

 diſtin

distinctas inter se se, videtur anima una esse cum tribus potentijs eo modo distinctis.

S. Non est necesse in primis actibus aīæ ponere distinctionem, realem, siue essentialem propter imaginē repertā ī eis, licet personæ diuinæ realiter sint distinctæ, cùm non requiratur similitudo oīmoda; nā in diuinis notitia genita, quæ est vna pars imaginis substātia est, in nobis autem accidens: similiter in nobis non potest esse eadem fœcunditas, quæ reperitur in duabus personis diuinis respectu tertiæ personæ productæ. non igitur oportet hanc distinctionem inferre, cùm imago representatiua ad representatum hanc non requirat.

H. Si potentiæ animæ sunt idem essentialiter inter se, & ipsi animæ, tunc possent de se inuicem prædicari in abstracto. Vnde ista uera esset prædicatio, intellectus est voluntas; voluntas est anima, & anima est intellectus, quæ cū falsæ videantur esse cōsequentiæ, licebit inferre, distinctas esse ab anima illas potentias, & inter se.

S. Si non prædicantur aliqua in abstracto, non propter hoc debet inferri realiter illa esse distincta; quoniam risibilitas, & homo in abstracto de se inuicem non dicuntur, cùm ista sit falsa. humanitas est risibilitas, & nihilominus realiter idem sunt. quare ista est uera homo est risibilis, ita si ista uera non erit, intellectus est voluntas, ista nihilominus uera erit, anima est intelligens, & volens.

H. Abunde satis de distinctione intellectus agentis, atq; posibilis, de nominibus horum intellectuum, de proprietatibus, atque conuenientijs, & demum quonam

pacto idem realiter animae sint. De actibus igitur intellectus verbum desidero.

S. Duplex est actus intellectus, rectus, & collatiuus; actus rectus appellatur, quo intellectus fertur super rē aliquam absolute, ut quando intellectus intelligit rosam; actus uero collatiuus appellatur, quo intellectus rem intellectam comparat ad seipsam, uel ad aliam. & dicere possumus, actum intellectus triplicē esse rectum, reflexum, & collatiuum. rectum, quo directe intellectus terminatur ad obiectum ad extra. Reflexum, quo terminatur ad actum praeexistentem in potentia, & habet tendentiam in ipsum: quandoque vero talis actus reflexus habet tendentiam in potentiam cognoscentem inquantum cognoscens est; quandoque habet tendentiam in obiectum inquantum cognitum est. Exemplum primi si intelligo me intelligere, iste actus, quo intelligo me intelligere terminatur ad ipsum intelligere tamquam ad terminum. Exēplum secundi si intelligo me intelligētem, iste actus terminatur ad me sub ea ratione, sub qua ego ītelligo. Exemplum tertij si intelligo, me intelligere lapidem; iste actus terminatur ad lapidem vt intellectum, itaque actus potest esse cōuersiuus, & reflexus super se ipsum intelligentem, super actum intelligendi, & super obiectū intellectum inquantum est intellectum. Collatiuum quo diuersa comparantur adinuicem.

H. Vbi Arist. posuit hunc actum rectum, & collatiuum?

S. In 3. de anima t. com. 21.

H. Non ne alio aliquo modo posset cōsiderari actus in(tellectus?

S. Ita, possemus.n. diuidere actum rectũ in abstractiuũ, & intuitiuum, est autem intuitiuus, quando potentia attingit obiectum ĩ se præsens: abstractiuus autem, quando cognoscit rem non sub ista consideratione, ut præsens est, sed potest per speciem intelligibilem cognoscere, obiecto absente.

H. Cùm intellectus dicatur esse intuitiue intelligens, & pro statu præpeditus esse dicatur a corpore, quo modo intuitiue probabitur esse intelligens?

S. Scias perfectionẽ in inferiori repertam, nobiliori modo in suo reperiri superiori: potentia ergo uisiua intuitiue cùm dicatur obiectum conspicere, dicas pariter intellectum intuitiue intelligere posse.

H. Notitia intuitiua est ne una solùmodo, uel sunt plu (res?

S. Notitia ĩtuitiua duplex est, una perfecta, qua cognoscitur aliquid in ꝑpria existentia, aut in aliquo continente eminenter; alia imperfecta, qualis est opinio de futuro, uel memoria de præterito, ut docui in 14. 3.

H. Ais ergo notitiam intuitiuam esse rei non existentis?

S. Id aio, idque teneo ipse.

H. Dicis actum rectum esse, quo intellectus fertur super aliquam rem absolute, & super. 5. met. q. 2. habes, quòd potest esse relatio per actum rectum intellectus, quo modo ista se habent?

S. Quòd actus rectus relationem habere posśit, est planum; intelligibile enim, & intellectus relatiua sunt, & inter ea relatio est, & per actum rectum, & in utroque extremo realis. intelligas ergo, quòd relatio realis, & metaphisica habet esse per actum intellectus re-

ctum;

ctum; nam intelligens, & obiectum intellectum, siue intelligibile sunt relatiua, & habent esse per actum intellectus. alia autem relatio est, quæ logica dicitur, quæ non per actum rectum habet esse, sed collatiuum quando igitur hic de actu collatiuo loquor, de relatione logica intelligo, & non reali; nam si de relatione reali hic loqui uellem; dicerem, quòd actus rectus est, quid fertur super rem absolutam, & relatiuam realem, & in loco superius dicto dixi relationem intelligibilem, & intellectum esse realem, & quòd relatio particularis, atque uniuersalis est rationis.

H. Veniendum est (cùm de actibus intellectus satis sit dictum) ad rationem explanandam. quid igitur, uel quo modo capitur ratio ipsa?

S. Primo modo pro definitione rei, sicut diximus definitionem æquiuocorum, & vniuocorum esse rationem eandem, uel diuersam. quòd si diceres, quòd ratio ibi pro conceptu accipitur (ut nonnullis est uisum) dicas, quòd quando definibile, siue descriptibile, uniuocum, siue æquiuocum est, tunc accipitur pro conceptu, quando autem habet naturam, aut realitatem, tunc pro definitione accipitur. Vnde Arist. 2. post t. com. 8. dicit, medium demonstratiuum est ratio primi termini, idest definitio. & idem Arist. in 4. met. t. com. 8. Ratio, quam significat nomen est definitio, & 7. met. t. com. 23. dicit, quòd sicut ratio ad rem, sic partes rationis ad partes rei. primo igitur modo ratio accipitur pro definitione, uel etiam pro conceptu cuiuscumque rei obiectiuali.

Secundo modo ratio accipitur pro potentia ratiocinatiua, ut pro intellectu, qui abstrahit, & intelligit, atque comparat; uel pro uoluntate, quæ eligit iam sibi ostensum,& discurrit in ordine diligendi, uel pro collatiuis alijs potentijs,ut est sensus communis, & reliquæ,quæ sequuntur potentiæ.

Tertio,accipitur pro discursu rationis, sicut si diceremus de argumentatione una demonstratiua, rationem esse potissimam,siue efficacem discursum,& fit per collatiuum actum intellectus.

Quarto, pro forma, quæ est ratio cognoscendi compositum,& materiam, & hoc pacto sumitur ab Arist. 5.met.t.co.2.ubi habet. alio uero modo species, & exemplar, hæc autem est ratio ipsius,quòd quid erat esse,ubi de causa formali expresse loquitur. ratio ergo quid secundũ nomen esse dicatur. quæ suæ sint operationes.de animæ,ac potentiarũ suarũ conformitate,& de ratione multiplici quid sentiendum sit, luculenter est uisum. In crastinum te disponere poteris ad totius tituli literam capessendam. Vale igitur.

LECTIO XIX.

S. HIs in præhabita lectione notatis,textum formalitatum repetam,in finem usque articuli iam incepti,& in primis pono duas conclusiones.

Prima illa sunt idem,uel eadem ratione, quæ habent eundem conceptum omnino indistinctum a parte rei, & etiam indistinctum a parte intellectus. ut homo est idem sibi ipsi, & omnia entia tertij modi perseitatis.

Secun-

Secunda conclusio. Illa distinguntur ratione,quæ distinguntur per actum intellectus præcisæ. ex quo sequitur primo,ꝙ in omni propositione mundi, in qua etiam prædicatur idem de seipso,subiectum,& prædicatum distinguntur ratione; quia sicut contradictio fundata in entibus ex natura rei concludit distinctionem ex natura rei, ita contradictio fundata in entibus rationis concludit distinctionem rationis. Secundo sequitur,quòd inter entia realia, & rationis,ut inter animal, & genus, similiter inter entia rationis inter se, ut inter genus,& speciem,est distinctio rationis,quia non fit nisi ex sola collatione intellectus,& accipio distinctionem rationis,quæ est a potentia ratiocinãte, & nõ pro distinctione rationis,quæ est a natura ratiocinabili; ex hoc patet, quòd distinctio rationis est respectus rationis per actum collatiuum a potentia ratiocinante causatus. Similiter,patet,quòd illi, qui respondent ad hoc argumentum. Essentia diuina est communicabilis, paternitas est incommunicabilis. ergo essentia diuina,& paternitas distinguntur aliter,quàm ratione, respondetur,argumentum concludere,quòd distinguntur plusquàm ratione ratiocinante, sed non plusquàm ratione ratiocinabili,patet (inquam) quòd non est disputatio nisi ad uocem. quia nec intelligunt uim uocabuli distinctionis ex natura rei, quia quod illi uocant distinctionem rationis rei ratiocinabilis, formalizantes uocant distinctionem ex natura rei, & sic capio in conclusione mea distinctionem rationis, quæ est præcisæ, & solum a potentia ratiocinante; sed quòd ista

distin-

distinctio rationis sit fictitia, probatur ab aduersarijs nostris duplici modo.

Primo. omnis distinctio non uana sortitur robur, & esse ex aliqua re. ergo ista distinctio rationis, vel sortitur robur a re, & sic est realis, & non rationis tãtum, vel si non sortitur robur a re, ergo est fictitia. Secundo arguitur ad idem sic, & est quasi confirmatio argumenti, quia intellectus intelligens rem aliter, quàm sit, est falsus: quia si intelligat rem distinctam, vel rẽ esse distinctam, & non sit distinctio a parte rei, intellectus falsò intelligit. igitur &c. Respondeo ad ista, quòd distinctio rationis sortitur robur a re, idest a nõ repugnantia rei ad sic, vel sic concipi: ex hoc sequitur, quòd talis distinctio non est pura fictio. Ad secundũ quod est confirmatio primi dico, quòd intelligere rẽ aliter quàm sit, capitur dupliciter uno modo intelligendo ipsam non eo modo, quo est, non tamen, quòd intelligatur sub modo sibi repugnante, ut intelligendo lineam, quæ vnitur materiæ sensibili, non intelligendo huiusmodi materiam, non repugnat lineæ. alio modo intelligendo rem modo repugnanti suæ naturæ, ut intelligendo Deum esse corporeum. dico ergo, quòd ille, qui intelligit rem aliter quam est, hoc modo fallitur, non autem primo modo: sic in proposito, quando intelliguntur distincta secundum rationem absque habitudine ad aliqua secundum rem distincta, non erit talis alietas.

Sed forte dicet aliquis, negando istam distinctionẽ esse aliam a distinctione ex natura rei, quia illa, quæ

distingun-

distinguuntur ratione, distinguntur ex nâtura rei. contra hoc arguîtur sic, quia si hoc esset uerum, sequeretur tunc, quòd illa, quæ essent eadem ex natura rei, essent distincta ex nâtura rei, quia formo istam propositionem. eadem ex natura rei sunt eadem ex natura rei, ibi est distinctio rationis, ut prius dictum est, quia idem positum in subiecto distinguitur a seipso posito in prædicato ratione. sed sequitur per te, quòd ista distinguuntur ex nâtura rei. ergo illa, quæ sunt eadem ex natura rei sunt distincta ex natura rei, quod claudit contradictionem, & hæc de primo partiali articulo huius secundi articuli principalis. Propone ergo siqua ex his tibi exorta est dubitatio.

H. Quid nam uelit conceptus indistinctus ipse ignoro.

S. Scias indistinctum conceptum esse a parte rei, quando res sic se habet, quòd seorsum concipi nequit ab aliquo, & quia Sortes cõcipi nequit seorsum a se ipso. ergo Sortis conceptus erit indistinctus: quia uero albedo concipi potest seorsum a nigredine, a parte rei distinctus erit conceptus; ex parte uero intellectus conceptus indistinctus erit, quando aliqua sic se habent, quòd vni nõ potest attribui secunda intentio, quin alteri attribuatur, & ita Sortes ante copulam positus habet conceptum indistinctum; cùm uero consideratur Sortes a parte subiecti, & a parte prædicati distinctus erit conceptus: cùm secunda intentio detur uni, ut puta esse subiectum, quæ separatur ab alio, ut puta a prædicato.

H. Vbi habes uiam ad probandum contradictionem ab

Arist.

Arist. quam fateris?

S. In primo phys. de materia, & forma; & in 4. phys. de loco, & locato.

H. Quare ad identitatem rationis duplicem causam po nis, ex parte rei uidelicet, & ex parte intellectus, in distinctum conceptum. & in distinctione, alteram tm ut puta distinctum habere conceptum ex parte intellectus, unitate rei manente?

S. In 1. di. 2. q. 2. docui quamcumq; differentiam suf ficere ad distinctionem, non autem ad perfectam aliquorum identitatem; ad hoc enim, quòd sortes coue niat cum platone; oportet ipsum couenire secum, ab ente incipiendo vsque ad hominem: sed ad distinctionem eorum sat est diuersitatem habere echeitatum, fa cilius enim est destruere, quàm construere, ad amicitiam pariter plurimi requiruntur actus, inimicitia vero sæpe generatur ex unico.

S. Videtur secunda conclusio asignata, primæ obuiare conclusioni: in secunda enim dicit quòd illa distin guntur per actum collatiuum intellectus præcise, & in prima, quòd illa sunt eadē ratione, quæ habent eundē cōceptum indistinctum a parte rei, & intellectus, cùm idētitas rationis sit relatio; & relatio inter extrema sit quæ sunt fundamentū, & terminus. Identitas rationis est eiusdē ad se; Sed nulla relatio est in eiusdem ad se; nisi per actum intellectus collatiuū: relinquitur ergo ꝙ cū ꝑ actum collatiuum fiat distinctio, per eundēq; actum collatiuum identitas sit, qđ ex eadem causa idē titas, & distinctio fiat, quod rationi dissonum est, cùm

illa,

illa, quæ diuersa esse dicuntur, siue opposita; siue diuersitatis, siue oppositionis diuersa debeāt habere principia, & sic secunda quæ est distinctio destruit primā quæ est identitas. ergo debet aliud, & aliud principium assignari.

S. Scias duplicem esse rationis identitatem, alteram actualem, quæ est semper per actum collatiuum intellectus; alteram vero fundamentalem, siue potentialem, & ista non est per actum collatiuum intellectus sed bene esse potest, & ista ponitur in prima mea conclusione; in secunda uero ponitur actualis, & prima. Modo fundamentalem, siue potentialem, & actualem assignare causam; eandem non est causam assignare. quare nulla repugnantia esse relinquitur.

H. Identitas ponitur in diuinis, & quoddam cōmune est (si positiuum dicat) & sic plurificabile in infinitum usque, sicut homo in indiuiduis suis multiplicabilis est. quare infinita entia positiua essent in diuinis: dixit enim T.R. in 2.quolib. quòd multiplicabile eiusdem rationis est plurificabile in infinitum; identitas autem quoddam commune est; pater enim est idem filio, & filius idem patri, ita de spiritu sancto, & de omnibus attributis, & sic identitas in communi de omnibus identitatibus illis prædicatur, & multiplicabilis in infinitum dicitur esse. Item si identitas positiuum supponat in diuinis, ibi considerabitur potentiale, patet, quia illud, quòd non est ex se hoc, est in potentia ad illud, quod est ex se hoc; ergo identitas in cōi est in potentia ad hanc, & illam identitatem, & sic in diuinis poni-

ponitur potentiale, quo nil absurdius.

S. Ad ista dicere potes, quòd identitas, non positiuum aliquid dicat; sed non alietatem precise, & cùm negatio multiplicabile non ponat, instãtiç non sequuntur.

H. T.R. in 31. dist. primi tenet quòd i Deo sit ex natura rei identitas; quo modo me nunc aliud doces?

S. Alia responsio esse potest, quòd tunc identitas esset multiplicabilis in infinitum, nec non potentiale aliquid ibi esset, quando identitas non esset idem realiter infinito formaliter; infinitum enim formaliter non est multiplicabile in infinitum, nec est potentiale ad aliquid, sed cùm ita sit de identitate ista, potentialis nec multiplicabilis est in infinitum.

H. Ratio illa quam T.R. habet in textu, contra negantes distinctionem illam, non uidetur ualere, sed potius retorquenda esset, dicit enim T. R. forte dicet aliquis negando istam distinctionem esse aliam a distinctione ex natura rei; Contra hoc sic arguitur, si hoc esset uerum sequeretur, quòd illa, quæ essent idem ex natura rei, essent distincta ex natura rei, & formo istam propositionem, Eadem ex natura rei sunt eadem ex natura rei, ibi est distinctio rationis, ut prius dictum est, quia idé positum in subiecto distinguitur a se ipso posito in prædicato; sed sequitur per te, quòd ista distinguuntur ex natura rei ergo illa, quæ sunt eadem ex natura rei, distinguuntur ex natura rei, quod claudit contradictioné. Rationem hoc pacto ipse retorqueo, eadem ratione sunt eadem ratione; ista uera est cùm prædicatio sit eiusdem de se ipso, & ista pariter est uera eadem ex natu-

natura rei sunt eadem ex natura rei : & tamen T. R. dixit quòd ĩ ista est distinctio rationis ergo. Similiter in ista scilicet eadẽ ratione sunt eadem ratione, erit distinctio rationis, quia subiectum positũ ante copulam distinguitur ratione a prædicato posito post copulã.

S. Non eodem modo prædicatio fit in primis, sicut in secundis intentionibus.

Primæ eñ de primis sibi oppositis aliquo modo nequeunt prædicari, ideo ista falsa est, albedo est nigredo, caliditas est frigiditas, uel homo est asinus, secundæ uero intentiones modum prædicandi recipiunt a secundis intentionibus, etiam sibi oppositis; Ideo ista est uera genus est species, differentia est species, & uniuersale est singulare: .i. modum talẽ prædicandi suscipiunt, ut quid enim talia sunt, & ut modus dicuntur de oppositis suis. Ad propositum dico quòd ista propositio potest esse uera eadem ratione sunt eadem ratione, & quòd hic similiter est distinctio; quia illa, quæ sunt eadẽ ratione, sunt ratione distincta, oppositum enim bene potest prædicari, idest denominari de suo opposito in secundis istis intentionibus; Vnde in ista eadem ratione sunt eadem ratione est distinctio, & identitas, & illa, quę sunt eadem ratione possunt bene denominari & esse distincta ratione. In his autem, quæ sunt ex natura rei, si est identitas ex natura rei non potest esse distinctio ex natura rei; neque denominari possunt esse distincta ex natura rei, & hinc est quòd in ista propositione. Eadem ex natura rei, sunt eadem ex natura rei est identitas

ex natura rei, & quatenus eadem ex parte prædicati, & ſubiecti cõſiderantur, bene etiam eſtdiſtinctio non ex natura rei ſed,rationis cũm per intellectum tantũmodo fiat, in iſta verò eadem ratione ſunt eadem ratione eſt diſtinctio rationis, & cumhoc etiam eadem ratione dicuntur.

H. Habet T. R. identitatem, & diſtinctionem hanc ab Ariſtotele?

S. Identitas rationis ponitur ab eo in primo poſt. aſsignans tertium modum perſeitatis, in quo ponuntur entia ſolitarie ſumpta ſine propoſitione, & relatione reali,vel rationis. Diſtrictio vero rationis ponitur 5. Metap. tex. non habente cõmentum. identitas eſt vno modo quando intellectus vtitur uno, ut duobus; ut ponendo unum in ſubiecto, & idem in prædicato. ſed hactenus de articulo primo.

LECTIO XX.

S. QVantum ad ſecundum articulum, qui eſt de idẽtitate ex natura rei eſt eius diſtinctione, ſunt aliqua notanda.

Primo eſt notandum quòd res,& ens quantũ ad pręſens ſpectat cõſideratur dupliciter, primo modo, pro omni poſitiuo, quod ex natura rei eſt extra nihil.Iſto modo;modi intrinſeci, & differentiæ vltime dicuntur ens, uel res, alio modo magis ſtricte pro illo, quod eſt preciſe ens, uel res quidditatiue,& ſic ens, uel res, dicitur præciſe de Deo, & creatura, de abſoluto, & reſpe-

respectiuo, & de his, quæ sunt in recta linea prædicamentali, & de materia, & forma, ut dictum est superius; & isto modo nec passiones entis, nec modi intrinseci, nec differentiæ ultimæ dicuntur res, uel ens sed solum dicuntur aliquid rei, & nõ res capiendo secundo modo rem. Pro istis assignatur una regula generalis, idest quandocumque aliqua ita se habẽt, quòd unum est ens, uel res, (proprie accipiendo rem) & aliud est aliquid rei eius, præcise illa non sunt omnibus modis idem; ista regula patet per istud principiũ commune; quando aliqua ita sẽ habent, quòd aliquid competit vni ex natura rei, quod non competit alteri talia distinguntur, & si non realiter aliqua alia distinctione, & sic non sunt omnibus modis idem.

Secundo notandum, quod in diuinis quadruplex est differentia non identitatis.

Prima est inter quidditatem, seu essentiam, & modũ intrinsecum, & etiam inter ipsos modos intrinsecos.

Secunda est inter attributa, scilicet inter scientiam, & sapientiam; similiter inter intellectum, & uoluntatẽ, si fas est attributa nominari, quia 26. di. p. sent. dixi, quòd intellectus, & uoluntas non sunt proprie attributa, sicut bonitas, & iustitia; similiter inter uolitionem, & intellectionem.

Tertia est inter notiones, idest inter spirare, & dicere, quia dicere est respectus patris ad filium, & spirare, patris, & filij ad spiritum sanctum.

Quarta est inter essentiam, & relationem, & etiam inter essentiam, & attributa, & posset addi.

Quinta, quæ est inter constituta, & constituentia.

Tertio notandum est, quòd accipiendo ista proprie, scilicet substantiam, naturam, essentiam, quidditatem seu formalitatem, habent ordinem inter se; nã omnis essentia est quidditas, seu formalitas; sed nõ e contra, ut patet in diuinis. Et omnis natura est essentia, & nõ e conuerso; quia multæ sunt species, quæ sunt essentiæ cùm definiantur, & tamen non sunt naturæ, cùm non sint principium productiuum alicuius formæ absolutæ, ut sunt respectus. Et omnis substantia est natura, sed non e conuerso; quia qualitas est natura, & tamen non est substantia (proprie accipiendo substantiam) circa quod est notãdum, quòd quidditas sumpta cum modo dicitur proprie essentia, & denudata a modo dicenda est quidditas.

Quarto est notandum, quòd formalitas accipitur tribus modis. Primo modo large, & tunc sic definitur; formalitas est aliquid repertum in re ex natura rei, quod nõ oportet semper intellectum mouere, dummodo posit intellectum terminare; dicitur repertum in re, propter figmenta, dicitur ex natura rei propter relationes rationis, dicitur quòd non oportet semper intellectum mouere, dummodo posit terminare, propter relationes reales; quæ dicuntur formalitates, tamen intellectum mouere non possunt; cùm idem sit mouere intellectum, & causare partialiter intellectionem, per speciẽ huiusmodi dictũ est quòd relationes nõ sunt productiue alicuius formæ absolutæ: quare &c, & isto modo capiẽdo formalitatẽ: omne illud, quod

est extra nihil dicitur formalitas; cuiusmodi sũt modi intrinseci, differẽtiæ vltimæ, & sic de alijs, & sic forma litas est cõis ad relationẽ, & quidditatẽ. secundo modo capitur formalitas ꝓprie; & sic formalitas dr̃ de oĩ eo, quod est ens quidditatiue, & de oĩ eo, ꝙ est aliquid en tis præterquã de modis ĩtrinsecis; & isto modo forma litas cõuertitur cũ realitate obiectiua, nec cõmunior est ea, sed realitas obiectiua, & formalitas isto modo sunt communiores quidditate, & sic accipiemus formalitatem, cùm loquemur de distinctione formali.

Tertio modo capitur formalitas strictissime ꝓ illo, quod prædicatur quidditatiue de aliquo, vel de quo aliquid quidditatiue prædicatur; & isto modo formali tas est minus cõis, quam realitas; sed conuertitur cum quidditate, & licet differẽtiæ indiuiduales dicãtur for malitates (capiẽdo formalitatem duobus primis modis) non tamẽ sunt formalitates (capiendo tertio mo do) & ista diuisio est necessaria cuilibet formalitati.

H. Ens ponit T.R. in secundo membro distinctionis includi quidditatiue in absoluto, & respectiuo, in decem generibus, in materia, & forma; in Deo, & creatura; & in illis, quæ sunt in recta linea prædicamentali; Vnde nec passiones entis, nec modi intrinseci, nec differentiæ ultimæ ens, sed aliquid entis dicuntur. Quæ sententia uidetur aduersari dictis tuæ doctrinæ 1. Sent. dist. 3 q. 3. habet enim; quòd ens sufficienter diuiditur tamquam in illa, quæ includunt ipsum quiditatiue in ens increatum, & in decem prædicamenta & in partes essentiales prædicamentorum, saltem non uidetur

habere plura diuidentia quidditatiue, quin sint in illis; nec meminit, T.R. in sufficiēti illa diuisione entis quidditatiua, de absoluto, & respectiuo.

S. Vera sunt, quæ hinc inde dicuntur, quòd ens quidditatiue descendit in absolutum, & respectiuum, quòd si non, memini in primo sent. mearum, id non fuisse opus censebis, sufficienter enim assignaui diuisionem entis in Deum, & illa, quæ sunt limitata, quæ est diuisio quiditatiua per Deum precise, & per ea, quæ sunt limitata præcise, hic autem considero ego ens latius diuidens in suas quiditates, in Deum, & decem genera, & illa, quæ sunt illimitata; sicut est absolutū, quod conuenit Deo, & tribus prædicamentis, & in respectiuum, quod conuenit creaturæ, & Deo.

H. Prima diuisio entis finiti uidetur esse assignanda per decem genera.

S. Verum est, quando descendit ad limitata sua, quando uero descendit ad illimitata, & limitata, per absolutum est, & respectiuum, & in decem genera.

H. In prima quæstione 7. Metaph. habet T.R. quòd nō est conceptus inferior in quid conceptu entis dicto de ipsis generalissimis.

S. Non datur inter ens, & decem prædicamenta conceptus in quid, qui .s. sit limitatus, sed bene potest dari cōmunis, atque transendens ad limitatum, & illimitatum; sicut absolutum, & respectiuum.

H. Si ens prædicatur in quid de absoluto, & respectiuo, quæ mediant inter ens, & decē prædicamenta igitur prædicamēta nō erūt genera generalissima, quia abso-

lutum, & respectiuũ prædicantur in quid de differenti bus specie, sicut illa. Vnde inferre licebit, quòd quod libet prædicamentum habeat genus superueniens.

S. Quodlibet istorum absolutum, uidelicet, & respecti uum est trãscendens quia nullum istorum contrahitur ad prædicamenta per differentias essentiales; sed tantum per modos intrinsecos sequeretur autem, quòd infers si per differentias essentiales contraheretur.

H. In 7. Metaph. T. R. habet, quòd si inherentia accidentis esset de essentia accidentis, quòd quantitas, qualitas, & relatio non essent generalissima, & consequẽtiam probat, quia inherentia uidetur esse eiusdem rationis in omnibus accidentibus; igitur si est de essentia ipsorum, ab ipsis poterit abstrahi unus conceptus communis, dictus in quid de ipsis, qui esset inferior conceptu entis, & superior eis.

S. Absolutum, quod est commune substantiæ, quantitati, & qualitati non potest esse genus, quia est indifferens ad finitum, & infinitum nec obstat, quòd ens finitum contrahitur ad decem genera, quæ licet quodlibet, quod est in genere sit finitum non tamen quodlibet dictum de generibus est finitum, Absolutum ergo, quod dicitur de substantia, quantitate, & qualitate, transscendens est.

H. De respectiuo nihil dubiũ est an saluari posit, quòd non sit genus?

S. Respectus communis, quia dicitur de respectu creato, & increato est transcendens, sicut enim quod est indifferens ad finitum, & infinitum formaliter nõ po-

test esse genus, ita quòd est indifferens ad finitum, & infinitum identice, non uidetur posse esse genus; quia de necessitate, si est genus est actualiter finitum, cùm sit contrahibile per differentias essentiales; & quodlibet tale est finitũ, & quod est huiusmodi non potest identificari realiter infinito; & ex hipotesi mea; ideo intuli quòd si inherentia esset de essentia accidentis siue absoluti, siue respectiui, tunc hoc, quod dico inherens esset genus ad accidentia, & diceretur in quid de omnibus illis, ut quoddam commune ad omnia ista, & necessario importaret naturam limitatam, & finitam; quia inherens necessario est dependens. & per consequens finitum igitur esset genus.

H. Idem sequi uidetur e positione ista, quia inherentia aptitudinalis est passio accidentis denominatiue sumpti, ut in 4. docet T.R. dis. 12. quia omnis passio in sequitur subiectum aliquod, cui cõpetit per se prius, quando talis passio est eiusdem rationis in multis; sicut est in proposito, ut patet tale subiectum non est, nisi aliqua natura communis omnibus accidentibus.

S. Inherentia est in aliquo determinato genere tamquã species, cùm sit respectus, extrinsecus adueniens, tunc dico; quòd si inherens est cõmune ad nouẽ genera, est tantum commune per denominationem, & non est inconueniens, quòd aliquod unius generis denominet aliquid alterius generis; quare non ponitur genus ad nouem genera.

H. Inherẽtia est passio accidẽtis, & passio nõ potest esse species; q̃a talis passio nõ est per se, & directe ĩ genere.

S. Non

S. Non probas, quòd pasſio, ut formaliter diſtinguitur a ſubiecto non poſsit eſſe ſpecies alicuius generis, licet paſsio, ut identice eadem non poſsit eſſe directe ſpecies in genere; & breuiter dico, quod inherentia, ſiue ponatur pertinere ad genus actionis, ſiue paſsionis eſt paſsio,& cùm infers,quòd conſequitur aliquã naturam cõmunem; fateor & dico illam eſſe naturam communem actionis, uel paſsionis: & cùm infers ergo iſta natura erit communis decem generibus, concedo denominatiue, non autem quidditatiue, & tale commune eſt actio, ſiue paſsio.

H. Scire peropto de attributis:quare magis potentia attribuitur Patri; ſapientia filio,& bonitas ſpiritui ſancto; cùm communia tribus perſonis iſta dicatur.

S. Ratio duplex eſt. Potentia Patri attribuenda dicitur, quia principium eſt totius generationis, & ipſe a nemine generatur: ſapientia filio, quia filius ex natura ſuæ productionis eſt notitia declaratiua, quia per intellectum cum eſſentia generatur, ſiue producitur ipſe filius, Quia uero ſpiritus ſanctus per modum uoluntatis emanat, ſiue ſpiratur, cui uoluntati ineſt,ſiue reſidet amor,& cuius obiectum ſummum bonum dicitur eſſe, ideo bonitas attribuitur ſpiritui ſancto. Eſt & alia ratio, quare potentem dicimus eſſe Patrem, ne uidelicet cenſeatur a uulgaribus debilis tamquam ſenex, filius dicitur ſapiens ne cenſeatur, ut iuuenes alij inſipiens, bonus ſpiritus ne in malum ſonare uideatur, ut communis opinio eſt in uocabulo iſto ſpiritus.

H. Vnicum a T. R. uerbum excepto, quo ipse intelligere ualeam, quo modo ista differant inter se; subsistentia, substantia, natura, essentia, quidditas; & formalitas.

S. Subsistentia est incommunicabilis existentia, incommunicabilitate opposita duplici communicabilitati, quarum una est, qua uniuersale communicatur suis inferioribus, alia uero est, qua forma communicatur materiæ, & breuiter subsistentia est incommunicabilis existentia in natura substantiali, & est suppositum in genere substantiæ; & transumpsiue in natura diuina; ex quo sequitur, quòd omnis subsistentia est substantia & non e contra, quia substantialis forma substantia est, & non est subsistentia, aut subsistens: quia non est incommunicabiliter existens, materiæ enim communicabilis est. omnis substantia est natura, quia natura, 2. phis. dicta est, tam de forma, quam de materia, non autem omnis natura est substantia; quia qualitas aliqua est natura; est enim natura secundum Theologos uis insita rebus ex similibus similia procreans; unde omnis forma actiua isto modo natura dicitur. similiter omnis natura est essentia, & non e contra, patet, quia, quod est principium, & causa alicuius entis est ens, & habet essentiam; tum etiam, quia omne, quod definitur importat aliquam essentiam, & quelibet species existens in prædicamento; Relatio est species per se in prædicamento, igitur est aliqua essentia, non autem omnis essentia est natura; relatio enim, quæ est essentia non est natura; quia non est forma actiua, non

enim

enim poteſt per ſe terminare actionem realem propter minimam entitatem illius; quare minus poterit per ſe principiare illam. Similiter omnis eſſentia eſt quidditas, & non e contra, tum quia quidditas eſt magis abſtracta, quàm eſſentia, tum etiam, quia ſi eſſent idem conuertibiliter multiplicato uno multiplicaretur, & reliquum; & nõ poſſent multiplicari quidditates in aliquo, niſi multiplicaretur eſſentia; cuius oppoſitum patet in diuinis; quia in Deo ſunt multæ quidditates, ut entis, ſubſtantiæ, ſpiritus, & omnium attributorum, & tamen eſt ibi tantum una eſſentia; ſimiliter omnis quidditas eſt formalitas, & non e contra (& hoc capiendo iſta proprie non large, ſiue extenſiue,) patet quia omne illud eſt formalitas, quod eſt diſtinctum & ſeorſum conceptibile ab alio, omnis quidditas eſt huiuſmodi, cùm ſit obiectum intellectus per ſe 3. de anima t. com. 9. ergo &c. patet etiam ſecunda pars, quia differentia eſſentialis eſt quædam formalitas & tamen non eſt quidditas, quantum ad modum prædicandi; quia non prædicatur in quid ſed in quale, non prædicatur per modum potentiæ, ſed per modum actus, quod eſt prædicari in quale.

H. Ponit T. R. quòd formalitas triplici modo dicatur, & in tertio modo ſtrictiſsime formalitatẽ accipit, pro omni illo, quod prædicatur de aliquo quidditatiue, uel de quo aliquid quidditatiue prædicatur, & iſto modo formalitas conuertitur cum quidditate, Id non arridet undique; ens enim prædicatur quidditatiue de aliquo; quia de Deo, & de creatura; & tamen non eſt

non est quidditas nec conuertitur cùm quidditate.

S. Propositio mea disiunctiua est: dixi enim, quòd prædicatur quidditatiue de aliquo, uel de quo aliquid quidditatiue prædicatur, modo ens sic se habet, quòd licet non prædicetur aliquid quidditatiue de eo, ipsum tñ bene potest prædicari quidditatiue de aliquo.

H. An ab Arist. trahatur tripartita illa formalitas?

S. Formalitas primo modo dicta, quæ se extendet usq; ad modum intrinsecum habetur ab Arist. 2. phis. t.c. 32. dicente. Modi autem causarum numero quidem sunt multi, ut prius, & posterius, sed isti sunt modi intrinseci, ergo modus intrinsecus est in re cum alio; saltem est extra nihil, ergo est formalitas isto primo modo, cum formalitas sit quando aliquid est extra nihil, formalitas autem secundo modo, quæ se extendit usque ad differentias ultimas trahitur ex 3. phys. vbi habet, quòd omne, quod intelligitur, intelligitur ut actus, qui idem est, quod forma, & quia omnia ista posita in isto membro secundo, possunt intelligi, ergo omnia actus, & formæ sunt, & sic sunt formalitates, quæ sunt dictæ formæ. Formalitas autem tertio modo, quæ se extendit ad quidditates, & realitates habetur ab Arist. 9. metha. cùm ait omne agens agit in quantum forma, & ratio sub qua aliquid concipitur quo quo modo agit in intellectum ergo quidditas, quæ forma est bene potest dici formalitas, quæ in intellectum agit, & ab intellectu concipitur. Quiavero in textu de quidditate uerbum solùmodo factum est, in lectione sequenti uidebimus, quo modo quid-

quidditatiuum diuersimode capitur.

LECTIO XXI.

S. Quidditatiuum accipitur sex modis, ut textum prosequar inceptum.

Primo modo essentiatiue, & sic illud dicitur quidditatiuum, quod dicit totam essentiam alicuius; & sic species specialissima dicitur esse quidditatiuum, cùm secundum Porphirium dicat totam essentiam indiuiduorum, nolo tamen dicere, quòd indiuiduum non includat intrinsece differentiam indiuidualem, vltra naturam specificam; sed uolo sic intelligere, quòd species dicit totam essentiam indiuiduorũ; ita quòd indiuidua nullum prædicatum quidditatiuum addunt ultra prædicata conuenientia naturæ specificæ, quidditatiue essentialiter in ea inclusa.

Secundo modo aliquid dicitur quidditatiuum constitutiue, & sic illud dicitur quidditatiuum, quod intrinsece constituit aliqua rem, ut materia, & forma phisicaliter, genus, et differentia metaphysicaliter loquendo.

Tertio modo. dicitur aliquid quidditatiuũ specificatiue; & sic illud dicitur quidditatiuum, quod ultimo ponit rẽ in esse specifico, sicut est differentia specifica.

Quarto modo dicitur quidditatiuum representatiue, & sic illud quod est representatiuũ alicuius essentiæ, siue sit actus intelligendi, siue species intelligibilis dicitur quidditatiuum isto modo.

Quinto

Quinto modo dicitur quidditatiuum indicatiue, & sic illud dicitur quidditatiuum, quod essentiam indicat, ut definitio;

Sexto modo dicitur quidditatiuum prædicatiue, & appropriate, & sic illud precise, quod prædicatur in quid dicitur quidditatiuum.

Septimus modus, licet improprius, est quo aliquid dicitur quidditatiuũ consecutiue, & isto modo propriæ passiones cõsequẽtes essentiã possẽt dici quidditatiuæ.

His notatis pono duas conclusiones.

Prima est ista. Illa sunt idem ex natura rei, de quibus duo prædicata opposita secluso opere intellectus collatiuo uerificari non possunt, ut homo est homo; sortes est sortes.

Secunda conclusio. Illa distinguntur ex natura rei, siue modaliter de quibus, siue inter quorum extrema, duo contradictoria secluso opere intellectus uerificari possunt, sicut se habent definitio, & definitũ, quia secluso opere intellectus definitio est saltem constitutiua: definitum uero non. Totum etiam & partes, loquendo de toto metaphisico, &non de toto phisico; quia secundam uiam Doctoris totum phisicum, & suæ partes distinguntur realiter, & plusquã ex natura rei, totum autem metaphisicum, quod non componitur ex re & re, sed ex realitate & realitate distinguitur ex natura rei precise a suis partibus, sic, quod non realiter; Totum enim secluso opere intellectus dicitur cõstitutum, partes non. Constitutum autem, & non constitutum contradicunt. Similiter superius preter o-

pus

pus intellectus est multiplicabile in plura, inferius vero non; multiplicabile, & non multiplicabile contra dicunt. Sic etiã in diuinis, distingũtur essentia diuina, & relatio, puta paternitas; quod ego probo in 2. dist. 1. sent. quia esssentia diuina est cõicabilis tribus personis, paternitas non, Pater cõmuuicat essentiã filio per generationem, & tamen non communicat sibi paternitatem; ergo patet, quòd sit aliqua distinctio ante omnem actum intellectus collatiuum, inter essentiam diuinam, & paternitatem. Similiter arguitur pater, & filius communicant essentiam spiritui sancto, & tamen non communicant sibi suas notiones, scilicet paternitatem, & filiationem, Nolo tamen dicere, quòd essentia diuina non distinguatur plusquam ex natura rei a relationibus in diuinis, quia etiam distinguitur formaliter, ut dicetur infra. Hac etiam distinctione distinguitur modus intrinsecus ab eo, cuius est modus, sicut finitas ab humanitate, infinitas a diuinitate.

H. Sex modos accipiendi quidditatiuum deposuit T.R. in quarto autem modo oritur mihi difficultas, & fuit assignatus quartus modus, talis, uidelicet repraesentatiue quando repraesentat aliquam essentiam, sicut actus intelligendi, & species intelligibilis, an idem dicatur actus. atque species?

S. Idem prorsus obiectum, siue rem eandem fateor ista dicere, sed sub modo diuerso, Actus enim intelligendi repraesentat obiectũ, ut cognitum est; species auté intelligibilis, quatenus ĩtelligibilis, uel cognoscibilis est.

H. An ista membra sic diuisa de esse quidditatiuo extra-

xerit

ex natura rei, & quatenus eadem ex parte prædicati, & subiecti considerantur, bene etiam estdistinctio non ex natura rei sed, rationis cùm per intellectum tantũmodo fiat, in ista verò eadem ratione sunt eadem ratione est distinctio rationis, & cumhoc etiam eadem ratione dicuntur.

H. Habet T. R. identitatem, & distinctionem hanc ab Aristotele?

S. Identitas rationis ponitur ab eo in primo post. assignans tertium modum perseitatis, in quo ponuntur entia solitarie sumpta sine propositione, & relatione reali, vel rationis. Districtio vero rationis ponitur 5. Metap. tex. non habente cõmentum. identitas est vno modo quando intellectus vtitur uno, ut duobus; ut ponendo unum in subiecto, & idem in prædicato. sed hactenus de articulo primo.

LECTIO XX.

S. QVantum ad secundum articulum, qui est de idẽtitate ex natura rei est eius distinctione, sunt aliqua notanda.

Primo est notandum quòd res, & ens quantũ ad præsens spectat cõsideratur dupliciter, primo modo, pro omni positiuo, quod ex natura rei est extra nihil. Isto modo; modi intrinseci, & differentiæ vltime dicuntur ens, uel res, alio modo magis stricte pro illo, quod est precise ens, uel res quidditatiue, & sic ens, uel res, dicitur præcise de Deo, & creatura, de absoluto, &

respe-

respectiuo, & de his, quæ sunt in recta linea prædicamentali, & de materia, & forma, ut dictum est superius; & isto modo nec paßiones entis, nec modi intrinseci, nec differentiæ ultimæ dicuntur res, uel ens sed solum dicuntur aliquid rei, & nõ res capiendo secundo modo rem. Pro istis aßignatur una regula generalis, idest quandocumque aliqua ita se habẽt, quòd unum est ens, uel res, (proprie accipiendo rem) & aliud est aliquid rei eius, præcise illa non sunt omnibus modis idem; ista regula patet per istud principiũ commune; quando aliqua ita sẽ habent, quòd aliquid competit vni ex natura rei, quod non competit alteri talia distinguntur, & si non realiter aliqua alia distinctione, & sic non sunt omnibus modis idem.

Secundo notandum, quod in diuinis quadruplex est differentia non identitatis.

Prima est inter quidditatem, seu essentiam, & modũ intrinsecum, & etiam inter ipsos modos intrinsecos.

Secunda est inter attributa, scilicet inter scientiam, & sapientiam; similiter inter intellectum, & voluntatẽ, si fas est attributa nominari, quia 26. di. p. sent. dixi, quòd intellectus, & voluntas non sunt proprie attributa, sicut bonitas, & iustitia; similiter inter uolitionem, & intellectionem.

Tertia est inter notiones, idest inter spirare, & dicere, quia dicere est respectus patris ad filium, & spirare, patris, & filij ad spiritum sanctum.

Quarta est inter essentiam, & relationem, & etiam inter essentiam, & attributa, & poßet addi.

Quinta, quæ est inter constituta, & constituentia. Tertio notandum est, quòd accipiendo ista proprie, scilicet substantiam, naturam, essentiam, quidditatem seu formalitatem, habent ordinem inter se; nã omnis essentia est quidditas, seu formalitas; sed nõ e contra, ut patet in diuinis. Et omnis natura est essentia, & nõ e conuerso; quia multæ sunt species, quæ sunt essentiæ cùm definiantur, & tamen non sunt naturæ, cùm non sint principium productiuum alicuius formæ absolutæ, ut sunt respectus. Et omnis substantia est natura, sed non e conuerso; quia qualitas est natura, & tamen non est substantia (proprie accipiendo substantiam) circa quod est notãdum, quòd quidditas sumpta cum modo dicitur proprie essentia, & denudata a modo dicenda est quidditas.

Quarto est notandum, quòd formalitas accipitur tribus modis. Primo modo large, & tunc sic definitur; formalitas est aliquid repertum in re ex natura rei, quod nõ oportet semper intellectum mouere, dummodo posit intellectum terminare; dicitur repertum in re, propter figmenta, dicitur ex natura rei propter relationes rationis, dicitur quòd non oportet semper intellectum mouere, dummodo posit terminare, propter relationes reales; quæ dicuntur formalitates, tamen intellectum mouere non possunt; cùm idem sit mouere intellectum, & causare partialiter intellectionem, per speciẽ suimodo dictũ est quòd relationes nõ sunt productiue alicuius formæ absolutæ: quare &c, & isto modo capiẽdo formalitatẽ: omne illud, quod

est

est extra nihil dicitur formalitas; cuiusmodi sũt modi intrinseci,differẽtiæ vltimæ,& sic de alijs,& sic forma litas est cõis ad relationẽ,& quidditatẽ.secundo modo capitur formalitas,ꝑprie;& sic formalitas dr̃ de oĩ eo, quod est ens quidditatiue, & de oĩ eo,ꝙ est aliquid en tis præterquã de modis ĩtrinsecis; & isto modo forma litas cõuertitur cũ realitate obiectiua, nec cõmunior est ea,sed realitas obiectiua, & formalitas isto modo sunt communiores quidditate, & sic accipiemus formalitatem, cùm loquemur de distinctione formali.

Tertio modo capitur formalitas strictissime ꝑ illo, quod prædicatur quidditatiue de aliquo, vel de quo aliquid quidditatiue prædicatur;& isto modo formali tas est minus cõis,quam realitas; sed conuertitur cum quidditate,& licet differẽtiæ indiuiduales dicãtur for malitates (capiẽdo formalitatem duobus primis modis) non tamẽ sunt formalitates (capiendo tertio mo do) & ista diuisio est necessaria cuilibet formalitati.

H. Ens ponit T.R. in secundo membro distinctionis includi quidditatiue in absoluto,& respectiuo,in decem generibus,in materia,& forma;in Deo,& creatura, & in illis,quæ sunt in recta linea prædicamentali; Vnde nec passiones entis,nec modi intrinseci,nec differentiæ ultimæ ens, sed aliquid entis dicuntur. Quæ sententia uidetur aduersari dictis tuæ doctrinæ 1. Sent.dist.3 q.3. habet enim; quòd ens sufficienter diuiditur tamquam in illa, quæ includunt ipsum quiditatiue in ens increatum, & in decem prædicamenta & in partes essentiales prædicamentorum, saltem non uidetur

habere plura diuidentia quidditatiue, quin sint in illis; nec meminit, T.R. in sufficiēti illa diuisione entis quidditatiua, de absoluto, & respectiuo.

S. Vera sunt, quæ hinc inde dicuntur, quòd ens quidditatiue descendit in absolutum, & respectiuum, quòd si non, memini in primo sent. mearum, id non fuisse opus censebis, sufficienter enim assignaui diuisionem entis in Deum, & illa, quæ sunt limitata, quæ est diuisio quiditatiua per Deum precise, & per ea, quæ sunt limitata præcise, hic autem considero ego ens latius diuidens in suas quiditates, in Deum, & decem genera, & illa, quæ sunt illimitata; sicut est absolutū, quod conuenit Deo, & tribus prædicamentis, & in respectiuum, quod conuenit creaturæ, & Deo.

H. Prima diuisio entis finiti uidetur esse assignanda per decem genera.

S. Verum est, quando descendit ad limitata sua, quando uero descendit ad illimitata, & limitata, per absolutum est, & respectiuum, & in decem genera.

H. In prima quæstione 7. Metaph. habet T.R. quòd nō est conceptus inferior in quid conceptu entis dicto de ipsis generalissimis.

S. Non datur inter ens, & decem prædicamenta conceptus in quid, qui .s. sit limitatus, sed bene potest dari cōmunis, atque transendens ad limitatum, & illimitatum; sicut absolutum, & respectiuum.

H. Si ens prædicatur in quid de absoluto, & respectiuo, quæ mediant inter ens, & decē prædicamenta igitur prædicamēta nō erūt genera generalissima, quia absolutum

lutum, & respectiuũ prædicantur in quid de differenti bus specie, sicut illa. Vnde inferre licebit, quòd quod libet prædicamentum habeat genus superueniens.

S. Quodlibet istorum absolutum, uidelicet, & respecti uum est trãscendens quia nullum istorum contrahitur ad prædicamenta per differentias essentiales; sed tantum per modos intrinsecos sequeretur autem, quòd in fers si per differentias essentiales contraheretur.

H. In 7. Metaph. T. R. habet, quòd si inherentia accidentis esset de essentia accidentis, quòd quantitas, qualitas, & relatio non essent generalissima, & consequẽtiam probat, quia inherentia uidetur esse eiusdem rationis in omnibus accidentibus; igitur si est de essentia ipsorum, ab ipsis poterit abstrahi unus conceptus communis, dictus in quid de ipsis, qui esset inferior conceptu entis, & superior eis.

S. Absolutum, quod est commune substantiæ, quantitati, & qualitati non potest esse genus, quia est indifferens ad finitum, & infinitum nec obstat, quòd ens finitum contrahitur ad decem genera, quæ licet quodlibet, quod est in genere sit finitum non tamen quodlibet dictum de generibus est finitum, Absolutum ergo, quod dicitur de substantia, quantitate, & qualitate, transscendens est.

H. De respectiuo nihil dubiũ est an saluari posit, quòd non sit genus?

S. Respectus communis, quia dicitur de respectu creato, & increato est transcendens, sicut enim quod est indifferens ad finitum, & infinitum formaliter nõ po-

S. Non probas, quòd pasſio, ut formaliter diſtinguitur a ſubiecto non poſsit eſſe ſpecies alicuius generis, licet paſsio, ut identice eadem non poſsit eſſe directe ſpecies in genere; & breuiter dico, quod inherentia, ſiue ponatur pertinere ad genus actionis, ſiue paſsionis eſt paſsio,& cùm infers,quòd conſequitur aliquā naturam cōmunem; fateor & dico illam eſſe naturam communem actionis, uel paſsionis: & cùm infers ergo iſta natura erit communis decem generibus, concedo denominatiue, non autem quidditatiue, & tale commune eſt actio, ſiue paſsio.

H. Scire peropto de attributis:quare magis potentia attribuitur Patri; ſapientia filio,& bonitas ſpiritui ſancto; cùm communia tribus perſonis iſta dicatur.

S. Ratio duplex eſt. Potentia Patri attribuenda dicitur, quia principium eſt totius generationis, & ipſe a nemine generatur: ſapientia filio, quia filius ex natura ſuæ productionis eſt notitia declaratiua, quia per intellectum cum eſſentia generatur, ſiue producitur ipſe filius, Quia uero ſpiritus ſanctus per modum uoluntatis emanat, ſiue ſpiratur, cui uoluntati ineſt,ſiue reſidet amor,& cuius obiectum ſummum bonum dicitur eſſe, ideo bonitas attribuitur ſpiritui ſancto. Eſt & alia ratio, quare potentem dicimus eſſe Patrem, ne uidelicet cenſeatur a uulgaribus debilis tamquam ſenex, filius dicitur ſapiens ne cenſeatur, ut iuuenes alij inſipiens, bonus ſpiritus ne in malum ſonare uideatur, ut communis opinio eſt in uocabulo iſto ſpiritus.

H. Vnicum a T. R. uerbum excepto, quo ipse intelligere ualeam, quo modo ista differant inter se, subsistentia, substantia, natura, essentia, quidditas; & formalitas.

S. Subsistentia est incommunicabilis existentia, incommunicabilitate opposita duplici communicabilitati, quarum una est, qua uniuersale communicatur suis inferioribus, alia uero est, qua forma communicatur materiæ, & breuiter subsistentia est incommunicabilis existentia in natura substantiali, & est suppositum in genere substantiæ; & transumpsiue in natura diuina; ex quo sequitur, quòd omnis subsistentia est substantia & non e contra, quia substantialis forma substantia est, & non est subsistentia, aut subsistens: quia non est incommunicabiliter existens, materiæ enim communicabilis est. omnis substantia est natura, quia natura, 2. phis. dicta est, tam de forma, quam de materia, non autem omnis natura est substantia; quia qualitas aliqua est natura; est enim natura secundum Theologos uis insita rebus ex similibus similia procreans; unde omnis forma actiua isto modo natura dicitur. similiter omnis natura est essentia, & non e contra, patet, quia, quod est principium, & causa alicuius entis est ens, & habet essentiam; tum etiam, quia omne, quod definitur importat aliquam essentiam, & quelibet species existens in prædicamento; Relatio est species per se in prædicamento, igitur est aliqua essentia, non autem omnis essentia est natura; relatio enim, quæ est essentia non est natura; quia non est forma actiua, non enim

enim poteſt per ſe terminare actionem realem propter minimam entitatem illius; quare minus poterit per ſe principiare illam. Similiter omnis eſſentia eſt quidditas, & non e contra, tum quia quidditas eſt magis abſtracta, quàm eſſentia, tum etiam, quia ſi eſſent idem conuertibiliter multiplicato uno multiplicaretur, & reliquum; & nõ poſſent multiplicari quidditates in aliquo, niſi multiplicaretur eſſentia; cuius oppoſitum patet in diuinis; quia in Deo ſunt multæ quidditates, ut entis, ſubſtantiæ, ſpiritus, & omnium attributorum, & tamen eſt ibi tantum una eſſentia; ſimiliter omnis quidditas eſt formalitas, & non e contra (& hoc capiendo iſta proprie non large, ſiue extenſiue,) patet quia omne illud eſt formalitas, quod eſt diſtinctum & ſeorſum conceptibile ab alio, omnis quidditas eſt huiuſmodi, cùm ſit obiectum intellectus per ſe 3. de anima t. com. 9. ergo &c. patet etiam ſecunda pars, quia differentia eſſentialis eſt quædam formalitas & tamen non eſt quidditas, quantum ad modum prædicandi; quia non prædicatur in quid ſed in quale, non prædicatur per modum potentiæ, ſed per modum actus, quod eſt prædicari in quale.

H. Ponit T. R. quòd formalitas triplici modo dicatur, & in tertio modo ſtrictiſsime formalitatẽ accipit, pro omni illo, quod prædicatur de aliquo quidditatiue, uel de quo aliquid quidditatiue prædicatur, & iſto modo formalitas conuertitur cum quidditate, Id non arridet undique; ens enim prædicatur quidditatiue de aliquo; quia de Deo, & de creatura; & tamen

non eſt

non est quidditas nec conuertitur cùm quidditate.

S. Propositio mea disiunctiua est: dixi enim, quòd prædicatur quidditatiue de aliquo, uel de quo aliquid quidditatiue prædicatur, modo ens sic se habet, quòd licet non prædicetur aliquid quidditatiue de eo, ipsum tñ bene potest prædicari quidditatiue de aliquo.

H. An ab Arist. trahatur tripartita illa formalitas?

S. Formalitas primo modo dicta, quæ se extendet usq; ad modum intrinsecum habetur ab Arist. 2. phis. t.c. 32. dicente. Modi autem causarum numero quidem sunt multi, ut prius, & posterius, sed isti sunt modi intrinseci, ergo modus intrinsecus est in re cum alio; saltem est extra nihil, ergo est formalitas isto primo modo, cum formalitas sit quando aliquid est extra nihil, formalitas autem secundo modo, quæ se extendit usque ad differentias ultimas trahitur ex 3. phys. vbi habet, quòd omne, quod intelligitur, intelligitur ut actus, qui idem est, quod forma, & quia omnia ista posita in isto membro secundo, possunt intelligi, ergo omnia actus, & formæ sunt, & sic sunt formalitates, quæ sunt dictæ formæ. Formalitas autem tertio modo, quæ se extendit ad quidditates, & realitates habetur ab Arist. 9. metha. cùm ait omne agens agit in quantum forma, & ratio sub qua aliquid concipitur quo quo modo agit in intellectum ergo quidditas, quæ forma est bene potest dici formalitas, quæ in intellectum agit, & ab intellectu concipitur. Quiavero in textu de quidditate uerbum solúmodo factum est, in lectione sequenti uidebimus, quo modo quid-

quidditatiuum diuersimode capitur.

LECTIO XXI.

S. QVidditatiuum accipitur sex modis, ut textum prosequar inceptum.

Primo modo essentiatiue, & sic illud dicitur quidditatiuum, quod dicit totam essentiam alicuius; & sic species specialissima dicitur esse quidditatiuum, cùm secundum Porphirium dicat totam essentiam indiuiduorum, nolo tamen dicere, quòd indiuiduum non includat intrinsece differentiam indiuidualem, vltra naturam specificam; sed uolo sic intelligere, quòd species dicit totam essentiam indiuiduorũ; ita quòd indiuidua nullum prædicatum quidditatiuum addunt ultra prædicata conuenientia naturæ specificæ; quidditatiue essentialiter in ea inclusa.

Secundo modo aliquid dicitur quidditatiuum constitutiue, & sic illud dicitur quidditatiuum, quod intrinsece constituit aliqua rem, ut materia, & forma phisicaliter, genus, et differentia metaphysicaliter loquendo.

Tertio modo. dicitur aliquid quidditatiuũ specificatiue; & sic illud dicitur quidditatiuum, quod ultimo ponit rẽ in esse specifico, sicut est differentia specifica.

Quarto modo dicitur quidditatiuum representatiue, & sic illud quod est representatiuũ alicuius essentiæ, siue sit actus intelligendi, siue species intelligibilis dicitur quidditatiuum isto modo.

Quinto

Quinto modo dicitur quidditatiuum indicatiue; & ſic illud dicitur quidditatiuum, quod eſſentiam indicat, ut definitio;

Sexto modo dicitur quidditatiuum prædicatiue, & appropriate; & ſic illud preciſe, quod prædicatur in quid dicitur quidditatiuum.

Septimus modus, licet improprius, eſt quo aliquid dicitur quidditatiuũ conſecutiue, & iſto modo propriæ paſſiones cõſequẽtes eſſentiã poſsẽt dici quidditatiuæ.

His notatis pono duas concluſiones.

Prima eſt iſta. Illa ſunt idem ex natura rei, de quibus duo prædicata oppoſita ſecluſo opere intellectus collatiuo uerificari non poſſunt, ut homo eſt homo; ſortes eſt ſortes.

Secunda concluſio. Illa diſtinguntur ex natura rei, ſiue modaliter de quibus, ſiue inter quorum extrema, duo contradictoria ſecluſo opere intellectus uerificari poſſunt, ſicut ſe habent definitio, & definitũ, quia ſecluſo opere intellectus definitio eſt ſaltem conſtitutiua: definitum uero non. Totum etiam & partes, loquendo de toto metaphiſico, &non de toto phiſico; quia ſecundam uiam Doctoris totum phiſicum, & ſuæ partes diſtinguntur realiter, & pluſquã ex natura rei, totum autem metaphiſicum, quod non componitur ex re & re, ſed ex realitate & realitate diſtinguitur ex natura rei preciſe a ſuis partibus, ſic, quod non realiter; Totum enim ſecluſo opere intellectus dicitur cõſtitutum, partes non. Conſtitutum autem, & non conſtitutum contradicunt. Similiter ſuperius preter opus

pus intellectus est multiplicabile in plura, inferius vero non; multiplicabile, & non multiplicabile contra dicunt. Sic etiã in diuinis, distingũtur essentia diuina, & relatio, puta paternitas; quod ego probo in 2. dist. 1. sent. quia esssentia diuina est cõicabilis tribus personis, paternitas non, Pater cõmuuicat essentiã filio per generationem, & tamen non communicat sibi paternitatem; ergo patet, quòd sit aliqua distinctio ante omnem actum intellectus collatiuum, inter essentiam diuinam, & paternitatem. Similiter arguitur pater, & filius communicant essentiam spiritui sancto, & tamen non communicant sibi suas notiones, scilicet paternitatem, & filiationem, Nolo tamen dicere, quòd essentia diuina non distinguatur plusquam ex natura rei a relationibus in diuinis, quia etiam distinguitur formaliter, ut dicetur infra. Hac etiam distinctione distinguitur modus intrinsecus ab eo, cuius est modus, sicut finitas ab humanitate, infinitas a diuinitate.

H. Sex modos accipiendi quidditatiuum deposuit T.R. in quarto autem modo oritur mihi difficultas, & fuit assignatus quartus modus, talis, uidelicet repræsentatiue quando repræsentat aliquam essentiam, sicut actus intelligendi, & species intelligibilis, an idem dicatur actus, atque species?

S. Idem prorsus obiectum, siue rem eandem fateor ista dicere, sed sub modo diuerso, Actus enim intelligendi repræsentat obiectũ, ut cognitum est; species autẽ intelligibilis, quatenus ĩtelligibilis, uel cognoscibilis est.

H. An ista membra sic diuisa de esse quidditatiuo extraxerit

xerit T. R. aliqua ex parte ab Aristotele?

5. Quidditatiuum quatenus totam essentiam dicit indiuiduorum essentiatiue, siue entitatiue species specialissima ponitur a Porphirio, & quòd totam quidditatem dicat habetur ab Arist. 7. Metaph. t. com. 35. dicente. Materia est pars speciei; speciem autem dico quod quid erat esse idest quidditatem, atque essentiã secundum modum quidditatiuum, quod est constitutiue, ut materia, & forma, uel genus, & differentia, ut dictum est raxi ex 7. metaph. t. com. 21. Vbi habetur, quòd quidditas est principium per se cognoscendi illud, cuius est, sed per eum. 2. met. res non potest cognosci nisi cognitis causis per se, sed materia, & forma sunt causæ per se compositi physice, & genus, & differentiæ metaphysice, ergo pertinent ad quidditatẽ.

Tertium modum quidditatiuum specificatiuũ dixi, & sic illud dicitur quidditatiuum, quod ultimo ponit rem in esse specifico, ut specifica differentia, tractum est hoc totum ex 7. metaph. t. com. 9. vbi commendat definitionem, & quidditatem Architæ dicentis definitionem, & quidditatem esse ex materia, & forma, ex genere, & differentia.

Quartum quidditatiuum ab Aristotele non reperio dictum.

Quintum quidditatiuum indicatiue ab Arist. in 7. metaph. t. com. 55. reperitur; In habentibus quidditatem; quidditas est idem cum eo, cuius est; vbi exponit, quòd quidditas est idem, idest definitio est idẽ cum eo, cuius est.

Sextum

Sextum patet de se, cùm appropriate dicatur quiddi tatiue ex eo, quod in quid prædicatur.

H. Duas conclusiones posuit. T.R. quarum prima fuit. Illa sunt idem ex natura rei de quibus duo prædica ta opposita sine opere collatiuo intellectus prædicari non possunt, ut homo & homo, Sortes est Sortes; secunda,

Illa distinguntur ex natura rei, siue modaliter, inter quorum extrema duo contradictoria secluso opere in tellectus uerificari possunt; sicut se habent definitio & definitum; quia secluso opere intellectus definitio est constitutiua, definitum uerò non, Dubium ex his tale oritur, Definitio, et definitum, formaliter duo extrema, sunt entia rationis; ergo debent distingui ab inuicem ratione, & non ex natura rei, ut infers.

S. Fateor, quòd si pro formali accipiantur definitum, & definitio; quòd secundæ sunt intentiones, & quòd ratione distinguerêtur, & non ex natura rei, sed ego accipio illa extrema pro fundamento, & ut habent cognitum esse, & pro prima intentione.

H. Cùm prædicata quidditatiua non sint in actu completo; nisi habeant esse completum per intellectum; quo modo ergo definitio, & definitũ, seclusa omni operatione, intellectus, possunt ex natura rei ita se habere, quòd prædicata de eis cõtradictoria uerificari possint.

S. Definitio, & definitum sic se habent, quòd de eis contradictoria uerificari possunt sine actu collatiuo, non autem sine actu abstractiuo intellectus: ideo si definitũ, et definitio capiatur, ut est quædam prima intentio in

ordine ad secundam intentionem, logica erit consideratio; & infert rationis distinctionem, ut autem definitum dicit non rem sed realitatem contrahibilem generis, & realitatem contrahentem differentiæ dicat definitio; metaphisica erit consideratio; & sic ex natura rei distinctionem infert.

H. Cur censuit. T. R. definitionem a definito ex natura rei distingui?

S. Quia essent in sylogismo duo termini tantum, & quia in demonstratione cōmitteretur fallacia petitionis principij, & idem per idem probaretur; semperque idem esset inferens, & illatum si non distinguerentur ex natura rei, realiter enim non distinguntur (ut aiunt omnes) neque distinctio ista per opus est intellectus collatiuum; ergo hac distinctione distingui erit necesse.

H. Cur modalem uocas eam?

S. Quia est inter rem, & modum rei, siue quidditatem, & formam; quasi modum illius.

H. Superius, & inferius dixit. T. R. eadem distinctione distingui; quia superius est multiplicabile, inferius uero non, at inferius multiplicabile apparet. Quo modo ergo distinctio hæc assignatur? Nam si quicquid per se, & ex sui natura competit superiori competit etiam inferiori; sicut esse substantia competit animali, ergo homini, igitur & Sorti; sed per se, & de sui natura competit superiori multiplicabile esse, igitur & inferiori.

S. In suppositione personali tua minor est uera, in sim-

plici uero non, nam si omni animali competit sensus, ergo, & Sorti; si omni animali esse substantia, & Sorti; at in simplici non, cum multa superiori competant, quæ repugnant inferiori, ut esse species conuenit homini; esse genus competit animali, ergo & Sorti, & esse genus, & esse species competere debet?

H. Videtur, quòd superius non sit multiplicabile, adhuc ex tua doctrina; dixit enim T. R. in prologo. 1. sent. q. ultima quòd si sint duo opposita, & unum illorum per se competit alicui, reliquum neque per se, neque per accidens illi competere potest; & in 3. dis. 2. dixit quòd natura communis est per se multiplicabilis, per accidens uero, ut est in inferioribus est multiplicabilis, Ista duo in primis circa hanc communicabilitatem opposita esse videntur, & non sibi consona. & secundo uidetur, quòd superius non sit multiplicabile, quia si uere, & per se esset multiplicabile numquam per accidens esset multiplicabile.

S. Superius per se est multiplicabile, & nullo modo potest ei competere neque per se, neque per accidens esse non multiplicabile. Nota tamen tres terminos.

Primum quòd multiplicabile per se est naturà communis, abstracta ab inferioribus; ut homo abstractus ab indiuiduis, & singularibus suis.

Secundum, multiplicabile per accidens est natura indiuidualis, siue in indiuiduo, cuius naturæ accidit, ut sit multiplicabilis; sicut accidit sibi, ut sit in Sorte; de se enim apta nata est esse in Ioanne, Francisco, & in alijs.

Tertium immultiplicabile per ſe eſt differentia indi uidualis, ut ſorteitas. His prelibatis regula plana erit, Cui competit communicabile per ſe, ſicut naturæ communicabilitas per ſe, competit eidem naturæ in multiplicabili per ſe, ſiue immultiplicabilitas per ſe, ut eſt differentia indiuidualis, neque per ſe, neque per accidens competit, bene autem naturæ per ſe communicabili poteſt competere illud, quod non eſt per ſe communicabile, ſiue incommunibilitas, quæ ille accidens competit, haud competere poteſt ſic per accidens ſuperiori naturæ; nam regula eſt, quòd ſi unum per ſe cõpetit, vni oppoſitum illius eidem cõpetere nequit ullo modo, non autem eſt regula quòd cui competit unum per accidens, alteri naturæ per accidens competere non poſsit, & ſic multiplicabili per accidens ideſt indiuidue naturæ, ut Sorti poteſt competere communicabilitas per accidens, ideſt in prædicatione accidentali, ut homo eſt Sortes; at incommunicabile per ſe, ut differentia indiuidualis neque per ſe, neque per accidens naturæ communi, quæ eſt per ſe communicabilis, competere poteſt.

Ita dicimus genus, ut quid, erit ſpecies, ut modus; & ideo iſta eſt uera genus eſt ſpecies; cùm genus uere ſit reſpectu inferiorum, & ſpecies eſſe dicatur reſpectu ſuperiorum, & tunc habet modum ſpeciei, & non generis; at genus ut quid, neque eſſe ſpecies ut quid nequit per ſe, neque per accidens.

H. Alia eſt difficultas de toto, & partibus, quæ inter ſe dicit. T. R. eſſe diſtincta ex natura rei; Quod diffici-

le appa-

le apparet, cùm totum nihil aliud sit, quàm suæ partes, secundum eos, qui de literis benemeriti sunt.

S. Quid in hac re sentiant uiri periti, quiduè differentiæ inter eos appareat, questionem faciam suo locò; modo sit satis intelligere totũ in triplici esse differẽtia. Primum logicum ex genere, & differentia compositum, ut est species; & istud non nisi ratione a suis partibus est distinctum. Secundum, phisicum est, homo ex materia, & forma compositus; quod ex natura rei, & realiter a suis distinguitur partibus etiã simul sumptis.

H. Vnde est quòd ex natura rei uocamus, & realem distinctionem appellamus circa aliqua eadem?

S. Ex eo quia fundari possunt duo contradictoria in extremis duobus, vt inter cõmunicabile, & non communicabile dicitur ex natura rei distinctio, ut vero considerantur, ut res & res illa extrema, utque illa habẽt esse essentiæ uel existentiæ, & subsistentiæ realis distinctio appellatur, ut est inter materiam, & formam phisicam; & totum compositum ex illis.

H. Dicas tertium compositum?

S. Compositum tertium metaphisicum dicitur, ut ex actu, & potentia; ut animal, & rationale componũt hominem metaphisice, & compositum a suis sic sumptis partibus, non reale, sed ex natura rei distingui dicimus (licet Burleus uoluerit hominem realiter a Sorte esse diuisum) ex realitate enim generis est, & ex realitate differentiæ; ideo hoc totum cùm sit, non realiter, sed ex natura rei distinctum dicimus; animalitas enim pro realitate potentiali, & rationalitas pro rea-

litate actuali, siue contrahente in homine sunt essentialiter quidditatiue,& in primo modo dicẽdi per se?

H. Cum Auer.dicat. 7. meta. com. 20. Sortes nihil aliud est, quàm animalitas, & rationalitas; quo modo poterit ex natura rei distingui?

S. Constitutiue nihil aliud est, quia a nulla alia realitate constituitur, formaliter autem, & ex natura rei aliud, & aliud est.

LECTIO XXII.

S. Textum formalitatum hunc esse puto. Est autẽ modus intrinsecus,ut habetur per me.8. dist.primi q.4. qui additus alteri uon uariat rationem formalem constituti per ipsum, nec est remotus ab illo;idest, qui de se nullam rationem formalem, dicit modus enim intrinsecus est inconceptibilis per se, quia non concipitur, nisi cum illo cuius est modus;& dicunt aliqui, quòd dicitur modus intrinsecus propterea quod non intrat rationem formalem illius, cuius est modus intrinsecus; nec debet proprie concedi, quòd distinguatur a tali re formaliter, Modi intrinseci in diuinis (secundum aliquos)sunt infinitas necessitas, æternitas, & existentia, (licet esse existere uideatur esse de conceptu formali Dei, & quidditatiue in primo modo dicendi per se de Deo prædicetur

tur secundum Doctorem in 2. dis. 1.) In creaturis sunt modi intrinseci, actus, & potentia, contingentia intensio, & remissio, existentia, & sic de alijs. Isti modi opponuntur inter se sicut infinitum finito, contingens necessario, et sic de alijs. Omnes isti modi intrinseci non intrant quidditatem, nec differunt ab ea formaliter positiue, sed bene negatiue, hoc est quòd non sunt de ratione formali ipsius quidditatis, quorũ sunt modi intrinseci, & tales modi reducuntur ad illud genus in creaturis, cuius est sua quidditas. Landulphus tamen in suo primo, in prologo tenet oppositum cum quo multi tenent, quòd modus intrinsecus est idem formaliter cum illo cuius est modus intrinsecus, uidelicet constituti per ipsum; & exemplificat de infinitate, quæ est modus intrinsecus Dei, & est de quidditate, seu de ratione quidditatiua ipsius Dei. Hoc etiam uidetur tenere doctor in quolibet quia ex eo, quòd natura diuina est infinita, est natura, cùm natura diuidatur, quia alia est finita, & ista est creaturarum; alia autem infinita; & ista est natura diuina.

H. Modus est idem formaliter negatiue ei, cuius est modus; & ab eo distinguitur formaliter negatiue; ergo idem, & diuersum de eodem dicitur, e positione hac cùm sint opposita immediata circa ens idem, atque diuersum.

S. Distingui formaliter negatiue, & esse idẽ formaliter negatiue sunt opposita: si circa idẽ sumantur respectũ eiusdem; & secũdũ idem; sed si respectu diuersorum nõ

num, & ęgrum sunt immediate opposita circa animal, non autem sanum, uel egrum formaliter; quia animal de se neque sanum est, neque egrum; Ideo illa est falsa consequentia a supposito falso, quòd illa uidelicet sint immediate opposita, & illa est falsa, finitas formaliter est, si ly finitas respiciat subiectum cum modo, formaliter enim siue quidditatiue non inest illi.

H. Finitas non est idem formaliter positiue Sorti, ergo est formaliter non idem, & sequitur, ergo distinguitur formaliter positiue ab eo. patet, prima consequentia. ex secundo Perihier: Secunda autem patet, quia non idem, & distinctum uidentur esse equipolentia.

S. Prima consequentia est falsa. & cùm probas ex secundo perhi. dico quòd regula illa est uera in prædicatis simplicibus, non in compositis; a negatiua enim de prædicato finito ad affirmatiuam de prædicato infinito ualet consequentia, ideo non sequitur Sortes non est albus musicus, ergo Sortes est albus non musicus. Ita in proposito, licet sequeretur Sortes non est albus, & est, ergo est non albus; Ita finitas non est idem Sorti, & finitas est, ergo est non idem: Non tamen sequitur finitas non est idem formaliter positiue ipsi Sorti, ergo est formaliter non idem positiue? ex dictis patet: Tum etiam non sequitur, quia non infinitatur totum, quod est a parte prædicati in affirmatione, sed deberet sic inferre, ergo est non formaliter idem positiue per regulam logicam, quæ uult, quòd totum prædicatum infinitetur in conuersionibus istis, de vna negatiua de prædicato finito

ad

ad unam affirmatiuam de prædicato infinito ualet, uidelicet, si totum infinitetur prædicatum: falsa est igitur prima consequentia uidelicet finitas non est formaliter idem negatiue, ergo est formaliter non idem sed ista dimissa, secunda est falsa finitas est formaliter non idem positiue, quia arguitur a superiori ad suum inferius. non idem enim superius est, & in plus se habet, quàm diuersum, uel distinctum. Chymera enim non eadē est cum Sorte; & tamen non distinguitur ab eo, cùm distinctio presupponat extrema positiua; non idem autem, alterum sat est ponere; unde Sortes, & chymera sunt non eadem, si enim Sortes, & chymera distinguerētur, dicere oporteret; Sortes distinguitur a chymera, ergo Sortes est, & chymera est, & Sortes non est chymera; per prius etiam alicui competit non esse idem, quàm distinctum; quia prius contradictoria sunt, quàm contraria, idem, autem, & non idem contradictoria sunt, idem uero, & distinctum sunt contraria, uel priuatiue opposita.

H. Si modus intrinsecus non variat rationem formalem illius, cuius est modus; igitur substantia non distinguitur ab alijs nouem prædicamentis, quod est falsum, descendit enim ens finitum in illa per decem modos scilicet per ens in se, & ens in alio, & istud ens in alio diuiditur in nouem modos per quale, quantum &c. quare sequitur, quòd non sint distincta formaliter, si modus non uariat rationem formalem.

Di-

S. Dicitur, quòd decem prædicamenta distinguntur per modos modaliter; & formaliter per quidditates suas, per quas ens descendit in illa.

H. Non ne per modos istos assignant omnes ens in ista descendere?

S. Assignant quidem, sed quo ad nostrum modum intelligendi.

H. Si non uariat, ergo deus non uidetur saltem formaliter distingui a creatura. diuiditur enim ens per finitum, & infinitum, & assignatur Deus illud ens infinitum, finitum autem creatura, si igitur modus non variat rationem formalem, ergo formaliter deus non distinguitur a creatura.

S. Deus formaliter, & essentialiter a creatura distinguitur, & non per modum finitum, & infinitum iam dictum in se, sed quo ad nostrum modum intelligendi, per suas autem quidditates, quidditatiue, essentialiter, & formaliter distinguitur.

H. Quando prædicatur concretum de abstracto, propositio non est uera nisi sit in primo modo dicendi per se, ista autem est uera formaliter, essentia diuina est infinita, ergo est per se in primo modo dicendi, sed illud, quod prædicatur in primo modo dicendi, dicit rationem formaliter, ergo potest variare illam, ergo infinitas modus intrinsecus uariat rationem formalem.

S. Prædicatio per se in primo modo, habet quattuor gradus. primũ cùm superius in recta linea prædicatur [illegible] de [illegible]

de suo per se inferiori, & in isto modo oportet, quòd sit talis iam dicta propositio ad hoc, quòd sit uera, de abstracto concretum, quòd illud uidelicet concretum sit tamquam superius immediate ad illud, quod non est in proposito. Est enim in secundo gradu, qui est quan do prædicatú intrinsecum, dicens quale de eo, cuius est modus, ut differentia, vel modus intrinsecus, ut homo est rationalis, uel deus est infinitus.

Tertius gradus est quando definitio, de definito prædicatur, quæ est ratio tota intrinseca, ut homo est animal rationale.

Quartus gradus est quando idem de se ipso prędicatur, ut Sortes est Sortes.

Secundus modus dicendi per se est, quando propria paßio prædicatur de subiecto, ut homo est risibilis.

Tertius modus est essendi, ut Deus est.

Quartus est quando effectus formalis prædicatur de aliquo mediante sua causa formali, ut paries est albus albedine; homo est iustus iustitia, esset igitur dicendum essentia diuina est ens, & esset in primo gradu, & non essentia diuina est infinita; quia infinitum non est ad essentiam tamquam superius in recta linea, est tamen ens.

H. Dixit T. R. æternitatem dicere siue esse modum intrinsecum ipsi Deo. Aug. 15. de trin. dicit, si dixero æternus, immortalis, iustus, bonus, beatus, spiritus, horum omnium nouißimum, quod posui substantiam significare uidetur; cetera uero substantiæ qualitatem; qualitas autem intelligitur proprietas igitur nõ

modus

modus intrinsecus erit æternitas, sed proprietas, & omnis proprietas dicit formalitatem distinctam ab eo, cuius est.

S. Aeternitas non dicit proprietatem, neque qualitatem, & sic neque formalitatem ad mentem Augustini nisi consecutiue, siue preexigitiue, preexigit enim formalitatem æternitas, & quidditatem, cùm non habeat de se illam.

H. Anselmus in monologion c. 15. dicit non est corpus, nec aliquid eorum, quod corporei sensus discernunt; sed necesse est esse ipsum uiuentem, sapientem, omnipotentem, uerum iustum, æternum; & quicquid absolute melius est ipsum, quàm non ipsum, Vbi uidetur ponere inter perfectiones attributales, quæ sunt simpliciter simplices æternitatem, quæ dicit, & uariat formalem rationem.

S. Dicimus, quòd Anselmus intelligit æternitatem dicere perfectionem attributalem ostensiue, siue (ut dictum est) præexigitiue, siue consequutiue, non autem quidditatiue, cùm non sit ens, sed quid entis.

H. Perfectio igitur in Deo non unico modo consideratur?

S. In duplici genere sunt perfectiones ad propositum, aliæ, quæ dicuntur quidditatiuæ, aliæ uero qualitatiuæ, siue modaliter, & denominatiuæ. Deo enim omnes respectus, siue perfectiones, quæ dicunt respectus ad extra sunt perfectiones denominatiuæ, ut omnipotentia creationis, & conseruationis respectu; & dicuntur perfectiones simpliciter denominati

natiuæ, & non simpliciter quidditatiuæ; Simpliciter autem quidditatiua est voluntas, intellectus, & essentia; illæ autem præexigunt istas ostenduntque; ideo dicuntur præexigitiue, uel ostensiue.

H. Quando T. R. dicit modum intrinsecum non uariare, rationem formalem illius, cui aduenit; aduenit autem superiori, & inferiori, de quo intelligendum esse dicis?

S. De constituto inferiori, cui aduenit constitutiue; Nam sequeretur, quòd non differet modus intrinsecus a differentia essentiali; Certum est enim, quòd differentia adueniens generi non uariat rationem formalem illius; sicut rationalitas non uariat rationem formalem animalis; Vnde cùm differentia essentialis variet rationem formalem, cui aduenit constitutiue, & modus non uariet, sequitur, quòd in hoc differrunt.

H. Differt igitur modus intrinsecus a differentia?

S. Differt quidem.

H. Quo modo?

S. Primo quoniam differentia dicit formam essentialem rei perfectæ, modus autem innuit, siue demonstrat, atque ostendit esse illius rei constitutæ, uidelicet per ipsum. secundo differt; quia differentia dicitur esse in genere, connotando in re constituta per ipsam contrahibile genus, nequaquam autem proprie id agit modus intrinsecus.

Tertio differt quoniam realitatem de se, siue formalitatem dicit differentia, modus autem non de se, sed cum re cuius est modus, Quoniam autem

per

per ordinem ista docere oportet redeamus ad textum unde egressi sumus, percurras igitur textum formalitatem mearum a loco demisso superius si locum retinuisti.

Sed quærendum est, quæ est ergo differentia inter modum intrinsecum, & differentiam, cùm utrumque sit de ratione quidditatiua ipsius constituti. Dico quòd maxima est differentia.

Primo quoniam differentia dicit realitatem actualem qualitatiuam, quæ præsupponit realitatem potentialem, quam contrahat, & sic ubicumque est differentia (proprie accipiendo differentia) ibi est compositio realitatis actualis & compositio realitatis potentialis, quæ compositio sufficit ad hoc, quòd aliquid sit per se reponibile in prædicamento, non sic autem est de modo intrinseco secundum Sco. dist. 8. primi, Imaginatur enim Scotus & subtiliter, quòd ens dicat conceptum quidditatiuum dictum de Deo, & creatura in quid, qui contrahitur per aliquos conceptus, dicentes quale; sed nec iste conceptus dicens quid dicitur conceptus generis, nec illi conceptus dicentes quale sunt conceptus differentiarum; quia iste conceptus quidditatiuus est communis ad finitum, & infinitum: qualis conceptio non potest esse in conceptu generis, cùm talis conceptus sit necessario limitatus. Isti autem conceptus contrahentes dicunt modum intrinsecum ipsius contracti, & non aliquam realitatem perficientem illud. Differentiæ autem non dicũt modum intrinsecum realitatis alicuius generis;

quia

quia in quocumque gradu intelligitur animalitas, non propter hoc inuenitur rationalitas, uel rationalitas esse modus intrinsecus animalitatis, sed adhuc intelligitur animalitas in tali gradu perfectibilis a rationalitate; & irrationalitate.

Sed queres quo modo potest conceptus communis Deo, & creaturæ realis accipi nisi ab aliqua realitate eiusdem generis. & tunc uidetur, quòd sit potentialis ad illam realitatem, a qua accipitur conceptus distinguens, & tunc uidetur esse idem iudicium de ente, & modis intrinsecis ipsum contrahentibus, sicut de cõceptu generis & differentiarum, ergo si conceptus generis, & differentiæ necessario faciant compositionem aliquam in illo, in quo sunt, similiter uidebitur dicendum de ente, & de suis modis intrinsecis ipsum contrahentibus. Confirmatur, quia sicut duæ species conueniunt in realitate generis, & differunt per differentias, ita etiam Deus, & creatura conueniunt quidditatiue in ente, & differunt per modos intrinsecos. Respondeo breuiter secũdum Doctorem prædictum, Quando intelligitur aliqua realitas cum suo modo intrinseco, ille conceptus non est ita simpliciter simplex, quin possit concipi illa realitas absque modo isto; sed tunc est conceptus imperfectus illius rei. Exemplum si esset albedo in octauo gradu intensionis quantumcumque esset simplex omnino in re, posset tamen concipi sub ratione albedinis tantæ, & tunc perfecte conciperetur cõceptu adequato ipsi rei; uel posset concipi præcise sub ratione albedinis, & tunc conciperetur

ciperetur conceptu imperfecto, & deficiente a perfe-ctione rei. Conceptus autem imperfectus posset esse communis albedini illi, & alij, ut conceptus proprius esset. requiritur ergo distinctio inter illud, a quo accipitur conceptus Communis, & illud a quo accipitur conceptus proprius in Deo, & creatura. Non quidem sicut distinctio realitatis, & realitatis, Sed sicut distinctio realitatis,& modi proprij intrinseci eiusdem; quæ distinctio sufficit ad habendum conceptum perfectum,& imperfectum de eodem; quorũ imperfectus sit communis, & perfectus sit proprius; Sed conceptus generis, & differentiæ requiruntur necessario distinctionem realitatum, non tantum eiusdem realitatis perfectæ, & imperfectæ conceptæ. Istud potest declarari sic, si ponamus aliquẽ intellectũ perfecte moueri a colore ad intelligendũ realitatem coloris,& realitatem differentię,quantumcumque habeat perfectum conceptum adęquatũ primę realitatis,a qua accipitur, cõceptus generis, non tamen habet in hoc conceptum realitatis,a qua accipitur differentia, nec e conuerso, sed habet ibi duo obiecta formalia, quæ nata sunt terminare distinctos conceptus proprios, si autem esset tantum distinctio in re, sicut realitatis, & sui modi intrinseci, non posset intellectus conceptum proprie habere illius modi intrinseci,& non rei; sed in illo cõceptu perfecto haberet unum obiectum adęquatum illi,scilicet rem sub modo. Et si dicas saltem conceptus formalis est interminatus,& potentialis, ad specialem conceptum ut realitas ad realitatem, uel saltem con-

O ceptus

cendi pertineat ad rationem quidditatiuam, ſicut differentia; tamen ualde differunt ut dictum eſt.

Secundo modo differunt modus intrinſecus, & differentia; quia modus intrinſecus uariat ſolum rationem quidditatiuam accipiendo rationem quidditatiuam pro conceptu quidditatiuo illius, cui additur, ſiue contracti per ipſum; Differentia uero uariat rationem quidditatiuam, & formalem, & ſic intelligitur dictum Scoti, quòd modus intrinſecus eſt, qui additus alteri non uariat rationem formalem, non enim dicit, quòd non uariat rationem quidditatiuam, ſed formalem, quia quidditatiuam bene poteſt uariare, ut patet de finitate & infinitate, quæ uariat rationem, ſeu conceptum quidditatiuum ipſius entis. Quæ autem differentia ſit inter rationem quidditatiuam ſolum, & quidditatiuam, & formalem ſimul, alias forte dicetur; Solum iſtud dico pro nunc, quòd ratio quidditatiua, & formalis conuenit ſolum ſpeciei, ſiue ſpecialiſsimæ, ſiue ſubalternæ; & omnis,& ſola talis ratio debet habere genus, & differentiam ipſam conſtituentia, ut patet per Porphirium in prædicabilibus. Ratio uero quidditatiua, poteſt conuenire omnibus alijs habentibus conceptum communem quidditatiuum, & proprium qualitatiuum, & ſic ratio quidditatiua, & formalis eſt, quæ datur per priora, quæ ſunt de eſſentia definiti; & ſic patet ſecunda differentia inter modum intrinſecum, & differentiam.

Ex prædictis infero, quòd quidditas, & eius modus intrinsecus, & modi intrinseci ad inuicem; & oĩa, quæ sunt in recta linea prædicamentali distinguntur ex natura rei abinuicem,& similiter ens a Deo,& creatura; & breuiter quodlibet constitutiuum a suo constituto; omnia enim ista distingũtur secluso opere intellectus; & non distinctione reali, proprie capiendo distinctionem realem, ergo aliqua distinctione media inter distinctionem rationis, & realem istò modo sumptam; Hanc distinctionem mediam uoco ex natura rei, quæ, ut patet ex ui uocabuli,negari non potest, licet distinctionem inter modum,& quidditatem Franciscus modalem appellauerit tamquam a denominatione imperfectori, & ignobiliori.

Sed contra istam distinctionem ab aduersarijs arguitur sic, vel distinctio ex natura rei est preter opus intellectus, uel per opus intellectus; si solum per opus intellectus, ergo est distinctio rationis solum per uos, qui sic diffinitis distinctionem rationis; Si est preter intellectum ergo est distinctio realis, quorum utrumque negatis. Dico, quòd distinctio realis potest accipi dupliciter; uno modo large pro omni distinctione, quę est secluso opere intellectus,& sic inter distinctionem rationis, & distinctionem realem, non est distinctio media; & sic dico, quòd distinctio ex natura rei est realis isto modo capiendo distinctionem realem; alio modo capitur distinctio realis proprie, quæ est inter rem,& rem,& sic dico,quòd inter distinctionem realem, & distinctionem rationis est distinctio ex natura

tura rei media, & formalis. Ex hocpatet, quòd distinctio ex natura rei est respectus qui oritur ex proprijs rationibus formalibus terminorum secluso quocumque actu potentię collatiuæ. Et hæc de secundo articulo huius secundi articuli principalis. Textum recitaui. Tu uero in lectione sequenti mouere poteris occurrentes difficultates in ipsum,

LECTIO XXIII.

S. AN dubium aliquod mi Hieronyme in lectione externa tibi derelictum sit?

H. Existentia Dei in ipso Deo, modus an intrinsecus sit, uel de essentia, potius dicatur esse ipsius Dei?

S. Scias de essentia esse ipsius Dei, non autem modum intrinsecum.

H. Multiplicato aliquo, multiplicantur omnia, quæ sunt de quidditate ipsius; Cũ igitur tres dicantur personę esse diuinæ, uiderentur tres esse existentiæ, si existentia foret de essentia Dei, unica tamen est trium personarum existentia, & non tres.

S. Scias tres esse personas in diuinis, & tres esse subsistentes siue subsistentias, non autem tres existentias, cùm autem dicis, quòd multiplicato aliquo, multiplicantur omnia, quæ sunt de quidditate ipsius, intelligendum est, quòd illud, quod multiplicatur sit prius, & non posterius, modo, essentia est quid prius ori-

gine saltem, illa autem non multiplicatur; ideo quia essentia unica est, dicimus unicam esse existētiam omnium, quæ sunt in Deo, vnica enim existentia existunt omnia in ipso.

H. Multiplicantur personæ, quo modo id fieri potest, si illæ multiplicantur, quòd saltem non multiplicetur existentia?

S. Homo erit unus, & unicam habebit essentiam, & vnicam existentiam, & plures habebit filios; & licet filiationes multiplicentur, & respectu illarum paternitates multiplicentur, uel non multiplicentur, esse tamen illius, neque existentia multiplicabitur, licet in illis multiplicetur, & esse, & existentia. Multiplicatio aūt illa fit ex abundanti perfectione illius essentiæ, quæ cùm sit fæcūda, habet posse tales fructus emittere, siue causare; Dei autem essentia habet, ut possit se infinitum bonum communicare per inexistentiam tribus illis personis diuinis (vnica existentia, & unica essentia, remanente in illis)

H. Quare igitur in creaturis si multiplicatur persona, multiplicatur (respectu illius personæ multiplicatæ) & esse, & existentia?

S. Quia cuilibet personæ creatæ correspondet suum esse, suaque essentia, ideo, & sua existentia, non autem in diuinis.

H. Quare igitur datur tale esse creaturæ, ut quælibet persona habeat suum esse, suamque existentiam, & non datur diuinæ personæ?

S. Propter imperfectionē naturæ humanę, & perfectionem

nẽ naturæ diuinæ; Qm̃ igitur natura humana in cõmuni habet esse solũmodo per abstractionẽ, & non habet esse uerũ per essentiam, sed esse suum abstrahitur ab ĩdiuiduis suis, & conseruatur in illis, ideo esse hõis depẽdet a suis inferioribus, a quibus ĩtellectus abstrahit esse illud cõe, quòd de illis postea prędicatur; esse aũt diuinũ per suã infinitã perfectionem, & uerũ esse essentiale, & per in existentiã habet, & nõ per indifferentiã, ut homo, siue natura hõis in cõi; ideo non depẽdet a personis, & illæ personæ non dant illi esse per abstrahentẽ intellectum, ideoq; non multiplicant essentiam, neque existentiã in diuinis, neque in se, quia depẽdẽt ab una essentia, neque in Deo, quia illa cùm sit infinita multiplicari nequit, neq; existẽtiã multiplicare queãt illæ personæ, quia illa existentia, qua existit essentia, ambit totũ esse illarũ, & quia satisfacit magis in infinitũ, quã si propriã quælibet haberet existentiã, & similiter de esse illo essentiæ videlicet gaudẽt, tũ quia esse ꝓpriũ est, tũ etiã quia nõ potuisset illis maius, aut nobilius illo cõferri, neq; digniori existẽtia existere posset.

H. Nonne uidetur, quòd aliqua dignitas cõsideretur ex dictis in esse personæ creatæ, quæ non uidetur in personis diuinis? habent em̃ personæ creatæ naturam communem, quæ prędicatur de ipsis, quia ista est vera, Sortes est homo, Franciscus est homo, &c. & habent esse & existentiam propriam, quam non habent, uel non uidentur habere personæ diuinæ.

S. Persona creata habet esse propriũ creatũ, & depẽdet ab illo esse, videlicet diuino trium personarũ, esse autẽ

illarum perſonarum eſt independens, infinitum, & ſummum bonum, & eſt propriũ cuilibet perſonæ diuinæ, & magis intimum, quã perſonæ ſibi intimæ ſint, Eſſe autem prædicabile, cùm habeat perſona creata in natura ſua communi, dicitur illud habere per opus intellectus abſtrahentis; ideo fit talis prædicatio etiam per intellectum, eſſe autem eſſentiæ diuinæ uere, & non per intellectum abſtrahentem habet eſſe; & etiam prædicatur de perſonis, quia iſta eſt uera, Pater eſt Deus, Filius eſt Deus, & Spiritus ſanctus eſt Deus, & quia bonum unitum eſt magis bonum, quàm diſtinctum; ſiue indiſtinctum magis quàm diſtinctum; ideo dicimus non tres Deos, ſed unicum eſſe Deum.

H. Igitur natura illa communis, quæ de hominibus omnibus prædicatur eſt ens rationis, cùm habeat eſſe per intellectum, & perſonæ, hominesque, qui recipiunt talem prædicationem, ſunt primæ intentiones, quia dicis illam communem naturam, quam ſpeciem uocamus conſeruari in illis?

S. Non dico naturam illam communem, quæ prædicatur de inferioribus eſſe ſecundam intentionem abſolute, ideo dixi illam habere eſſe per opus intellectus abſtractiuum, & non collatiuum; dico tamen, quòd, ut habet eſſe per opus abſtractiuum intellectus, quòd eſſe illud dicitur metaphiſicum, quia metaphiſici eſt abſtrahere a particularibus rebus; Dum autem habet eſſe ab intellectu collatiuo, ſiue per opus conferentis intellectus, dicitur non natura humana proprie, aut communis, ſed ſpecies, & eſt ſecunda in-

da intentio, dum dicitur unum esse prædicabile; neutro tamen modo habet esse illa natura præter opus intellectus; sua uero indiuidua si considerentur, quatenus dicuntur homines, esse talium est reale; si considerentur quatenus sunt fundamenta talis naturæ, esse talium dicitur prima intentio, quia esse cognitum est; quòd si considerentur quatenus de illis prædicatur superior illa natura, & ista indiuidua sub illa esse dicatur, ista omnia secundæ erunt intentiones, quia esse tale non confertur illis, nisi ab intellectu collatiuo.

H. S. R. probat in di. 12. 4. q. 2. per infinitatē existentiam in diuinis personis; si igitur infinitas est medium tale; igitur est prius quàm existentia, sed infinitas est modus intrinsecus, igitur & existentia.

S. Nolui ego probare per infinitatem existentiam, sed uolui probare, quòd relationes per se sunt; nec sunt in alio si infinitæ sunt; sed quia infinitæ non sunt, non per se sunt, sed in alio.

H. In prima distinctione primi, S. R. habet quòd nos non possumus cognoscere aliquam personarum diuinarum, non cognita essentia, neque frui aliqua illarum etiam in uia. nisi fruamur essentia; bene contingit cognoscere essentiam, & frui ea, sine personarum fruitione; similiter bene possumus unam personam cognoscere sine alia, & ea frui; Si igitur existentia est de quidditate, & essentia Dei; quodcumque prædicatum de Deo sciremus, semper oportebit existentiam cognoscere; Similiter non possemus

unam

unam cognoſcere perſonam non cognita exiſtentia, quæ ratio conſona non uidetur.

S. Scias, quòd de ſe non eſt intelligibilis una perſona non intellecta eſſentia, neque fruibilis pariter, quia eſſentia eſt eſſentiale perſonarum, & quid natura prius illis; neque ex conſequenti cognoſcimus exiſtentiam, quia de intrinſeca eſt ratione illius: & uerum eſt hoc de intellectu diſtincte concipienti, & in ſe, non autem reſpectu noſtri intellectus confuſe concipientis.

H. Eſt modus uiatorum, & a S. R. aſsignatus, ut non poſsimus perſona aliqua frui, quin fruamur eſſentia?

S. Eſt uerum, quòd eo modo quo fruimur, nos non poſſumus poſteriori frui, niſi per prius fruamur: quod prius eſt (dummodo cognoſcatur a nobis) quia uero eſſentia, ut exiſtentia non cognoſcitur a nobis, ideo fruimur eſſentia non ut exiſtentia hæc ſit, ſed ut eſſentia eſt.

H. Scientia abſtrahit ab exiſtentia, & S. R. habet in 2. diſt. 1. q. 2. quòd de Deo nos habere ſcientiam poſſumus, ſi autem exiſtentia ſit de quidditate ipſius Dei, erit prædicatum primi modi; a quo ſcientia non abſtrahit; Quo modo igitur ſtare poteſt, quòd ſcientia abſtrahat ab exiſtentia, & non abſtrahat; & quòd de Deo poſsimus habere ſcientiam, & non habere, eſt habere per dictum. S. R. non habere, quia ſcientia ab exiſtentia abſtrahit, quam exiſtentiam a Deo abſtrahere nequimus, cum ſit quod eſſentiale, & cùm non cognoſcamus Deum quatenus exiſtit, ſed quatenus

nus est, ideòque sequeretur, quòd nos non haberemus scientiam de Deo ueram, sed falsam, & quòd nos non possemus eam habere.

S. Concedo, quod pro statu isto nos non habemus scientiam de Deo, quoad existentiam; habemus tamen scientiam de Deo quo ad alia prædicata, ut quòd est intellectus, spiritus, sapiens, iustus, infinitum bonum, prima causa, & similia de Deo cognoscere bene ualeamus.

H. Ergo possumus cognoscere Deum non cognita sua existentia?

S. Possumus.

H. Ergo non habemus ueram scientiam de Deo, quia scientia abstrahit ab existentia.

S. Bene habemus scientiam de Deo, quatenus ab existentia abstrahit, non autem inquantum habet existentiam.

H. Ergo non cognoscimus Deum secundum prædicata quidditatiua.

S. Concedo quantum ad hoc prædicatum, ut essentia hæc, & existentia hæc; quia illa non sunt cognoscibilia prædicata a Viatore.

H. Illa, quæ sunt communia Deo, & creaturis, sunt eiusdem rationis ex. 1. dist. 3. & 8. existentia autem communis est Deo, & creaturæ, ergo si eiusdem rationis sit, cùm in creatura modus dicatur esse intrinsecus; & in Deo erit intrinsecus pariter modus.

S. Eiusdem rationis idest conceptus, non autem speciei, cùm in Deo sit transcendens.

H. Quæ-

H. Quia. quòd unum ſit de eſſentia alterius, in nullo uno ſic uniuntur formaliter; ſed ens, & exiſtentia in ſuis ſic conceptibus ſimpliciſsimis, & abſtractiſsimis, non ſe formaliter includunt, ergo in nullo erunt formaliter idem, ſiue unum, maior manifeſta eſt; quia ſi conceceptus non includit formaliter conceptus, ubicunque iſti conceptus manent ſecundum proprias rationes, unus non includit formaliter alium. Quia manente propria ratione formali alicuius, manet eadem identitas, uel diuerſitas ad alium conceptum, minor hoc pacto probatur ab authoritate Boetij ſuper prædicamenta, qui ait quòd in tantum differt eſſentia, ab exiſtentia, quòd prædicamenta ſunt de eſſe, & non de exiſtentia, alioquin roſa in hyeme non eſſet in prædicamento.

S. Maior uera eſt; ad minorem; ſcias duplicem eſſe exiſtentiam alteram creatam, alteram uero increatam, de creata eſt verum, quòd quidditas non includit exiſtentiam, quidditas uero diuina bene includit in ſuo ſimpliciſsimo conceptu exiſtentiam formaliter ſecum eſſe; Ad probationem uero Boetij dicitur, quòd intelligitur de eſſe, & de exiſtere creato, non autem increato, & tranſcendenti.

H. Vbi S. R. in ſua doctrina poſuit exiſtentiam eſſe de quidditate ipſius Dei?

S. In 1. diſ. 2. q. 1. Vbi dico exiſtentiam diuinam immediatiſsime conuenire Eſſentiæ Diuinæ, neque aliqua ex parte prædicatum per ſe ſecundi modi, ſed primi dicimus eam eſſe, At in 6. q. quodlibet dixi exiſten

 tiam

tiam habere eundem modum, quem essentia habet, sed essentia habet infinitum; ergo infinitas erit modus intrinsecus ipsius essentiæ, & existentiæ, & non existentia erit modus, sicut infinitas intrinsecus ipsi essentiæ idem habet Dionysius de diuinis nominibus. cap. 5. partis. 3. Deus non quodammodo est existens, sed simpliciter, & icircumscriptiue totum esse accipit in se ipso; & præaccipit, propter quòd dicitur rex sæculorum; & ipse est esse existentibus; & ipsum esse existentium, & existens ante sæcula; & est æuum æuorum, qui est ante sæcula.

H. In 1. q. quodlib. habes; Qualis est ordo per se inter aliqua, quæ sunt distincta realiter, talis est ordo per se inter aliqua, si sint distincta ratione, ergo sicut existentia habet ordinem ad quidditatem per se in creaturis, ita in Deo habere debet; ergo erit modus intrinsecus ipsa existẽtia in Deo, quia est in creaturis.

S. Dictum est iam, quia existentia ista duplex, non est eiusdem rationis specifice, quia in realitate sunt primo diuersa Deus, & creatura, licet igitur existentia in Deo, & creatura sit eiusdem conceptus, non sequitur, quòd debeat esse omnibus modis idem.

H. Alia, regula. S.R. in 1. q. iã dicta est quòd cuicunq; non repugnat esse idem alicui substantiæ essentialiter, illud non conuenit uerissime illi substantiæ, nisi conueniat illi essentialiter, & quia intellectualitas, & rationale conuenit creaturis essentialiter, sic etiam in Deo intellectualitas conueniet essentialiter; Ex his consequens esse uidetur, quòd si existentia in creaturis sit

ris sit modus intrinsecus, & nō cōueniat illis essentialiter,quod, & ipsi Deo eodē modo debeat conuenire.

S. Tantum in diuinis uere inest existentia,& ī Deo solum quidditatē dicit; Ad regulā aūt,sicut intellectualitas in creaturis est de essentia,ita in Deo.Dico quòd uerum est,si vtrobiq; uera insit intellectualitas,& quia vere inest,idest uere dicit ī creaturis quidditatē, & in Deo intellectualitas,at de existentia non ita est inferēdū; qm̄ ī creaturis uere nō inest,si vere diceret esse etiā in Deo diceret; Modo regula est de prædicatis, quæ vere dicuntur esse de substantia creaturarum, & nō de illis,quæ sunt contingentia,siue modi rerum illarum.

H. Si Modus intrinsecus cū Deo rē simplicissimā dicit; & nullā cōpositionē faciat; sequi videtur, ꝙ tātæ simplicitatis sit creatura in cōceptu entis,quātæ est deus.

S. Non sequitur, quoniam creatura in quocumque conceptu cōcipiatur,semper erit finita, & limitata,& propter hoc semper composita aliqua compositione, saltem ex positiuo,& priuatiuo,non sic autem de Deo.

H. Si existētia nō est modus ītrinsecus, saltē īfinitas modus ītrinsecus erit,& licebit īferre,ergo ī Deo ē cōpositio ex ente, & infinitate,modo ipsius Dei,siue entis.

S. Si ens est uniuocum Deo,& creaturæ,ergo Deus erit compositus ex ente,& infinito;Dicas igitur quòd non sequitur compositio in Deo,quia ens non est realitas potentialis,neque infinitas est realitas actualis, cùm non sit differentia,ex quibus unum fiat,siue constituatur compositum, ideo ex falso supposito fundamento falsam conclusionem deducunt.

H. An

H. An modi intrinseci isti ab Aristotele positi sint?

S. Ita in 2. Phi.t.c. 28. vbi ponit modos, siue diuisiones per modos causarũ per se, qui diuersi modi causandi per se, non sunt nisi modi intrinseci; vnde dicit, uno quidem modo causa dr̃, ex quo fit aliquid cum insit sicut est statua, & iste est modus causandi materiæ; alio aũt modo species, & exemplum, & iste est modus causandi formalis; aliosque modos causandi ibi ponit, & in 8. met. c. x. species sunt sicut numeri, idest species habent modum numerorum, sm̃ quos modos species, & numeri conueniunt, & secundum quos differunt.

H. Sed, & distinctio ex natura rei an ponatur ab Arist.?

S. In 1. phi.t.c.5. vbi habet totũ indistincte significat; Diffinitio aũt ipsius diuiditur ĩ singularia, modo inter significare distincte, vt facit definitio, & significare cõfuse, ut definitũ est, datur distĩctio aliqua, nõ realis cũ sit unica res, non rationis, cũ non per collatiuum intellectum; non formalis, cum definitio sit in primo modo cum definito dicendi per se; igitur ex natura rei. item ĩ 2. post Medium est ratio alterius extremi idest definitio est mediũ minoris extremitatis, ut in ista demõstratione, oẽ animal rationale est risibile, ergo oĩs homo est risibilis; mediũ est animal rationale, quod ẽ definitio hominis, modo ne fiat petitio principij, est necesse, ut distinctio aliqua sit inter hominem, & diffinitionem ipsius non realis, non rationis, non formalis, ergo ex natura rei, ratione iam dicta.

H. An ea, quę ĩ margine formalitatũ quæ nomine Mauritij posita sunt, sint undequaque appretianda?

S. Nequaquã; sunt eñ multa nomine Mauritij scripta,

quæ uel non ſua ſunt; ſibi impoſita, uel non uiſa, uel deficiente prelo, uel a ſuis diſcipulis ſunt ibi addita, quæ falſa omnino apparent, præcipue illud, quòd res ſit propria paſsio entis in lectione iam recitata. & hæc de 2. articulo &c.

LECTIO XXIIII.

TExtum hunc eſſe puto articuli tertij, in quo identitatem, & diſtinctionem formalem ipſe doceo.

Quantum ad tertium articulum in quo uidendum eſt de identitate, & diſtinctione formali, ſunt aliqua notanda.

Primo notãdum, quòd formalitas uenit de formali, & formale de forma: forma aũt dicitur multipliciter.

Vno modo dicitur forma prout eſt altera pars compoſiti, & hæc appellatur forma partis.

Alio modo poteſt accipi, pro forma totius, ideſt pro tota ipſa natura abſtractiue ſumpta, ſicut humanitas dicitur forma totius, non per informationem materiæ, ſed qua ſuppoſitum eſt quidditatiue homo; forma primo modo dicta eſt per ſe terminus formalis generationis; ſed forma ſecundo modo dicta eſt terminus primus, & adęquatus ipſiusmet generationis.

Alio modo dicitur forma de omni ſubſtantia in materiali eo modo, quo Deus, & intelligentiæ dicuntur formæ.

Alio modo accipitur pro forma accidentali.

Alio modo accipitur pro quacumque ratione ſub

qua ex natura rei aliquid poteſt cōcipi; & ab iſta forma vltimo modo ſumitur formalitas, de qua hic intēdimus; Vnde licet ab utraque forma proportionaliter nominetur formalitas, non tamen ſic intendimus hic de ea; ideo formalitas hic intenta, nihil aliud eſt, quàm ratio obiectiualis, ſub qua unaquæque res concipi poteſt ex natura rei; & dicitur formalitas a forma iſto modo propter ſimilitudinem, quam habet cū forma primo, & ſecundo modo dicta; quia ſicut forma illis duobus modis capta eſt ratio cognoſcēdi rē, cuius eſt; ita etiam forma, uel formalitas hoc ultimo modo dicta. Secundo eſt notandum quòd hæc dictio formaliter eſt modalis dictio aduerbialis, & determinatiua, & ſumitur quinque modis, vt ait Franciſcus in primo diſt. 8.

Primis tribus modis ſumitur, ut dicit determinationem copulæ propoſitionū primi modi per ſe, ut cū dr̄.

Primo modo, Homo formaliter eſt animal.

Secundo modo, Homo formaliter eſt rationalis

Tertio modo, Homo formaliter eſt aīal rationale.

Quarto modo ſumitur formaliter, ut notat formā, uel determinationem alicuius, per denominationē intrinſecam ipſum denominantem; vt homo formaliter eſt riſibilis, homo formaliter eſt albus; & ſic de alijs.

Quinto notat actum, & operationem, quo, uel qua quis agit, uel patitur, uel operatur; ut cùm dicitur Petrus intellectione formaliter intelligit, uiſione formaliter uidet, & ſic de alijs.

Tertio notandum quòd quadruplex eſt prædicatio

Prima est quidditatiua,& formalis,ut est primus modus dicendi per se;& hic habet quatuor gradus.

Primus gradus est quando per se superius in quid prædicabile prædicatur de suo per se inferiori,ut quando ens prædicatur de Deo, & creatura , uel genus de sua ꝓpria specie , uel species de suo ꝓprio indiuiduo.

Secundus gradus ; quando prædicatum intrinsecum dicens quale prædicatur de illo , cui conuenit intrinsece,ut differētia de definito, uel modus ītrinsecus de cōstituto per ipsum , secundum illam opinionem ; quam superius recitaui præcedenti articulo.Exemplum primi membri huius secundi gradus , ut homo est rationalis , exemplum secundi,ut Deus est infinitus, uel essentia diuina est infinita.Notandum tamen est quòd rationale sumitur dupliciter ; uno modo , ut constituit tanquam pars formalis, nec isto modo dicit aptitudinem ; sed est differentia ; uel tenens modum differentiæ ; Alio modo ut dicit aptitudinem ratiocinandi; & sic est propria passio,nec isto modo facit prædicationem quidditatiuam ; quia nulla aptitudo pertinet ad primum modum dicendi per se; prædictam distinctionem ponit Franciscus super Por. ca. de differentia.

Tertius gradus est,quando tota ratio intrinseca prædicatur de suo cōstituto ; ut quando definitio prædicatur de definito , ut homo est animal rationale.

Quartus gradus est quando idem prædicatur de se ipso;ut homo est homo;& capitur hic prędicatio quidditatiua, ut distinguitur contra prædicationem;in qua prædicatur aliquid extraneum , quia ut dicit Boetius,

hæc

hæc propositiō, homo est homo; non est proprie quidditatiua prædicatio; quia nihil idem omnimode est de quidditate sui ipsius; sed large est quidditatiua prout distinguitur contra denominatiuam. Et isti quatuor gradus faciunt primū modū dicendi per se, Assignātur etiā alij tres ab Arist. 1. Poster. t.c. 9. & sic.

Secundus modus dicendi per se est, quando propria passio prædicatur de suo subiecto, & iste modus habet duos gradus; Primus est quando adæquata passio prædicatur de suo adæquato subiecto, primo ut homo est risibilis, secundus gradus est, quando passio adæquata superior de per se inferiori ad subiectum prædicatur, ut Sortes est risibilis.

Tertius Modus non est prædicādi, sed essendi, & isto modo omnia per se sunt, quæ per se, & non in alio existunt; sicut Deus, & omnes primæ substantiæ, quia nullo modo sunt in alio.

Quartus modus dicendi per se est, quando effectus formalis prædicatur de aliquo mediante sua causa formali; uel quando actus profluens ideſt progrediens a causa formali, dicitur de effectu formali, mediante causa formali; uel quando effectus prædicatur de suo immediato principio productiuo; Exemplum primi, ut homo albedine est albus; exemplum secundi; ut album albedine disgregat, calidum calore calefacit, Exemplū Tertij. Intellectus ītelligit, uolūtas uult; & sic d̄ alijs.

H. Forma partis primo in loco a S. R. est inter formas assignata; quęrimus nos si forma, ut anima partis dr̄, an illa pars dicatur materia, siue corpus esse? Quod si corporis forma esse dicatur; quomodo dicitur forma

hominis, cùm corpus non sit homo, sicut neque anima homo dicitur?

S. Anima dicitur forma partis, non quia sit forma corporis, sed quia de toto composito in recto non prædicatur, & facit intransitiuam constructionem, ut sit sensus, forma partis, idest forma, quæ est pars.

H. Non est ergo anima forma corporis?

S. Est quidem,

H. Ergo corpus antequam anima ingrederetur ad informandum illud non habebat formam?

S. Habebat quidem, sed aliam, & erat sensitiua, & ante uegetatiuam, & ante formam corporeitatis, & ante istud organizatum corpus forma erat carnis, antequam forma præibat sanguinis, lactis, & demum seminis, sed aduenięte anima intellectiua cessarunt aliæ formæ proprios actus exercere, & anima loco earum exercuit suo imperio; sicut cessauit forma seminis adueniente forma lactis, uel sanguinis, & forma sanguinis adueniente forma carnis, ita adueniente anima intellectiua proprias operationes operari illi dimiserũt uegetatiua, & sensitiua, ut diceretur anima, & forma una, & non tres animæ, siue forme esse in homine.

H. Quare ista forma est per se terminus formalis generationis?

S. Iam declaratum esse puto: Quoniam ad hunc terminum obtinendum, fiunt generationes, & corruptiones preuiæ omnes iam dictæ, sicut in igne, cùm debet intromittere formam in lignum ostenditur,

H. Forma totius secundo loco posita est a S.R. An illa

forma

ma totius careat penitus sua materia?

S. Materia proprie informanda omnino caret, sed materia; sicut forma totius datur, & totius dicitur forma, qua totum resultat in suo esse quidditatiuo; Quoniam si quis interroger, homo quo formaliter est homo? humanitate respondendum erit, materia autem ipsius totius dicitur principium indiuiduationis; & dicitur per similitudinem ad materiam partis, quia sicut materia partis dicitur totum respicere, quia contrahit illud ita materia totius totum contrahit; non autem sicut materia partis illud constituit, & differt a forma totius sua materia; quia forma quidditatiue includit prædicatum, & quidditatiue dicitur de aliquo, materia autem neutrum proprie habet; ideo primo diuersa sunt. Homo enim de Sorte quidditatiue dicitur, & de homine animal rationale dicitur quidditatiue, humanitasq; differentia specifica, ad Ens uere referibilis est; & ad prædicamentum substantiæ; materia autem totius non ita proprie.

H. In primo gradu prædicationis per se posuit. S. R. Ens de Deo dici, & creatura; igitur ens erit genus? igitur Deus compositus erit; igitur Deus pariter erit definiendus?

S. Ens licet quidditatiue, & Vniuoce de eis dicatur, non tamen quatenus genus est; ideo non constitutiue in Deum cadit; cùm omnia sint per eum facta, nisi manicheos sequi uelimus, sed dicimus in Deo rationem entis reperiri, in quadã nobilitate, & preciositate ab alijs entibus, sine eo quòd ens dicatur cõtrahibile, uel

modus infinitus dicatur contrahens illud siue realitas contractiua, ut in lectione præcedenti docuimus.

H. Cùm species prædicatur de suo proprio indiuiduo, prædicatio erit ne per se, & in primo modo?

S. Ita.

H. Videtur tamen oppositum.

Primo quia prædicatio per se infert prædicationem de oĩ, quam hæc non infert. secũdo propositiones per se sunt æternæ, ista aũt Sortes est homo, nõ est æterna. Tertio Aristotiles assignat primum modum dicendi per se, esse, cùm tota definitio de definito prædicatur, uel partes definitionis in primo Post. Homo autem non est definitio, neque pars aliqua definiti, cùm non sit genus, neque differentia. Quarto de singularibus non esset scientia; vnde Porphyrius docuit ab arte relinquenda esse; ideo in prædicamentis non ponitur indiuiduum signatum, sed uagum,

S. Primum non ualet, est per se; ergo de omni; sed ualet est de omni, ergo per se, quando subiectum est capax confusionis, & distributionis, ideo ista Sortes est homo est per se, licet non sit de omni, quia subiectum Sortes, uidelicet, non est capax, ut fiat subiectũ propositionis uniuersalis, in proposito termino; hoc dico quia si diceretur Sortes (quatenus indiuiduum sub homine) est homo, ergo omne indiuiduum eiusdẽ rationis est homo, valeret; sed clarius fit sumendo subiectũ terminum communem, Homo est animal ista est per se, ergo est de omni, quia omnis homo est animal, & quia de omni, ideo per se.

Ad secun-

Ad secundum dicitur quòd Sortes est homo; ueritas huius propositionis æterna est; & ad ueritatem illius non requiritur existentia, quia scientia abstrahit ab accidentibus istis, sat enim est, quòd illa habeat esse cognitum, & si non in mente mea, saltem in mente diuina.

Ad tertium dico, quòd Aristoteles assignauit primũ modum dicendi per se; dum complexus est definitionem, uel partes definitionis de definito, dico tamen Aristotelem assignasse ens quidditatiue dici de creatura, & in primo modo dicendi per se; vnde dicẽdum est quòd licet primum modum assignauerit; non tamen oẽm gradum eiusdem modi, ideò dicimus in primo modo istam prædicationẽ esse, Sortes est homo, licet non in eodem gradu cum ista; Homo est animal rationale, quia Sortes est homo, primum retinet gradum, & tertium, cum definitio de definito prædicatur; secundum etiam cum differentia prædicatur, primum uero cùm homo, uel animal prædicatur.

Ad quartum dicimus ab arte relinquenda esse, & non esse scientia de singularibus, quoad existentiam, non autem quoad esse cognitum. Vnde in primo poster. t. com. 20. De his quæ frequenter fiunt; quando non existunt potest haberi scientia, & non nisi ut habent esse per intellectum abstrahentem ab existentia, non dico per intellectum collatiuum, ne dicatur ens rationis, sed abstractiuum; ut dicatur consideratio metaphysica, & scientia uere atque realis.

H. Quartus gradus dicendi per se, est quando idem de se ipso prædicatur, & sumitur, prout distinguitur contra prædicatum extraneum, & dicitur quidditatiua, ut homo est homo. instare primo quis hoc medio posset, ista non est prædicatio, ergo ista non est in primo modo, patet, quia si esset prædicatio, sequeretur, quòd in syllogismo essent tantum duo termini, & non tres, contra Aristotelem primo priorum.

Secundo. Aristoteles 2. topic. c. 29. pro inconuenienti habet, quòd idem de se prædicetur; & uerba sunt ista; Si quis dicit gaudere idem est, quod lætari, dicit idem sibi ipsi accidere.

Tertio. 7. Metaph. etiam t. com. 59. Quærere propter quid musicus homo, musicus homo est; nihil est quærere, innuens idē de se nō recipere prædicationē.

Quarto. Ista propositio aut est accidentalis, aut substantialis, non accidentalis, quia nihil sibi accidit; non substantialis, quia non uidetur in aliquo modo esse dicendi per se, ab Aristotele asignato.

Quinto. Propositio est pro alio positio, hic autem non est huiusmodi igitur.

Sexto. Aristoteles. 5. metaph. t. com. 23. hominis multæ sunt causæ, quare autem homo homini insit, nulla est causa: quare relinquitur, quòd homo est homo non sit propositio, neque prædicatio aliqua.

S. Ista propositione, inquit Boetius homo est homo, in qua idem de se ipso prædicatur, nulla est uerior; & idem Aristo. habet in primo top. c. 7. & uere hæc sunt, Vnum quodque enim talium, siue idem de eo-

dẽ dicatur, siue genus de hoc eodẽ, qđ est, significatur tamẽ distictiones nõnullæ hac ĩ re ueniũt prænotãdæ.

Propositionum alia est quidditatiua, & essentialis propriæ, alio modo quidditatiua improprie, & sic cũ nihil sit de essentia, sui ipsius illa non erit quidditatiua proprie, erit tamen largo modo, & improprie, quia idem bene est essentia, & si non de essentia eiusdem.

2. Propositionũ alia est habens distincta extrema ratione, alio modo habens extrema distincta realiter; aut aliqua alia distinctione secluso opere collatiuo intellectus; & sic ista non habet extrema realiter distincta, sed per intellectum.

3. Propositionũ alia deseruit demonstrationi, & syllogismo, alia uero non & huiusmodi est: cùm idem de se prædicatur, & licet sit ex consequenti inutilis, uera tamen est, & in primo modo.

4. Propositionum alia est naturalis, alia innaturalis secundũ Cõmentatorẽ. 7. metaph. t. co. 59. Naturalis ut homo est animal, innaturalis, ut homo est homo.

Ad Primum dicitur quòd illa propositio non deseruit syllogismo, quia essent duo termini, cùm dicitur, quòd non est propositio, negatur, quia est; & in primo modo dicendi per se (licet non in primo gradu.)

Ad secundũ pro inconuenienti habetur, quòd idẽ de se ipso prædicetur prædicatione reali; nõ autẽ ĩtẽtionali.

Ad Tertiũ Musicus homo est musicus hõ, est prædicatio nõ naturalis: sed innaturalis; Quęrere aũt cur idem, idem sit sibi, fatemur esse quęrere nihil; sillogistice uidelicet & uia naturali, uera est tamẽ, & in primo modo.

Ad

Ad Quartum nō est accidentalis, nec essentialis proprie; est tamen essentialis, ut distinguitur contra denominatiuam, & sic uera est, & in primo modo.

Ad Quintum nego, quòd non sit pro alio positio intentionaliter saltem, quia propositio illa uidelicet homo est homo, ꝓ uocali ponitur; uocalis pro mentali tandem, & mentalis pro reali, & in propositione subiectum innuit prædicatum, & è contra, cùm sit correlatiue in intellectu (licet non pro alio esse reali.)

Ad Sextum Aristotiles loquitur de quæsito naturali, siue propositione naturali, non autem innaturali, ideo negat hanc esse propositionem, homo est homo.

H. In secundo de anima. c. 67. dicitur quòd in propositionibus, quæ sunt in primo modo, prędicata sunt causa subiectorum; in illis autem, quæ sunt in secundo modo prædicata sunt causata a subiectis, Ista autem homo est homo neutrum habet; ergo non uidetur nec in primo, nec in secundo modo esse.

S. Ille Primus modus gradus habet, (ut diximus) & cùm dicis subiecta esse causata a prędicatis, dico quòd uerum est de primo, secundo, & tertio gradu primi modi, nō aūt quarti gradus, ut est ista, homo est homo.

H. Animal est rationale, an ista per se esse dicatur, & in primo modo?

S. Minime; ratio autem ea est, quoniam differentia nulla, quæ diuisiua dicitur, de genere in primo modo prædicatur, cùm propositio per se inferat unam de omni; sequeretur enim quòd si ista uera esset, animal est rationale, quòd uera esset illa omne animal est rationale.

nale. Item quia contrahens est extra intellectum contracti, & cùm animal non includat in suo intellectu quidditatiuo rationale, ista non erit per se animal est rationale, itẽ quia animal est rationale non includit istã oẽ aĩal est rationale; ergo prima nõ est q̃dditatiua.

H. An ista per se sit: rationale est animal?

S. Minime, quia genus, ut animal est potentiale, et rationale est actus, & actus, & potẽtia sunt primo diuersa; tum etiã, quia negatio poneretur in definitione hominis, dicẽdo, homo est aĩal rationale, si per se & ĩ primo modo esset, esset enĩ, ac si diceretur, hõ est nõ aĩal.

H. Ista tamen de omni esse uideretur cur nõ erit per se? ualet enim, omne rationale est animal, & superius, propositionẽ de omni affirmasti inferre ꝓpositionẽ ꝑ se.

S. Ista si dicatur de omni, omne rationale est animal, eo modo, quo dicitur de omni, dicitur ꝑ se, sed reductiue, & nõ immediate, & ꝑ se illa dicitur, sed quia ista est de omni. omnis homo est animal, ideo etiã est de omni, omne rationale est animal; & quia secunda reducitur ad primã, et per primã habet ueritatẽ, ita dicitur non per se, nec immediate, & essentialiter, omne rationale est animal; sed reductiue, & mediate; alias tamen differẽtias ponã inter ꝓpositiones de omni, & uniuersales.

H. An ista sit per se; animal est risibile?

S. Nõ, quia esset de oĩ, & ĩferre liceret, oẽ aĩal ẽ risibile.

H. Quæ differentia est inter primum, & secundũ modũ?

S. Prima, Quia prædicatum primi modi est prius subiecto, prędicatũ uero secũdi modi est posterius subiecto. Secundo, quia prædicatum primi modi causa est intrinseca,

trinseca, & prædicatum secundi modi causatum est intrinsece.

Tertia, quia prędicatum primi modi reperibile est sine subiecto, saltem genus sine specie, prædicatum uero secundi modi non.

Quarta, quia prædicatum primi modi secundum oēs partes non conuertitur cum subiecto, sm̄ autem sic.

Quinta, quia prædicatum primi modi nō est scibile, prædicatum uero secundi modi scibile est, conueniunt autem, quia intrinsecum est utrumque ipsi subiecto.

Sexta, quia prædicatum primi modi in definitione ponitur, secundum autem non.

H. Tertius modus dicendi per se quid proprie sonat?

S. Perseitatem, quæ reperitur proprijssime in Deo, dū omnia dependeant ab eo, ipse uero sit independens, & secundo in loco omnes primæ substātiæ dicuntur esse in tertio isto modo, quia nō sunt in alio, & tertio quo libet. Pars separata a suo toto dicitur per se esse ipsi toti, tamen unita, siue iuncta non habet hanc perseitatem, quia non est amplius solitaria, & sic nec per se, aut in sua existentia, sed in toto.

H. Quartus modus est quando effectus formalis prædicatur de aliquo mediante sua causa formali, ut homo albedine est albus, uel quando actus profluens a causa formali de suo effectu prædicatur mediante sua formali causa, ut album albedine disgregat, vel effectus prædicatur de suo principio productiuo, ut intellectus intelligit, An istæ omnes propositiones, quæ sunt in 4. gradu dicendi per se sint necessariæ.

S. Non

S. Non semper, quoniam ista, voluntas uult, contingenter est, & calidum calefacit, contingenter est, & non necessario, considerata actione, siue operatione sua, quæ si esset necessaria, nulla ex parte præpediri posset, oppositum autem patuit in tribus pueris.

H. Erit ergo prædicatio per se aliquādo nō necessaria?

S. Ita; in primo enim, & secundo modo per se necessarium infert, non autem quartus modus.

H. An ab Aristotele sint ea, quæ de forma S. R. docuit aliqua in parte suæ doctrinæ posita.

S. Nimirum, ea quæ docui, omnia reperies ab Aristotele prius dicta; quoniam forma, quę est pars compositi in primo Phi. t. com. vlt. & in 7. & 8. meta. forma, quæ est quidditas totius posita est in tertio phis. t. com. 7. forma pro intelligentijs habetur ab Aristotele 12. meta. t. c. 51. & Cōmentator in primo phys. com. vlt. dicit formæ aliæ in materia sunt, aliæ extra materiam, vbi de intelligentijs loquitur, quòd autem Deus forma dicatur, ab Arist. habetur in 12. metha. t. c. 30. ubi dicit oportet quòd principium sit tale, cuius substantia sit actus.

4. Forma accidentalis in 5. phys. t. com. 12. ubi dicit hominem ad aliam formam ire, cùm de agritudine ad sanitatem transit.

5. Forma uero, ut est ratio conceptibilis habetur in 9. met. t. c. 20. ubi ait quòd unumquodque agens agit in quantum forma, & quia id, quod intelligitur agit intentionaliter, hinc est, quòd ratio, sub qua cōcipitur res, forma vocatur.

LECTIO

LECTIO XXV.

5. TExtū formalitatū recensere curabo, vt ad ea, quæ declaratione indigēt, manū demus, est igitur textus, qui sequitur; sed hic insurgunt duæ difficultates.

Prima est, in quo modo dicendi per se sunt propositiones, in quibus prædicantur per se inferiora de suis superioribus; uel passio inferioris de superiori ad subiectum talis passionis?

Dico breuiter contra multos, quòd tales prædicationes nullo modo sunt ꝑ se, licet eñ tales indefinitæ uel particulares sint necessariæ; non tamen sunt per se, probatur dupliciter ex intentione Philosophi.

Primo, quia dicit Philosophus, quòd propositiones per se non conuertuntur, quòd non debet intelligi, quòd non conuertuntur absolute, cùm conuersio sit adęquata passio propositionis, saltem cathegoricę, sed debet intelligi, quòd non conuertuntur in alias propositiones per se; sed ista est per se, homo est animal; ergo ista non erit per se; animal est homo, & idem est iudicium de omnibus alijs talibus.

Secundo probatur quia dicit Philosophus, quòd per se infert de omni, ita quòd a propositione per se ad propositionem de omni est bona consequentia, animal est homo, ergo omne animal est homo, consequēs est falsum, ergo illud ex quo sequitur, videlicet quòd ista sit per se, animal est homo; & idem dico de ista animal est risibile, & de omnibus talibus.

Secunda difficultas, in quo modo dicendi per se sunt istæ propositiones, homo albus est homo albus; homo

albus

albus est homo ; homo est homo albus,& similes.

Respondeo breuiter, quòd nullo modo sunt per se. Pro cuius declaratione ampliori noto tres regulas optimas,quæ habentur a me in primo di.2. in materia de propositione per se nota, & in 3. di. 7. & 22.

Prima regula est,quòd de ratione in se falsa nihil ue re,& affirmatiue prædicatur,nec ipsa de aliquo prædi catur: imo nec ipsa de se ipsa; ista em̄ non est vera,hō est homo irrationalis, homo irrationalis est animal, homo irrationalis ē homo irrationalis, nulla illarum est uera, & simi le est iudicium de omnibus alijs.

Secunda regula est; quòd de illo,quod est in se ens p̱ accidēs,nihil per se prædicatur,nec de aliquo ipsum p̱ se prædicatur,imo nec idē de se ipso;nulla em̄ istarum est per se; homo quantus est homo; Sortes est homo quantus, homo quantus est homo quantus.

Tertia regula est,quòd de conceptu per accidens,si-ue cōtingenti nihil necessario prędicatur, ne (ipse de liquo;nec idem de se ipso.Exemplum huius regulę est cùm homo niger dicat conceptū contigenter vnū; nul la istarum est necessaria, homo niger est homo,homo est homo niger) homo niger est homo niger.

Prima regula sic posset persuaderi, & breuiter; quia si ista esset uera, homo irrationalis est homo irrationalis; de qua magis uidetur, tunc ex uero sequeretur falsum; Probatur sic, quia bene sequitur homo irrationalis est homo irrationalis, ergo homo irrationalis est homo; a parte in modo ad suum totum,& ultra ergo homo est homo irrationalis

per

per cõuersionẽ;& ultra ergo homo est irrationalis, & irrationale est homo; sed omnia ista sunt falsa; ergo & ista propositio, ex qua omnia ista illata sequuntur, scilicet homo irrationalis est homo irrationalis, est falsa; quòd est propositum.

Secunda,& tertia simul probantur per probationem tertiæ, quia si ista esset necessaria uel per se,homo niger est homo niger, ex necessario sequeretur contingens, quod est falsum,ut probatum est in consequentijs,probatur tamen consequentia, quia bene sequitur, homo niger est homo niger,ergo homo niger est homo, a parte in modo ad suum totum; & ultra conuertendo,ergo homo est homo niger, et ultra, ergo homo est niger a parte in modo etiam ad suum totum, omnes istæ propositiones illatæ sunt contingentes: ergo & ista, homo niger est homo niger,est contingens; & per consequens non necessaria nec per se; & intelligo per se primo modo,uel secundo modo dicendi per se, & sic manent regulæ infallibiliter ueræ.

Et si arguatur,quòd in istis homo niger est homo niger, homo albus est homo albus, est prædicatio eiusdem de se ipso, ergo tales propositiones sunt per se, & necessarię;Dico breuiter,quòd quãdo dicitur,quòd prædicatio eiusdem de se ipso est per se, & necessaria, intelligendum est de prædicatione,in qua non prædicatur ens per accidens,uel non subijcitur, & sic patet responsio ad difficultatem.

Secunda prædicatio est formalis prædicatio, & denominatiua, & habet quattuor gradus.

Primus

Primus est quando differentia prædicatur de genere contrahibili per eam, ut animal est rationale, & quando modus intrinsecus prædicatur de suo cōtracto, uel contrahibili; ut cum dicitur ens est infinitum, & sic de alijs. Et si dicas quòd hic videtur cōtradictio, quia superius dictum est sustinendo opinionem Landulphi, quòd quando modus prædicatur de eo cuius est modus, est prædicatio quidditatiua, hic dicitur quòd est prædicatio denominatiua, igitur respondeo, & dico quód non est contradictio, quia superius dicitur quòd talis prædicatio est quidditatiua; si modus prædicatur de constituto per ipsum, cùm sit de essentia ipsius secundum Landulphum; hic dico quòd est prædicatio denominatiua, quia prædicatur non de constituto, sed de contrahibili per ipsum, sicut refert dicere, homo est rationalis, & animal est rationale; cùm prima sit quidditatiua, & secunda sit denominatiua; ita etiam refert dicere; Deus est infinitus, uel essentia diuina est infinita, & ens est infinitum, quare dico consequẽter, quòd duæ primæ sunt quidditatiuæ, secunda autem non, sed denominatiua tantum.

Secundus gradus denominatiuæ prędicationis est, quando propria passio prædicatur de subiecto suo, & iste gradus est secundus modus dicendi per se; & est sciendum quòd propria passio; cùm sit eadem res cum suo subiecto est reductiue in illo genere, seu prædicamento, in quo est suum subiectum per se.

Tertius gradus prædicationis denominatiuæ, & formalis est, quando effectus formalis denominatiue prædicatur

dicatur de aliquo mediate sua causa formali, ut homo nigredine est niger; uel quando actus profluens a causa formali dicitur de effectu mediante sua causa formali; uel quando effectus dicitur de suo immediato principio productiuo; & iste gradus est quartus modus dicendi per se.

Quartus gradus prædicationis denominatiuæ, & formalis, est quando accidẽs prædicatur de suo subiecto, & potest fieri nouem modis; posito, quòd Petrus sit subiectum in omnibus his dicendo, Petrus est bicubitus, albus, pater, agens, patiens, calciatus, & sic de alijs, & iste gradus est de per accidens.

Textus est vere ac fideliter recitatus; sequere igitur in difficultatibus offerendis, ut intactũ nihil deniq; relinquatur.

H. Quæ est ratio in se falsa?

S. Cuius partes sibi inuicem formaliter repugnãt, siue cuius conceptus formalẽ habet repugnantiam; quare ubicumque talis propositio ponatur; semper talis erit; quia quòd est tale de se, respectu cuiuscumq; tale erit, quoniam respectus, uel rationis, uel realis adueniens fundamento non variat fundamentum.

H. Quid totum in modo; uel pars in modo dicitur?

S. Totum in modo est terminus sumptus sine determinatione diminuente, pars autem cum tali determinatione, ut homo est albus, pars dicitur in modo, homo autem totus dicitur, quia homo sub se habet omnes homines, de quibus diuersimode, & sub modis diuersis prædicari potest; ideo quando homo sumitur cum unico modo; pars illius totius dicitur, quia totus

tus ut homo in parte consideratur respectu illorum modorum, in quibus considerari potest, vel respectu omnium hominum; inter quos posit de se homo descendere; hic autem arctatur ad partem hominum, uidelicet ad illos, qui modificantur modo nón distrahẽte, ut mortuus, sed diminuente, ut albus.

H. Propositiones per se non conuertuntur; habet textus; Quomodo igitur ista non conuertitur, homo est rationalis, & rationale est homo?

S. Non conuertuntur ut sint per se conuersæ, sicut ante erant per se, ideo ista conuertitur, homo est rationalis, & homo est risibilis, rationale est homo, & risibibile pariter; sed rationale est homo, non est per se in primo, neque pariter in secundo modo.

H. Ratio in se falsa nõ prædicatur per se de aliquo &c. uidetur tamen quòd ista sit uera prædicatio, Homo irrationalis est subiectum, & ista; homo irrationalis est dictio bisillaba.

S. De ratione in se falsa nihil prædicari potest in suppositione personali, non autem in simplici; ut currit exemplũ primum, aut materiali, ut est sm̃ exemplum.

H. Propria pasio inferioris non prędicatur per se de superiori, oppositum uidetur, quoniam in secunda di. primi q. 2. S. R. dixit, quòd pasio inferioris demonstratur de suo superiori per se; ut omne animal rationale est risibile aliqua substantia est animal rationale, ergo aliqua substantia est risibilis. S. R. hanc dixit esse per se.

S. Scias duplicem esse demonstrationem, aliã, quæ dici

tur uniuersalis aliam uero, quæ nõ uniuersaliter fit, sed particularis dicitur; hanc concedo fieri in demonstratione particulari; non autem uniuersaliter erit passio demonstrabilis de superiori suo.

H. Ex contingenti non sequi necessarium uidetur S. R. inferre ex tertia Regula; cum de necessario non sequitur contingens, uidetur tamen utrumque sequi ex utroque; primo ex necessario contingens sic, ista est necessaria, homo est animal; & ista, quæ ex ista sequitur est contingens; ergo animal prædicatur de hoie; quia cõtingit animal habere esse cognitum; & fieri prædicatum, & ita homini contingit; secundo ex contingenti sic sequitur necessarium, animal prædicatur de homine, ergo homo est animal, prima est contingens, & secunda est necessaria.

S. Neque necessarium ex contingenti, neque contingens ex necessario sequi dicimus in consequentia bona & formali; bene ratione materiæ sequi, ut probas. Homo quantus est homo quantus, Sortes est homo quantus, uel homo quantus est homo, istæ per accidens sunt asignatæ a S.R. & in 3.dis. 2.q. 6. oppositum uidetur asignasse, dũ ait; superficies alba est superficies alba; ista propositio est per se ĩ primo modo.

S. Duas conditiones inter alias scies esse propositionũ per se, alteram ut subiectum includat prædicatum, quã conditionem posui in loco prætallegato, aliam uero ut extrema sit ens per se, & quòd non faciant talia extrema unum per se; ideo in hac conditione non continetur hæc propositio; ideo dicõ quod homo quantus

tus est homo quantus, est per accidens, & non per se prædicatio, licet habeat unam ex duabus ræquisitis condictionibus. In secundo solum altera conditio est asignata, & tacta, hic autem ambæ conditiones, quia ibi locus non pluribus indigebat, hic autem cùm sit locus proprius, libuit asignare ea, quæ requirebantur ad cognoscendam rem.

H. In prædicatione denominatiua S. R. interposuit prędicationem quidditatiuam primi, & secundi modi, cur ista ad inuicem commiscenda dijudicat S. R. cùm denominatiuum, & quidditatiuum modum significādi diuersum retineant?

S. Non est incōgruum rem unam habere modum suum dicendi in prædicamentis diuersis, nonne dictum est, quòd Sortes est substantia, & sic modum per se dicendi in se habet; & quia cùm hoc, quòd Sortes est substātia dicitur habere quantitatem, & aliquam qualitatem, & quia est effectus refertur, ideo dicitur quantus qualis, ad aliquid, & sic de alijs prædicamentis, in quibus ponitur pro diuersa sui consideratione.

H. Cùm ista sint quidditatiua ambo prædicata videlicet homo est animal, & homo est rationalis, quo modo vna dicitur quidditatiua, & alia denominatiua?

S. Quia prima per modum materiæ potentialis, informabilis, & contrahibilis, secunda uero per modum formæ, quia forma est contrahens, constituens, ideoque denominans.

H. Quid requiritur ad hoc quòd sit uere prędicatio denominatiua?

In primo modo homo eſt rationalis, & homo eſt animatus; in ſecundo modo homo eſt riſibilis, in quarto modo, uoluntas uult, & intellectus intelligit, & denominatiuæ ſunt.

H. In prædicatione denominatiua, denominatio fit ſemper ab intrinſeco; an aliquando ab extrinſeco, ſiue ratio denominationis eſt ne intrinſeca ſemper, an aliquando eſt extrinſeca?

S. Denominatio intrinſeca aliquãdo dicitur, & eſt, quãdo forma dicitur inhærere ſubiecto, illique ineſt per quandã formalem inhærentiã, ut paries eſt albus, alia eſt a ratione extrinſeca, & ea eſt in qua prædicatum ſubiecto nõ hæret, neq; illud informat, ut lapis eſt uiſus.

H. Dixit S.R. cũ propria paſſio de ſubiecto dicitur, illa denominatiua eſt prædicatio, & in ſecundo modo per ſeitatis, eo quòd propria paſsio idem ſit cum ſuo ſubiecto realiter; quando id probari poſſet, quòd realiter ſit ſuo ſubiecto paſſio ſua?

S. Omnis reſpectus aptitudinis eſt idem realiter ſuo ſubiecto, paſſio autem propria dicit reſpectum aptitudinalem ergo. Item omnis inclinatio naturalis eſt eadem realiter ſuo ſubiecto, propria uero paſsio eſt huiuſmodi igitur. Item appetitus naturalis eſt idem realiter cum illo, cuius eſt, ergo &c.

H. In ſecundo diſt. 3. q. 3. dixit S. R. omne ſubiectum prius eſt natura ſua proria paſſione, ſi ergo prius natura, ergo prius duratione, ergo poterit propria paſsio eſſe ſine ſuo ſubiecto; ergo non realiter eadẽ erit illi.

S. Prius natura eſt ſubiectum ſua propria paſſione, ergo

H. Quo igitur fundamento fulciuntur dicentes passionem realiter a subiecto distingui?

S. Lectitarút illud in Arist.in 4.metaph.di.quòd ens,& unum dicunt eãdem naturam;ideo dixerunt passiones illimitatas esse realiter suis subiectis idem, limitatas uero,ut est risibilitas in homine, aut caliditas in igne dixerunt distingui realiter; quare dixerút,ꝙ ista est uera idẽtice,homo est unus,est bonus est uerus,nõ aũt hõ est risibilis,nisi accidẽtalis,& cõtingens,& nõ realiter.

H. Ratio in se falsa an posita sit ab Aristotele?

S. Ita in 5.metaph.t.c.34. Vbi dicitur illa est ratio in se falsa,cuius partes ad se inuicẽ pugnant; quare nulli cõuenire potest; & sic de nullo potest prædicari uere.

H. Secunda regula quòd de ente per accidens nihil dicatur per se,an ponatur ab eo?

S. Ita 7.Metaph.t.co.25. In dictis per accidens,siue secundum accidens, non est idem,quod est cum eo cuius est,propter dupliciter significare, ubi concludit,quòd de ente per accidens non dicatur aliquid per se, uel econtra propter diuersos modos.

H. An tertiam posuerit regulam?

S. Ita in primo priorũ & in 1.poster.vbi docet ꝙ si poneretur in syllogismo ens per accidens,siue cõtingens,nõ inferret ens necessariũ. neq;ecõtra. Similiter Primus gradus denominatiuæ prædicationis ponitur ab eo in 4.topic. vbi habet ꝙ differentia nõ participat genus, nec econtra, ergo cùm differentia de genere prædicatur,erit denominatiua;Secundus gradus in 2.poster.t.co.9.dicens ꝙ illa quæ sunt in 2. modo dicendi per se

insunt

& prædicatum ex sua ratione formali non est aptum natum prædicari nisi formaliter, propositio nō est uera, nisi sit in primo modo dicendi per se; ratio est, quia subiectum, & prędicatum modos significandi oppositos dicunt sibi incompossibiles; Vnde de tali subiecto sic ultimate abstracto nihil pōt uere prædicari, nisi p se primo modo, uel identice; Hāc propositionem declaratur sic, in substantijs, siue in prædicamento substantiæ est una abstractio tantum, scilicet quidditatis a supposito propriæ naturæ, quia substantiæ non sunt natæ concernere aliquid alterius naturæ; Ideo prima ibi abstractio maxima est, abstrahendo naturam humanam a suppositis, quæ uere sunt illius naturæ, sicut abstrahitur, cùm concipitur humanitas, non remanet ulterius alia abstractio; & ideo illud, ut sic conceptum est precise ipsum met, quia cuilibet alij extraneum est, sicut dicit Auicenna 5. metaphis. quòd equinitas est tantum equinitas, & nihil aliud. In accidentibus autem, quanto plura possunt concernere, tanto plures possunt fieri abstractiones; Vnde quia accidentia absoluta concernunt duo, scilicet supposita alterius naturæ, & indiuidua naturæ propriæ, licet a suppositis alterius naturæ abstrahatur, tamen concernunt indiuidua propriæ naturæ, Sicut album concernit lignum, & hoc album, siue hanc albedinē, & illam; & ideo possunt fieri ibi duæ abstractiones, una scilicet accidentis a subiecto, puta albedinis a ligno, & alia scilicet quidditatis a supposito, uel singulari, puta albedinis ab hac albedine, & illa, quæ sunt indi-

uidua

mate abstractus in propositione subiectus includit unum sincategorema; puta inquantum uel formaliter primo modo, uel quidditatiue, uel identice, & sic de alijs. Circa alium terminum propositionis scilicet quòd prædicatum de quocunque prædicetur non potest prædicari nisi formaliter; Notandum est quòd substantiua nomina possunt dupliciter prædicari in diuinis, quandoque formaliter, ut deitas est deitas: quandoque per identitatem, ut deitas est sapientia, sed adiectiua si prædicantur de necessitate, formaliter & denominatiue prædicantur, & hoc quia sunt adiectiua, nam ex hoc quòd adiectiua sunt, significant formam per modum informantis; & ideo de nullo uere dicuntur, nisi de eo, quod se habet per modum informati de quo uidelicet formaliter dicuntur talia sunt, non tantum adiectiua nomina, sed omnia participia & uerba; semper enim in suo modo significandi includunt adiacentiam, & modum formalem respectu alicuius talis suppositi, & ideo prædicantur quasi secũdum modum secũdum dicẽdi per se, quòd ergo prędicentur identice, est ipsa prædicari modo opposito suo proprio modo dicẽdi, uel prædicandi. His ĩtellectis patet maior ista assumpta, quãdosubiectum est abstractũ ultimate, ita quòd est abstractum ab oĩ, quod est extra rationem eius, & prædicatum non potest prædicari ex ratione formali, nisi formaliter, & modo inherentis, siue quasi inherentis; istud prędicatũ nõ potest uere dici de illo, s. subiecto, nisi per se primo modo, q̃a istud prædicatum præcise natum est formaliter prædicari, ideo

ideo non poteſt ſaluari ueritas propter identitatem tantum, quia ſubiectum eſt ultima, & ſumma abſtractione abſtractum, ideo non poteſt ſtare pro aliquo qualitercumque alio a ſe, ſed preciſe pro ſe formaliter; Et ideo oporteret, quòd ſua ratio preciſe formaliter eſſet idem illi prædicato, quod non poſſet eſſe niſi illa ratio preciſe includeret prædicatum, patet ergo propoſitio, & ſi fiant ſilogiſmi expoſitorij, uel aliqui alij debent ſolui per artem datam ĩ primo priorũ, uidelicet quod maior, uel minor reducantur ad propoſitionem de omni ſi ſint affirmatiui, uel de nullo ſi ſint negatiui. Vide igitur quæ declarãda ſunt tibi, & ĩdica.

H. Identica prædicatio quotuplex eſt?

S. Duplex nam alia eſt in creaturis, alia in diuinis.

H. Que eſt prædicatio identica in creaturis?

S. Quando aliqua duo ſunt idem inter ſe propter aliquam identitatẽ, quam habet in tertio ſicut genus, & differentia idem inter ſe ſunt propter identitatem, quam in homine habent; eſt enim differentia in eo formalis, genus uero materiale.

H. Quot modis fit iſta prædicatio in creaturis?

S. Modis pluribus fieri poteſt.

Primo fit aliquando in prædicatis primi modi, ut animal eſt rationale, quæ habent identitatem identicã.

Secundo fit etenim in prædicatis ſecundi modi, ſicut eſt bonitas, & ueritas; quæ ſunt idem propter identitatẽ, quam habent ĩ ſubiecto, cui ſunt idem, & dicuntur identica identice, bonum uidelicet, & uerum.

Tertio fit in prẹdicatis per accidens, ut album & dulce ſunt

ce sunt idem propter identitatem eorum ad subiectum uidelicet ad lac.

H. Sunt ne gradus istius identitatis?

S. Ita, Duo enim sunt, quoniã aut illa extrema habent solum identitatem ad tertium, & dicitur illa identitas solum identica, aut considerantur illa extrema, ut habent inter se identitatem, quæ tamen est per identitatem, quam habent in tertio; & tunc dicitur identica identice.

H. An una presupponat aliam?

S. Ita, ista enim primam presupponit.

H. An de ista uiri, qui de litteris sunt benemeriti aliquid dixerint?

S. Ita, dicunt enim, omnis forma sillogistica tenet per illam regulam, Quæcumque sunt eadem uni, & eidem, inter se sunt eadem; & talis est identitas conclusionis, cum silogismo, quæ est identitas identice, quę præsupponit identitatem maioris, & minoris ad medium in præmisis; et si illæ premissæ sunt immediatæ tunc est propositio identica, si aut sunt demonstrabiles, tunc earum identitas est identica identice; Et sequitur, quòd cùm prædicatio identice identica sit, quæ habet duas identitates, quòd multæ prædicationes sunt ueræ in concreto, quæ falsæ sunt in abstracto, ut ista esse apparet, album est dulce, quæ in concreto est uera, & in abstracto est falsa, Albedo est dulcedo, quia in concreto duas identitates habent extrema propositionis, & iter se, & cũ tertio, In abstracto autẽ amminttunt identitatem ĩ tertio, ideo redditur falsa ꝓpositio.

H. Quæ

& prædicatum est denominatiuum, siue per modum adiacentis, proprie non est uera in primo modo dicendi per se, propter repugnantiam prædicati, & subiecti, ut humanitas est alba, asinitas currit, humanitas est risibilis, affirmatiue autem exponitur sic; De subiecto ultimate abstracto non prædicatur aliud prædicatum, nisi idem de se ipso, ut humanitas est humanitas, ratio autem ea est; quoniam de subiecto ultimate absoluto non possunt prædicari de eo siue uerificari ea, quæ sunt extra quidditatem ipsius.

H. In substantijs una sola fit abstractio (inquit textus) & est quidditatis a supposito propriæ naturæ, ut ab homine humanitas, & ista est uera humanitas est humanitas, instare quis posset sic, substantia intellectiua est substantia uolitiua, ergo intellectiuum est uolitiuum, ergo si non ualet intellectus est uoluntas, ualet saltem est intellectus; & sic uidetur fieri abstractio duplex a substantia.

S. In substantis non fit nisi vnica abstractio, (& fit a supposito propriæ naturæ) intelligitur quando prædicatum non est aliud, siue distinctum a subiecto; ut est ista, homo est homo, humanitas est humanitas, ubi ab homine trahitur humanitas, quæ de homine non prædicatur, cùm iam ab ea dicatur abstracta: in ista autem, substantia intellectiua est substantia volitiua, prædicatum est aliud a suo subiecto; ideo non conuenit aliam fieri abstractionem.

H. Innuit textus quòd homo non concernit nisi supposita propriæ naturæ, instabitur sic, homo posset (Deo

operante) assumere naturam lapidis; siue Deus posset facere, quòd natura humana assumeretur a lapide, ut docuit S.R. in. 3. dist. 2. & tunc prædicaretur de lapide, & ista esset vera; lapis est hō; falsum est igitur, q̃ concernat tantum supposita naturæ propriæ homo.

S. Dico quòd hō concernit tm̃ supposita naturę ꝓprię, uel aliud supplens uicem illius, ut esset in exemplo.

H. Est alia abstractio, quæ fit in accidentibus absolutis, quæ duo concernit subiectum, & indiuidua propriæ naturæ, quòd quæso est subiectum, & indiuiduum?

S. Subiectum est lignum in albo, indiuidua suæ naturæ sunt albedines, & fit primo abstractio a ligno sic, ut dicatur albedo ab albo ligno, & ab albedinibus dicendo albedinitas; quia albedo concernit oés albedines; & ideo ab omnibus abstrahitur albedinitas; Vnde sic istá est uera, lignũ est album, ista est uera, albedo est qualitas, non autem ista; lignum est albedo, & ista est vera albedo est color, non aũt ista albedo est albedineitas, neq; ista albedineitas est albedo, vel color, vnde albedineitas non concernit nec suppositũ, nec indiuiduum alterius, siue propriæ naturæ, cùm abstracta sit ab omnibus illis; & ideo de se sola prædicatur. In relationibus est alia abstractio; & quia relatio tria concernit tres abstractiones fieri possunt; concernit enim proprium indiuiduum, fundamentum, & subiectum, ut in actione est ignis causa, potentia causandi, & causalitas; causa enim dicitur de igne; ut de subiecto, de quo calorem causat; ideo ista est uera, ignis est causa licet abstrahendo a subiecto; con-

concretio adhuc remanet ad fundamentum, quod est calor; ideo ista est uera, calor est potentia causandi; ubi ista est falsa; ignis est calor, uel potentia causandi; Tertio adhuc concretũ remanet ad indiuidua propriç naturæ; & dicitur causalitas, quæ de se sola prædicatur, causalitas est causalitas, non autem est uera calor est caliditas, potentia causandi est causalitas, ignis aut causa est causalitas ab omnibus etiam causalitatibus abstrahendo; quia hæc causalitas est tantum hæc causalitas.

H. Dixit S. R. quòd abstractio fit a posteriori, non autem a priori, ut etiam in 4. dist. primi docuit; sed subiectum respectu accidentis, siue absoluti, siue respectiui, est semper prius accidente suo; quia subiectum est substantia, & substantia est prior omni accidente, ergo nō fit abstractio aliqua a subiecto, quod est substantia, quia a priori nulla fit abstractio.

S. Duplex est prius, vnum in prædicando, quod est superius ordinatum, & de quidditate alicuius, & omne tale non dicitur esse substantia, quia substantia non est de quidditate accidentis, quod quidem accidens cognoscitur esse suum posterius; alio modo dicitur prius, quod proponitur, siue supponitur ab aliquo, & hic dicitur, quòd omnis substantia præsupponitur ab accidente, & est prius omni accidente, & non ponitur in accidentis definitione quidditatiua, sed bene quietatiua, & tunc dicitur quòd a nulla istarum substantiarum fit abstractio simpliciter, sed a substantia, quatenus est non prius prædicatione, nec

prius præsuppositione; sed prout est quoddã complexum, siue prout in ea consideratur aliqua forma, uel aliquod superadditum; & sic non dicitur proprie substantia illis duobus modis, sed potius a substando, & sic dicitur esse quoddã posterius sua forma, & fundamento; ideo a posteriori dicitur fieri abstractio talis.

H. Accidens respectiuum concernit tria; instatur, quòd plura concernat, quam uidelicet subiectum, fundamentum, & indiuiduum, quia relatio concernit etiam terminum suum.

S. Relatio non concernit terminum, sed includit in primo modo dicendi per se.

H. Arist. 7. metaph. dicit quòd fixio pedis est pedalitas quædam, quæ est prædicatio abstracti de concreto, & non est eiusdem de se ipso; quo modo igitur non conuenit secum S. R.

S. Declaraui in 2. dist. 4. quo modo sit intelligenda propositio ista, fixio pedis est pedalitas; ubi dicitur, quòd pedalitas non prædicatur de fixione, sed accipitur diuisiue pedalitas, ut sit sensus; fixio, & non fixio diuidunt pedalitatem, quia fixio pedalitatem innuit, non fixio autem minime.

H. In syllogismo expositorio de abstracto ultimato cõtrarium uidetur posse concludi sic, hic pater generat, essentia diuina est hic pater, ergo essentia diuina generat, quo modo igitur adiectiuum uerbum non prædicatur de abstracto?

S. Sicut ex duabus præmissis, quarum una est necessaria, alia contingens, sequitur contingens; ita ex vna

præmissa

præmissa formali, & altera identica, sequitur conclusio identica, uel quæ exponēda sit per identicam; quare dicendum est, ergo essentia diuina est quod generat, quæ propositio est tantum identica. Vel dicas, quòd syllogismus expositorius debet regulari per dici de omni, uel dici de nullo, secundum quod ille est affirmatiuus, uel negatiuus, reducēdo præmissas syllogysmi expositorij ad uniuersales propositiones, vel affirmatiuas, uel negatiuas, & sic uidebis alteram esse falsam, si falsus fiat syllogismus expositorius, sic inquiens. Quicquid est hic Pater generat, essentia est hic Pater, ergo essentia generat; conclusio falsa est, ergo altera præmissarum, non minor, ergo maior. Minor enim est uera identicæ, & maior intelligitur formaliter, ideo est falsa, quia si ista sit uera, Pater generat formaliter, ista tamen est identica, quod quicquid sit in Patre generet; ideo ista erit tantummodo identica, essentia generat, quia videlicet continetur in Patre, & conueniunt in tertio illo uidelicet genito, siue generare, ergo si inter se conueniunt, & sunt idem; id erit non nisi identice.

LECTIO XXVII.

S. HAec sunt propositiones ad regulam cognoscendam de ultimate abstractis.

Istæ sunt realiter uere, falsæ tamem formaliter in diuinis, essentia diuina est paternitas, essentia diuina est filiatio, quia non sunt in primo modo dicendi per

se,realiter tamen & identice ueræ sunt.

Secundo, scias quo modo omnes istæ sunt falsæquidditatiue. Essentia diuina est felix, essentia diuina est beata, cōmunicata; est obiectum, & breuiter essentia diuina est pr̄, accipiendo patrē adiectiue. Ita essentia diuina est sapiens, & intelligens, falsæ sunt quidditatiue, & identice; quòd sint falsæ quidditatiue patet, quia non sunt in aliquo primorum modorum; quòd sint falsæ identice patet, quia extrema non sunt ambo substantiua; sed adiectiua, & participia, realiter tamen ueræ sunt; Docui enim in prima dist. 1. hanc esse ueram, essentia diuina est obiectum fruitionis.

Tertio omnes istæ propositiones rationales de rigore sunt falsæ, licet in re sint ueræ, & concedantur a Philosophis. Essētia diuina est abstracta, essētia diuina prędicatur, essētia diuina est nominatiui casus, essentia diuina est fæminini generis, & non sunt in primo modo.

Quarto, Istæ propositiones, essentia generat, essentia generatur; identice falsæ sunt, falsæ in primo modo, siue formaliter, falsæ de rigore realiter & in se, ꝙ autē realiter sint falsæ, ex his patet; quoniam generare est operatio alicuius generātis realiter distincti a genito. Similiter generari est alicuius realiter distincti a generāte, sed essentia, ut hæc est simpliciter idē realiter oībus tribus personis, ergo generare, uel generari nō est operatio essentiæ. Quod si daretur, dari esset necesse, ꝙ essentia distingueretur a personis, quod est absurdum.

Quinto, Istæ sunt falsæ, humanitas est entitas, asinitas est entitas, falsæ inquā formaliter; Quòd autē identice sint ueræ dixerunt nonnulli propter identitatem per-

misſiuam entitatis: Contra quos arguere quis poſſet. cùm entitas ſit abſtracta a finitate, & infinitate permiſſiua, & formali, & ipſi ſaluent eam propter identitaté permiſſiuam; cùm hæc non ſit infinitas, ſequitur quòd non ſint aliquo modo ueræ. quòd autem abſtractæ ſint a finitate, & infinitate, patet, omne prius poteſt a ſuo poſteriori abſtrahi; ſed entitas eſt prius, & modi ſunt poſteriores, ergo entitas a modis abſtrahitur, qui ſunt finitas, & infinitas, & ſic ſunt ſine finitate, uel infinitate tales propoſitiones nec poteſt fieri in his, niſi vna abſtractio, ſicut in ſubſtantijs; ideo entitas non poteſt vlterius abſtrahi; cùm a modis abſtracta ſit; Nec in doctrina mea aliquando docui infinitatem permiſſiuam facere propoſitionem identicam, bene autem docui in 8. primi q. 3. ꝙ infinitas formalis facit propoſitionem identicam; ut hæc eſſentia eſt iuſtitia.

H. Des in creaturis propoſitiones in abſtracto, & modũ eas cognoſcendi.

S. Regulam hanc notabis, Omnis propoſitio affirmatiua uniuerſalis ſemper eſt uera, quando extrema habẽt infinitatem formalem, aut permiſſiuam, aut quando concernunt tertium, cui ſunt idem, uel cui uniuntur.

H. Declaret S. R. regulam.

S. Dico primo quando extrema habent infinitatem, aut ambo, aut unum; ideo iſtæ ſunt ueræ, eſſentia eſt iuſtitia, eſſentia eſt paternitas, etiam per oppoſitum iſtæ ſunt falſæ, paternitas eſt innaſcibilis, generatio eſt filiatio, qm̃ nec ambo, nec alterũ extremũ dr̃ ĩfinitũ formaliter, ſecũdo dixi, aut quãdo extrema cõcernũt tertiũ,

cui ſunt idem propterea omnes iſtæ ſunt ueræ, homo eſt albus, homo eſt quantus, animal eſt ens, quoniam homo & animal concernunt Sortem, cui identificantur, ideo iſta eſt uera, homo eſt animal; ſimiliter homo eſt albus, homo eſt pater Sortem concernunt; & ſic in quocumque prædicamento facias ſimiles propoſitiones ueræ ſunt: ſunt autem falſæ humanitas eſt animalitas; humanitas eſt albedo, humanitas eſt paternitas, albedineitas eſt quanta, quia extrema non concernunt tertium, aut poſterius, a quo ſunt abſtracta.

Tertio dicitur propoſitio affirmatiua, quia negatiua non unit in tertio, ſed differre facit.

Quarto dicitur vniuerſalis, et licet iſtæ particulares ſint ueræ, Sortes eſt homo, Sortes eſt animal, non propter concernentiam ad tertium inferius, cùm non habeant inferius Sorte, propter incluſionem tamen ueræ ſunt, quia Sortes includit hominem, & animal.

Quinto, & addere licebit, quòd ſubiectum propoſitionis ſupponat pro aliquo; ideo iſtæ non ſunt ueræ, chymæra eſt homo, & hircoceruus eſt lapis.

Sexto cui extrema ſunt idem, aut uniuntur propter iſtam; Deus eſt homo, & ſimiles; quia extrema non ſunt idem alicui, ſed bene ſunt unita tertio .ſ. uerbo.

H. Hanc regulã an aliqua exparte poſuerit Ariſtoteles?

S. Nimirum, cùm dixit in primo phys. t.com. 12. quæcumque ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe.

H. Albedo, & nigredo ſunt eadem uni tertio, ſcilicet colori ergo inter ſe ſunt idem?

S. Quòd debeant eſſe idem uni tertio, debet intelligi con-

cõstitutiuè,uel quasi ex illis nascens; ideo illa etiã falsa est; Sortes est Plato,quamuis conueniant in homine, genere autem,vel specie illa eadem sunt,quia cõueniunt in colore, & in homine; non autem inter se.

H. Discurrat aliquantulum. S. R. ab abstractis propositionibus in creaturis: ut clareant hæc.

S. In substantijs primo loquar, falsa est hæc humanitas est animal; quia extrema non sunt infinita,neque tertium concernunt.

Secundo, Ista est vera, humanitas est ens, non propter concernentiam tertij, sed propter infinitatem permissiuam entis; ideo dixi in 3. di. primi q. 3. hãc esse ueram; rationalitas est ens.

Tertio, Ista est falsa, humanitas est animalitas;quia extrema non sunt infinita, nec tertium concernunt.

Quarto, Ista est falsa, veritas est entitas, & ista ueritas est unitas, quia extrema non sunt infinita, nec tertium concernunt.

Quinto, Istæ sunt falsæ, humanitas est rationalitas, asinitas est irrationalitas, quia pars per modum partis non prædicatur de toto, ideo rationalitas nõ prædicatur de humanitate.

Sexto, Iste sunt falsæ, humanitas est risibilitas, asinitas est rudibilitas, quia extrema non cõcernunt tertium, nec infinita sunt.

Septimo, Ista est falsa,humanitas est albedo,est quãta,agit,patitur,habituata &c. ratione iam dicta.

Octauo, Ista est falsa,hæc albedo est quidditas albedinis, calor aut ignis est caliditas,quia non concernunt tertium. Nono,

Nono, Vera ista est, albedo est color, calor est potentia causandi calorem, quia extrema concernunt tertium.

Decimo, Veræ sunt istæ realiter; licet de rigore logicæ falsæ sint, humanitas includit humanitatē, & rationalitatem, humanitas identificat sibi animalitatem.

Vndecimo similiter istæ sunt veræ in se, & de rigore sunt falsæ, humanitas est abstracta, humanitas est uniuersale, humanitas est species, de rigore logices falsæ sunt, cùm secunde intentiones hic de primis dicantur.

Duodecimo, Humanitas est animalitas, & rationalitas, falsa est, cùm non sint extrema infinita; nec cōcernant tertium, & cùm subiectum non sit idem cum prædicato; quoniam ultra animalitatem, & rationalitatem subiectum includit tertiam entitatem.

H. An istas abstractiones posuerit Aristoteles?

S. Ita in 3. de anima t. co. 35. Abstractione autem dicta intelligit, sicut simum non separate idest licet intelligas simitatem separatam a naso, non tamen simitas est sepata, & in 2. phys. t. com. 16. ubi docet de abstractionibus metaphysicis.

H. An prædicationem identicam in diuinis posuerit?

S. Ita per eum probare possemus in primo phys. t. co. 17. quæcumque sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se; quia uero essentia, & Iustitia sunt eadem infinitati formali, erunt inter se eadem.

H. An quòd prædicatio in abstracto sit ī primo modo, ab Arist. habetur?

S. Ita in libro 4. Top. ubi habet, quòd tranquillitas est

quies, ista est in abstracto, & in primo modu, ut docui in tertia dist. primi.

H. An de vltimate abstracto, quòd non prædicetur aliquid nisi de se ipso habeatur ab eo?

S. Ab Auicenna habetur; non inuenio autem in Arist. ait igitur, Auicenna in 5. Metaph. capit. primo equinitas est tantum equinitas, ergo nihil ab ea abstrahi potest; & est in substantijs, igitur in substantijs vna fit abstractio, & non nisi de se prædicatur; quòd autem in accidentibus absolutis duæ dentur abstractiones, patet; quia conceditur ista ab Arist. tranquillitas est quies, & non est prædicatio eiusdem de se ipso; igitur tranquillitas non est tantum ipsa; ergo aliquid aliud includit saltem indiuidua propriæ naturæ; & ista sunt accidentia absoluta, & in prædicamento qualitatis, ut patet; de tribus autem abstractionibus in respectiuis formaliter non inuenitur ab Aristotele dictum.

H. Dixit S. R. in prædicatione secũda, quòd secũda prædicatio est formalis. Instare quis posset, quia formalis prædicatio dicitur ea, quæ in primo modo fit, quia in prædicatione formali prædicatum includitur in subiecto, ut homo est animal, uel rationalis.

S. Vna est prædicatio formalis, quæ quidditatiua dicitur; alia autem formalis, quæ denominatiua appellatur; de prima autem intelligis tu, quam, & nos concedimus tecum, de secunda autem loquutus sum, cùm de secunda præditatione sermonem ædiderim.

H. Quare

H. Quare S.R. in prædicatione hac denominatiua, cùm posuerit quatuor gradus, In primo loco cùm differentia prædicatur de genere, ultimo in loco accidens per accidens posuit, cùm primum ponendum esset; quia accidens per accidẽs est magis denominatiuum, & magis a subiecto distinguitur prædicatum.

S. Scias me id fecisse, ut continuarem illa, quæ erant dicenda de modi dicendi per se; ideo de differentia habente modum utrunq; dicendi uolui prius loqui.

H. Deus est homo, & uerbũ est homo, an sit formalis? & si formalis an sit denominatiua, an quidditatiua potius?

S. Vt Theologice respondeam, dicọ quòd neutra est, non est inquam quidditatiua, quia subiectum non includit prædicatum; non denominatiua, quia neutrũ extremum realiter alteri accidit.

H. Quo modo ergo uocabitur?

S. Propositio substantialis.

H. Non datur propositio, quæ non sit, aut quidditatiua, aut denominatiua.

S. Naturales non dant, Theologi uero concedunt, & cum eis dicimus dandam, hancque ideo assignamus.

H. Quare dixit S.R. in prædicatione identica identice identica?

S. Quia prędicationes istæ duas habent identitates, una est extremorum inter se; & alia est extremorum propter tertium, ut ista essentia est uoluntas, inter se extrema sunt idem, & sunt idem propter infinitatem formalem, ideo identica identice dicitur.

H. In creaturis autem quare dicitur identica identice.

S. Non

S. Non propter infinitatem, sed propter concernentiam in tertio, ut animal est rationale est identica, & abstracta ab his propositio falsa erit.

H. Si ista est uera propter infinitatem permissiuam, humanitas est entitas, multo magis ista uera erit, lapideitas est deitas, quia in ista ponitur infinitas formalis siue id, quod est formaliter infinitum.

S. Non est ista uera; quia prædicatum incompossibile est subiecto, non autem in prima, extrema enim tam in concreto, quàm in abstracto sunt incompossibilia formaliter, & naturaliter, nam ista est falsa lapis est Deus; ita & ista; lapideitas est deitas; entitas autem non repugnat humanitati, sicut neque ens homini, sed concurrunt, gradus uero dari posset, quòd ista essent eiusdem rationis, id est eiusdem conceptus, non autem eiusdem rationis formalis, aut eiusdem realitatis, lapis est deitas.

H. In Regula S. R. dixit quòd tenet tribus conditionibus habitis: prima quòd in prædicatis positiuis fiat; ideo illa non est uera in primo modo, & formalis, essentia distinguitur, uel non est eadem.

Secunda tenet in prædicatis aliam formalitatem ex natura rei importantibus, ideo ista non est in primo modo, essentia est infinita, cùm infinitas sit modus intrinsecus essentię, & nō importet aliam formalitatem a subiecto distinctam.

Tertia tenet in suppositis primo uerificabilibus, in istis scilicet humanitas est humanitas, quia in eorum suppositis (large sumendo supposita) possunt uerificari

fundamento, est enim habitudo unius tamquam fundamenti ad aliud tamquam ad terminum.

S. Fundamentum capitur dupliciter, aut ut extremum relationis, & sic ab eo non abstrahitur relatio; quia sic considerare relationem sine duobus extremis, esset mendosa consideratio, & abstractio pariter mendax; Alio modo fundamentum capitur pro illo, quod fundat respectum, quod non est de quidditate relationis, & isto modo intellectus considerare posset abstractam esse relationem, sicut considerare potest causalitatem sine calore.

H. An a fundamento relatio aptitudinalis abstrahat, sicut abstrahit a subiecto?

S. Non potest aptitudinis relatio a fundamento abstrahi, ideo ab igne licet abstrahatur relatio caliditatis; à potentia tñ ignis, siue a calore habitudo abstrahi nequit causalitatis ignis, siue a potẽtia causandi, aptitudinalis inquã; quia bene actualis habitudo abstrahit.

H. Equinitas est tantum equinitas, & abstrahit à suppositis etiam propriæ naturæ, ergò ista erit falsa, hæc equinitas est equinitas, & hæc humanitas est humanitas; quod absurdum contra sensum; ne dum rationem uidetur esse.

S. Equinitas est tantum equinitas & in primo signo naturæ de nullo prędicatur, etiam suorum propriorum inferiorum, in subsequentibus autem signis superius datur, ut de suis suppositis ualeat prædicari.

H. Nihil aliud concernere S. R. dixit, ergo neque supposita propriæ naturæ.

S. Intl

S. Intelligas in primo signo iam dicto; in secundo autem signo naturæ concernit hanc,& hanc equinitatẽ.

H. De vltimate abstractis non prædicantur illa, quæ se habent per modum inhærentis, & informantis,ut uerba participia, & aduerbia ideo falsa dicitur, essentia generat &c. igitur ista erit falsa, essentia diuina mouet intellectum diuinum, & hanc tamen S. R. in 14. quest. quol. prædicat ueram.

S. Ista est falsa de rigore logices essentia mouet intellectum; realiter tamen uera est, ista autem, essentia generat, nullo modo est uera, quoniam generare requirit distinctionem realem inter generantem,& genitũ mouere autem non, cùm sit vnum prædicatũ accidentale.

H. Quare ista est falsa in syllogismo expositorio, essentia generat?

S. Quia est terminus singularis, & non potest sibi addi signum uniuersale, dicendo quicquid est essentia generat; ideo cùm dicitur, hic pater generat, hæc essentia est hic pater, ergo essentia generat, conclusio ista est falsa, quia ex una formali, videlicet Pater generat, & ex alia identica, hæc essentia est hic pater,non sequitur conclusio formalis, sed identica, siue per identicã exponibilis, dicens essentia continet id,quòd generat, siue est habens, se ynitur essentiæ id, quod generat; ideo est alius modus dicendi; quòd si fiat distributio extra terminum soluitur argumentum,dicẽdo. Si essentia generat, distribuatur ly omne,quod est essentia; & sic designabitur filius, & spiritus sanctus.

H. Quid si dicerem sic, nulla essentia generat, pater

est essentia, ergo pater non generat.

S. Essentia nō est terminus communis, ut distribuatur, ideo maior est falsa.

H. Essentia hæc, uel diuina concedo, quòd non distribuatur, sed essentia in communi distribuitur, ut in proposito.

S. Conclusio est formalis, & non sequitur ex identica, quæ est, quòd pater sit essentia, tamen neganda est minor propter diuersos modos significandi, quia essentia formaliter non prædicatur de patre, ideo si non esset infinitas in prædicato ratione cuius identificat sibi subiectum, propositio esset falsa, est igitur illa uera per identitatem, a qua non licet inferre conclusionem formalem, & syllogisticam; de quarta autem prædicatione fiet sermo in lectione sequenti.

LECTIO XXVIII.

S. TExtum ipse quartæ prædicationis recitare curabo, ut facilius tibi difficultates super eo aperiā.

Quarta prædicatio est tantum essentialis, & ista est tantum in diuinis, quam ponit Hilarius de Trini. & est ista, in qua denotatur consubstantialitas, & origo, ut filius est de essentia patris, per ly de essentia, uel substantia notatur consubstantialitas, & per ly patris, origo; Si autem quæras an ista sit essentialis, filius est de essentia, uel filius est essentiæ.

Ad primum respondeo di. 5. q. 2. primi sentent. quòd non proprie dicitur aliqua persona esse de essentia ab-

lute, sed addendo cum substantia personam aliquam originantem, benedicitur, quòd aliqua persona originata est de substantia illius personæ; ita qđ hæc filius est de substantia diuina, non est ita concedenda, sicut hæc, filius est de substantia patris; quia per secundum exprimitur consubstantialitas, & origo propter genitiuum constructum cum casuali præpositionis, per primam autem non notatur aliquid originans. Ad aliam dicendum qđ licet Augustinus dicat filium esse filium essentię patris 15. de Trin. ca. 18. et doctor quidam dicat, illam esse propriam, tamen uidetur probabilius dicendum, qđ non; quia quandocunque relatiuum cõstruitur cum aliquo in tali habitudine casuali, in qua natum est aliquid terminare illam relationem, ut correlatiuum, tunc construitur cum illo præcise, ut cum correlatiuo, exemplum, pater construitur cũ relatiuo in habitudine genitiui; simile in habitudine datiui, & minus in habitudine ablatiui, & secundum cõem sermonem uidetur, quòd cum quocumq; cõstruatur tale relatiuũ expresse ĩ tali habitudine casuali; illud notatur esse correlatiuũ huius relatiui; Nõ .n. dicimus, iste canis est filius hoĩs; quia est filius, & est hoĩs, ut domini canis; ita quòd ly hominis construitur cũ ly canis ex ui possessionis, uel possessoris, sed uidetur significare, ꝙ cõstruuntur cũ ly canis in ratione relatiui ut patris, ita igitur in ista filius est essentiæ; uidetur ly essentiæ accipi, ut correlatiuũ illius relatiui, cũ quo cõstruitur; et tunc ad August. qui uidetur huic cõtradicere dicẽdo; filius est essentiæ, dico qđ de

bet intelligi, quòd sit constructio intransitiua, ut filius est essentiæ, idest filius est essentia; Non autem debet intelligi, quòd sit constructio transitiua, quia alias esset falsa, ut dictum est. Et si dicatur, quòd ad istam filius est de substantia patris, uidetur sequi ista filius est essentiæ patris, nego sequelam; quia consequens notat relationẽ inter filium, & essentiam, sicut suum correlatiuum, quod non notat antecedens; sed tantum notat consubstantialitatem in essentia cum originatione notata in illo, quod construitur cum essentia; sic ergo patet quòd ad ueritatem prædicationis essentialis, ut hic capitur; requiritur, quòd sit consubstantialitas, & origo. Vlterius notandum est, quòd possumus inuenire multos gradus in unitate, in primo gradu est unitas aggregationis, quę est minima, ut in aceruo lapidum; In secundo est unitas ordinis, quæ aliquid addit supra aggregationem. Tertia est unitas per acccidens, ubi ultra ordinẽ est ĩformatio (licet accidẽtalis) unius ab altero. In quarto est per se unitas ex prĩcipijs essentialibus ex per se actu, & ex ꝑ se potẽtia. In quĩto est ꝑ se unitas simplicitatis, quæ est uera idẽtitas, q̄cq̄d enĩ est ibi, est realiter idem cuilibet, & nõ tãtũ est unũ illi unitate unionis, sicut ĩ alijs modis; Vltra aũt oẽs istas idẽtitates ẽ idẽtitas formalis, vt docui ĩ q.4. di. 2. 1. sñ. Vide igiť suꝑ literã an aliq̄s tibi suboriať scrupulus.

H. Quid in se igitur continet prædicatio essentialis?

S. Duo hæc uidel. consubstãtialitatẽ, & originẽ extremorũ.

H. Quid consubstantialitas ista?

S. Identias numeralis naturæ, & essentiæ.

H. Quare dixit S.R. hanc non posse esse, nisi in diuinis?

S. Quia in duobus suppositis distinctis realiter, quorum unum sit generans, & aliud genitum, non est una, & eadem met essentia, nisi in diuinis, ideo ista tantum dicitur prædicatio essentialis; filius est de substantia patris; cuius sensus est filius originatur a patre, ut consubstantialis.

H. De substantia patris, cùm dicimus ly de quid sonat, uel significat?

S. Consubstantialitatem, atque principium originantis ad originatum.

H. Cùm Ioannes dicat datam fuisse omnibus potestatem filios Dei fieri, his qui crederent in filium; qui nõ ex sanguinibus, aut ex uolũtate carnis, sed ex Deo nati sunt, An idem sonet ly ex sicut ly de, cùm dicimus in symbolo, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo uero; Et ita cùm dicimus filium Dei factum esse ex muliere, & natum de muliere, an idem sonet ly de substantia patris; sicut si diceremus, ex substantia patris?

S. Differunt ista duo, de, &, ex, secundum Augustinum; ut Magister in primo senten. habet di. 36. quoniam ly de, consubstantialitatem, atque principium iam dictum sonat; Ex autem non sonat consubstantialitatem, sed bene causalitatem significat, siue principium; ideo ista conceditur; Creatura ex Deo est, non autem de Deo; Et secundum Augustinum omne, quod est de aliquo, est ex illo non autem econtra.

H. Nonne ly ex sonat etiam causam materialem aliquã

do cùm dicimus ex terra formatum hominē primum?

S. Ita,& ideo quia causa materialis non reperitur in diuinis, non dicitur filius ex substantia patris, sed de substantia patris.

H. Ista an uera existat, filius est filius essentiæ?

S. Duplex est constructio, transitiua, & intransitiua. Intransitiua est quando non fit trāsitus a termino sumpto,& sensus est; filius est essentiæ,idest filius est filius, qui est essentia; non autem conceditur in constructione, in qua transitus fiat; quia esset sensus,quòd filius ad essentiam esset, ut ad suum correlatiuum, & quòd ab essentia esset genitus, & quòd essentia esset referibilis; quòd est falsum; quia quod refertur; realiter distinguitur ab eo,ad quod refertur;& sic sequeretur,quòd essentia esset realiter a tribus personis distincta;quod haud quaquam tenere siue sentire sanum esse dicimus.

H. Si ista essentialis prædicatio tantum in diuinis dicitur esse,ista non erit essentialis, homo est animal rationale; siue homo est rationalis.

S. Duplicem prædicationem essentialem esse non ignorabis; alteram essentialem tantum,alteram uero essentialem,atque formalem:primam hanc esse dicimus assignatam in diuinis solummodo; alteram uero naturales posuerunt, ut recitasti, dicitur autem formalis, atque essentialis homo est rationalis, quoniam dicit hominis essentiam per modum informantis, cùm uero nos dicimus, filius est de substantia patris, dicitur adeo essentia, ut nō aliqua ex parte denotetur forma,

casus positus post relatiuum potest terminare illam relationem, ut correlatiuum, idest omne relatiuum constructum cùm aliquo in tali casu, quod potest esse correlatiuum suum; semper erit relatiuum ipsius; Dico quòd illa maior est uera, si illud correlatiuum cor respondens suo relatiuo erit suppositum, siue indiuiduum, modo licet filius sit relatiuum, & ly essentiæ sit genitiuus, tamen non potest esse correlatiuum de ly filius, quia ly essentiæ non est suppositum aut indiuiduum, quia abstractum non est suppositum, & ideo Augustin. & diuus Bonauentura concesserunt eam in constructione intransitiua, ut sit sensus, filius est essentiæ, idest de essentia, sed nõ ut facit transitum ab essentia in aliud, quod sit filius, quia essentia non destinguitur (vt dictum est) a personis realiter; & tamen signaret talem inesse distinctionem, ideo clarius dicitur filius est de essentia, quam filius sit essentiæ.

H. Isti sãcti, ac peritissimi viri, quare nõ posuerũt ꝓpositionẽ ꝗ S.R. assignauit si magis ꝓpria esse dijudicet?

S. Illi responderunt obijcientibus, an illa essent concedẽda, & affirmãt dicentes, ꝙ sic; quòd si illi interrogati fuissent de modo dicendi meo, respondissent, ꝙ magis dicitur proprius; ita si questionem tãdem tu ipse mihi proposueris, dicam, quòd illi omnes dixerunt.

H. Dicat S. R. verbum in regula de relatiuis, ut clarius quando sit proprium relatiuum intelligam.

S. Quandocumq; relatiuũ construitur cũ aliquo in tali habitudine casuali, in qua natũ est terminare illã relatiõnẽ, vt correlatiuũ, tunc cũstruitur cũ illo præcise, vt

correlatiuum, ideſt quando relatiuum cõſtruitur cum alio (uerbi gratia) cum genitiuo, & illud relatiuum eſt talis naturæ, quòd non poteſt conſtrui niſi cum genitiuo, tunc dicas ſemper, ꝙ ille genitiuus conſtructus cum illo relatiuo, ſe habet ad illud, ut ad proprium relatiuum, ſiue correlatiuum, dicendo ergo pater filij, pater eſt relatiuum, quia conſtruitur cum genitiuo filij, & neceſſario ly filij eſt correlatiuum ſuum; Modo in propoſito; filius eſt eſſentiæ, hic ponitur unũ relatiuum, & eſt filius; & quia ſimiliter ponitur eſſentiæ, cum ly eſſentiæ ſit genitiuus, neceſſario erit ſuum correlatiuum; & tunc ſequeretur, quòd eſſentia generaret filium; quod abſurdiſsimum eſt; Ita ꝙ propoſitio impropria erit ſicut iſta; Iſte canis eſt filius hominis; & ad hoc quòd proprium ſenſum faciat; dicere oportet, canis eſt filius alterius canis, qui poſsidetur ab homine; ita filius eſt eſſentiæ, ideſt filius eſt filius alicuius patris qui eſt eiuſdem eſſentiæ cum illo, ſiue habentis eandem eſſentiam.

H. Vnitas aggregationis cum unitate per accidens quo modo conuenit, uel differt?

S. Conuenit, quia unum reſultat ex utraque unione, & iterum conueniunt ad inuicem; quia utraque unitas dicitur non eſſentialis, ſiue ſubſtantialis, ſed accidentalis; Differunt autem ex eo, quia nullus eſt ordo in aggregatione partium, & una pars quæ dicitur poſterior, uel inferior, poterit eſſe ſuperior, uel prior; & una non eſt in potentia reſpectu alterius partis; quia quælibet pars eſt in actu ſimpliciter, unum autem per

acci-

accidens importat duo, unũ quod est ordo essentialis inter partes ex natura ipsarum, quia ex sui natura substãtia est prior omni accidẽte, ex.7.metaph.t.co.14. secundum autem quod importat in informationẽ unius partis ad aliã,& informabilis ad informantẽ partẽ.

H. Quare igitur uocatur unum per accidens?

S. Quia forma siue actus non respicit informabile per se, ideo actus & potentia in istis faciunt unum non per se, sed per accidens.

H. Vnum per se,& unũ per accidẽs quo modo differũt?

S. Vnum compositum per se, & essentiale ultra hoc quod dicit potentiale,& actuale, essentialemque ordinem inter partes, addit perseitatem actus,& perseitatem potentiæ,& ultra hoc tale compositum addit tertiam entitatem per se, sicut ex partibus hominis, humanitatem inferimus, essentialem ordinem partium ĩter se, potentiale per se, & actuale, & demum unum constituere dicimus ista.

H. Vnum per se, & unum unitate identitatis quo modo ad inuicem comparantur?

S. Vnum unitate identitatis, siue simplicitatis nõ respicit quicquã potentiale, siue actuale, habet enim perfectã rẽ idẽtitatis,& realitatis eiusdem quicquid sibi cõpetit, cũ qua tamen identitate stat distinctio formalis, ita ꝙ illa, quæ sunt unũ unitate simplicitatis, siue identitatis sint unũ realiter, nõ autẽ formaliter; sicut patet de anima,& potentias suas, de Deo,& relationibus de essentia,& attributis, & de similibus.

H. Quæ differentia autem est inter unitatem unionis, & unitatẽ identitatis? H. Vnitas

S. Vnitas vnionis semper præsupponit distinctionem actualem extremorum, siue formalem, siue realem; unio autem est relatio actualis; ideoque præsupponit extrema in actu; & cùm sit relatio realis, uel ex natura rei, præsupponit illa ita esse distincta, quoniam realitas, & actualitas relationis est ex actualitate extremorum; ex quo sequitur, quòd ubi est tantum unitas unionis excludens unitatem identitatis, unum extremorum non est idem alteri, neque realiter, neque formaliter; quæ unitas unionis est in uno per aggregationem, & in uno composito per se, uel per accidens.

H. Vnitas uero formalis, quam sua Reuerentia assignauit est alijs iã dictis minor, uel aliqua ex parte maior?

S. Aliarũ oĩum maxima ẽ formalis unitas, siue idẽtitas.

H. Est ne tantum una talis formalis vnitas, uel plures?

S. Duplicem esse notabis identitatem formalem, alteram, quę mutua dicitur, alteram uero, quæ dicitur non mutua, Primam eam esse censebis, quæ est inter illa extrema, quorum unum alteri formaliter, & in primo modo dicendi per se identificatur, & econtra; sicut est inter hominem, & animal rationale; quia sicut homo formaliter includit animal rationale; ita animal rationale formaliter includit hominem; Alia uero nõ mutua dicitur; & est inter illa, quorum unum est idem formaliter alteri, & non econtra, ut inferiora sunt idem formaliter suis superioribus, cùm illis accidant.

H. An ab Arist. hos gradus unitatis S.R. desumpserit.

S. Desumpsi: prima enim vnitas, quæ est aggregationis 8. metaph. t.c. 15. ponitur, ubi habetur, ꝙ totum non est unũ, sicut aceruus lapidum, sed aceruus est unum ag

gre-

gregatione. Secunda vnitas ordinis in 12. metaph.t. com. 52.habetur,ubi dicitur uniuersum habere unitatem ordinis. Tertia unitas per accidens in 5.metaph. t.c.7. dicitur enim ibi,quòd unum dicitur secundum accidens,ut Coriscus musicus. Quarta unitas per se in 5.metaph.t.co. 11.amplius dicunt unum,quorum ratio est quodquid erat esse,& in 7.metaph. posuit definitionem habere huiusmodi partes per se, scilicet genus,differentiam,materiam,& formam,quæ igitur habent eandem definitionem, habent eandem per se unitatẽ,quæ est ex per se materia,& per se forma; siue potentiali, siue actuali.

Quinta est unitas simplicitatis,quę est ĩ diuinis,quicquid enim ibi est,est realiter cuilibet, hanc posuit Arist. in 12.met. t. com. 39. di. quare idem est intellectus, & intelligibile,sic enim vult intellectum diuinum idem esse cum ipso Deo intellecto;

Sexta unitas est formalis,quæ habetur ab Arist. in 7. met. t.cõ. 20. ubi dr̃ singulũ quicquid est,nõ est aliud a suimet substãtia; ergo definitũ nõ est aliud a definitione; uel à partibus definitionis; sed definitũ est idem formaliter definitioni,& partibus definitionis, cũ aũt Arist. dicat nõ esse aliud,sed idẽ, non potest intelligi idem ex natura rei, quia homo,& animal non habent identitatem præcisam; nec idem ratione, nec idẽ realiter,quia tũc secundus modus per se non differet a primo;subiectũ tamen maioris primi modi habet maiorẽ idẽtitatem cum prędicato,quàm habeat subiectũ secũdi modi; sed secundus modus habet identitatẽ realem; ergo non realem tantũmodo,sed & formalẽ identitatem

tē habebit, & secundum Com. Cùm Arist. dicat; singulum non aliud .i. inferius non est aliud formaliter a suo prædicato, idest a suo superiori; ubi infertur inferius idem esse superiori formaliter, & definitum suæ definitioni.

LECTIO XXIX.

S. Textus qui sequitur a lectione preterita iste est, Istis notatis pono duas conclusiones, quarum prima est; Definitio idētitatis formalis data a Sco. di. 2. q. 4. primi. Voco autem (inquit) identitatem formalem ubi illud, quod dicitur sic idem includit illud, cui sic est idem in ratione sua formali, & per se primo modo. Vide bene hanc definitionem, & uidebis, quòd de intentione doctoris fuit, quòd inferius est idem formaliter superiori, quia dicit doctor, quòd illud, quod sic est idem scilicet formaliter includit illud cui sic est idem; clarum est, quòd superius non includit inferius in ratione sua formali, & per se primo modo, sed potius econtra, nisi dicas, quòd ponitur actiuum pro passiuo; ita quòd sit sensus; illud dicitur esse idem formaliter alicui, quod includitur in sua definitione, seu ratione sua formali, & per se primo modo. Sed ista expositio uidetur extorquere textum; Non enim uidetur uerisimile, quòd iste Doctor, qui fuit ita subtilis, & ꝙ etiam primus ample loquutus est de formalitatibus; posuisset suam definitionem sic obscuram, ex quo inferuntur duo correllaria; Primum est, quòd omnia prædicata quidditatiua superiora, & omnes differentiæ essentiales, & modi intrinseci non sunt idem formaliter

ter ſuis conſtitutis,ſiue inferioribus, ſed bene econtrà. Aliqui tamen ampliant identitatē formalem, & dicūt quòd omnia illa dicuntur eſſe idem formaliter,quibus conuenit tantum una ratio formalis, & quidditatiua, ſicut ſunt omnia indiuidua eiuſdem ſpeciei; ſed hoc eſt improprie, & abuſiue uti identitate formali; ſecundū correllarium, quòd nullum ſubiectum eſt idem formaliter ſuo accidenti,nec econtra, quia licet accidens includat ſubiectum, uel ſubſtantiam in definitione additamentali,non tamen in ratione ſua formali, & per ſe primo modo; eſſentiæ enim prædicamentorum ſunt impermixtę ſecundum Themiſtium, quod debet intelligi formaliter; ſecunda concluſio iſtius articuli eſt quòd illa diſtinguntur formaliter, quæ habent aliam, & aliam formalitatem, quarum neutra alteram includit in ratione ſua formali, & per ſe primo modo; ſicut dicimus quòd ſubiectum,& propria paſsio diſtinguntur formaliter; Ex iſta concluſione inferūtur duo correllaria. Primum eſt, quòd eſſentia diuina a relationibus diſtinguitur formaliter; quia conceptus abſoluti non includit quidditatiue conceptum relatiui; nec econtra, ſecundum correllarium omnia attributa in diuinis,ut ſunt intellectus,& uoluntas,ſi fas eſt attribuea nominari,ſapiētia,bonitas,& iuſtitia, ab eſſentia diuina,& a ſe inuicem,&etiam a relationibus formaliter diſtinguntur;ſed dices,uidetur, quòd in diuinis nō ſunt plures formalitates,quia formalitas dicitur a forma, ſed in diuinis nō ſunt plures formæ,ergo nec plures formalitates, Reſpōdeo,quòd argumentū,nihil ualet,

let; ſupponit enim, quòd ſuperius negatum eſt, quòd ſcilicet formalitas dicatur a forma, ſicut capimus formam; & licet admittatur, quód formalitas a forma dicatur, adhuc tamen argumentum non ualet; quia ſimiliter arguerem, eſsentiale dicitur ab eſsentia, ſed in diuinis ſunt multa eſsentialia; ſecundum Dionyſium, ergo ſunt multæ eſsentiæ; ſi iſtud argumentum non ualet, ergo nec tuum; quod iſtud non ualeat, patet, quia concludit concluſionem hęreticam, & ideo pro me, & pro te, dico ad conſequentiam, quòd numquam bene arguitur a plurificatione conſequentis ad plurificationem antecedentis, maxime in diuinis; immo nec etiam in creaturis; unde licet iſta conſequentia ſit bona; iſte homo eſt ſciens, uel qualis, ergo habet ſcientiã, uel qualitatem, tamen non ſequitur, iſte homo habet plures ſcientias, uel qualitates, ergo eſt plures ſcientes, uel plures quales; dices, quòd nihil eſt ponendum in diuinis; niſi quod habetur a ratione naturali; uel a fide; uel a ſacra ſcriptura, uel ab aliquo Doctore autentico; ſed iſtæ formalitates non habẽtur ab aliquo iſtorum, quòd debeant poni in diuinis; ergo non ſunt ponendæ. Breuiter dico, quòd ſicut, ex una de neceſsario, & una de contingenti infertur una de contingenti ex primo priorum, ita quòd ibi eſt bona conſequẽtia; ita dico, quòd ex una credita, & ex alia naturaliter cognita, per bonam conſequentiam poteſt inferri una credita; mõ ſic eſt, ꝙ credimus, & catholice cõfitemur, ꝙ eſsentia diuina eſt cõicabilis, & de facto cõicatur tribus perſonis, & eſt abſolutiſsima, paternitas autem

nec

nec est commmunicabilis, nec communicatur, nec est ens absolutum; isti propositioni addo unam aliam naturaliter euidentem; quòd quandocumque aliqua sic se habent, quòd aliquid conuenit uni ex natura rei secluso opere intellectus, quòd non conuenit alteri, est ibi distinctio ex natura rei; et quando unum est absolutum a parte rei formaliter, & quiddatiue; & aliud non; immo est formaliter relatiuum, illa dicunt distinctas formalitates; isti ultimæ propositio ni adde præcedentem, & realiter concludes, quòd in diuinis sunt plures formalitates, & confirmatur per beatum Augustinum dicentem, quòd alio pater est, & alio pater est pater; q.a pater est essentia diuina, sed est pater paternitate; ex hoc clarum est, quòd est distinctio inter essentiam diuinam, & paternitatem, & similiter de alijs dicẽdum est. Item Hylarius de Trin. dicit, quòd nõ efficit creaturam uolũtas, sed potestas; item genus, & differẽtia genere distinguntur, & plusquam genere; quia secundum Philosop. 4. top. differentia non participat genus, nec econtra, & tamen nõ realiter distinguntur igitur &c. Probatur etiam ratione, quia in definitione esset nugatio; & si arguatur ĩ tertia figura sic, omnis homo formaliter est animal, omnis homo est formaliter rationalis, ergo rationale formaliter est aĩal. Respondetur breuiter, ꝙ licet ex necessarijs numquã sequatur nisi necessariũ; tñ ex propositionibus per se nõ sequũtur propositiones per se, nec ex propositionibus formalibus, & quidditatiuis sequuntur propositiones formales, & quidditatiuæ; et si contra prædicta arguatur iterum negando

distinctionem formalem in diuinis sic; nulla essentia diuina distinguitur formaliter ab essentia diuina, paternitas est essentia diuina, & similiter filiatio, bonitas, sapientia, & sic de alijs, igitur paternitas non distinguitur formaliter ab essentia diuina; consequentia est formalis in 4. primæ, maior est istorum formalizantium, quia nihil a se distinguitur ex natura rei, & formaliter; minor est catholica; ergo conclusio uera, quod est propositum, consequentia non peccat in materia, nec in forma; respõdetur, quòd nec iste sillogysmus nec omnes tales similes ualent; ex eo quod non regulantur per dici de omni, uel dici de nullo; ita ꝙ fiat distributio in termino, uel extra terminum, in numero, uel extra numerum; & tunc maior erit falsa in proposito, & a nobis negata, & non concessa; videlicet ista; nihil, quod est essentia diuina distinguitur formaliter, & ex natura rei ab essentia diuina; & breuiter in omnibus talibus sillogysmis in propositione, quæ est de nullo debet poni, nihil quod est, & in propositione, quę est de omni debet poni omne, quod est; adhuc circa prædicta incidunt duæ difficultates, quarum prima est, quòd ex eo quod dictũ est, quòd attributa in diuinis distinguntur a se inuicem; & ab essentia diuina formaliter; ideo queritur utrum quodlibet attributum habeat propriam infinitatem formaliter distinctam ab infinitate diuinæ essentiæ, cùm prædicatio unius de altero sit uera per identitatem, ut dictum est. Respondeo breuiter, quòd omnia absoluta communia tribus personis habent propriam infinitatẽ for-
maliter

maliter distinctam ab infinitate diuinæ essentiæ, uerú est tamen, quòd omnia sunt infinita radicaliter ab essentia diuina licet non formaliter, ut dictum est. Secúda difficultas est vtrum concretum, & abstractum distinguantur formaliter siue ex natura rei (uerbi gratia) homo, & humanitas. Dico quòd non imo sola ratione distinguntur, quod patet primo per Sco. dic. quòd pater paternitas, generatio, generat generare, nó distinguntur, nisi per modos significandi grãmaticales, qui sunt in uoce ab intellectu; et si dicas, quòd cócedimus istam, homo est risibilis, negamus istam, humanitas est risibilis; quia humanitas est ultimate abstractum; ergo oportet, quòd sit aliqua distinctio inter hominem, & humanitatem; respondeo quòd una non dicitur uera plusquam alia, nisi propter modos significandi grammaticales, qui sunt in uoce ab intellectu, & non re ipsa, et sic patet, quòd tantum distinguntur ratione; si enim præcise stemus in re dico, quòd quicquid inest homini, inest humanitati, quia nulla est ibi penitus distinctio, & hæc de 3. articulo minus principali propone super textum pro modulo tuo difficultates.

H. Quibus rationibus ostendi posset inferius idem formaliter esse suo superiori, & superius idem non esse formaliter suo inferiori?

S. Ex definitione identitatis, & distinctionis formalis, quam docui in textu, ratio igitur erit & fundamétum; illa sunt idem formaliter quando unum non poteſt concipi seorsum ab alio; & illa sunt distincta

T forma-

formaliter,quando unum ab alio seorsum potest concipi; sed inferius non potest concipi sine suo superiori, ut docui in 3. di. 3. ergo inferius est suo superiori idem formaliter;& quia superius potest concipi sine suo inferiori; ergo habet distinctam formalitatem a suo inferiori, & sic distinguitur ab eo.

H. Quo modo probare quis posset, sic superius posse concipi siue suo inferiori?

S. Aristo.in 1. poster. a sensu probat dicens; contingit scire omnem dualitatem esse parem; & ignorare hanc dualitatem esse parem; ergo superius scire possumus ignorato inferiori.

H. Ista possunt ne probari alia via?

S. Ita;homo est formaliter animal;ergo est idẽ formaliter animali; Ista tamen est falsa; animal est formaliter hõ; ergo, & ista, aĩal est idẽ formaliter homini.

H. S. R. in 4. di. 12. q. 1. & in 7. metaph.q. 1. docuit esse idem formaliter alicui; idest esse de essentia eius; si igitur inferiora sunt idem formaliter suis superioribus; ergo debent esse de essentia illorum; quod nemo uirorum doctorum concedit.

S. Scias formaliter duobus modis esse intelligẽdũ, uno modo,ut idẽ sonat,ꝙ de quidditate,& de essentia,alio modo formaliter est habere eãdẽ cõceptibilitatem,& formalitatem; & sic dico, qđ primo modo superiora sũt formaliter suis ĩferioribus,& de cõceptu formali, qa sunt de essentia,& quidditate illorũ,& nõ econtra, qa ĩferiora cõtĩgunt supioribus suis;at qa ĩferiora nõ habent aliã formalitatẽ, nec cõceptibilitatẽ formalẽ

ab

ab illa, quæ est superiorũ suorũ; ideo dicim⁹ inferiora esse idem formaliter suis superioribus, et non ecõtra; cum superiora bene pόssint concipi sine suis inferioribus; & sic saluare, ac concordare omnia dicta meæ doctrinæ tu ipse poteris, hac in parte.

H. Inferius accidit superiori, tunc sic; oē, quod accidit alteri extraneatur a sua formali ratione, sed inferius suo superiori accidit, ergo extraneatur ab eo.

S. Accidit quidē, & extraneatur ab eo; extraneari tñ ab aliquo duobus modis scias esse ĩtelligendũ; Altero modo, ut extraneatur a sua ratione formali, idest a q̃d ditate ipsius, ita ꝙ non ĩgrediatur quidditatē ipsius: sic dico, quòd ĩferius accidit suo superiori; et extraneatur a suo cõceptu q̃dditatiuo; ita ut nõ sit de ratione illius; alio modo extraneari ĩtelligitur, q̃d nõ sit, nedũ de ratione superioris, sed etiã, ꝙ nõ possit cũ formalitate illius cõcipi, & sic dico, quòd licet ĩferius extraneũ fiat a superiori quantum ad quidditatē, ut non sit de quidditate superioris, non extraneatur, ut habere posſit aliã cõceptibilitatē formalē, q̃a etsi nõ sit de esse superioris, esse tamē superioris est de esse ĩferioris; et ideo sua conceptibilitas formalis est una cũ formalitatē superiorũ; est ergo illud formaliter idem alteri, quod claudit illud tale, & nõ quod clauditur in illo, ut ĩtelligatur passiuum pro actiuo, ut in textu docui.

H. Dicerem inferius esse idem formaliter superiori terminatiue, idest non per existentiã; & quòd formalitas siue identitas formalis superioris sit in inferiori; sed tantum, quòd inferius sit terminus huius identitatis.

formalis ipsius accidentis, atque quidditatiua.

S. Frateor esse causam quidditatiuam efficientem, non autem formalem.

H. Quomodo formalitas non dicitur a forma? unde debet ergo nominari?

S. Forma duplex est; alia partis (ut uidimus) alia totius, a forma partis non dicitur, sed a forma totius.

H. Quæ est forma totius?

S. Qua aliquid quidditatiue est tale.

H. Quotuplex est principium, quo aliquid tale dicitur?

S. Duplex forma totius siue principium, quo aliquid dicitur tale quidditatiue. Aliud est, quo adæquate, illud quidditatiue dicitur, ut ratio, siue definitio est, qua homo adæquate & quidditatiue est homo. Aliud autem partiale dicitur esse principium, quo res in esse quidditatiue ponitur, ut animal uel rationale, qua in re in 7. metap. t. co. 33. dicitur, definitio habet partes, & sicut tota definitio se habet ad totum definitum; ita pars definitionis ad partes definiti.

H. A quo principiorum istorum tanquã a forma dicitur formalitas.

S. Cum utrumq; dicatur respicere totum uidelicet adęquate, & inadæquate ab utroq; formalitas est dicẽda.

H. Nonne ab omni alia forma formalitas est dicenda?

S. Nimirum, sed non ita proprie, a forma igitur qualibet dummodo sonet quidditatem aliquam, siue realitatem, formalitas est dicenda.

H. Quare igitur dicit S. R. quòd non a forma partis est dicenda formalitas?

S. Aliqua primo diuersa sunt modis duobus. Primo ex omni parte aliqua sunt primo diuersa, ut sunt duę differentiæ condiuidentes genus, hoc pacto genus, & differentia non sunt primo diuersa. Alio uero modo, quando ex altera parte tantum; & hoc pacto bene dicuntur primo diuersa, quoniam si & animal conueniat quidditatiue in corpore, substantia, & ente, rationale tamen quidditatiue in nullo conuenit.

H. Nonne rationalitas ens quidditatiue includit?

S. Ita, non autem rationale, quia connotatiuum est, & ens solummodo denominatiue apellatur, ut docui in 3.di.1.quare cùm primo diuersa non sint, realiter erunt idem, & quia ex parte diuersa esse dicuntur, formaliter habent distingui.

H. Quare si ex necessarijs sequuntur necsariæ propositiones, ex per se, & formaliter, non sequuntur per se, & formaliter tales?

S. Quia propositiones per se non cõuertuntur; si enim cõuerterẽtur ubi prædicatum est causa subiecti; subiectum esset causa prædicati, & fierent in secundo modo dicendi per se, quæ essent primo modo, & fieret circulus si conuerterentur in causis per se, & modo eodem similes.

H. Ex istis per se uidetur sequi per se conclusio omnis homo est per se animal. homo est per se rationalis, ergo rationalę per se, & formaliter est animali sicut ista, omne animal rationalę est risibile, omnis homo est aial rationale, ergo omnis homo est risibilis; quæ cõclusio dicitur per se, & ex per se præmissis ĩfertur.

S. Conclusio per se bene poterit sequi ex præmissis per se, sed non in eodem modo perseitatis; quare prima conclusio sequitur ex principijs per se, ex isto uidelicet, homo est per se animal, quæ tenet primum gradum, & homo est per se rationalis tenet secundum,& infertur conclusio, quæ improprie tenet primum, & non immediate, sed mediate,& reductiue (ut iam dictum est,) quia rationale licet ad animal sit inferius; est tamen unum connotatiuum, & non dicit ens per se, sicut rationalitas, ideo conclusio potest dici non per se proprie. Alia uero conclusio est in secundo modo dicendi per se, & sequitur ex principijs per se in modo primo, atque secundo, ex illo uidelicet omnis homo est animal rationale, quæ est per se in primo modo, & gradu tertio, quæ est minor, & ex maiori, quæ cùm non sit proprie in secundo modo, conclusio impropria dicitur etiam in secundo modo perseitatis; Dico autem impropriam esse maiorem in modo secundo, quia modus secundus est, quando propria passio prædicatur de definito, & non de definitione; ideo hanc debiliorem partem cùm sequatur conclusio, secum improprie per se dici debet in modo suo secundo.

H. Si omnia attributa in diuinis habent propriam formalitatem ab essentię formalitate; ergo habent aliam infinitatem ab infinitate essentiæ.

S. Omnia attributa communia in diuinis habent propriam infinitatem formaliter, non autem radicaliter, cùm una sit essentiæ infinitas, quæ est fundamentum

omnium

omnium perfectionum diuinarum, ita infinitas essentiæ est radix omnium infinitatum aliarum perfectionum, & ita una est radicalis perfectio, & infinitas; quia uero plures dicuntur perfectiones esse in diuinis infinitates secundum illas perfectiones multiplicantur, sicut multiplicantur relationes ad multiplicationem suppositorum, non autem essentia, aut sua radicalis infinitas multiplicari dicitur; & sicut relationes omnes in identitatem realem transeunt in essentiam, & manent formaliter ab ea distincte; ita absoluta hęc dicuntur transire in identitatem essentiæ, non autem in suam formalitatem, sicut intellectus, et uoluntas pariter transit in identitatem realem cum anima; remanentibus illis formaliter ab anima distinctis, eadem ita attributa transeunt in infinitatem essentię radicalem, suā formaliter retinentibus illis infinitatem.

H. Aut sunt istæ infinitates eiusdem rationis inter se, aut diuersæ, non, diuersæ uidetur esse dicendum, cùm sint gradus perfectionales, qui insequuntur diuersas quidditates, modo sicut plures quantitates molis extensiue sunt eiusdem rationis, ita plures quantitates perfectionis, & extensiue uidentur esse eiusdem rationis; sicut & intensio in albedine, & intensio in nigredine non uariat, neque dicit aliam rationem, & aliam, neque uidentur esse eiusdem rationis iste infinitates formaliter multiplicatæ in diuinis, quoniam nihil ī diuinis eiusdem rationis uidetur esse multiplicabile, ut de se patet.

S. Eiusdem rationis esse dicuntur, & cùm dicis, nihil in diui-

in diuinis eiusdem rationis uidetur esse multiplicabile, verum est radicaliter, & essentialiter, quòd nihil est multiplicabile in diuinis, cùm omnia ibi sint eiusdem rationis fundamentalis, non autem formalis, nisi intellexeris formalis idest essentialis, ideo formaliter modaliter, siue ex natura rei non inconuenit in diuinis multiplicari infinitates, sicut æqualitates, & similitudines plures sunt, quæ sunt eiusdem rationis; licet illa, in quibus fundatur, sint alterius rationis, sicut plures albedines sunt eiusdem rationis; licet homo, & asinus albus sint alterius rationis, & dicere etiã poterit has esse diuersarum rationum sicut diuersarum rationum fundamenta earum esse dicuntur; quoniam distinctio rationis non sumitur, nisi a distinctione rerum, cùm igitur unum attributum sit alterius rationis ex natura rei cum altero, siue ab altero consequens esse uidetur, quòd sua infinitas ab infinitate alterius sit diuersa eadem diuersitate. H

H. Essentia diuina cùm sit infinita de se, seorsum accepta ab istis infinitatibus, uidetur quòd cum illis sumpta, & considerata, illa sit aliquo modo maior, & quòd infinito additio fiat ex ista positione.

S. Non fit additio illa, cùm eminenter intensiue, & virtualiter omnes contineat, & ab illa emanent illæ infinitates; sed denominatiue, & formaliter, & quasi extensiue ista dicuntur aliquo modo superaddi; in primo enim signo siue instãti naturæ essentia diuina omnes has infinitates retinet apud se, in se, & de sui natura, ideo dixi radicalem unicam esse infinitatem;

essentia

essentia enim diuina est quodlibet istorum virtualiter; & ab ea trahunt illa infinita oēm suam perfectionem, quam habent formaliter, sicut dictū est de anima; quæ omnem perfectionem infert suis potentijs de sui natura; licet formaliter aliquid illæ sint ab ea, & in hoc ostenditur perfectio, & maiestas rei, quæ continet eminenter ea, quæ formaliter ad extra in alijs sibi vnitis cernuntur esse communicata.

H. Si quælibet perfectio attributalis formaliter dicitur infinita, consequens esse uidetur, quòd infinitæ esse queant infinitates in Deo.

S. Docui in 4. dist. 13. q. 1. quòd perfectiones attributales in Deo sunt numero infinitæ, & formaliter infinitæ infinitates, & quelibet infinitas dicitur intensiue, formaliter inquam, & modaliter, siue ex natura rei, quia radicaliter unica infinitate infinitæ omnes esse considerantur.

H. Posuit S.R. inter gradus unitatis quartum gradum vnitatis siue identitatis esse essentialem, siue quę oritur ex principijs essentialibus ex per se actu, & per se potentia, et in sexto gradu identitas formalis, an isti duo gradus coincidant?

S. Minime, nam identitas formalis est quando inferius formaliter suum includit superius. Quarta autem unitas est quando totum includit partes, quæ distinguntur a toto in esse physico; licet inesse metaphisico non realiter distinguantur, a toto inquam essentiali; est enim inferius idem formaliter suo superiori.

H. Definitio identitatis formalis est bona; quo modo

do utrumque extremum non eodem modo nominat? ſicut docuit Ariſt. in. 5. metaph. t. co. 20. quòd omnis relatio primi modi denominat utrumque extremum eodem modo, ſed relatio formalis eſt relatio primi modi, ergo debet denominare inferius, & ſuperius eodem modo; & ſic ſi inferius formaliter eſt idem ſuperiori, uidetur ſequi, quòd ſuperius ſit eadem modo ſuo inferiori; quod tamen falſum eſſe apparet, quòd ſi iſta formaliter uera ſit; quòd homo ſit formaliter idem animali, & Sortes homini, quòd animal homini, & homo Sorti non ſit idem formaliter.

S. Ad hoc dicitur, quòd omnis relatio primi modi denominat utrumque extremum sm̃ eundem modum, ſi non adſit determinatio diſtrahens, hic autem ponitur formaliter, quòd diſtrahit de ratione ſuperioris, cùm dicitur, quòd formaliter idem ſit inferioribus ſuis; debet ergo denominare utrumque eodem modo, a modo iſto iam dicto diſtrahente. Dicas igitur inferius eſſe idem ſuperiori, ergo ſuperius eſt idem inferiori ualet; cùm addis formaliter, non ualet; cùm dicis eſſentialiter: etiam non valet, quoniam inferius quod formaliter ſuo ſuperiori idem eſt, continet illud eſſentialiter, & tamen potentialiter continetur a ſuperiori ſuo; uel dicere poteris, quòd tunc ualet, omnis relatio primi modi denominat utrumque extremum eodem modo, quando eſt eadem ratio fundandi in illis, ſiue idem reſpectum extremorum, modo inferioris, & ſuperioris diuerſa eſt ratio fundandi relationem, quia inferius eſt eſſe eſſentiæ, & ſuperius termina-

minatiue, ideo formaliter īferius erit superiori idem & non ualet, quòd sequetur econtra.

H. S.R. in prima q. quodlib. ar. 1. par. 2. docuit Constitutiuum esse idem formaliter suo constituto, sed superius est constitutiuum respectu inferioris, ergo formaliter ille inerit idem.

S. Docui idem esse formaliter; intelligas tu formaliter, idest essentialiter, & non formaliter idest modaliter, & ex natura rei.

H. An ista identitas formalis eadem sit cum identitate ex natura rei?

S. Minime; quoniam identitas ex natura rei semper est æquata, ut homo est homo, homo est animal rationale, formalis autem non hoc respicit, cùm inferius non æquatur suo superiori; cui tamen formaliter idem est.

H. Inferius est idem formaliter suo superiori; ergo totum, quod est īferius erit formaliter idem suis constituentibus partibus.

S. Totum esse duplex scio te non ignorare, aliud metaphysicum, quod non secatur a partibus suis formaliter, aliud physicū, qđ realiter a suis diuiditur partib⁹.

H. An ista distinctio formalis, & ex natura rei sit in diuinis ponenda? uidetur .n. quòd non, cùm ibi sit distinctio realis extremorū, quā nō exigit formalis distīctio

S. Non est ibi fundamentalis distinctio ex natura rei, siue formalis, est tamen ibi formaliter, & secundum formalitates (ut uidimus) respicientes fundamētum, atque radicem unicam.

H. Mul-

quod non est formalitas sic distincta, quo modo potest fundare formaliter aliquod esse distinctum ab alio?

H. Pater, & paternitas non distinguntur nisi per modos (dixit Sua Reuerentia) si informatio, & prioritas informationis est ex natura rei; quare non distinguitur ex natura rei, & sic formaliter? cùm forma in abstracto præcedat concretum ex natura rei; quare est, quod abstractum non distinguitur a concreto ex natura rei? & quod abstractum sit prius suo concreto patet, quia concretum a forma dicitur.

S. Docui in primo dist. 26. quòd concretum est duplex; aliud substantiæ, & sic distinguitur ab abstracto; quia concretum hoc pacto dat intelligere subsistens in natura, uel forma; abstractum autem præcise dat intelligere formam; & sic Pater, & paternitas distinguntur ex natura rei; alio modo accipitur adiectiue concretum, & isto modo non distinguitur ab abstracto; Et sic pater potest adiectiue, uel substantiue sumi; si adiectiue non distinguitur a sua paternitate, si uero substantiue distinguitur.

H. Si homo, & humanitas ratione solummodo distinguntur, & S. R. dixit, quòd humanitas in subiecto, & eadem in prædicató distinguitur ratione, nonne homo, & humanitas plus distingui debent?

S. Sola distinctiõe rationis distĩgui fateor; sed cũ ĩfers maiori distinctiõe hõ, & humanitas debere distingui;

dico

Aliquando dicitur, quæ est inter formalitatem, & formalitatem in eadem natura, & hoc est tam in diuinis, quàm in creaturis, ut dicit Petrus de Aquila libro primo dist. 12. dicit enim, quòd prioritas duo dicit; primum est progressus de non esse ad esse in altero, & sic dicit imperfectionem, quia stat cum alietate naturarum; secundum quòd dicit est præsuppositio huius ab hoc; & isto modo non dicit imperfectionem, quia potest stare cum identitate naturæ, et sic in Deo est prioritas naturæ isto secundo modo remota imperfectione primi modi; & per istam distinctionem, uel declarationem possunt solui omnes auctoritates dicentes in diuinis non esse prius, nec posterius. Alia prioritas est durationis. Pro quo notãdum, quòd triplex est duratio.

Prima respectu Dei, & sic æternitas est eius duratio; & ideo sic nihil est prius in duratione in diuinis.

Secunda est respectu angeli; & aliarum rerum permanentium, et talis duratio vocatur æuum.

Tertia est respectu entium succeßiuorum; uel quãtum ad suum fieri, & talis duratio est tempus.

Alia prioritas est prioritas originis, de qua ait Augustinus primo de Trin. quòd nihil gignit seipsum, & ista est tam in diuinis, quàm in creaturis, & semper oportet, quòd sit distinctio realis inter originans, & originatum, siue inter producens, & productum prioritas originis est, qua quis intelligitur esse a se, & a quo alius; posterioritas originis est, qua quis dicitur uel intelligitur esse ab alio, vnde Franciscus in pro-

q. 1. in fi;dicit quòd primum ſignum originis eſt eſſe a ſe,& ſecundum eſt eſſe ab alio; uerumtamen prius, & poſterius origine aliquando accipiuntur pro priori, & poſteriori natura; ſicut exponebat Petrus de Aquila in ſecundo membro. Et ſic dicimus, quòd Pater prius origine eſt beatus, quàm generet;quod non eſt intelligendum; ut clarum eſt quòd ſit beatus a ſe, & quòd generet ab alio, ſed quia antequam generet præexigitur eſſe beatus.

Secundo notandum, quòd realitas dicitur a reali, reale uero a re,res autem (ut ad propoſitum ſpectat) ſumitur a ratus, ta, tum, & talis eſt triplex quædam eſt eſſentiæ, ſicut eſt ipſa quidditas abſolute cōſiderata, quædam exiſtentiæ, & talis eſt in omni prædicamento, quædam uero ſubſiſtentiæ,& talis eſt in prædicamento ſubſtantiæ ſolum. In propoſito autem reale ſumitur a re, ſecundo vel tertio modo dicta; non autem a re eſſentiæ; quia in diuinis eſt diſtinctio realis, & tamen eſt ibi una eſſentia, nec ſumitur a re dicta a reor,ris,quæ eſt communis ad omnia entia imaginabilia,quia tunc inter chymeram, & aliud fictium eſſet diſtinctio realis. Tertio intelligendum,quòd in diuinis res poteſt ſumi dupliciter; uno modo eſſentialiter, & ſic eſt tantum una res, quia una, exiſtentia; alio modo perſonaliter,& ſic in diuinis ſunt tres res ſubſiſtentes. Tu ergo nunc propone,quæ tibi dubio ſunt derelicta ex littera.

H. Prima prioritas perfectionis eſt dicta,quam in uno quoque genere inueniri docuiſti; ſed nonne iſta etiam

etiam extra genus est aßignanda?

S. In genere reperitur, & etiam extra genus, quoniam si in genere, illudque sit substantia; tunc lucifer erit secundũ Theologos prima substãtia creaturarum substantiarũ quantum ad naturalia; Si in genere animalium; homo is erit; Si in genere accidentium, aut spiritualium, aut coporalium; si spiritualium charitas erit illud primum; si corporalium sanitas poterit assignari; Si in genere Elementorum ignis; metallorum aurum; Cælorum, empyreum; Volatilium, aquila; quadrupedum leo &c. si extra genus Deus substantia prima erit, ad cuius accessum, uel recessum omnia mensurantur.

H. Generationis prioritas in loco secundo est posita, & dixit S. R. Illa quę sunt priora generatione posteriora esse perfectione; sed nonne in diuinis regula ista fallit? Est enim ibi ordo contrarius, quia quæ sunt priora origine sunt, priora etiam perfectione, quia totus ordo originis reducitur ad aliquod principium perfectionis.

S. Regula intelligitur cum his limitationibus; Prima quòd non est uera in diuinis; Secunda quòd est uera in eodem genere, ut animal est perfectius substantia, sed in diuersis generibus non est uera; unde licet albedo sit posterior homine, non ideo est perfectior, & habet ueritatem regula, quando plures formæ in composito sunt, tunc posteriora generatione sunt priora perfectione, ut in composito est forma substantialis, & quando forma posterior generatione non est prior

quod posterius secundum perfectionē mensuratur a perfectiori, & sic oīa alicuius generis dependent a perfectissimo in illo genere; patet ex decimo meth.t.com.2. & talis ordo notat imperfectionem in posteriori natura, & in tali ordine datur unum, quod sit metrum, & mēsura aliorum omnium contentorum in genere illo.

Tertius ordo naturæ consideratur, & fundatur in una natura, & terminatur ad aliam, ut producentis ad productum, imperfectionem in producto significans, aliudque productum a producente demonstrans, & ideo dixi, quòd prioritas naturę dicit duo, primum est progresio de non esse ad esse in altero; & sic dicit imperfectionem, quæ stat cum alietate naturæ; Secundum est præsuppositio huius ab hoc.

Quartus ordo est inter aliqua, quorum unum nullo modo dependet ab alio in aliquo genere causanti, uel mensuranti, uel conseruanti; sed unum necessario præsupponit aliud: & sic est inter intellectum, & uoluntatem: & sic non præexigit imperfectionem in posteriori natura: immo posterius natura sæpe dicitur perfectius, ut patet de uoluntate, & intellectu; intellectione & uolitione. Aliquando prius natura perfectius erit, ut de intellectu, & uolitione.

Quintus ordo est inter aliqua, quorum unum dependet ab alio, non in esse causæ, sed quia dependentia eius ad aliud terminatur, uel quia terminatur ad subiectum, uel ad suppositum, si ad subiectum erit accidens, quod a substantia dependet cùm per se stare nequeat, idque imperfectionis ęst, si ad suppositum id erit na-

tura humana assumpta a uerbo, quæ dependet a uerbo, quod in natura imperfectionem significat, hinc & inde, scilicet in accidente, & in natura; terminare autem dependentiam in pariete, substantia, & in uerbo perfectionem dicere non te lateat.

Sextus ordo naturæ inter illa est, quorum unum est ab alio quasi originatum, ut inter subiectum, & propriam passionem. Qui omnes modi in creaturis reperiuntur.

Septimus ordo naturæ est inter illa, quorum unum est infinitum, & aliud pariter: Sed unum est, quasi originans, & aliud quasi originatum siue productum; & est inter essentiam diuinam, & omnia attributa, quæ sunt formaliter infinita, & quasi originata ab essentia diuina, a qua emanant tamquam a fonte riuuli; & talis ordo non dicit imperfectionem aliquam, etiam si productum non sit formaliter infinitum; sed radicaliter, ut sunt relationes originis.

Octauus ordo naturæ est inter illa, quorum unũ accipit totum esse suum ab alio; ita quòd tantum distinguitur ab illo secundum proprietatem personalem præcise, & hoc modo sunt personæ diuinæ, quæ si per absoluta constituantur, uel relatiua, sic persona prima est prior, nedum origine, sed & natura, secunda non tamen relatiue siue formaliter.

H. Quare posuit T.R. prioritatem durationis?

S. Quia duratione mensurantur res secundum prius, atque posterius; & quia res sunt in triplici differentia mensurabiles, ideo triplicem posui esse mensuram.

Res enim aut eſt ſine principio, & finire non poteſt de ſui natura, ut Deus; & ideo eternitate menſuratur, quæ nec principium ponit, neque finem, aut res eſt cũ principio, & ſine fine duratura, & dicitur ſubſtantia ſpiritualis, ut Angelus, atque anima, & ideo euo menſurãtur; quòd ſi res fuerit cum principio, & fluxibilis, parum, quæ duratura tempus tunc erit menſura eius, ut rerũ iſtarum cũ motu conditio ſignat, atq; oſtẽdit.

H. Prioritas originis an teneatur ab omnibus uiris, qui de Theologia ſunt benemeriti?

S. Non nulli in modum noſtrum dicẽdi nõ conueniũt; dicunt enim, quòd non eſt ordo originis inter eſſentiam, & notionalia, neque inter eſſentiam, & filium.

H. Quo modo ueniunt conuincendi?

S. Pro nunc auctoritate Auguſt. in libello de triplici habitaculo, ubi ait, ſi quis intuitiue uideret eſſentiam uideret eam prius origine filio.

H. Quotuplex eſt ordo originis?

S. Triplex. Primo modo improprie ſumitur, & ſic eſt inter eſſentiam & alia abſoluta, ut intellectum, & uoluntatem, & deſcribitur ſic. Habitudo unius abſoluti præſupponentis ad aliud abſolutum, ut præſuppoſitũ in eſſendo, uel in obijciendo.

H. Quare dicit T.R. quòd eſt improprius.

S. Quoniam eſſentialia proprie non originantur ab eſſentia, niſi capiatur originari pro fluere, ut docui in quol. q. 2. quòd eſſentialia immediatius fluunt ab eſſentia, quàm notionalia; licet omnia iſta fluant in inſtanti eternitatis; tamen, ut cognoſcamus rerum ordi-

nem posita sunt illa signa. Vnde ista signa non sunt mensuræ, sed incathegoremata primi modi intelligendi essentiam, & essentialia, & notionalia, & ea, quæ in diuinis sunt circa esse Patris, filij, ac spiritus sancti; & iste modus, siue ordo originis habet tria signa in essendo, & duo in obijciendo prima tria in essendo sunt ista; essentia est in primo signo; in secundo intellectus; & in tertio voluntas; & quia sicut res habent se ad esse, ita, & ad operari; ideo in obijciendo ista duo signa sunt; primum est, quod essentia obijcitur intellectui; & in secundo essentia obijcitur uoluntati.

H. Ista vbi reperiam in doctrina T. R?

S. Pro ut ordo originis est unius essentialis ad aliud essentiale inuenies in q. 1. quol. in primo, dist. 1. & dist. 13. in fine.

Primum in essendo, quòd habet tria signa inuenies in q. 1. quol. & poterit iste ordo multiplicari cõsiderando ordinem modorum intrinsecorum inter se, & actuum immanentium, & habituum. Secundum signum, quod est in obijciendo, quòd habeat duo signa, inuenies in prima dist. 2. q. 1.

H. Det T. R. secundum ordinem.

S. Secundus ordo originis talis est, ut cadat inter personas originantes, & originatas; & est duplex, scilicet in essendo, & in operando; describitur autem sic. Ordo originis est habitudo vnius ab alio, uel ab alijs in essendo, uel in operando; & iste ordo habet tria signa in essendo, & tria similiter in operando in essen-

sendo, in primo signo pater est a se; & sic prior origine filio.

In secundo filius est ab alio, quia a patre.

In tertio signo spiritus sanctus est ab vtroque.

In operando. In primo signo pater prius origine producit filium; & spiritum sanctum, & creaturas in esse cognito, quæ finaliter vult in esse reali.

In secundo signo filius intelligit, spirat spiritum sanctum, & producit creaturas in esse cognito, & uult in esse reali.

In tertio signo spūs sanctus intelligit, uultque creaturas in esse cognto, atq; reali; & ista inuenies in pri. dist. 1. parte 1. & dist. 12. primi sententiarū mearū.

H. Da tertium ordinem iam promissum?

S. Talis ordo assignandus uenit inter originationes; scilicet generationem, & spirationē; & possunt addi duo signa ad extra, quia sunt ibi emanationes duæ, quæ sunt secundum quid, & una est in esse obiectiuo, & alia in actuali existentia; descriptio autem ea est. Ordo originis est habitudo emanationis ad emanationem, præsuppositæ ad præsupponentem.

In primo signo pater generat filium.

In secundo signo pater producit spiritum sanctum

In tertio signo pater ꝑducit creaturas in esse ideali.

In quarto signo pater creat ad extra in esse reali; quæ cognitum prius suum esse habeant in esse ideali.

H. Dixit T.R. quòd ea, quæ sunt posteriora sunt perfectiora id Aristoteli haud quaquam consonum esse uidetur, quoniam in 8. phys. t. com. 75. ait per-

tum; ideo dicitur intelligentia non componere cælum, sed illi assistere.

H. Quomodo priora generatione sunt imperfectiora, cùm differentiæ indiuiduales sint posteriora, & tamē non sunt perfectiora suis superioribus siue quidditatibus, quas contrahunt.

S. Intelligas id uerum esse si priora, & posteriora dicant quidditatem, & sic ponantur in linea recta prædicamentali, modo differentia indiuidualis non dicit quidditatem nec in recta linea ponitur prædicamentali cum eo, cuius est differentia.

H. Quare nonnulli tecum non posuerunt hanc naturæ prioritatem?

S. Quoniam non intellexerunt uocem prioritatis originis, & naturæ, ideo negando, illam concesserunt, concesserunt enim, quòd datur prioritas originis in diuinis, & concedunt, quòd pater, & filius sunt simul natuta cùm sint relatiua; & quia agere præsupponit esse, & pater filium producit, quòd non negatur ab eis; ergo cùm pater aliquo modo præsupponatur filio prior natura dicitur: & cùm præsuppositio ista sit respectu originis, dicitur prioritas originis; quare negantes prioritatem naturæ, & ponētes prioritatem originis, prioritatem naturæ fatentur, & stabiliunt: ita ponentes prioritatem originis, & negantes prioritatem naturæ, negant prioritatem originis, cùm idem sint hac in parte.

H. Patrem prius esse beatum, inquit T. R. quàm generet, siue producat filium. Quomodo antequam quis

sit,

ſit, operari aliquando quibit? Conſtituitur enim in eſſe ſuo generando: & antequam generet, in eſſe non uidetur ſic poſitus.

S. Deus communis ad tria ſuppoſita eſt, & ſibi hoc pacto non competit generare, quia generatio eſt ſolius ſuppoſiti, Ideo pater ſuppoſitum eſt, cui primo hic Deus eſſe cōpetit, quia generare, & ſic prius eſſe beatum conuenit; vel dicas, quòd eſſe beatum uel generare comparanda ſunt inter ſe, vel ad ſubiectum; ſi inter ſe tunc uera eſt propoſitio, quia nihil aliud ſonat, quã quòd prius ſunt eſſentialia ipſis notionalibus in diuinis. Si autem ad ſubiectum cùm perfectio ſit ipſorum, fiat ipſorum prędicatorum, tunc prius pater habet iſtam, uidelicet operationem, ut ſit beatus, & poſtea habet eſſe ſuum per generationem; & ſic propoſitio eſt falſa. Dicas & tertio quòd ordo iſte eſt præſuppoſitio huius ab hoc, quia præſupponitur eſſe patris antequam generet, & non intelligas, quòd generet a ſe, & ſit beatus ab alio.

H. Dixit T.R. Superius i 2. ar. quòd quidditas ſumpta cum modo eſt eſſentia: Hic uero eſſentiam id eſſe cum exiſtentia dicit, uidetur igitur, quòd exiſtentia modus hic ſit cùm ſumatur cum quidditate, & antea depoſuiſti exiſtentia de eſſe, & de intrinſeca ratione ipſius Dei.

S. Scias me non ſumere eſſentiam, cum exiſtentia, tamquam cum modo ſuo, ita, ut faciam exiſtentiam modum eſſe, ſed dico eſſe rem unam in diuinis, quæ eſt eſſentia, ſiue exiſtentia, ſeparatim unum ab alio deſu-

desumendo essentiam uidelicet ab existentia.

H. An ab Aristotile habeantur prioritates iste.

S. Vtique hæc, quæ audisti ab eo sunt habita; quoniam prioritas perfectionis ex. 10. metaph. t. c. 2. ubi dicitur, quòd in uno quoque genere unum primum dicitur esse. Prioritas generationis ex. 9. metaph. t. com. 15. ubi habetur, quòd quæ sunt posteriora generatione, forma, atque substantia priora sunt, idest perfectiora; quæ perfectio est in substantia, atque forma, & dicit hominem habere formã, quã puer nõ habet, & puer spermate ideo nobilior est, q̃a est ĩ eo forma, qua alterũ caret. Prioritas naturę, ut homo cũ sua risibilitate habetur ĩ 5. metaph. t. c. 4. Priora secundum naturam (inquit ille) sunt quę contingunt esse sine alijs, & alia non sine his, ut homo quantum est de se potest esse sine risibilitate, illa autem non sine homine. Impeditur autem propter identitatem realem, & propter creantem, qui homini indidit illam. Prioritas durationis in 3. phis. t. co. 32. in æternis non differt posse ab esse, sub qua duratione cælos ipse, & Angelos contra fidem collocat cum æternos illos posuerit. Duratio, uero siue mẽsura rerũ fluxibilium posita est in 4. phis. a Com. 87. com. usque ad 134. Prioritas originis cùm dixit de oratione, & ueritate ipsius, ut habetur de oratione in partibus logicalibus, ab eo, quòd res est, uel non est oratio dicitur uera, uel falsa, ergo res sic, uel sic se habens generat suam orationem ueram esse, uel falsam.

Lectio

S. TExtus iam prosequar tu uero diligēter ausculta. Istis prosuppositis pono duas cōlusiones de identitate reali; quarum prima est ista, illa sunt idem realiter, quæ sic se habent, quòd unum non potest esse sine alio; seu unum est impossibile separari ab alio absque contradictione; & cum hoc, quòd impossibilitas separationis non proueniat a causa extrinseca, & quòd unum respectu alterius non sit originans, & aliud originatum; & quod non sint in pluribus rebus realiter distinctis. Omnes istæ tres particulæ sunt accipiendæ copulatiuæ; ita quòd una conditio non sufficiat sine alia; Vnde non ualet consequentia; hoc non potest esse sine illo, ergo est idem realiter illi; quia tunc quęlibet relatio, quæ inest essentiæ diuinæ per actum intellectus diuini esset realis, quia quicquid est idem rei est reale, consequens est falsum, ut patet ex 30. dis. pri. aut quòd talis esset eadem illi essentiæ, quia impossibile est illam essentiam esse sine ea; quia si talis relatio posset esse noua, tunc intellectus diuinus posset mutari, consequens est falsum, sed talis impossibilitas prouenit a causa extrinseca; quia ab intellectu diuino, similiter secundum Philosophum contradictio est cælum esse sine motu, non quidem ex causa intrinseca in cælo; sed ex causa extrinseca, mouente, non tamen sequitur, quòd cælum sit motus realiter, licet non possit esse sine eo; ista prima condictio probatur in 2. dis. 1. Sicut contradi-

tradictio dicta de aliquibus est uia concludendi distinctionem, ita impossibilitas recipiendi prædicationem contradictoriorum pertinentium ad esse, est uia concludendi identitatem in esse, & hoc ubi non est dependentia essentialis, quæ requirit distinctionem manifestam.

Secunda. conditio patet, quia nihil seipsum producit.

Tertiam uero conditionem notanter posui propter relationes, quæ licet non sic se habeant, quòd una possit esse sine alia, uel quòd una sit producens, & alia producta; quia tamen sic se habent, quòd fundantur in pluribus rebus realiter distinctis, sicut patet de paternitate, & filiatione, de duabus similitudinibus, & qualitatibus; ideo realiter distinguntur, ex quo infero aliqua corellaria.

Primum quòd omnia essentialia, & rationalia essentiæ diuinæ unica realitate reantur. Similiter omnia attributa sunt eadem realiter, & cum essentia, & ad inuicem, & cum personis diuinis, & personæ diuinæ cum essentia diuina.

Secundum. correlarium, quòd omnes differentiæ essentiales modi intrinseci in eodem supposito una realitate identificatur.

Tertiũ. quòd omne superius est idem realiter cum suo inferiori, & si dicas, quòd distinguntur realiter; dico quòd iste duæ sunt concedendæ, homo est idem realiter cum Sorte, & homo distinguitur realiter a Sorte.

Quartum,

Quartum corlelarium, quòd illa, quæ sunt in potentia obiectiua nec distinguntur realiter, nec sunt idem realiter, quia ad identitatem, & distinctionem realem requiritur, quòd utrumque extremum sit aliquid positiuum existens, & ex hoc patet, quòd distinctio realis est illa, cuius extrema habent aliam, & aliam realitatem formaliter positiuam actualis existentiæ, vel subsistentiæ. Dicitur notanter aliam, & aliam realitatem propter subiectum, & propriam passionem, quæ non realiter distinguntur, quia non habent, nisi unam realitatem existentiæ. Dicitur realiter positiuam propter negationes, & priuationes. Dicitur actualis existentiæ propter quidditates diuersarum specierum, quia quidditas, ut quidditas non habet existentiam per se. Dicitur vel saltem subsistentiæ quia in diuinis est tantum una existentia, licet sint tres subsistentiæ.

Distinctio Realis quid.

Secunda conclusio istius articuli est ista, quòd illa sunt distincta realiter, quæ sic se habent distinctiue, quòd unum potest esse sine alio, uel quod unum est producens, & aliud productum; uel quæ sunt in pluribus rebus realiter distinctis. Et dixi distinctiue, quia ad inferendum distinctionem realem sufficit habere aliquam istarum conditionum. Prima pars probatur in 2. dis. 1. Nihil est idem realiter. A. sine quo. A. potest esse realiter sine contradictione, quia aliter idē simul esset, & non esset, quòd uidetur esse oppositum primi principij, ex quo principio uidetur statim concludi diuersitas entium, quia si de aliquibus

duobus dicantur contradictoria eodem modo, quo dicuntur de eis uidentur esse non idem, & ita si contra dictoria in esse, & non esse dicantur de eis uidentur esse nō idem in esse, siue non idem ens. Et confirmatur ratio, quia si istam propositionem. Illa sunt distincta realiter, quorum unum potest manere sine altero quis negaret, non uidetur relinqui, unde possit distinctio entium probari, diceret enim quòd nō tantum plures naturæ, ut substantia, & accidentia communia sunt eadem; sed quòd Sortes, & Plato, uel Sortes, & lapis non differunt realiter, & si arguas contra, Sortes potest esse non existente Platone, ergo distinguuntur realiter ab eodem, negabitur consequentia; quia negabit tibi propositionem, cui initeris, quia negata perit tota doctrina Philosophi. 7. Topicorū, qua docet, quòd problema faciliter destruitur per contradictionem inuentam, sed difficiliter construitur; si autem negatur propositio ista, non uidetur posse destrui, quia si non destruitur per contradictionem nec per aliquam aliam oppositionem, aut saltem non fallit faciliter; ex quo infero, quòd totum distinguitur realiter a suis partibus, (loquendo de toto essentiali integrali, & quidditatiuo).

Secundum corellarium, quòd res diuersorum generum actualiter existentes, & similiter indiuidua tam eiusdem speciei, quàm diuersarū specierū eiusdē prædicamenti actualiter existentia realiter distinguntur, etiam materia, & forma realiter distinguntur.

Tertium corellarium, quòd tres personæ diuinæ

distinguntur realiter a se inuicem, & non sunt idem realiter non obstante, quòd una non posit esse sine alia, quia hoc non est nisi per unitatem essentiæ. Dices arguendo contra; Quæcumque uni, & eidem simpliciter sunt eadem simpliciter illi, inter se sunt simplicite r eadem. 1. priorum, & primo phis. sed personæ diuinæ sunt idem realiter essentiæ, ergo inter se sunt eadem realiter. Dico breuiter omissis multis solutionibus, quòd illa regula debet intelligi, quòd si aliqua uniantur, uel identificentur realiter uni tertio, quòd sit hoc aliquid, hoc est incommunicabile, illa etiam identificentur inter se, si uero illud tertium se habeat, ut quale quid, & ut communicabile, non oportet, quòd illa identificata in uno identificentur inter se, & hæc de quarto articulo minus principali. uide siqua in parte dubitas, nequid tibi intactum relinquatur ex litera.

H. Qua ergo distinctione ex dictis distinguitur Sortes a Platone?

S. Reali.

H. Instare quis posset. Plus distinguntur Sortes, & Plato, quàm Sortes, & caput eius distinguatur; sed Sortes, & caput eius distinguntur realiter, ergo maiori distinctione, quàm reali uidentur distingui Sortes, & Plato.

S. Conceditur maior, minorem uero, dicimus esse probandam; falsa etenim est, cum Sortes sine capite suo nequeat esse, idque cùm expostulet ratio identitatis realis, ut unum sine reliquo esse nequeat?

H. Insta-

H. Instabit quis de brachio Sortis hoc pacto, maiori distinctione distinguntur Sortes,& Plato,quàm Sortes,& brachium eius, Atqui Sortes,& brachium eius reali distictione distinguntur, ergo Sortes, & Plato maiori distinctione veniunt distinguendi.

S. Maior affirmatur, minor, atque conclusio, & sic maiori distinctione illa distingui fatemur; maioritas autem illa non intelligitur adeo quòd faciat distinctionem alterius generis inferre, sed in eadem distin ctione gradus distinctionis realis intelligas.

H. An identitas realis sit relatio realis, vel rationis?

S. Rationis; quia extrema realia non habet distincta realiter, realis pariter est dicenda, quia habet alias conditiones, & consurgit ex natura rei,& intrinsece, & realia extrema tenet, licet non diuisa siue distincta.

H. Audiui secundas intentiones non habere esse subiectiuũ, sed tantummodo obiectiuũ; hac autem in parte T. R. docet causatas secundas intentiones ab intellectu diuino subiectiuum esse habere.

S. Docui subiectiuũ esse habere duas intentiones, subijciuntur enim intellectui, & obiectiuum esse etiam recipere dicimus non motiuum, sed terminatiuum tantummodo.

H. An intellectus diuinus sic comparando essentiam diuinam rebus extra eam existentibus, uere secundas faciat intentiones?

S. Facere vere potest ens rationis, secundas vero intentiones causare non ualet intellectus diuinus, cum actus rectus in eo non sit ab actu collatiuo eiusdem di

ſtinctus, ens uero rationis cauſare quibit intellectus diuinus, cùm ratio in eo exiſtat, & intellectus, quo ens tale cauſare procul dubio queat.

H. An vere illud ens rationis dicendum ueniat, ſicut ens rationis, quod cauſatur ab intellectu noſtro?

S. Non ita vere, & proprie, ut docui in lectione, ſiue dialogo quinto ratione iam dicta.

H. Igitur ille reſpectus erit in eſſentia diuina ab intellectu diuino cauſatus?

S. Intellectus hoc agit, quia intelligit eſſentiam diuinám imitabilem eſſe a rebus cunctis, quatenus illæ participant bonitatem, ipſius unitatem, & ueritatem, quia quælibet res una, bona, & uera dicitur, & quia omnia ſuo principio inclinantur, & quia ſuam conſeruationem exoptant, omnia enim a te expectant, ut des illis cibum in tempore; ut demum quatenus innuunt uti effectus cauſam ſuam primam pro modulo ſuæ naturæ, hinc inde intellectus diuinus hæc intelligendo de eſſentia det non eſſe reale denuo eſſentiæ, quia reſpectus rationis non poteſt realiter uniri enti reali, fieret enim realis, cùm omnia, quæ rei uere reali identificata ſint realia eſſe dicantur.

H. Quomodo iſta neceſſario fiunt ab intellectu?

S. Quia agens naturale dicitur, & ab impetu ſuæ naturæ operatur.

H. Quomodo eſſentia ſine iſtis reſpectibus eſſe non ualet?

S. Quoniam præpeditur non propter intellectum, quin agat in ipſam; non enim eſſet beatus niſi cogno

ſcibili-

ſcibilia cognoſceret in eſſentia, eſt enim tanquam cen trum in quo lineæ rerum omnium cognoſcũtur habere principium, atque terminum.

H. Quare ergo nõ ſunt idem realiter hij reſpectus cum eſſentia?

S. Quia de ſui natura, & intrinſece eſſentia non habet illos ſed ab extrinſeco illi ab intellectu ſuo inſunt.

H. An requiratur exiſtẽtia ſolum, an ſubſiſtentia etiam diuerſa requiratur ad diſtincta aliqua inferenda diſtinctione reali?

S. In creatis rebus diuerſa exiſtentia infert diſtincta illa eſſe realiter, at in diuinis non exiſtentia requiritur eſſe diuerſa cùm unica ſit; ſed ſubſiſtentia uaria, ſiue diuerſa; ideo tres ibi ponimus ſubſiſtentes reſpectu trium perſonarum ſubſiſtentium unica ſubſiſtentia radicali.

H. Fatetur T. R. ea, quæ diſtinguntur realiter poſſe ſeparari ab inuicem; exercitij gratia ſic inſtabo. Quæ diſtinguntur in ſuperiori diſtinguntur in inferiori, ſed ex natura rei diſtinctio eſt, ut genus ad ea, quæ preter opus intellectus ueniunt diſtinguenda; & ſic ad diſtincta formaliter, & realiter diſtinguntur ex natura rei, ergo formaliter, & realiter; ſed quæ ex natura rei diſtinguntur nõ poſſunt ſeparari, ergo quæ realiter dinſtinguntur non poterunt ſeparari.

S. Quæcunque diſtinguntur in ſuperioribus ueniunt diſtinguenda in inferioribus; regula non tenet, niſi ne gatiue, ut non eſt animal, ergo non eſt homo, ſiue diſtinguitur ab animali, ergo ab homine; & diſtinctio,

quæ additur superioribus additur inferioribus necessa rio, in secundis intentionibus, uel in primis in ordine ad secundas, ut distinguntur genere, ergo specie. In primis autem absolute non ualet, ut sunt distincta animalia ergo destincti homines, non ualet, ut homo, & asinus sunt distincti in animalitate, ergo in humanitate non ualet. Ita non ualet distincta sunt ex natura rei, ergo realiter, aut formaliter, non ualet; sed bene ualebit non distinguntur ex natura rei, ergo neque formaliter, neque realiter.

H. Notionalia, cùm sint causa distinctionis realis in diuinis, quo modo realiter inter se idem erunt?

S. Inter se notionalia sunt distincta realiter, sicut & fundamenta; quæ realiter distinguntur, cùm nemo gignat se ipsum; sunt tamen idem essentialiter, quia unica est omnium essentia, & unica illius essentiæ existentia, & realiter idem suis personis pariter sunt.

H. Quomodo homo est idem, & nō idem realiter Sorti.

S. Idem est realiter Sorti existenti, dum essentialiter in eo esse consideratur, distinguitur autem realiter a Sorte, dum homo dicitur esse in Platone, siue dum Sortes amplius non existit.

H. Si realiter distinguitur homo a Sorte, dum est in Platone, & a Platone dum existit in Sorte, ergo homo in Sorte, & in Platone realiter distinguitur: sed an est essentialiter?

S. Essentialiter numeraliter distinguitur homo in Platone ab homine in Sorte, quia tot humanitates, & essentiæ numero sunt, quot supposita; quoniam in sua

suppo-

ſuppoſita diuiditur humanitas non autem eſſentialiter ſpecifice diuiditur, cùm eadem ſit eſſentia in Sorte, & in Platone; homo enim pariter eſſentialiter ineſt illis.

H. Quidditas, ut quidditas non habet exiſtentia per ſe, inquit T. R. & in 45. diſ. 5. q. 3. affirmat exiſtentiam actualem primo conuenire naturæ, unde hæc natura non eſt exiſtés formaliter, quia hæc, ſed per naturam, ſiue quia natura. Quæ non cóſona inter ſeſe eſſe uidétur, ſed potius adinuicem aduerſari, cùm natura ſi habeat exiſtentiam, quidditas (quæ aliud non uidetur eſſe, quàm natura) exiſtétiam habere neceſſe ſit, quod T. R. non affirmat, te primum nihilominus concedéte.

S. Scias aliud eſse quidditatem aliud naturam. In 4. pono ipſe naturam exiſtentiam habere, hicque nó nego naturæ talem ineſſe exiſteutiam, nego tamen quidditatem habere exiſtentiam, quoniam tantum ipſa eſt quidditas, & abſtracta ab exiſtentia, & cùm careat exiſtentia quidditas non poteſt fundare diſtinctionem realé, quæ ſumitur penes diuerſas exiſtentias; natura aût cùm habeat exiſtentiã poterit talia diſtincte funda re. Quare aût natura detur habere exiſtentiam, & nó quidditas; ratio eſt, quoniam natura abſtracta nó eſt, ſicut eſt quidditas. Quidditas inſuper bené dicitur habere exiſtentiam ſiue exiſtere ſuis in ſingularibus, atque indiuiduis, ipſa autem abſtrahit de ſe ab omni & ſingulari, & exiſtentia.

H. Modi intrinſeci ſunt idem realiter (inquit T. R.) illi, cuius ſunt modi, ſed in remiſsione formæ, quæ erat ut decem, & effecta eſt, ut octo, apparet, quòd gradus

illi,& ab inuicem,& a forma,cùm sint ablati distincti esse dicantur.

S. Modum scias esse intrinsecum alium, qui sequitur naturam,siue formam specificam,& non te lateat sine deperditione formæ eos non posse separari a forma. Alius autem est modus intrinsecus,qui esse indiuidua se conseruat,& illud sequitur, qui modus non est idē realiter cum illo,cuius dicitur modus, ideoque separatur realiter ab eo;exemplo te ista doceo. Quoniam albedo habet unum esse suamque quidditatem perfectionalem,quæ naturam specificam insequi dicitur, illumque modum intrinsecum appellamus,quem amittere nequit cùm sit idem realiter ipsi albedini, est autem hæc albedo,quæ habet suos gradus intentionales quos amittere ideo potest, quia ab ea sunt realiter separati.

H. Idem illa esse realiter fatetur T. R. dūmodo unū nō illorum sit, ut producēs,aliud ut productū.Ratio aūt ea esse uidetur, quoniam causa ab effectu realiter est distincta,passio uero cum subiecto producta,siue causata est,licebit ergo inferre ; propriam passionem esse a suo subiecto seiunctam,& separatam.

S. Nequaquam tenemus nos causari a subiecto proprias passiones illas;etenim emanare dicimus,non autem causari.

H. Quare T.R.dixit indiuidua eiusdem speciei actualiter existentia esse distincta realiter ,siue diuersarum specierum ?

S. Quoniam indiuidua, quæ habent esse ideale,& existentiam

stentiam in esse cognito non distinguntur, nisi eo modo, quo habent esse; quia ergo non habent esse realiter nō distīgūtur realiter, sed eo modo, quo esse habēt.

H. Quando duo contradictoria uerificabilia sunt de duobus aliquibus intulit T. R. illa realiter distinguenda fore, at de intellectu, & uoluntate non ne duo contradictoria dicuntur, cùm de uno, quod naturaliter agat, de alio uero, quòd non naturaliter agat, sed libere sentiant omnes?

S. Scio contradictoria duo respicere posse existentiam rei, uel aduentitium esse illius, principium autem uerum est, cùm de duobus contradictoria principia, siue quidditates, aut definitiones contrariæ dicuntur, non autem cùm de aliqua opposita qualitate; exemplo id pandam. Definitio hominis est, quòd sit animal rationale, & de asino dicitur quòd est animal irrationale, siue quòd non sit animal rationale, ideoque homo, & asinus distinguntur realiter. Quod si dicerem intellectus intelligit, & uoluntas non intelligit, ergò distinguntur realiter nō ualet, & est contradictio hæc, non in esse rei, sed in mod o illius, & actione, quæ non debet inferre realem, sed formalem distinctionem, cùm sit penes formam.

H. Valet ne consequentia aliqua sunt eadem realiter, ergo illa sunt inseparabilia?

S. Valet, est enī definitio talis eorū, quæ sunt realiter idem, ut unū non possit ab alio diuelli, aut separari.

H. Quid si dicerem non ualere. Aliqua sunt eadem ergo inseparabilia, sed inseparabilia sunt, ergo eadem

idque

Relatio enim cum suo fundamento est eadem, tamē separabilia esse dicantur, & si relatio stare nequeat sine suo fundamento, fundamentum nihilominus sine sua relatione stare non est qui ambigere debeat; quia eadem est quoddam superius ad inseparabilia esse, modo affirmatiue non valet, a positione superioris ad positionem sui inferioris, sicut ergo non ualet est animal, ergo est homo, sed est homo ergo est animal, ita non ualet sunt eadem ergo inseparabilia, sed bene sunt inseparabilia, ergo eadem. Quare ut T. R. respondeat quæso.

S. Primum, scire te uolo, quòd idem realiter non est superius ad non distingui realiter, cùm unum includat aliud, & ad inuicem idem inferant, bene eadem sine additamento realiter superius quoddam est ad non distincta aliquo modo.

Secundum. fundamentum dicis stare posse sine sua relatione, quod falsum est, quoniam relatiua posita se ponunt, & perempta se perimunt, fundamentum autem corellatiuum est suæ relationis; fundamentum enim alicuius fundati dicitur fundamentum. igitur uno dempto demitur necessario reliquum, in ratione igitur fundamenti stare non potest sine sua relatione.

Tertio illud non poteris præterire intactum, quòd vbi posueris posse separari, siue corrumpi extremum, reliquo remanente, & uis illa realiter idem esse, tu uel cogeris negare principium illud, uidelicet. De quocũque dicitur esse uel nō esse, & de nullo ambo simul; & illud de quibus dicuntur duo contradictoria illa distingun-

ſtinguntur realiter, ſi eſſe rei illa reſpiciant, uel mutare ſententiam; quoniam dum dixeris illa eſſe idem realiter, & altero corrupto, uerum erit dicere ratione corrupti illa non eſſe, & ratione exiſtentis illa eſſe, & ambo de eadem re ſine diſcrimine ullo; unde Ariſtotiles hoc medio eſt uſus ad probandam materiam eſſe realiter a forma ſeparatã, quoniam materia aliquo inſtanti manere poteſt, in quo non manet forma in pri. phiſ. t. c. 60. & Auguſt. 7. de trin. c. 5. & 6. magnitudo manet, & color non manet, ergo magnitudo & color non ſunt idem, ſed & quo modo poſſem ego probare hominem non eſſe aſinum, niſi quia eſſe hominis aſino competere nequit; & per iſta duo contradictoria hominem ab aſino probabo eſſe diſtinctum. Quod principiũ ſi negares, uia ad ad probandũ nõ reliquitur ulla.

H. Dicerem, quòd illa ſunt eadem realiter, quorum etiã aliud eſt corruptum, quia manet realitas illius, ſed nõ ſub ratione, qua prius.

S. Peto, ratio illa, ſub qua nunc eſt, fuit ne aliquid prius, aut nihil in re illa? ſi nihil ergo res nihil erat, & ſuum nihil compleuit, & non eſt diſputatio; quia diſtinctio realis requirit res, & reales, & exiſtentes; ſi aliquid fuit res illa prius, quæ manet nunc ſub ratione iſta, quam dicis. peto an ſit idem cum ipſa re, aut non; ſi non ratio eſt in promptu, quòd diſtincta eſſe dicantur, ſi aliquid idem ſonet cum re, quæ exiſtit, ergo eadem res eſt, & non eſt, eſt quidem ea ex parte, qua uidetur exiſtere, non autem eſſe dicitur ea ratione, & parte, qua non exiſtit.

H. Dice-

H. Dicerem quæcunque una generatione generantur, & una corruptione corrumpûtur eadem esse realiter; sed non concederem illa esse idem realiter, quorum unum non potest esse sine reliquo quoniam subiectũ, & propria passio sic sunt; ut unum sine reliquo stare nequeat, & tamen uidentur distingui realiter.

S. Non realiter distingui te ista docui, cùm autem dicis, quòd stare nequeat de se subiectum sine propria passione, esset probandum; id enim non est ex sua propria natura intrinseca, sed a generante, & ab extrinseco ipsi subiecto inditum est, ut non stare queat sine sua propria passione; quòd autem stare de sui natura ualeat ratio assignatur, aut enim subiectum, & propria passio est a generante, & producente eodem, aut solum est a generante, & passio est a subiecto; si primo modo ergo subiectum se habet tantũ ĩ potentia passiua, & materiali respectu passionis; sed omnis talis potẽtia est contradictionis, materia enim est subiectum contrariorũ, ergo subiectum stare poterit sine sua passione propria. Quod si secũdũ des, atq; cõcedas, ꝙ uidelicet subiectum generet producat, causet, siue emittat passionẽ propriã suã, igitur subiectum prius erit ordine generationis, & natura ipsa propria sua passione, & ista ĩ aliquo priori præhabet suum esse totum, in quo nõ ĩtelligitur posterius, sed quecũq; sunt sic priora nõ repugnat eis esse sine suis posterioribus, ergo subiecto de sui natura non repugnabit esse sine sua propria passione; nõ autẽ stare potest sine ea, quia passio illi realiter idem est, tum quia causa illi-

us id egit, ut nō queat subiectum a propria sua passio ne se subtrahere, semoueri, siue diuelli, & separari.

H. Dixit T. R. ad distinctionem realem esse satis ponere causam unam ex his, quas assignauit, ut quòd esset inseparabilitas illa a causa non extrinseca, quòd unum non sit, ut generans, & aliud ut genitum, & quòd illa non essent in rebus diuersis, realiterque distinctis; Docuitque insuper R. T. subiectum a propria passione non esse distinctum realiter, & ultimò in loco fatetur T.R. subiectum posse stare de sui natura sine sua propria passione, quòd si non detur stare aliquando id est propter causam extrinsecam causantem, quæ uidentur inferre contradictionem expressam. Doce ergo quid sentiendum.

S. Dixi requiri causas illas ad realē inferēdā idētitatē, fateorq; subiectū idē esse realiter suę ꝓpriæ passioni, cū aūt dicis, ꝙ īseparabilitas subiecti a sua passiōe nō est nisi ab extrinseco, & ꝙ una illarū causarū deficit. Dico quòd esse ab extrinseco, uel nisi inseparabilitas illa ab extrinseco esse dicatur ꝓpter illa, quæ formā illam a deo ab extrinseco habent, & ut ab intrinseco non sit emanatiue aliqua ex parte, sicut dedi exēplū de respectibus ab intellectu diuino essētiæ oblatis, & motu ab angelo cœlo pręstito, modo passio nō causatur (ut diximus) a subiecto, neq; ꝓducit, sed emanat.

• Videtur argumentum illud non concludere de separabilitate propriæ passionis, cùm dixeris esse posse sine sua passione subiectum, & superius illa esse idē realiter, quæ inseparabilia sunt.

S. Puto

Quartum. corlelarium, quòd illa, quæ ſunt in potentia obiectiua nec diſtinguntur realiter, nec ſunt idem realiter, quia ad identitatem, & diſtinctionem realem requiritur, quòd utrumque extremum ſit aliquid poſitiuum exiſtens, & ex hoc patet, quòd diſtinctio realis eſt illa, cuius extrema habent aliam, & aliam realitatem formaliter poſitiuam actualis exiſtentiæ, vel ſubſiſtentiæ. Dicitur notanter aliam, & aliam realitatem propter ſubiectum, & propriam paſſionem, quæ non realiter diſtinguntur, quia non habent, niſi unam realitatem exiſtentiæ. Dicitur realiter poſitiuam propter negationes, & priuationes. Dicitur actualis exiſtentiæ propter quidditates diuerſarum ſpecierum, quia quidditas, ut quidditas non habet exiſtentiam per ſe. Dicitur vel ſaltem ſubſiſtentiæ quia in diuinis eſt tantum una exiſtentia, licet ſint tres ſubſiſtentiæ.

Diſtinctio Realis q[uid] ſit.

Secunda concluſio iſtius articuli eſt iſta, quòd illa ſunt diſtincta realiter, quæ ſic ſe habent diſtinctiue, quòd unum poteſt eſſe ſine alio, uel quod unum eſt producens, & aliud productum; uel quæ ſunt in pluribus rebus realiter diſtinctis. Et dixi diſtinctiue, quia ad inferendum diſtinctionem realem ſufficit habere aliquam iſtarum conditionum. Prima pars probatur in 2. diſ. 1. Nihil eſt idem realiter. A. ſine quo. A. poteſt eſſe realiter ſine contradictione, quia aliter idē ſimul eſſet, & non eſſet, quòd uidetur eſſe oppoſitum primi principij, ex quo principio uidetur ſtatim concludi diuerſitas entium, quia ſi de aliquibus duobus

duobus dicantur contradictoria eodem modo, quo dicuntur de eis uidentur esse non idem, & ita si contradictoria in esse, & non esse dicantur de eis uidentur esse nō idem in esse, siue non idem ens. Et confirmatur ratio, quia si istam propositionem. Illa sunt distincta realiter, quorum unum potest manere sine altero quis negaret, non uidetur relinqui, unde posit distinctio entium probari, diceret enim quòd nō tantum plures naturæ, ut substantia, & accidentia communia sunt eadem; sed quòd Sortes, & Plato, uel Sortes, & lapis non differunt realiter, & si arguas contra, Sortes potest esse non existente Platone, ergo distinguntur realiter ab eodem, negabitur consequentia; quia negabit tibi propositionem, cui initeris, qua negata perit tota doctrina Philosophi. 7. Topicorū, qui docet, quòd problema faciliter destruitur per contradictionem inuentam, sed difficiliter construitur; si autem negatur propositio ista, non uidetur posse destrui, quia si non destruitur per contradictionem nec per aliquam aliam oppositionem, aut saltem non fallit faciliter; ex quo infero, quòd totum distinguitur realiter a suis partibus, (loquendo de toto essentiali integrali, & quidditatiuo).

Secundum corellarium, quòd res diuersorum generum actualiter existentes, & similiter indiuidua tam eiusdem speciei, quàm diuersarū specierū eiusdē prædicamenti actualiter existentia realiter distinguntur, etiam materia, & forma realiter distinguntur.

Tertium corellarium, quòd tres personæ diuinæ

H. Instabit quis de brachio Sortis hoc pacto, maiori distinctione distinguntur Sortes, & Plato, quàm Sortes, & brachium eius, Atqui Sortes, & brachium eius reali distictione distinguntur, ergo Sortes, & Plato maiori distinctione veniunt distinguendi.

S. Maior affirmatur, minor, atque conclusio, & sic maiori distinctione illa distingui fatemur; maioritas autem illa non intelligitur adeo quòd faciat distinctionem alterius generis inferre, sed in eadem distin ctione gradus distinctionis realis intelligas.

H. An identitas realis sit relatio realis, vel rationis?

S. Rationis; quia extrema realia non habet distincta realiter, realis pariter est dicenda, quia habet alias conditiones, & consurgit ex natura rei, & intrinsece, & realia extrema tenet, licet non diuisa siue distincta.

H. Audiui secundas intentiones non habere esse subiectiuũ, sed tantummodo obiectiuũ; hac autem in parte T. R. docet causatas secundas intentiones ab intellectu diuino subiectiuum esse habere.

S. Docui subiectiuũ esse habere duas intentiones, subijciuntur enim intellectui, & obiectiuum esse etiam recipere dicimus non motiuum, sed terminatiuum tantummodo.

H. An intellectus diuinus sic comparando essentiam diuinam rebus extra eam existentibus, uere secundas faciat intentiones?

S. Facere vere potest ens rationis, secundas vero intentiones causare non ualet intellectus diuinus, cum actus rectus in eo non sit ab actu collatiuo eiusdem di

stinctus, ens uero rationis causare quibit intellectus diuinus, cùm ratio in eo existat, & intellectus, quo ens tale causare procul dubio queat.

H. An vere illud ens rationis dicendum ueniat, sicut ens rationis, quod causatur ab intellectu nostro?

S. Non ita vere, & proprie, ut docui in lectione, siue dialogo quinto ratione iam dicta.

H. Igitur ille respectus erit in essentia diuina ab intellectu diuino causatus?

S. Intellectus hoc agit, quia intelligit essentiam diuinam imitabilem esse a rebus cunctis, quatenus illæ participant bonitatem, ipsius unitatem, & ueritatem, quia quælibet res una, bona, & uera dicitur, & quia omnia suo principio inclinantur, & quia suam conseruationem exoptant, omnia enim a te expectant, ut des illis cibum in tempore; ut demum quatenus innuunt uti effectus causam suam primam pro modulo suæ naturæ, hinc inde intellectus diuinus hæc intelligendo de essentia det non esse reale denuo essentiæ, quia respectus rationis non potest realiter uniri enti reali, fieret enim realis, cùm omnia, quæ rei uere reali identificata sint realia esse dicantur.

H. Quomodo ista necessario fiunt ab intellectu?

S. Quia agens naturale dicitur, & ab impetu suæ naturæ operatur.

H. Quomodo essentia sine istis respectibus esse non ualet?

S. Quoniam præpeditur non propter intellectum, quin agat in ipsam; non enim esset beatus nisi cogno

scibili-

ſcibilia cognoſceret in eſſentia, eſt enim tanquam centrum in quo lineæ rerum omnium cognoſcūtur habere principium, atque terminum.

H. Quare ergo nō ſunt idem realiter hij reſpectus cum eſſentia?

S. Quia de ſui natura, & intrinſece eſſentia non habet illos ſed ab extrinſeco illi ab intellectu ſuo inſunt.

H. An requiratur exiſtētia ſolum, an ſubſiſtentia etiam diuerſa requiratur ad diſtincta aliqua inferenda diſtinctione reali?

S. In creatis rebus diuerſa exiſtentia infert diſtincta illa eſſe realiter, at in diuinis non exiſtentia requiritur eſſe diuerſa cùm unica ſit; ſed ſubſiſtentia uaria, ſiue diuerſa: ideo tres ibi ponimus ſubſiſtentes reſpectu trium perſonarum ſubſiſtentium unica ſubſiſtentia radicali.

H. Fatetur T.R. ea, quæ diſtinguntur realiter poſſe ſeparari ab inuicem; exercitij gratia ſic inſtabo. Quæ diſtinguntur in ſuperiori diſtinguntur in inferiori; ſed ex natura rei diſtinctio eſt, ut genus ad ea, quæ preter opus intellectus ueniunt diſtinguenda; & ſic ad diſtincta formaliter, & realiter diſtinguntur ex natura rei, ergo formaliter, & realiter; ſed quæ ex natura rei diſtinguntur nō poſſunt ſeparari, ergo quæ realiter dinſtinguntur non poterunt ſeparari.

S. Quæcunque diſtinguntur in ſuperioribus ueniunt diſtinguenda in inferioribus; regula non tenet, niſi negatiue, ut non eſt animal, ergo non eſt homo, ſiue diſtinguitur ab animali, ergo ab homine; & diſtinctio,

quæ additur superioribus additur inferioribus necessario, in secundis intentionibus, uel in primis in ordine ad secundas, ut distinguntur genere, ergo specie. In primis autem absolute non ualet, ut sunt distincta animalia ergo destincti homines, non ualet, ut homo, & asinus sunt distincti in animalitate, ergo in humanitate non ualet. Ita non ualet distincta sunt ex natura rei, ergo realiter, aut formaliter, non ualet; sed bene ualebit non distinguntur ex natura rei, ergo neque formaliter, neque realiter.

H. Notionalia, cùm sint causa distinctionis realis in diuinis, quo modo realiter inter se idem erunt?

S. Inter se notionalia sunt distincta realiter, sicut & fundamenta, quæ realiter distinguntur, cùm nemo gignat se ipsum; sunt tamen idem essentialiter, quia unica est omnium essentia, & unica illius essentiæ existentia, & realiter idem suis personis pariter sunt.

H. Quomodo homo est idem, & nō idem realiter Sorti.

S. Idem est realiter Sorti existenti, dum essentialiter in eo esse consideratur, distinguitur autem realiter a Sorte, dum homo dicitur esse in Platone, siue dum Sortes amplius non existit.

H. Si realiter distinguitur homo a Sorte, dum est in Platone, & a Platone dum existit in Sorte, ergo homo in Sorte, & in Platone realiter distinguitur: sed an est essentialiter?

S. Essentialiter numeraliter distinguitur homo in Platone ab homine in Sorte, quia tot humanitates, & essentiæ numero sunt, quot supposita; quoniam in sua

suppo-

suppoſita diuiditur humanitas non autem eſſentialiter ſpecifice diuiditur, cùm eadem ſit eſſentia in Sorte, & in Platone; homo enim pariter eſſentialiter ineſt illis.

H. Quidditas, ut quidditas non habet exiſtentia per ſe, inquit T. R. & in 45. diſ. 5. q. 3. affirmat exiſtentiam actualem primo conuenire naturæ, unde hæc natura non eſt exiſtẽs formaliter, quia hæc, ſed per naturam, ſiue quia natura. Quæ non cõſona inter ſeſe eſſe uidẽtur, ſed potius adinuicem aduerſari, cùm natura ſi habeat exiſtentiam, quidditas (quæ aliud non uidetur eſſe, quàm natura) exiſtẽtiam habere neceſſe ſit, quod T. R. non affirmat, te primum nihilominus concedẽte.

S. Scias aliud eſſe quidditatem aliud naturam. In 4. pono ipſe naturam exiſtentiam habere, hicque nõ nego naturæ talem ineſſe exiſteutiam, nego tamen quidditatem habere exiſtentiam, quoniam tantum ipſa eſt quidditas, & abſtracta ab exiſtentia, & cùm careat exiſtentia quidditas non poteſt fundare diſtinctionem realẽ, quæ ſumitur penes diuerſas exiſtentias; natura aũt cùm habeat exiſtentiã poterit talia diſtincte funda re. Quare aũt natura detur habere exiſtentiam, & nõ quidditas; ratio eſt, quoniam natura abſtracta nõ eſt, ſicut eſt quidditas. Quidditas inſuper benẽ dicitur habere exiſtentiam ſiue exiſtere ſuis in ſingularibus, atque indiuiduis, ipſa autem abſtrahit de ſe ab omni & ſingulari, & exiſtentia.

H. Modi intrinſeci ſunt idem realiter (inquit T. R.) illi, cuius ſunt modi, ſed in remiſsione formæ, quæ erat ut decem, & effecta eſt, ut octo, apparet, quòd gradus

illi,& ab inuicem,& a forma,cùm sint ablati distincti esse dicantur.

S. Modum scias esse intrinsecum alium, qui sequitur naturam,siue formam specificam,& non te lateat sine deperditione formæ eos non posse separari a forma. Alius autem est modus intrinsecus,qui esse indiuidua le conseruat,& illud sequitur, qui modus non est idē realiter cum illo,cuius dicitur modus, ideoque separatur realiter ab eo;exemplo te ista doceo. Quoniam albedo habet unum esse suamque quidditatem perfectionalem,quæ naturam specificam insequi dicitur, illumque modum intrinsecum appellamus,quem amittere nequit cùm sit idem realiter ipsi albedini, est autem hæc albedo,quæ habet suos gradus intentionales, quos amittere ideo potest, quia ab ea sunt realiter separati.

H. Idem illa esse realiter fatetur T. R. dūmodo unū nō illorum sit, ut producēs,aliud ut productū.Ratio aūt ea esse uidetur, quoniam causa ab effectu realiter est distincta,passio uero cum subiecto producta,siue causata est,licebit ergo inferre ; propriam passionem esse à suo subiecto seiunctam,& separatam.

S. Nequaquam tenemus nos causari a subiecto proprias passiones illas;etenim emanare dicimus,non autem causari.

H. Quare T.R.dixit indiuidua eiusdem speciei actualiter existentia esse distincta realiter,siue diuersarum specierum?

S. Quoniam indiuidua, quæ habent esse ideale,& existentiam

ſtentiam in eſſe cognito non diſtinguntur, niſi eo modo, quo habent eſſe; quia ergo non habent eſſe realiter nõ diſtĩgũtur realiter, ſed eo modo, quo eſſe habẽt.

H. Quando duo contradictoria uerificabilia ſunt de duobus aliquibus intulit T. R. illa realiter diſtinguenda fore, at de intellectu, & uoluntate non ne duo contradictoria dicuntur, cùm de uno, quod naturaliter agat, de alio uero, quòd non naturaliter agat, ſed libere ſentiant omnes?

S. Scio contradictoria duo reſpicere poſſe exiſtentiam rei, uel aduenticium eſſe illius, principium autem uerum eſt, cùm de duobus contradictoria principia, ſiue quidditates, aut definitiones contrariæ dicuntur, non autem cùm de aliqua oppoſita qualitate; exemplo id pandam. Definitio hominis eſt, quòd ſit animal rationale, & de aſino dicitur quòd eſt animal irrationale, ſiue quòd non ſit animal rationale, ideoque homo, & aſinus diſtinguntur realiter. Quod ſi dicerem intellectus intelligit, & uoluntas non intelligit, ergo diſtinguntur realiter nõ ualet, & eſt contradictio hæc, non in eſſe rei, ſed in mod o illius, & actione, quæ non debet inferre realem, ſed formalem diſtinctionem, cùm ſit penes formam.

H. Valet ne conſequentia aliqua ſunt eadem realiter, ergo illa ſunt inſeparabilia?

S. Valet, eſt enĩ definitio talis eorũ, quæ ſunt realiter idem, ut unũ non poſſit ab alio diuelli, aut ſeparari.

H. Quid ſi dicerem non ualere. Aliqua ſunt eadem ergo inſeparabilia, ſed inſeparabilia ſunt, ergo eadem

idque

Relatio enim cum suo fundamento est eadem, tamẽ separabilia esse dicantur, & si relatio stare nequeat sine suo fundamento, fundamentum nihilominus sine sua relatione stare non est qui ambigere debeat; quia eadem est quoddam superius ad inseparabilia esse, modo affirmatiue non valet, a positione superioris ad positionem sui inferioris, sicut ergo non ualet est animal, ergo est homo, sed est homo ergo est animal, ita non ualet sunt eadem ergo inseparabilia, sed bene sunt inseparabilia, ergo eadem. Quare ut T. R. respondeat quæso.

S. Primum, scire te uolo, quòd idem realiter non est superius ad non distingui realiter, cùm unum includat aliud, & ad inuicem idem inferant, bene eadem sine additamento realiter superius quoddam est ad non distincta aliquo modo.

Secundum. fundamentum dicis stare posse sine sua relatione, quod falsum est, quoniam relatiua posita se ponunt, & perempta se perimunt, fundamentum autem corellatiuum est suæ relationis; fundamentum enim alicuius fundati dicitur fundamentum. igitur uno dempto demitur necessario reliquum, in ratione igitur fundamenti stare non potest sine sua relatione.

Tertio illud non poteris præterire intactum, quòd vbi posueris posse separari, siue corrumpi extremum, reliquo remanente, & uis illa realiter idem esse, tu uel cogeris negare principium illud, uidelicet. De quocũque dicitur esse uel nõ esse, & de nullo ambo simul; & illud de quibus dicuntur duo contradictoria illa distingun-

ſtinguntur realiter, ſi eſſe rei illa reſpiciant, uel mutare ſententiam; quoniam dum dixeris illa eſſe idem realiter, & altero corrupto, uerum erit dicere ratione corrupti illa non eſſe, & ratione exiſtentis illa eſſe, & ambo de eadem re ſine diſcrimine ullo; unde Ariſtotiles hoc medio eſt uſus ad probandam materiam eſſe realiter a forma ſeparatã, quoniam materia aliquo inſtanti manere poteſt, in quo non manet forma in pri. phiſ.t.c.60.& Auguſt.7.de trin.c.5.& 6. magnitudo manet, & color non manet, ergo magnitudo & color non ſunt idem, ſed & quo modo poſſem ego probare hominem non eſſe aſinum, niſi quia eſſe hominis aſino competere nequit; & per iſta duo contradictoria hominem ab aſino probabo eſſe diſtinctum. Quod principiũ ſi negares, uia ad ad probandũ nõ reliquitur ulla.

H. Dicerem, quòd illa ſunt eadem realiter, quorum etiã aliud eſt corruptum, quia manet realitas illius, ſed nõ ſub ratione, qua prius.

S. Peto, ratio illa, ſub qua nunc eſt, fuit ne aliquid prius, aut nihil in re illa? ſi nihil ergo res nihil erat, & ſuum nihil compleuit, & non eſt diſputatio; quia diſtinctio realis requirit res, & reales, & exiſtentes; ſi aliquid fuit res illa prius, quæ manet nunc ſub ratione iſta, quam dicis. peto an ſit idem cum ipſa re, aut non; ſi non ratio eſt in promptu, quòd diſtincta eſſe dicantur, ſi aliquid idem ſonet cum re, quæ exiſtit, ergo eadem res eſt, & non eſt, eſt quidem ea ex parte, qua uidetur exiſtere, non autem eſſe dicitur ea ratione, & parte, qua non exiſtit.

H. Dice-

H. Dicerem quæcunque una generatione generantur, & una corruptione corrumpũtur eadem esse realiter; sed non concederem illa esse idem realiter, quorum unum non potest esse sine reliquo quoniam subiectũ, & propria passio sic sunt, ut unum sine reliquo stare nequeat, & tamen uidentur distingui realiter.

S. Non realiter distingui te ista docui, cùm autem dicis, quòd stare nequeat de se subiectum sine propria passione, esset probandum; id enim non est ex sua propria natura intrinseca, sed a generante, & ab extrinseco ipsi subiecto inditum est, ut non stare queat sine sua propria passione; quòd autem stare de sui natura ualeat ratio assignatur, aut enim subiectum, & propria passio est a generante, & producente eodem, aut solum est a generante, & passio est a subiecto; si primo modo ergo subiectum se habet tantũ ĩ potentia passiua, & materiali respectu passionis; sed omnis talis potẽtia est contradictionis, materia enim est subiectum contrariorũ, ergo subiectum stare poterit sine sua passione propria. Quod si secũdũ des, atq; cõcedas, quod uidelicet subiectum generet producat, causet, siue emittat passionẽ propriã suã, igitur subiectum prius erit ordine generationis, & natura ipsa propria sua passione, & ista ĩ aliquo priori præhabet suum esse totum, in quo nõ ĩtelligitur posterius, sed quecũq; sunt sic priora nõ repugnat eis esse sine suis posterioribus, ergo subiecto de sui natura non repugnabit esse sine sua propria passione; nõ autẽ stare potest sine ea, quia passio illi realiter idem est, tum quia causa illi-

us id egit, ut nō queat subiectum a propria sua passione se subtrahere, remoueri, siue diuelli, & separari.

H. Dixit T. R. ad distinctionem realem esse satis ponere causam unam ex his, quas assignauit, ut quòd esset inseparabilitas illa a causa non extrinseca, quòd unum non sit, ut generans, & aliud ut genitum, & quòd illa non essent in rebus diuersis, realiterque distinctis; Docuitque insuper R. T. subiectum a propria passione non esse distinctum realiter, & ultimò in loco fatetur T.R. subiectum posse stare de sui natura sine sua propria passione, quòd si non detur stare aliquando id est propter causam extrinsecam causantem, quæ uidentur inferre contradictionem expressam. Doce ergo quid sentiendum.

S. Dixi requiri causas illas ad realē inferēdā idētitatē, fateorq; subiectū idē esse realiter suę ꝓprie passioni, cū aūt dicis, ꝙ īseparabilitas subiecti a sua passiōe nō est nisi ab extrinseco, & ꝙ una illarū causarū deficit. Dico quòd esse ab extrinseco, uel nisi inseparabilitas illa ab extrinseco esse dicatur ꝓpter illa, quæ formā illam a deo ab extrinseco habent, & ut ab intrinseco non sit emanatiue aliqua ex parte, sicut dedi exēplū de respectibus ab intellectu diuino essētiæ oblatis, & motu ab angelo cœlo pręstito, modo passio nō causatur (ut diximus) a subiecto, neq; ꝓducit, sed emanat.

• Videtur argumentum illud non concludere de separabilitate propriæ passionis, cùm dixeris esse posse sine sua passione subiectum, & superius illa esse idē realiter, quæ inseparabilia sunt.

S. Puto

S. Puto me fecisse satis. Tu ipse nihilominus dicere poteris, quòd passio emanare dicitur a subiecto,& cùm infertur ergo in aliquo priori naturę fuit subiectũ sine ea, id probandum foret, quia a quo causatur unũ simul,& reliquum causatur, & in instanti eodem, & sicut non in aliquo instanti prius fuit sol, & postea lux illi præstita est,sed simul ambo sunt a Deo creata, ita de passione,& suo subiecto est dicendum, & quòd subiectum est prius negatiue sua passione;ideſt potuisset dari sine ea, sed minime datum est.

H. Idem uidetur, quòd esset dicendum de materia, & forma, quia aliquando non est data sine forma materia prima, & tamen realiter esse distinctam omnes uiri periti fatentur.

S. Non est simile de materia,& forma; & propria passione, & subiecto, quia materia non emittit formam emanatiue; sicut subiectum propriam pasionẽ, quam ideo dicimus idemptificari suo subiecto, quia emanat ab eo, & ab eo surgit, sicut a fonte riuulus, a sole lux siue solares radij, & a lapide denique sua grauedo.

H. Quid de toto,& partibus sentiendum est?

S. In sequenti dialogo te docebo fundamenta propositæ quæstionis.

LECTIO XXXII.

S. DE toto, & partibus promisi me facturum sermonem,propone igitur de toto,& partibus,quæ me declarare peroptas,

Quo

H. Quo modo a partibus uenit considerandum esse distinctum?

S. Totum scias esse in duplici differentia, aliud uidelicet metaphisicum, & aliud phisicum, totum metaphisicum, cùm non uidetur in eo compositio, proprie nō dicitur distingui a suis partibus hac distinctione reali. Totum uero phisicum scias esse pariter in differētia triplici, aliud totum essentiale, aliud integrale, & aliud quantitatiuum. Essentiale ut totum ex materia, & forma confectum; uel ex corpore, & anima; Integrale, ut domus, quæ resultat ex parietibus tecto & fundameuto; & demum totum quantitatiuum, illud dicitur esse, quod partes in se habet diuidendas ab eo, ex quibus totum dicitur esse effectum, ut lignū ferrum, & aliquid istis simile. Videas de quo toto requiras declarationem fieri.

H. De omnibus uellem aliquid T. R. in medium dare clarumq; facere; sed unum in primis, quæ partes sunt in ligno, cùm unum esse dicatur?

S. Duplices in ligno, lapide, ferro & in quolibet quanto noueris esse partes alias entitatiuas, alias uero quātitatiuas, entitatiuas uoco illas, quæ esse illius respiciunt quatenus ens: alias uero dico quantitatiuas, quæ dicunt in ente illo extensionem, & locum potius occupandum respiciunt, quàm rei cōditionem, & esse.

H. Dicat T. R. An quantitas ista sit quid distinctum a re iam dicta, cuius est quantitas?

S. Duplex dicitur esse quantitas una uirtutis, alia uero molis. prima insequitur rem de sui natura, aliam uero

sepa-

separari a re non dubitamus.

H. De prima, ut addiſcam plene quid ſit de ea ſentiendum hoc pacto inſtabo. Eſt anima, quæ uirtutis unius nunc dicitur, uel plurium ex eo, quia ſpem, fidem, & charitatem habere dicitur; & inde ad parum omnes uirtutes amittit; ita dicam de uirtute alicuius medelæ, quàm hodie habere dicitur, & dicitur nihilominus cras ea carere; quo modo igitur ſi deperduntur iſta cum ſuis rebus dicuntur eadem eſſe?

S. Virtutem eſſe ſcias, ut docui duplicem; aliam, quæ ſpeciem, aliam uero, quæ non naturam ſpecificam, aut eſſe rei; ſed potius quaſdam accidentales conditiones rei perfectæ dicit. Primam ſcias ſemper adeſſe rei; ſecundam uero modo adeſſe modo abeſſe.

H. Dicas quæſo de quantitate molis, an in ligno extenſio illa ſit eidem illi?

S. Minime; diſtinguitur enim realiter extenſio illa, tum a ſubiecto illius ligni, tum demum a quantitate; ſicut in figura, ſeu pictum extenſio illa diſtinguitur a qualitate illa, & a ſubſtantia; quoniam ſi extenſio illa eſſet idem realiter corporibus glorioſis, & corpori Chriſti in euchariſtia adeſſet pariter, & ſic non poſſet manere, cùm extenſio illa locum occupet, & proportionatum ſibi locum requirat, atque determinet, quæ nihilominus glorioſa corpora quamuis quanta eſſe dicantur non tamen extenſiue inhabitant cœlum, uel in illa extenſione corpus Chriſti moratur in euchariſtia, licet ſit quantum.

H. Quid ergo de toto eſſentiali atque partibus ſuis tenendum duces?

Quòd

S. Quod ſit diſtinctum realiter a ſuis partibus.

H. Quo fundamento loquar?

S. Ariſtotelico. In primo eſt phiſicorum dicit, quòd ſi totum eſſet idem cum partibus ſuis, quòd partes eſſent eedem inter ſe; & ſic materia eſſet eadem cum forma, atque res una. Item in ſecũdo de anima diuidit ſubſtantiam in materiam, & formam, atque compoſitum. Quare ut diuiſio non detur fruſtra dicere oportet, ꝙ illa uere ſint diuiſa, & ſic totũ a partibus.

H. Eſt ne ratio aliqua?

S. Eſt quidem. Nam ſi compoſitum eſſentiale non eſſet aliud a ſuis partibus, ſequeretur, quòd non magis eſſet unum ens per ſe, ut homo, quã totum unum per accidens, ut album; quoniam totum per accidens eſt ſue partes, & nihil aliud ſimul iunctę. Item quicquid eſt primus, & per ſe terminus ad quem generationis eſt entitas abſoluta realiter diſtincta a quibuscunque alijs, quæ non poſſunt eſſe primus terminus ſuæ generationis; ſed entitas compoſiti, & non partes eſt terminus talis ex 7. methaph. non enim in generatione hominis generatur anima, aut corpus, ſed homo. Item in omni corruptione ſubſtantiali aliqua ſubſtantia deſinit eſſe ſiue corrumpitur, ſed datur aliqua corruptio ſubſtantialis, in qua nulla pars corrumpitur, igitur; idque patet; homo enim corrumpitur in morte, per quam corruptionem anima non corrumpitur intellectiua, nec corpus, ſiue materia, cùm igitur, nec forma, nec materia corrumpatur, & homo uere corrumpatur, & multæ aliæ ſint in homi-

ne partes, erit consequens, ut tertia entitas substantialis distincta a partibus illis corrumpatur. Superaditur istis quoniam omnis entitas causata ab aliquibus duobus realiter est ab illis distincta, sed entitas totius est huiusmodi ergo, minor patet, quia materia, & forma causæ sunt totius, & non nisi simul iunctæ ergo. Item causæ intrinsecæ, vel aliquid causant, vel nihil simul, dum iunctæ esse dicuntur, si nihil, non erunt igitur causæ; si aliquid, & non se causent, ergo aliquid aliud, & sic realiter ab eis distinctũ. Preterea actus propriæ passionis in homine non conuenit animæ, neque corpori, ergo toti ex anima, & corpore confecto. Et denique ratio superaditur hæc. verbum per se primo assumpsit naturam humanam, quia per se primo factum est homo, ergo humanitas aliquid dicit, absolutum realiter distinctũ a partibus.

H. An sint aliqui contrarium sentientes?

S. Imo; quàm plures.

H. Quo fundamento mouentur?

S. Augustini 7. de trin. dicẽtis. Homo nihil aliud est, quã anima, & corpus. Secundo Damasceni dicentis, verbum, quod semel assumpsit numquam dimisit, quòd si humanitatem assumpsisset, cùm illam dimiserit in triduo, non bene sentiret; quia vere illa fuit corrupta. Tertio Aristot. 4. phys. totum nihil aliud est quàm suę partes. Quarto Auer. pluribus in locis dicit; totum nihil aliud esse, quàm aggregatio partiũ.

H. Quid igitur respondendum venit his dictis?

S. Ad Augustinum, quòd ly totum capitur non formaliter,

maliter, sed causatiue, uel constitutiue: ut sit sensus, totum nihil aliud est, quando suæ partes, idest nihil efficiunt partes nisi totũ; uel contentiue, idest totũ nihil aliud cõtinet, quã suas partes essentiales. Ad damascenũ, ꝙ ĩtelligit de partibus essẽtialibus, quas nũquã dimisit, & nõ de natura toti⁹. Ad auctoritatẽ Aris. similiter est dicendum, quòd totũ nihil aliud est, idest nihil aliud continet quàm suas partes, & partes nihil aliud sunt, idest constituunt, nisi suum totum, ita & ad Commentatorem.

H. Estne pro illorum opinione aliqua ratio?

S. Est quidem ratio una, qua mouentur tales non conuenire nobiscum. Duo cùm fuerint absoluta realiter distincta, & unum non dependet ab alio, illud Deus saltem poterit ab alio separare, sed totum & partes sunt huiusmodi, & partes simul iunctæ non dependent a toto, ergo. Deus poterit facere, quòd partes sint simul iunctæ, & quòd totum non sit, id autem non est possibile; igitur non est aliud totum ab illis.

H. Quid responderé rationi huic, cùm posse esse unum absolutum ab alio separatum per diuinam potentiam dicat articulus parisinus, si distinguantur realiter illa duo?

S. Deus illa poterit separare, dummodo ille ad inuicem non habeant dependentiam: modo dicitur, quòd partes nõ dependent, uolo, ergo poterunt stare sine toto, cõcedo, ergo totũ remanebit partibus remanẽtibus iũctis, & separatũ ab illis, nego; qm̃ totũ depẽdet ab illis, & sic ĩtelligit articul⁹, ꝙ illa nõ depẽdẽt ab ĩuicẽ.

H. Est ne alia ratio?

S. Est quidem. Nullum prius naturaliter dependet a suo posteriori naturaliter, præcipue si ambo fuerint absoluta, omne tale poterit per diuinam saltem potentiam fieri sine suo posteriori, partes autem cùm prius sint suo toto, & absolutæ, & non dependeant, uidentur posse stare, & iunctæ sine positione totius, quod falsum est, ergo &c.

H. Quid responderem?

S. Quod omne prius, quod non dependet naturaliter a suo posteriori, & est absolutum potest stare sine suo posteriori: uerum est, si illud posterius non includatur realiter in suo priori; sic est autem, quòd homo includitur essentialiter in suis partibus, igitur stare nequibit sine illis, & dicere poteris, quòd partes stare poterunt sine suo toto, non tamen per modum informantis, & informati; & tũc licebit inferre, quòd partes operatiue non sunt prius suo toto.

H. Si Deus facere non potest, quòd partes sint, & quòd totum non causetur si fuerint simul iunctę, sequi uidetur, quòd Deus causare cogatur aliquid ad extra.

S. Ne dixeris. Est enim causare aliquid necessario dupliciter; uno modo absolute, & sic Deus nil nisi contingenter causat ad extra. Alio modo ex suppositione, & sic posito, quòd Deus uelit hanc conditionem habere hominem esse mortalẽ, homo necessario moritur; & posito quòd Deus uoluerit ad causandam relationem duo alba esse ponenda, uel equalia, uel alia relatiua, tunc illis positis uere dicimus relationem sequi necesse.

H. An

H. An omnis necessitas in Deo dicat imperfectionem?

S. Minime, cum necessitas sit, ut Deus amet se ipsum, & infinito amore, & est perfectionis maximæ, dicitur enim necessitas ineuitabilitatis, siue immutabilitatis.

H. An ista sit semper uera? Totum est suæ partes.

S. Nequaquam; si enim una sit diuisiua falsa erit; sensus enim esset, quòd totum sit ista pars. Quod si de copulato extremo fiat, est uera, & complexiue dicitur una cathegorica uera de copulato extremo, sic totum est illa pars, & illa pars, & illa pars: similiter si dicatur homo est anima, & corpus, totum est materia, & forma.

H. Faciat quæso T. R. uerbum de toto integrali, ut promisisti.

S. Totum integrale scias a partibus suis, tam diuisim, quàm coniunctim sumptis diuidi hac eadem distinctione reali. Ratio autem ea est, Prima si tale totum non esset, nisi suæ partes tunc homo, qui componitur, & integratur ex anima, & corpore esset unum aggregatione, quod totum aggregatione, cùm nullum habeat ordinem partium, absurdum est dicere esse totum essentiale, & econtra.

Secunda. Sic numerus quinarius esset suæ unitates, & non resultans aliquod tertium, etiam esset, sicut aceruus lapidum.

Tertia. Aristotiles 7. metha. ait tale totũ distingui a suis partibus, & exemplificat de literis componentibus syllabam, a, & b, componentibus uidelicet. ab.

Quarta. 4. meth. ait insuper, quòd bis tria non sunt sex, sed semel sex sunt sex.

Quinta. Totum cùm dicimus componi a partibus suis; uel totum pro aliquo, uel pro nihilo supponit. Si pro nihilo iam nihil esset totũ; si pro aliquo illud erit aliud a partibus, aut est ipsæ partes simul sumptæ; si aliud propositum ipse concludo; si uero non pro alio a partibus supponit, ergo idem se ipsum componit; quo absurdius nihil. Sensus enim erit, totum, idest partes componitur ex partibus.

Sexta, sequeretur, quòd partes integrales essent partes essentiales, sed materia, & forma, uel quod idem totum esset duo tota; Accipiatur enim aqua, & diuidatur in duas medietates, quæ sunt partes quantitatiuæ.

Tunc sic. Illæ partes aquæ, quæ sunt quantitatiuæ sunt hæc aqua; sed materia & forma huius aquæ, sunt hæ partes, ergo materia, & forma huius aquæ sunt illæ duæ medietates, quę sunt partes integrales, & sic sequitur, quòd totum unum duo sint, integrale uidelicet, & essentiale, ut patet ꝑ discrimine partiũ.

Septima, sequeretur insuper, quòd finita essent infinita; q̃m si capiantur duæ medietates baculi, tunc illæ duæ medietates sunt ille baculus, & infinitæ partes sũt ille baculus, ergo infinitę partes illius baculi sunt illæ duę medietates, & sic duo sunt infinita, & infinita duo.

Octaua, sequitur adhuc, quòd idem esset simul, & semel intense album, & intense nigrũ. Accipiatur panis, qui sit pro media parte intense albus, & pro alia medietate intense niger; tũc sic formetur ratio. Illæ duæ par

tes

tes sunt intense albe;& intēse nigrę,paries est illę duę medietates, ergo paries ē intēse albus,& intēse niger.

Nona, sequitur demum; quòd dum aliqua duo tu uides, ipse unum ex illis non uideas. Tu enim concipis amicū uenientē ad te, ille autē est suæ duę medietates,& cùm uideas solū anteriorem partē, posteriore ignorata sequitur te uidere duo,altero ignorato.

H. Totum duplex dicitur esse, siue in duplicem cō side rationem totum uenire dignoscitur, homogeneā, uidelicet,& etherogeneā de quo toto assignatur a T.R. hic a suis partibus distinctio?

S. De toto etherogeneo.

H. Quare non de homogeneo?

S. Quoniam dubium est, an sic a suis partibus secetur, saltem non ita est clarum; quoniam si totum homogeneum a suis partibus realiter diuidatur sequi uidetur,quòd idem numero bis reproducibile sit,uas enim aquæ si assumpseris, & aquam illius in duas diuiseris partes,tunc totum corruptum est remanentibus partibus ī eodē uase,si reuniātur illæ ;tūc totū idē bis reproductū apparet, siue eadem aqua. (produci?

H. An incōueniēs tibi uideatur idē numero bis posse re-

S. Maxime.nō tamē omnibus uiris sapientibus dissonū, esse uidetur; quoniam Plato ponebat omnia iterum eadem numero quodam decurso tempore reuersura, quod nos non prædicamus, nisi tempus istud intelligatur eternitas illa, atque beatitudo, in quam quilibet aspirare debet, & in qua omnis præstante deo in ꝓpria sua ꝑsona gaudebit. Ego ipse (inqt Iob) & nō

alius, in carne mea, & non in alia uidebo Deum saluatorem meum, & oculi mei, & non alterius conspecturi sunt.

Si totum (vt dictum est) distinguatur a suis partibus, quo modo saluabitur, quòd numerus quaternarius non sit quinarius; patet, quatuor vnitates sunt ibi, & alia illius entitas tertia, quæ est totius.

S. Facile soluitur ratio, cùm ex ignorantia quantitatis proueniat. Nam non omnis vnitas addita vnitati facit numerum de prædicamento quantitatis, sed solum quæ dicitur esse per diuisionē continui, quia & unitas manus numerantis, & unitas intellectus cognoscentis aliquid adderet speciebus prędicamentorum.

H. Duæ semilibræ tantum ponderabunt, quantum duæ aliæ semilibræ; quòd si illæ duæ uniantur, & vnio aliquid addat, & faciat tertiam entitatem distinctam ab eis, inferre licebit, quòd illæ duæ unitæ pōderabūt aliquid vltra illas duas, ratione istius tertiæ entitatis.

S. Dico, quòd non sequitur, quòd plus ponderabunt, sed bene sequitur, quòd sub alia ratione, qua prius pōderare dicentur. Quoniam prius sub ratione duarum partium duę inferebant semilibræ, tunc vero cùm cōiunctæ sint sub ratione totius, non duas medietates sub ratione illarum, sed unam libram continentem illas duas semilibras, siue medietates.

H. Duo corpora uidentur esse in eodem loco, quoniā illud totum substantia corporea erit; & partes similiter illius, & nihilominus in eodem loco ponentur.

S. Non inconuenire docebis duo corpora, quorū vnū

sit

sit pars alterius in loco esse, & manere ibidem.

H. Quid de toto per accidens?

S. Nō diuidi a partibus suis hominem album noueris.

LECTIO XXXIII.

S. QVinto iam articulo manus est danda, qui identitatem, & distinctionem nobis essentialem aperit; Igitur quantum ad quintum articulum, qui est de identitate, & distinctione essentiali noto aliqua.

Primo, quòd duplex est ordo essentialis, ut ad presens sufficit. Vnus est secundum quid, & est quando posterius dependet sic a priori, quòd licet nón possit esse sine illo per potentiam naturalem, potest tamen per potentiam diuinã; sicut est de accidente respectu substantiæ, saltem de aliquo, ut de substantia respectu causarum secundarum extrinsecarum.

Alius est ordo essētialis simpliciter, & est inter illa, quæ sic se habent, quòd implicat contradictionem, etiam ꝑ quãcumque potentiã posterius esse sine priori; & accipio ibi ordinem essentialem pro dependẽtia essentiali: & sic dico quòd quãdocumque aliquid habet originem essentialem isto secundo modo ad aliud in ratione dependentis ad independens tali depẽdentia, identificantur realiter cum sua dependentia, sicut dicimus de creatura, & sua dependentia, quam habet ad Deum, & de toto respectu suarum partium.

Secundo notandum, quòd identitas essentialis capitur dupliciter, vno modo pro illa identitate, qua aliquid

aliquid identificatur vni essentiæ singulari, & sic inter identitatem essentialem,& realem non est differẽtia,præterquam in diuinis,quia licet tres personæ diuinæ sint eædem realiter vni essentiæ singularissimæ, & per consequens dicuntur esse idem essentialiter, non tamẽ dicuntur esse idem realiter inter se.In creaturis vero non est instantia, quoniam omnia eadẽ essentialiter sunt eadem realiter. Secundo modo capitur identitas essentialis pro illa identate, qua aliliqua dicuntur esse de essentia alicuius, siue concurrunt intrinsece ad essentiam alicuius. Istis notantis pono duas conclusiones.

Prima, quòd omnia illa dñr esse idem essentialiter, quæ identificãtur realiter vni essentię singularissimæ, capiendo primo modo identitatẽ essentialẽ: vel quæ sunt de essentia intrinseca alicuius, capiendo identitatem secundo modo. Ex quo infero, quòd quæcumque identificantur cuicumque singulari, siue indiuiduo, siue supposito illa sunt idem essentialiter.

Secunda conclusio,quòd illa distinguntur essentialiter,quæ habent diuersas naturas, siue esentias realiter distinctas;vel quæ non concurrunt ad rationem intrinsecam,& esentialem alicuius secundũ duo mẽbra posita in prædicta diuisione de idẽtitate esẽtiali.

Ad quã conformiter posset dari vna alia diuisio de distinctione esentiali, intellige tamen, quod ad distinctionem,vel identitatem esentialem, & similiter ad quamcumque identitatẽ,vel distinctionem,quæ est secluso opere intellectus requirũtur extrema esse po-

sitiua,& existentia, quia accidens non potest habere nobilius esse,& verius esse, quàm suum subiectū, vel fundamentum, & si quæratur quòd cùm ego non sim realiter idem cum Antichristo, vt patet; numquid bene sequitur,quòd sim realiter distinctus ab eo? dico quod non,sed bene sequitur,quòd sim sibi non idem, & sic de alijs,& hæc de quinto articulo minus principali vide ergo, quæ declaranda tibi veniunt ex iam dictis.

H. De aliquo accidente dicit T. R. respectu substantiæ, quod stare posit, & si non per se saltem per supernaturalem potentiam, quodnam sit illud accidens textus non exprimit; promat ergo T. R.

S. Illud accidens scias esse in sacramento Eucharistiæ, quantitatē,qualitatē,ita & in sangnine accidentiā illa,quæ a substantia,siue re creata minime dependere prædicat fides nostra, cùm manu auctoris naturæ teneantur in esse, & in officio, siue in esse illo.

H. Et de substantia respectu secundarum causarum, quā sine causa secunda Deus causare valet,doceat T.R. exemplo aliquo.

S. Facile est id fieri;Quoniam homo causat hominem, quem Deus se solo causare quibit, vbi libuerit, sicut & factum est de homine primo.

H. Quare dixit T. R. & de substantia, & non de aliqua saltem,sicut de accidente est ipsa loquuta?

S. Quia omnes substantias Deus potest causare sine secundis causis,vt in primordio omnium rerum ipse fecit, in principio enim Deum creasse cœlum, & terram, & omnia denique,prædicat fides nostra.

H. An

S. Puto me fecisse satis. Tu ipse nihilominus dicere poteris, quòd passio emanare dicitur a subiecto,& cùm infertur ergo in aliquo priori naturę fuit subiectũ sine ea, id probandum foret, quia a quo causatur unũ simul,& reliquum causatur, & in instanti eodem, & sicut non in aliquo instanti prius fuit sol, & postea lux illi præstita est,sed simul ambo sunt a Deo creata, ita de passione,& suo subiecto est dicendum, & quòd subiectum est prius negatiue sua passione; idest potuisset dari sine ea, sed minime datum est.

H. Idem uidetur, quòd esset dicendum de materia, & forma, quia aliquando non est data sine forma materia prima, & tamen realiter esse distinctam omnes uiri periti fatentur.

S. Non est simile de materia,& forma; & propria passione, & subiecto, quia materia non emittit formam emanatiue; sicut subiectum propriam passionẽ, quam ideo dicimus idemptificari suo subiecto, quia emanat ab eo, & ab eo surgit, sicut a fonte riuulus, a sole lux siue solares radij, & a lapide denique sua grauedo.

H. Quid de toto,& partibus sentiendum est?

S. In sequenti dialogo te docebo fundamenta propositæ quæstionis.

LECTIO XXXII.

S. DE toto, & partibus promisi me facturum sermonem,propone igitur de toto,& partibus,quæ me declarare peroptas,

Quo

H. Quo modo a partibus uenit considerandum esse distinctum?

S. Totum scias esse in duplici differentia, aliud uidelicet metaphisicum,& aliud phisicum,totum metaphisicum,cùm non uidetur in eo compositio, proprie nō dicitur distingui a suis partibus hac distinctione reali. Totum uero phisicum scias esse pariter in differētia triplici,aliud totum essentiale,aliud integrale, & aliud quantitatiuum. Essentiale ut totum ex materia, & forma confectum; uel ex corpore, & anima; Integrale, ut domus, quæ resultat ex parietibus tecto & fundameuto; & demum totum quantitatiuum, illud dicitur esse, quod partes in se habet diuidendas ab eo,ex quibus totum dicitur esse effectum,ut lignū ferrum,& aliquid istis simile. Videas de quo toto re quiras declarationem fieri.

H. De omnibus uellem aliquid T. R. in medium dare clarumq; facere;sed unum in primis, quæ partes sunt in ligno,cùm unum esse dicatur?

S. Duplices in ligno,lapide, ferro & in quolibet quan to noueris esse partes alias entitatiuas, alias uero quā titatiuas, entitatiuas uoco illas, quæ esse illius respiciunt quatenus ens: alias uero dico quantitatiuas, quæ dicunt in ente illo extensionem, & locum potius occupandum respiciunt,quàm rei cōditionem,& esse.

H. Dicat T. R. An quantitas ista sit quid distinctum a re iam dicta,cuius est quantitas?

S. Duplex dicitur esse quantitas una uirtutis,alia uero molis. prima insequitur rem de sui natura,aliam uero sepa-

S. Quod ſit diſtinctum realiter a ſuis partibus.

H. Quo fundamento loquar?

S. Ariſtotelico. In primo em̃ phiſicorum dicit, quòd ſi totum eſſet idem cum partibus ſuis, quòd partes eſſent eedem inter ſe; & ſic materia eſſet eadem cum forma, atque res una. Item in ſecũdo de anima diuidit ſubſtantiam in materiam, & formam, atque compoſitum. Quare ut diuiſio nòn detur fruſtra dicere oportet, ꝙ illa uere ſint diuiſa, & ſic totũ a partibus.

H. Eſt ne ratio aliqua?

S. Eſt quidem. Nam ſi compoſitum eſſentiale non eſſet aliud a ſuis partibus, ſequeretur, quòd non magis eſſet unum ens per ſe, ut homo, quã totum unum per accidens, ut album; quoniam totum per accidens eſt ſue partes, & nihil aliud ſimul iunctę. Item quicquid eſt primus, & per ſe terminus ad quem generationis eſt entitas abſoluta realiter diſtincta a quibuscunque alijs, quæ non poſſunt eſſe primus terminus ſuæ generationis; ſed entitas compoſiti, & non partes eſt terminus talis ex 7. methaph. non enim in generatione hominis generatur anima, aut corpus, ſed homo. Item in omni corruptione ſubſtantiali aliqua ſubſtantia deſinit eſſe ſiue corrumpitur, ſed datur aliqua corruptio ſubſtantialis, in qua nulla pars corrumpitur, igitur; idque patet; homo enim corrumpitur in morte, per quam corruptionem anima non corrumpitur intellectiua, nec corpus, ſiue materia, cùm igitur, nec forma, nec materia corrumpatur, & homo uere corrumpatur, & multæ aliæ ſint in homi-

ne partes, erit consequens, ut tertia entitas substantialis distincta a partibus illis corrumpatur. Superaditur istis quoniam omnis entitas causata ab aliquibus duobus realiter est ab illis distincta, sed entitas totius est huiusmodi ergo, minor patet, quia materia, & forma causæ sunt totius, & non nisi simul iunctæ ergo. Item causæ intrinsecæ, vel aliquid causant, vel nihil simul, dum iunctæ esse dicuntur, si nihil, non erunt igitur causæ, si aliquid, & non se causent, ergo aliquid aliud, & sic realiter ab eis distinctũ. Preterea actus propriæ passionis in homine non conuenit animæ, neque corpori, ergo toti ex anima, & corpore confecto. Et denique ratio superaditur hæc, verbum per se primo assumpsit naturam humanam, quia per se primo factum est homo, ergo humanitas aliquid dicit, absolutum realiter distinctũ a partibus.

H. An sint aliqui contrarium sentientes?

S. Imo; quàm plures.

H. Quo fundamento mouentur?

S. Augustini 7. de trin. dicẽtis. Homo nihil aliud est, quã anima, & corpus. Secundo Damasceni dicentis, verbum, quod semel assumpsit numquam dimisit, quòd si humanitatem assumpsisset, cùm illam dimiserit in triduo, non bene sentiret; quia vere illa fuit corrupta. Tertio Aristot. 4. phys. totum nihil aliud est quàm suę partes. Quarto Auer. pluribus in locis dicit; totum nihil aliud esse, quàm aggregatio partiũ.

H. Quid igitur respondendum venit his dictis?

S. Ad Augustinum, quòd ly totum capitur non formaliter,

maliter, sed causatiue, uel constitutiue: ut sit sensus: totum nihil aliud est, quando suæ partes, idest nihil efficiunt partes nisi totũ; uel contentiue, idest totũ nihil aliud cõtinet, quã suas partes essentiales. Ad damascenũ, ꝙ ĩtelligit de partibus esśẽtialibus, quas nũquã dimisit, & nõ de natura toti⁹. Ad auctoritatẽ Aris. similiter est dicendum, quòd totũ nihil aliud est, idest nihil aliud continet quàm suas partes, & partes nihil aliud sunt, idest constituunt, nisi suum totum, ita & ad Commentatorem.

H. Estne pro illorum opinione aliqua ratio?

S. Est quidem ratio una, qua mouentur tales non conuenire nobiscum. Duo cùm fuerint absoluta realiter distincta, & unum non dependet ab alio, illud Deus saltem poterit ab alio separare, sed totum & partes sunt huiusmodi, & partes simul iunctæ non dependent a toto, ergo. Deus poterit facere, quòd partes sint simul iunctæ, & quòd totum non sit, id autem non est poßibile; igitur non est aliud totum ab illis.

H. Quid respondere rationi huic, cùm posse esse unum absolutum ab alio separatum per diuinam potentiam dicat articulus parisinus, si distinguantur realiter illa duo?

S. Deus illa poterit separare, dummodo illa ad inuicem non habeant dependentiam: modo dicitur, quòd partes nõ dependent, uolo, ergo poterunt stare sine toto, cõcedo, ergo totũ remanebit partibus remanẽtibus iũctis, & separatũ ab illis, nego; qm̃ totũ depẽdet ab illis, & sic ĩtelligit articul⁹, ꝙ illa nõ depẽdẽt ab ĩuicẽ.

H, Est ne alia ratio?

S, Est quidem, Nullum prius naturaliter dependet a suo posteriori naturaliter, præcipue si ambo fuerint absoluta, omne tale poterit per diuinam saltem potentiam fieri sine suo posteriori, partes autem cùm prius sint suo toto, & absolutæ, & non dependeant, uidentur posse stare, & iunctæ sine positione totius, quod falsum est, ergo &c.

H, Quid responderem?

S, Quod omne prius, quod non dependet naturaliter a suo posteriori, & est absolutum potest stare sine suo posteriori; uerum est, si illud posterius non includatur realiter in suo priori; sic est autem, quòd homo includitur essentialiter in suis partibus, igitur stare nequibit sine illis, & dicere poteris, quòd partes stare poterunt sine suo toto, non tamen per modum informantis, & informati; & tûc licebit inferre, quòd partes operatiue non sunt prius suo toto.

H, Si Deus facere non potest, quòd partes sint, & quòd totum non causetur si fuerint simul iunctę, sequi uidetur, quòd Deus causare cogatur aliquid ad extra.

S, Ne dixeris. Est enim causare aliquid necessario dupliciter; uno modo absolute, & sic Deus nil nisi contingenter causat ad extra. Alio modo ex suppositione, & sic posito, quòd Deus uelit hanc conditionem habere hominem esse mortalē, homo necessario moritur; & posito quòd Deus uoluerit ad causandam relationem duo alba esse ponenda, uel equalia, uel alia relatiua, tunc illis positis uere dicimus relationem sequi necesse.

H. An

H. An omnis necessitas in Deo dicat imperfectionem?

S. Minime, cum necessitas sit, ut Deus amet se ipsum, & infinito amore, & est perfectionis maximæ, dicitur enim necessitas ineuitabilitatis, siue immutabilitatis.

H. An ista sit semper uera? Totum est suæ partes.

S. Nequaquam; si enim una sit diuisiua falsa erit; sensus enim esset, quòd totum sit ista pars. Quod si de copulato extremo fiat, est uera, & complexiue dicitur una cathegorica uera de copulato extremo, sic totum est illa pars, & illa pars, & illa pars: similiter si dicatur homo est anima, & corpus, totum est materia, & forma.

H. Paciat quæso T. R. uerbum de toto integrali, ut promisisti.

S. Totum integrale scias a partibus suis, tam diuisim, quàm coniunctim sumptis diuidi hac eadem distinctione reali. Ratio autem ea est, Prima si tale totum non esset, nisi suæ partes tunc homo, qui componitur, & integratur ex anima, & corpore esset unum aggregatione, quod totum aggregatione, cùm nullum habeat ordinem partium, absurdum est dicere esse totum essentiale,& econtra.

Secunda. Sic numerus quinarius esset suæ unitates, & non resultans aliquod tertium, etiam esset, sicut aceruus lapidum.

Tertia. Aristotiles 7. metha. ait tale totũ distingui a suis partibus, & exemplificat de literis componentibus syllabam,a, & b, componentibus uidelicet. ab.

Quarta. 4. meth. ait insuper, quòd bis tria non sunt sex, sed semel sex sunt sex.

Quinta. Totum cùm dicimus componi a partibus suis; uel totum pro aliquo, uel pro nihilo supponit. Si pro nihilo iam nihil esset totũ; si pro aliquo illud erit aliud a partibus, aut est ipsæ partes simul sumptæ, si aliud propositum ipse concludo; si uero non pro alio a partibus supponit, ergo idem se ipsum componit; quo absurdius nihil. Sensus enim erit, totum, idest partes componitur ex partibus.

Sexta, sequeretur, quòd partes integrales essent partes essentiales, sed materia, & forma, uel quod idem totum esset duo tota; Accipiatur enim aqua, & diuidatur in duas medietates, quæ sunt partes quantitatiuæ.

Tunc sic. Illæ partes aquæ, quæ sunt quantitatiuæ sunt hæc aqua; sed materia & forma huius aquæ, sunt hæ partes, ergo materia, & forma huius aquæ sunt illæ duæ medietates, quę sunt partes integrales, & sic sequitur, quòd totum unum duo sint, integrale uidelicet, & essentiale, ut patet ꝑ discrimine partiũ.

Septima, sequeretur insuper, quòd finita essent infinita; qm̃ si capiantur duæ medietates baculi, tunc illæ duæ medietates sunt ille baculus, & infinitæ partes sũt ille baculus, ergo infinitę partes illius baculi sunt illæ duę medietates, & sic duo sunt infinita, & infinita duo.

Octaua, sequitur adhuc, quòd idem esset simul, & semel intense album, & intense nigrũ. Accipiatur panis, qui sit pro media parte intense albus, & pro alia medietate intense niger; tũc sic formetur ratio. Illæ duæ partes

tes

tes sunt intense albe;& intese nigrę,paries est illę duę medietates, ergo paries ē intēse albus,& intēse niger.

Nona, sequitur demum; quòd dum aliqua duo tu uides, ipse unum ex illis non uideas. Tu enim concipis amicū uenientē ad te, ille autē est suæ duę medietates,& cùm uideas solū anteriorem partē, posteriore ignorata sequitur te uidere duo,altero ignorato.

H. Totum duplex dicitur esse, siue in duplicem cōsiderationem totum uenire dignoscitur, homogeneā, uidelicet,& etherogeneā de quo toto assignatur a T.R. hic a suis partibus distinctio?

S. De toto etherogeneo.

H. Quare non de homogeneo?

S. Quoniam dubium est, an sic a suis partibus secetur, saltem non ita est clarum; quoniam si totum homogeneum a suis partibus realiter diuidatur sequi uidetur,quòd idem numero bis reproducibile sit,uas enim aquæ si assumpseris, & aquam illius in duas diuiseris partes,tunc totum corruptum est remanentibus partibus ī eodē uase,si reuniātur illæ;tūc totū idē bis reproductū apparet, siue eadem aqua. (produci?

H. An incōueniēs tibi uideatur idē numero bis posse re-

S. Maxime.nō tamē omnibus uiris sapientibus dissonū, esse uidetur; quoniam Plato ponebat omnia iterum eadem numero quodam decurso tempore reuersura, quod nos non prædicamus, nisi tempus istud intelligatur eternitas illa, atque beatitudo, in quam quilibet aspirare debet, & in qua omnis præstante deo in ꝓpria sua ꝑsona gaudebit. Ego ipse (inqt Iob) & nō

alius, in carne mea, & non in alia uidebo Deum saluatorem meum, & oculi mei, & non alterius conspecturi sunt.

Si totum (vt dictum est) distinguatur a suis partibus, quo modo saluabitur, quòd numerus quaternarius non sit quinarius; patet, quatuor vnitates sunt ibi, & alia illius entitas tertia, quæ est totius.

S. Facile soluitur ratio, cùm ex ignorantia quantitatis proueniat. Nam non omnis vnitas addita vnitati facit numerum de prædicamento quantitatis, sed solum quæ dicitur esse per diuisioné continui, quia & unitas manus numerantis, & unitas intellectus cognoscentis aliquid adderet speciebus prędicamentorum.

H. Duæ semilibræ tantum ponderabunt, quantum duæ aliæ semilibræ; quòd si illæ duæ uniantur, & vnio aliquid addat, & faciat tertiam entitatem distinctam ab eis, inferre licebit, quòd illæ duæ unitæ pōderabũt aliquid vltra illas duas, ratione istius tertiæ entitatis.

S. Dico, quòd non sequitur, quòd plus ponderabunt, sed bene sequitur, quòd sub alia ratione, qua prius pōderare dicentur. Quoniam prius sub ratione duarum partium duę inferebant semilibræ, tunc vero cùm cōiunctæ sint sub ratione totius, non duas medietates sub ratione illarum, sed unam libram continentem illas duas semilibras, siue medietates.

H. Duo corpora uidentur esse in eodem loco, quoniā illud totum substantia corporea erit; & partes similiter illius, & nihilominus in eodem loco ponentur.

S. Non inconuenire docebis duo corpora, quorũ vnũ

sit

sit pars alterius in loco esse, & manere ibidem.

H. Quid de toto per accidens?

S. Nō diuidi a partibus suis hominem album noueris.

LECTIO XXXIII.

S. QVinto iam articulo manus est danda, qui identitatem, & distinctionem nobis essentialem aperit; Igitur quantum ad quintum articulum, qui est de identitate, & distinctione essentiali noto aliqua.

Primo, quòd duplex est ordo essentialis, ut ad presens sufficit. Vnus est secundum quid, & est quando posterius dependet sic a priori, quòd licet nō possit esse sine illo per potentiam naturalem, potest tamen per potentiam diuinā; sicut est de accidente respectu substantiæ, saltem de aliquo, ut de substantia respectu causarum secundarum extrinsecarum.

Alius est ordo essētialis simpliciter, & est inter illa, quæ sic se habent, quòd implicat contradictionem, etiam ꝑ quācumque potentiā posterius esse sine priori; & accipio ibi ordinem essentialem pro dependētia essentiali: & sic dico quòd quādocumque aliquid habet originem essentialem isto secundo modo ad aliud in ratione dependentis ad independens tali depēdentia, identificantur realiter cum sua dependentia, sicut dicimus de creatura, & sua dependentia, quam habet ad Deum, & de toto respectu suarum partium.

Secundo notandum, quòd identitas essentialis capitur dupliciter, vno modo pro illa identitate, qua

aliquid

aliquid identificatur vni essentiæ singulari, & sic inter identitatem essentialem, & realem non est differẽtia, præterquam in diuinis, quia licet tres personæ diuinæ sint eædem realiter vni essentiæ singularissimæ, & per consequens dicuntur esse idem essentialiter, non tamẽ dicuntur esse idem realiter inter se. In creaturis vero non est instantia, quoniam omnia eadẽ essentialiter sunt eadem realiter. Secundo modo capitur identitas essentialis pro illa identate, qua aliliqua dicuntur esse de essentia alicuius, siue concurrunt intrinsece ad essentiam alicuius. Istis notantis pono duas conclusiones.

Prima, quòd omnia illa dñr esse idem essentialiter, quæ identificãtur realiter vni essentię singularissimæ, capiendo primo modo identitatẽ essentialẽ: vel quæ sint de essentia intrinseca alicuius, capiendo identitatem secundo modo. Ex quo infero, quòd quæcumque identificantur cuicumque singulari, siue indiuiduo, siue supposito illa sunt idem essentialiter.

Secunda conclusio, quòd illa distinguuntur essentialiter, quæ habent diuersas naturas, siue essentias realiter distinctas; vel quæ non concurrunt ad rationem intrinsecam, & essentialem alicuius secundũ duo mẽbra posita in prædicta diuisione de idẽtitate essẽtiali.

Ad quã conformiter posset dari vna alia diuisio de distinctione essentiali, intellige tamen, quod ad distinctionem, vel identitatem essentialem, & similiter ad quamcumque identitatẽ, vel distinctionem, quæ est secluso opere intellectus requirũtur extrema esse po-

sitiua,& existentia, quia accidens non potest habere nobilius esse,& verius esse, quàm suum subiectū, vel fundamentum, & si queratur quòd cùm ego non sim realiter idem cum Antichristo, vt patet; numquid bene sequitur,quòd sim realiter distinctus ab eo? dico ꝙ non,sed bene sequitur,quòd sim sibi non idem, & sic de alijs,& hæc de quinto articulo minus principali vide ergo, quæ declaranda tibi veniunt ex iam dictis.

H. De aliquo accidente dicit T. R. respectu substantię, quod stare posit, & si non per se saltem per supernaturalem potentiam, quodnam sit illud accidens textus non exprimit; promat ergo T. R.

S. Illud accidens scias esse in sacramento Eucharistiæ, quantitatē,qualitatē,ita & in sangnine accidentiā illa,quæ a substantia,siue re creata minime dependere prædicat fides nostra, cùm manu auctoris naturæ teneantur in esse, & in officio, siue in esse illo.

H. Et de substantia respectu secundarum causarum, quā sine causa secunda Deus causare valet,doceat T.R. exemplo aliquo.

S. Facile est id fieri; Quoniam homo causat hominem, quem Deus se solo causare quibit, vbi libuerit, sicut & factum est de homine primo.

H. Quare dixit T. R. & de substantia, & non de aliqua saltem,sicut de accidente est ipsa loquuta?

S. Quia omnes substantias Deus potest causare sine secundis causis,vt in primordio omnium rerum ipse fecit, in principio enim Deum creasse cœlum, & terram, & omnia denique,prædicat fides nostra.

H. An

H. An accidentia quæque ita ualeat causare Deus?
S. Minime. sunt enim accidentia in duplici differentia; alia quidem sunt absoluta; alia uero respectiua. Quæ in duplici pariter consideratione occurrunt; alia enim intrinsecus; alia uero extrinsecus esse cernuntur aduenientia, Deus igitur absoluta accidentia quæque per se causare, & causata conseruare ualebit sine eo, quòd habeant ab substantiam, siue subiectum aliquam dependentiam. De respectiuis saltem intrinsecis, quoniam a natura sibi præstita ab ipso supremo opifice habent, ut dependeant a se inuicem propter repugnantiam, Deum dicimus id nequaquam efficere posse. Quomodo enim poterit stare, quòd pater sit pater, & quòd filium non habeat, & quòd albus homo sit, aut quantus, & quòd albo, & quanto, similis non sit, aut equalis
H. Quare data est distinctio ista?
S. Propter essentiam diuinam, quæ habet personas ab inuicem realiter distinctas, quæ uaria est ab essentia rerum creatarum, quæ cùm sit una nequaquam diuersas poterit res habere, sed quot res, tot essentiæ.
H. Vnde sequitur, ut formæ istæ vt sunt accidentia nō ualeant esse sine subiecto, siue substantia sua?
S. Quoniam omnis forma est in sua causa secunda, ideo in substantia esse debent, & a substantia dependere, & sine illa stare de sui natura nequeunt.
H. Sol est causa accidētis, & hominis, & est in quam causa secunda; & nihilominus non uidetur in sole homo, aut accidentia ista, ut albedo?
S. De

S. De causa intellige effectiua, quæ cùm hoc, quòd sit causa effectiua dicitur esse subiectum talium formarũ; modo sol non est subiectum, licet sit causa effectiua, substantia autem dicitur esse subiectum, ideo sine ea nequeunt de se,& sui natura stare.

H. Quid igitur facit Deus?

S. Id, quod substantia efficit respectu illorũ accidentiũ.

H. Substantia informatur, igitur & Deum ab illis informandum putabimus?

S. Nequaquam, ideo dixi quid facit,& non quid patitur; substantia igitur causat, & substentat accidens; quę duo efficit Deus; informaturq; substantia, quod imperfectionis est; Deoque repugnare id dicimus.

H. An igitur, inherentia ad subiectum sit ipsi accidenti essentialis?

S. Nõ est accidenti essentialis inherentia ad subiectum, cùm stare ualeat sine ipsa.

H. Quo fundamento id ipse probare ualerem?

S. Ratione hac, quia nullum respectiuum est de essentia absoluti, sed inherentia est quidam respectus;& albedo est absolutum, licet ergo inferre, inherentiam non esse ipsi accidenti essentialem.

H. Quando ergo nos dicimus, accidentis esse est inesse; siue esse in alio?

S. Exponas, accidentis est esse in alio; scilicet non dispo nit accidens nisi substantiam, uel non causatur aliunde nisi a substantia; uel dicas dictum non esse aristotelicum, uel quòd de sui natura est tale, ut sit in alio, nisi impediatur suæ naturæ conditio

H. Ordo

H. Ordo nam iste est apud Theologos tantum?

S. Est quidem positio Christi fidelium propter ea, quæ dicta sunt de accidentibus in sacramento, quod ipsi naturales non cognouerunt, nihilominus neque philosophi dicerent inherentiam esse de quidditate ipsius accidentis, ratione iam dicta. Sed dicerent non posse sine subiecto stare, sicut nos dicimus, de passione propria, quam fatemur non posse stare sine suo subiecto, cùm illi identificetur.

H. Dixit T. R. quòd alius est ordo essentialis simpliciter, ut homo essentialiter dependet a materia & forma, & totum a partibus suis, hunc ordinem Deus dispensare non potest, Dicat T. R. an rei productæ ad causam producentem sit semper ordo iste essentialis?

S. Nota has pro intelligentia huius propositiones.

Prima est. Rei productæ ad causas integrales principales, ut caput & cor, est ordo essentialis.

Secunda. Rei productæ ad causas intrinsecas est ordo essentialis, ut hominis ad materiam, & formam, siue ad animam, & corpus.

Tertia, Rei productæ a Deo, ad ipsum Deum est ordo essentialis.

Quarta. Rei productæ ad causas extrinsecas secundas est ordo accidentalis, ut Sortis ad patrem, siue hominis ad solem.

H. Dependentiam dependentis ad independens dixit T. R. rei ipsi dependenti essentialem esse, sed non ne humanitas est dependens ad uerbum independens, & tamen stare potest sine dependentia illa humanitas.

S. Regu-

S. Regula est, quòd relatio sit eadem res, cùm fundamentum nequit stare sine termino; modo humanitas illa bene stare potest sine uerbo sub ratione illa, ergo est relatio sine suo fundamento, Est etiam relatio illa peculiaris, regula autem mea intelligitur de relatione communi, ut creatio, quæ est effectus trium personarum, & non unius tantum, ut est dependentia humanitatis ad uerbum, quæ non quatenus effectus, sed quatenus dependentia solummodo terminatur ad uerbum.

H. Quæ est differentia inter distinctionem essentialem, & realem?

S. Quoniam in plus se habet realis distinctio, quàm essentialis; valet enim distinguuntur essentialiter, ergo realiter. Non autem distinguuntur realiter ergo essentialiter propter ea, quæ dicta sunt in diuinis.

H. An ab Aristotile de isto ordine aliquid dictum sit?

S. In 5. metaph. Arist. duplex esse necessarium posuit, aliud simpliciter, aliud uero secundum quid, siue ex suppositione, quæ consona esse dicuntur ordini assignato a nobis, esse autem de essentia alicui idem posuit in primo post. t. c. 9. assignãdo ea, quæ sunt in primo modo dicẽdi per se, ea dixit esse de q̃ditate ipsius. Et distinctionem essentialem posuit in primo post. t. c. 35. assignando essentias prædicamentorum esse impermixtas; .i. essentialiter distinctas, & in 7. Thopicorum dicit illa sunt essentialiter distincta, quando unum potest existere sine reliquo.

H. Est ne in eucharistia omne accidẽs sine suo subiecto?

S. Mini-

S. Minime; est enim quantitas sine subiecto, qualitas autem non est sine subiecto, cùm subijciatur quantitati, siue subiectetur in illa.

H. Cùm omnis relatio debeat habere fundamentum, & terminum an identificetur utrisque, cùm esse nequeat sine illis?

S. Non; sed tantummodo fundamento identificatur, cuius fundamentum esse nequit sine termino.

H. Quare non ipsi termino?

S. Quoniam talis cùm sit ipse Deus, Deo ipsi de nouo aliquid adueniret.

H. Scientia ab obiecto siue a re, quæ esse habet obiectiue tantummodo, quomodo distinguitur?

S. Eo modo, quo res est, vnde obiectiue cùm sit solum res, non potest realiter ab aliquo esse distincta, & minus essentialiter. Non est ergo distincta, neque eadem cum re obiectiua scientia sua, siue dicas, quòd formaliter obiectiue uidetur esse distinctio illa, uel realiter obiectiue.

H. Quid requiritur ad distinctionem essentialem?

S. Alietas quidditatum existentiarum, siue subsistentiarum.

H. Materia igitur non est idem essentialiter formæ?

S. Non est formæ idem essentialiter, sed forma, & materia composito idem sunt identitate ista.

H. Est ne idem fundamentum distinctionis realis, & essentialis?

S. Minime, realis enim distinctio fundatur super existentiam rei, essentialis uero super essentiam rei,

siue

siue super naturam existentem.

H. Est ne idem esse de essentia, & essentialiter alicui?

S. Nequaquam; propria enim passio est essentialis suo subiecto, & nihilominus non dicitur de essentia eius, poneretur enim in definitione illius, & esset prædicatum primi modi, ualet ergo est de essentia ergo essentialiter, sed non e contra.

H. Posset ne assignari alia distinctio, siue alio modo distinctio essentialis ab ea, quæ in textu est posita?

S. Equidem, quoniam illa, quæ habent naturam unam singularem, & alia, quæ sunt de essentia alicuius, dicunt aliqui essentialem inferre distinctionem. Item alio modo diuisio esset entium assignanda, nedum in essendo (ut dictum est) sed etiam in causando; essentialis uidelicet simpliciter, & essentialis secundum quid, est enim essentialis simpliciter, ut Deus, qui simpliciter necessarius est ad causandas res sine quo res fieri nequit, essentialis secundum quid dicitur, quando causa est talis, ut sine ea res fieri, & causari queat, & sic esset respectu omnium causarum secundarum, sine quibus eo modo, quo dictum est Deus posset causare omnes effectus illarum.

H. Est ne mens illa philosophorum?

S. Minime, non enim concedunt ipsi Deum per se rerum effectiuam causam esse posse.

H. Ordo essentialis est ne idem cum dependentia essentiali?

S. Nequaquam; in plus enim se habet ordo essentialis, quàm dependentia; ordo enim essentialis est respectu

omnium ſpecierum uniuerſi,unus etenim eſt ordo omnium ſpecierum ad unum; dependentia uero iſta non eſt eſſentialis,ut una ab alia dependere dicatur. Similiter prædicamentorum eſſentiæ habent ordinem eſſentialem nõ tamen habent dependentiam eſſentialẽ.

LECTIO XXXIIII.

5. TExtum ſexti; ſeptimique articuli declarandi hunc eſse puto.

Quantum ad ſextum articulum, qui eſt de identitate ſubiectiua, & eius diſtinctione eſt duplex modus dicendi.

Primus, quòd dicuntur eſse idem ſe tòtis ſubiectiue, quæ quidditatiue conueniunt in aliqua realitate potentiali, & contrahibili per realitatem differentiæ, & per oppoſitum illa diſtinguntur ſe totis ſubiectiue, quæ in nulla tali realitate quidditatiue conueniunt; & ex iſto modo dicendi eliciuntur tria corellaria.

Primum, quòd quæcumque includunt idem genus quidditatiue ſunt idem ſe totis ſubiectiue.

Secundum, quòd omnia prædicamenta a ſe inuicem, Deus etiam, & creatura ſe totis ſubiectiue diſtinguntur.

Tertium, quòd perſonæ diuinæ ſe totis diſtinguntur ſubiectiue, & ſic ſecundum iſtum modum dicendi identitas ſubiectiua eſt inferius ad identitatem obiectiuam; & diſtinctio obiectiua eſt inferius ad diſtin

ctionem

ctionem ſubiectiuam; Quæcunque enim ſunt idem ſe totis ſubiectiue ſunt idem ſe totis obiectiue, & non e conuerſo, & quæcumque diſtinguntur ſe totis obiectiue diſtinguntur ſe totis ſubiectiue, & non e conuerſo ſecundum iſtum dicendi modum; Quare &c.

Alius modus dicendi eſt, quòd illa dicuntur eſſe idem ſubiectiue, quorum realitates poſſunt ſimul eſſe in eadem re, uel per identitatem realem, uel p modum informantis, uel informabilis; et per oppoſitum illa diſtinguntur ſe totis ſubiectiue, quorum realitates non poſſunt ſimul eſſe in eodem numero aliquo prædictorum modorum; ſcilicet uel per modum informantis, uel per modum informabilis, uel per identitatem realem, ex hoc inferuntur aliqua corellaria.

Primum, quòd omnia, quæ ſunt in diuinis ſunt idem ſubiectiue.

Secundum, quòd omnia in uno indiuiduo, ſiue ſint ſuperiora, ſiue accidentia abſoluta, ſiue reſpectiua ſunt idem ſubiectiue.

Tertium, quòd duo indiuidua eiuſdem ſpeciei maxime de prædicamento ſubſtantiæ, & etiam alterius ſpeciei complete eiuſdem prædicamenti diſtinguntur ſe totis ſubiectiue.

Quartum, quòd duo contrarie, & duo relatiue oppoſita, maxime de ſecundo relatiuorum modo, ſimiliter differentiæ eſſentialiter diuidentes genus diſtinguntur ſe totis ſubiectiue, ſecundum iſtum modum dicendi, & ſi quæras quis iſtorum modorum eſt pro-

babilior? Dico quòd uterque est probabilis, nec est differentia inter eos, nisi in modo utendi uocabulo; & ideo, qui uoluerit tenere alterum istorum dicat consequenter, & hæc quantum ad sextum articulum minus principalem.

Quantum ad septimum articulum .s. de id entitate iectiua, & eius distinctione; dico breuiter, quòd illa sunt idem obiectiue, de quibus potest prædicari aliquod prædicatum quidditatiue, siue illud sit limitatum, siue transcendens, siue dicat realitatem potentialem, siue non; & illa distinguntur se totis obiectiue, de quibus non potest prædicari tale prædicatum quidditatiue, ex hoc inferuntur aliqua corellaria.

Primum, quòd Deus, & creatura sunt idem se totis obiectiue, & etiam decem prædicamenta.

Secundum, quòd passiones entis a se inuicem, & ab ente distinguntur se totis obiectiue.

Tertium, quòd differentiæ ultimæ, & breuiter omnia illa, quæ sunt primo diuersa distinguntur se totis obiectiue; pro quo notandum est, quòd aliud est dicere, aliqua esse diuersa, & differentia; nam differentia sunt alicubi idem entia, hoc est dictum, in aliquo quidditatiue conueniunt, & in aliquo quidditatiue differunt: diuersa sunt, qua in nullo quidditatiue conueniunt, iuxta quod dicit Sco. quòd omnis differentia differentium reducitur ad aliqua primo diuersa, alioquin non esset status in differentibus. Hoc notato, probatur sic propositum ratione, gratia exempli, accipiantur duæ differentię, & sint Sortes, &

Plato

Plato,tunc sic Sortes,& Plato in aliquo conueniunt, & per aliquod differunt,ut patet ex suppositо,accipiatur ergo illa,per quæ differunt,& sint a,& b.uel ergo a,& b.sũt diuersa,uel differẽtia,si sunt diuersa habeo propositũ,.i. ꝙ ista distinguntur se totis obiectiue; si sunt differentia, quæram sicut prius, uel ergo erit processus in infinitum; qnod est inconueniens, uel stabitur ad aliqua, quæ se totis obiectiue distingũtur. Et hæc de septimo art.minus principali.Tu ergo quæ tibi dubia sunt derelicta ex textu poteris indicare.

H. In primo dicendi modo habetur in litera, ea esse idem se totis subiectiue, quæ conueniunt quidditatiue in aliqua realitate potentiali, & contrahibili per realitatem differentiæ, & per oppositum illa esse distincta distinctione ista,quæ in tali non conuenire dicuntur. Quid igitur in summa requiritur ad hoc quòd sit, uel inferatur talis identitas inter aliqua?

S. Vt illa sint composita ex rebus, uel realitatibus, quarum altera sit potentialis, & altera actualis, neque sat est quidditas, & modus intrinsecus,ut in Deo est atque prædicamentis, quæ in entis realitate conueniunt, siue in quidditate entis, quia ens non per realitatem differentiæ, sed per modum intrinsecum uenit in illa, neque est satis realitas, & realitas, ut in tribus personis realiter distinctis.

H. Quæ igitur ista erunt?

S. Secundum modum hunc dicendi primum, omnia indiuidua eiusdem speciei, quia conueniunt in realitate generis contrahibilis per differentiam specificam

ſeu quæ conſtituit ſpeciem, contrahendo genus, pariter inter ſe illæ duę realitates ſe totis ſubiectiue idem eſſe dicuntur: illa uero diſtincta erunt, quæ ſunt diuerſarum ſpecierum; quæ licet in generis realitate conueniant contrahibili, non tamen niſi cum diuerſis oppoſitis differentijs, uel non ita proprie erunt, ſicut prima.

H. Quid eſt realitas illa?

S. Scias duplicem eſſe realitatem, aliam ſubiectiuam, aliam uero obiectiuam, obiectiua realitas eſt quicquid ex natura rei poteſt eſſe obiectum intellectus, uel terminare ualet actum intelligendi; ſubiectiua uero realitas eſt, quicquid ex natura rei in ſuppoſito, uel indiuiduo exiſtente reperitur.

H. Conceptui communi eſt ne una, uel plures realitates?

S. Vna in ſe, & alia in ſuppoſitis ſuis ſibi correſpōdet.

H. An ſit inter iſtas aliqua differentia?

S. Eſt quidem, nam propria abſtrahit ab exiſtentia, & ab accidentibus cunctis, reliqua uero cum exiſtentia ęſt.

H. Eſt ne alio modo intelligenda realitas iſta?

S. Sunt qui dicunt, realitatē ſubiectiuā eſſe, qua aliquid eſt diuiſibile per formales differentias, & uocatur ſubiectiua pro aliqua ſimilitudine; quoniam ſicut ſubiectum eſt in potentia ad formam, ita realitas ſubiectiua eſt in potentia ad differentias formales, ut diuidatur per ens, uel ut eſt corpus, animal, & ſimilia; & quoniam omnia iſta reperiuntur in ſuppoſito, & in diui-

diuiduo, propterea iſta dicuntur in illo eſſe in poten tia etiam ſubiectiua ab alia proprietate, quia uidelicet ſubijciuntur accidentibus cunctis atque formis.

H. Quæ igitur erit realitas obiectiua?

S. Quæ intellectui noſtro ſeſe obijci poteſt, iſta autem modis duobus uenit conſideranda. primo quatenus obijcitur intellectui, & ſic ſub hac ratione quælibet realitas ea erit; alio uero modo proprie, & dicitur illa, quæ cùm obijciatur intellectui, terminetque actū intelligendi, non dicitur contrahibilis per differentias aliquas ad ſua inferiora.

H. Quomodo contrahitur realitas ad ſua inferiora?

S. Modis duobus, uidelicet differentia, modoque intrinſeco; differentia contrahuntur genera præcipue intermedia, & ſpecies ſpecialiſsima contrahitur per differentias indiuiduales; per modos autem intrinſecos contrahitur ens ad Deum. & ad decem prædicamenta.

H. Igitur tranſcendentia quæque cùm per modos iſtos intrinſecos contrahantur, uel quia genus non habent, ſiue ſub genere non ſunt, in potentia obiectiua proprie erunt?

S. Nimirum proprie erunt.

H. Textus habet, diuinas perſonas non idem eſſe ſubiectiue, eo quod in nulla potentiali realitate contrahibili conueniant, inſtare non ne quis poſſet quia perſonę diuinæ conueniunt in realitate diuinæ eſſentiæ, quæ contrahitur, ſiue determinatur per relationes, ut docuit. S. R. in quol. 4.

S. Docui in 5. dist. primi quomodo essentia diuina non est in potentia, nec quasi potentia, non subiectum, nec fundamentum, & relationes, dixi pariter non esse actus perficientes essentiam, sed tantummodo actus determinantes personas; quare personas diuinas dixi, se totis subiectiue idem non esse.

H. Quare se totis subiectiue idem in textu habetur, & non idem?

S. Modus dicendi primus, quia respicit realitatem cõtrahibilem, quæ cùm non sit ipsa essentia, ponit eas idem non esse subiectiue, modus uero dicendi secundus quoniam respicit conuenientiam personarum in una natura indiuidua, quæ est essentia, ideo idem eas se totis subiectiue esse fatentur.

H. Deum, creaturas, atque prædicamenta (ait S.R.) distincta esse se totis subiectiue, eo quod non habeãt realitatem (in qua conueniant) contrahibilem, licet in ente conueniant contrahibile per modos, & si non per differentias, nonne satius dictum fuisset, atque proprius diuersa esse, quàm distincta:

S. Si non haberent in quo conuenirent, diuersa essent dicenda, & non distincta at quia conueniunt in ente, ideo distincta illa esse nos diximus.

H. Dicitur, quòd propriæ differentiæ secundum modum secundum sunt idem subiectiue, & in litera eadem habetur, quòd illa sic se habent, quæ per modũ informantis, & informabilis cõueniunt in tertio, siue in aliquo, uel per identitatem realem, quo modo personæ diuinæ minime sunt.

S. Non

S. Non ſunt quidem in eſſentia perſonę per modum in formantis, nam eſſentia ab eis informabilis non eſt, ſunt tamen in ea, in eaque conueniunt per identitatem realem.

H. Diſtinguntur ergo perſonæ, & idem ſunt ſe totis ſubiectiue ſecundum modum dicendi diuerſum; ſed nōne etiam duo, vel omnia indiuidua ſpeciei eiuſdem erunt hoc pacto idē ſe totis ſubiectiue, atq; diſtincta?

S. Eadem, atque diſtincta cōſiderantur eſſe pariter indiuidua etiam eiuſdem ſpeciei ſecundum uarium modum dicendi. Primus enim modus, qui ponit in realitate contrahibili, per differentias hanc identitatem, indiuidua conuenire hac conuenientia facit. Secundus vero modus, cùm uelit illa in ſuppoſito, uel indiuiduo exiſtente conuenire ea, quæ hac identitate ſunt idem, diſtincta fatetur indiuidua eſſe quæque, quoniam unum illorum eſſe nequit contrahibile, ſiue materia, & in potentia ad alium actum.

H. Quæ eſt ſpecies completa alicuius prædicamenti, quam innuit S. R?

S. Species ſpecialiſsima completa eſſe cenſetur, quia actuata conſideratur pre alijs uniuerſalibus cunctis, uel ideo dixi eam completam, quia perfecta dicitur eſſe, cùm omnia includat, quæ alia uniuerſalia inferunt, ſiue dicunt.

H. Mouens, & motum ſunt relatiue oppoſita de ſecundo modo relatiuorum, quæ ponit S. R. eſſe diſtincta ſubiectiue, & in 1. diſt. 3. q. 7. S. R. tenet, quòd intellectus poteſt eſſe mouens, & motus, & uoluntas

mouens

mouens, & mota. Tunc sic; nihil a se ipso distinguitur se totis subiectiue, ergo uel textus male habet, uel in loco præallegato positio non est sana.

S. Quando mouens, & motum sunt in eodem subiecto, eodem modo accepto se totius subiectiue distinguntur, quando autem modo diuerso subiectum cõsideratur, non sic ea distingui dicimus, sicut est in proposito, quoniam intellectus est mouens quatenus est in actu virtuali, est autem motus, ut est in potentia formali, quare non est inferendum, quòd vel a se, uel se totis subiectiue distinctum esse dicamus, ideoq; textus non inconsulte ponitur.

H. Paries, siue Sortes, & sua albedo, an vere aliquo istorum duorum modorum dicendi sint idem subiectiue, uel omnino distincta?

S. Modus dicendi secundus idem ea posuit subiectiue, quoniam in re una est pars, siue realitas potentialis, & actualis: modus autem primus ea distincta prædicat, propterea, quia non habent realitatem unam per differentias contrahibilem.

H. Quomodo ergo dixit S. R. hos duos modos non esse adinuicem oppugnantes?

S. Dixi ego probabilem esse vtrũque quatenus fundamenta sua uterque retinet, & rationes assignat, & intuli non esse differentiam inter eos, nisi in modo utendi vocabulo. intelligas tu me intellexisse in modo utendi vocabulo, idest uterque est uerus, & probabilis in suo sensu, & est differentia non multiplex, sed illa uidelicet, quam uox mutata realitatis infert, quę

modo

modo realitatem considerat contrahibilem, in qua conuenire debent ea, quæ se totis eadem sunt subiectiue modo eãdem realitatem respicit in suo inferiori indiuiduo, vel supposito iam contracta.

H. An hæc ab Arist. sint educta?

S. Sunt quidem, nam modus identitatis subiectiuę ex 5. met. t. com. x. habitus est, cuius litera ea est. dicuntur etiam unum & ea, quorum genus unum, differens oppositis differentijs, atque hæc vniuersa unũ propterea dici solent, & uoluit inferre ex his, idem esse subiectiue, quæ in genere uno conueniunt contrahibile per differentias: distinctio uero subiectiua iuxta modum primum in 5. met. t. com. 15. diuersa vero specie, quæ sub eodẽ genere contenta non ita se habent, ut alterũ sub altero collocetur, & quæ sub eo dẽ genere collocata differentiã habẽt, ubi habetur, ꝙ species sub eodem genere contrahibili sunt distinctę. Identitas autem subiectiua secundi modi habetur in 1. phys. t. com. 60. & 3. phys. t. co. 19. & 5. phy. t. com. 47. & 3. de anima t. com. 1. & etiam 2. de anima t. com. 147. in quibus locis habetur, quando realitates aliquorũ esse possunt eadẽ subiecto, & plura definitione; distinctio autem subiectiua idest quando aliqua non sunt in eodem subiecto, nec unum ut forma, & reliquum ut materia, siue ut actus, & ut potentia non sunt; & ex 5. met. t. com. 15. habetur. differentia dicunt quæcumque diuersa sunt aliquid idem entia, & non solum numero, sed speccie, & genere. Quare ponit Arist. reperiri, & esse illa distin-

cta

cta numero, quorum unum non est informabile, & reliquũ forma, ut sunt īdiuidua speciei specialisimę.

H. Quomodo in 7. art. corellarium primum posset ostendi, videlicet Deum, & creaturam se totis obiectiue idem esse?

S. Quia omnibus istis correspondet communis unus conceptus entis uidelicet, qui quidditatiue de his omnibus prædicatur,

H. Quo modo secundum corellarium ueniret probandum, uidelicet pasiones entis a se inuicem, & ab ente se totis obiectiue distingui?

S. Quoniam si ens nõ prædicatur quidditatiue de eis, minus aliquod aliud prædicatum tale erit, quod de eis ualeat quidditatiue prædicari.

H. An aliquid aliud cadat in considerationem talium pasionum?

S. Ita: pasiones enim specificæ tales esse dicuntur, ut de eis nihil quidditatiue ualeat prædicari, conceptus enim simpliciter simplices forte sunt ueluti entis, ita & differentiæ ultimæ in hanc ueniunt partem.

H. Quot sunt differentiæ ultimæ?

S. Duplices. aliæ sunt ultimæ ultimitate specificationis, quædam sunt ultimæ ultimitate determinationis; primæ illæ dicuntur, quæ specierum specialissimarum sunt, uel subalternarum, quæ ultimate specificant, & determinant naturam generis; ultimatæ uero determinationis sunt indiuiduales, quæ ultimo determinant naturam speciei specialisimæ.

H. De istis omnibus quare nihil quidditatiue dicitur?

S. Quoniam

S. Quoniam primo diuersa esse censentur, & ideo se totis subiectiue ueniunt distinguenda.

H. Quo in loco dixit Arist. differentiá non coincidere cum diuersis?

S. In 5. meth. cap. de eodem, atque diuerso, & 10. methap. tex. com. 12. primo diuersa sunt illa, quæ non sunt aliquid idem ens, hoc est in nullo quidditatiue conueniunt;

H. Ergo alio modo a quidditatiuo conuenire quibunt?

S. Ita, denominatiue, uel per identitatem realem eo modo, quo genus de differentia prædicatur; illa autem apud Arist. differentia appellantur, quæ sunt aliquid idem entia, & in aliquo quidditatiue conueniunt. ex quo sequitur, quòd omnis differentia differentium reducitur ad aliqua primo diuersa, sicut exemplificari poterit de Sorte, atque Platone, qui differentes sunt, cum in aliquo conuenire dicantur, ut puta in homine, in animali, corpore; differunt autem per suas differentias indiuiduales, suasque echeitates, quæ cùm in nullo conuenire dicantur, primo esse diuersa ea prædicamus esse.

H. Vnde ab Arist. ista desumenda uenient?

S. Identitas se totis obiectiua in 5. meth. t. com. 12. ubi dicitur, quòd illa, quæ sunt idem genere, sunt idem proportione; idest illa, quæ sunt idem subiectiue, sunt idem obiectiue, sed illa, quæ sunt idem pro portione non sunt omnia idem genere, idest illa, quæ sunt idem obiectiue, non sunt idem subiectiue, & genere, esse enim idem genere est esse idem subiectiue

quia

quia genus eſt realitas potentialis contrahibilis per differentias.

Diſtinctio uero obiectiua eſt in 7. meth. t. com. 4. & 17. ubi dicitur, quòd ſubiectum non prædicatur per ſe primo modo de paſsione, nec econtra, igitur non cōueniunt in aliqua realitate quidditatiue, ergo ſunt diſtincta obiectiue, & in 5. methap. t. com. 15. omnino diuerſum ipſum oppoſito modo eidem dicitur, & ideo diuerſa ſunt, quia in nullo quidditatiue conueniunt, & ita obiectiue diſtincta dicuntur.

LECTIO XXXV.

S. TExtus ultimi articuli principalis. Quantum ad ultimum articulum principalem pro complemēto huius queſtionis, qui eſt illatiuus, & inueſtigatiuus identitatum, & diſtinctionum; Primo diuidendo in duas partes principales, ſic procedam. In prima parte dabitur modus uenandi diſtinctiones, & identitates. In ſecunda parte dabitur modus inferendi unam diſtinctionem, & identitatem ex alia. Quantum ad primam partem, primo incipiam a diſtinctione rationis, & pro ampliori declaratione notandum quòd diſtinctio rationis inueſtigatur propter diuerſas relationes attributas per actum rectum, uel comparatiuum intellectus eidem obiecto, uel diuerſis hoc modo; quia uel res realis comparatur ad rem realem, uel realitas ad realitatem, & hoc uel ad ſe ip-

ſam, uel ad aliam in uno, & eodem obiecto formali, ut quando intellectus comparat colorem disgregatiuum in albedine, uel res rationis ad rem realem, ut quando intellectus comparat genus ad animal, & & e conuerſo, uel res rationis, ad rem rationis; ut quando intellectus comparat genus ad ſpeciem, & e conuerſo. Si primo modo uel res realis comparatur ad ſe ipſam, uel ad aliam; ſi ad ſe ipſam, uel comparatur ipſa ut intellecta ad ſe ipſam non intellectã; uel ad ſe ipſam, ut intellectam. Si ſecundo modo uel igitur comparatur ipſa res concepta ſub uno modo concipiendi ad ſe ipſam, uel ad aliam; uel ſub alio modo concipiendi. Si primo modo, uel igitur ſub modo concipiendi grammaticaliter, ut ſignificando aliquid in recto; uel in obliquo; uel logicaliter puta in concreto, uel in abſtracto, & ſic ſecundum diuerſas comparationes intellectus ad res eaſdem, uel diuerſas, oritur diſtinctio rationis.

Diſtinctio uero ex natura rei inueſtigatur per quatuor genera oppoſitionis. Primo per oppoſitionem relatiuam. Secundo per oppoſitionem contrariam. Tertio per oppoſitionem priuatiuam. Et quarto per oppoſitionem contradictoriam, ſic, quia impoſſibile eſt duo oppoſita ſiue relatiue, ſiue contrarie, ſiue priuatiue, ſiue contradictorie ſimul eidem reſpectu eiuſdem conuenire; & differre; ideo &c. Exemplum de oppoſitione relatiua, ut quia intellectus agens mouet intellectum poſsibilem, & intellectus poſſibilis mouetur ab intellectu agente; concludi-

mus

mus ibidem esse distinctionem ex natura rei, exemplum de oppositione contradictoria, ut quia superius est communicabile pluribus, inferius uero non ideo &c. exemplũ de oppositione priuatiua, uel quasi priuatiue ut quia essentia Diuina est cõmunicabilis pluribus personis, paternitas uero incommunicabilis ideo &c. Exemplum de contraria oppositione, capiendo large contrarietatem, ut quia homo formaliter est ad se, dependentia qua dependet ad Deum formaliter est ad aliud; ideo &c.

Distinctio autem formalis facilis est ad inuestigandum; dummodo extrema sint positiua, tamen quadruplici modo potest inuestigari.

Primo per uiam exclusionis, omnia enim, quæ sic se habent, quòd unum non est de conceptu quidditatiuo alterius illa formaliter distinguntur.

Secundo per uiam definitionis sic, quæcumque enim habent distinctas definitiones, quarum una nõ includitur in alia; illa formaliter distinguntur.

Tertiò per uiam descriptionis sic. Quorum descriptiones sunt diuersæ; illa formaliter distinguntur, intelligendo per descriptionem, manifestationem constitutam ex genere, & propria passione.

Quarto per uiam demonstrationis sic; Quandocunque aliquid est demonstrabile de aliquo, & de alio non, illa sunt distincta formaliter.

Potest tamen addi quinta per uiam uidelicet reduplicationis secundum Franciscum sic, quãdo aliquid competit alicui in quantum tale, & non alij, sicut ui

uere

uere competit homini inquantum homo, & non lapidi, illa formaliter distinguntur. (gari.

Distinctio vero realis quadrupliciter poterit inuesti

Primo per viam generationis sic, quorum unũ generatur alio non generato, illa distinguntur realiter.

Secundo per viam corruptionis.

Tertio per viam originis.

Quarto per viã separatæ existentiæ, uel subsistẽtiæ.

Distinctio aũt essentialis quadruplici uia inuestigat.

Primo per viam generationis.

Secundo per viam corruptionis

Tertio per viam separationis.

Quarto per viam dependentiæ.

Distinctio tamen se totis subiectiue, per uiam actualis separationis poterit inuestigari isto modo; quando aliqua actualiter secundum esse existentiæ, uel subsistentiæ separãtur ab inuicem, illa se totis subiectiue distinguntur.

Distinctio vero se totis obiectiue sic inuestigatur; quæ in nullo quidditatiue conueniunt, illa sunt se totis obiectiue distincta, ex quibus sequitur, quòd idẽtitas istorum per oppositum eorum, quæ dicta sunt de distinctionibus, poterit inuestigari.

Propone ergo tu si qua in parte dubitas.

H. Fundamenta venandi distinctionem rationis te aperire percupio.

S. Primum fundamentum tale erit, quòd uenatur distinctio rationis per diuersas relationes rationis attributas alicui obiecto per actum rectum; idque erit,

quando obiectum est ex natura rei, & habet esse cognitum, & inter intellectum cognoscentem, & obiectum cognitum relatio erit, & vocatur rationis, quia obiectum tale habet esse cognitum, siue quia cognoscitur per intellectum, qui est ratio.

Secundum fundamentum sit, relatio rationis attributa per actum collatiuum ĩtellectus alicui obiecto, vel pluribus ex natura rei sic cognitis.

Tertium fundamentum fabricandi distinctionem rationis est relatio, & comparatio facta per intellectũ inter rem realem, & rem rationis.

Quartum est relatio, siue comparatio facta inter duas secundas intentiones, uel in una, & eadem.

Quintum est comparatio intellectus inter modum vnum, uel plures significandi grammaticaliter.

Sextum est comparatio inter rem realem, & nihil, ut contradictio.

Septimum, comparatio inter ens in actu, & ut habet esse cognitum, & sic in potentia.

Octauum, relatio, quæ non habet omnes conditiones relationis realis.

H. De primo fundamẽto id dicã; quomodo obiectũ ab ĩtellectu distiguitᶠ ratione, cũ ex natura rei cõsurgat, & sic realis, & essẽtialis uideatur talis esse distinctio?

S. Quatenus obiectum habet esse cognitum, non nisi a ratione esse illud habet non conferente, sed recto actu suo cognoscente.

H. In secundo fundamento, homo, & asinus ratione igitur distinguntur.

S. Non

S. Non ratione homo, & asinus distinguntur; sed homo, & asinus comparati adinuicem, & ut habent esse cognitum, sicut res realis ad rem realem dum comparatur in esse cognito, ratione distinguntur.

H. Quomodo vna realitas alteri realitati cognitę i eodem obiecto comparantur? (sius.

S. Albedo, & sua disgregatio, uel esse digregatiuũ ip-

H. Quomodo comparatur realitas sibi ipsi, ut illa a se ipsa dicatur esse distincta?

S. Vt animalitas posita in subiecto a se ipsa posita in prædicato ratione distinguitur.

H. Quomodo res realis, ut habet esse cognitum ad se ipsam poterit comparari?

S. Vt homo quatenus esse cognitum habet a se distinguitur; quatenus esse cognito caret.

H. Ad fundamentum tertium dicat S.R. quomodo cõparatur res rationis ad rem realem?

S. Quando ambo sunt cognita, & ad inuicem comparata, ut genus, & animal.

H. In quarto fundamento, dũ duæ intentiones secundæ cõparantur adinuicẽ; quomodo fiet cõparatio ista?

S. Duo obiecta sub modis diuersis dum tu ipse considerabis ad inuicem, ut homo inquantum est species, & animal in quantum est genus, erunt hoc pacto distincta, vel una secuuda intentio a parte subiecti posita a se ipsa distinguitur, ut in prædicato consideratur. Item duas secundas intentiones ut genus, & species, uel idem sumptum per modum concreti, & per modum abstracti, ut homo, & humanitas, & de-

mum eadem res realis a ſe ipſa diſtinguitur, ut in ſubiecto, & ut in prædicato.

H. In quinto fundamento quomodo modi grammaticales diſtinguntur?

S. Nomen, & uerbum, Plato, ut eſt nominatiuus, & idem ut eſt genitiuus.

H. De ſexto fundamento ens, & nihil, ratione ueniunt diſtinguenda?

S. Ita, & duo contradictoria pariter ratione diſtingui fatemur.

H. Quare in ſecundo fundamento diſtinguntur ratione ens reale, & cognitum?

S. Quia diſtinctio realis eſt relatio realis, quę realia requirit extrema, & exiſtentia, cùm igitur alterum extremum non habeat tale eſſe, cùm ſolummodo habeat per intellectum, ratione diſtincta eſſe docemus.

H. Det S.R. exemplum, quo inſtruamur in octauo aſſignato fundamento, quonam pacto diſtinctio realis careat ſuis conditionibus requiſitis, ut inferat non realem, ſed rationis diſtinctionem.

S. Tres conditiones in textu articuli huius de reali diſtinctione, & identitate, habitæ ſunt, inter quas illa eſt, ut extrema nedum realia ſint, ſed quòd habeant aliam, & aliam realitatem, & quòd formaliter poſitiua ſint, & ſint actualis exiſtentię, uel ſubſiſtentiæ, Cùm relatio igitur realis debeat conſurgere ex natura rei, & comparatio, quæ fit inter Deum, & creaturam, ut in Deo ſit fundamentaliter, & in creatura terminatiue, non conſurgit ex natura rei, ſed operante in

te intellectu; Deus hoc pacto a creatura ratione erit distinctus, quia in Deo non fundatur relatio realis, siue distinctio realis, quæ terminatur ad creaturas.

H. Distinctio rationis an ab Arist. habita sit?

S. In primo articulo minus pricipali id deposui, dictũ etenim est ibi, quo modo omne ens rationis, & sic omnis talis distinctio per intellectum, qui est ratio, causatur. Insuper dico quòd in 3. de anima. t. co. 18. dicitur, quòd intellectus est omnia facere, & omnia comparare per actum suum, & dictas omnes distinctiones ex consequenti causare, cuius distinctionis rationis octo genera esse ponit iuxta octo principia superius assignata, & plura etiam assignanda uenirent; licet in textu quinque modos, & superius octo solum modo asignauerim. In textu quia sufficiunt illi, superius uero; quia occasionem, dicendi subministrasti.

H. Distictio ex natura rei, quæ quatuor modis cognoscitur, ubi ab Arist ponitur?

S. In quinto Top. c. 7. ubi ponit omnes istos quatuor locos ex oppositis ad demonstrandũ aliqua esse distincta, ut si aliquis est cæcus, ergo est non uidens, si aliquis est sanus, ergo est non æger, si aliquis est pater ergo non est filius, & si de aliquo dicitur esse, ergo ab eo remouetur non esse, qui loci sufficientes sunt ad inuestigandam distinctionem ex natura rei.

H. Distinctio formalis, quæ fit quatuor modis siue cognoscitur an habeatur ab eo aliquo in loco?

S. Ita, Primus modus inuestigatur uia exclusionis, ut quæ sic se habent, quòd unum non est de conceptu

quidditatiuo alterius formaliter distinguntur habetur hoc in 3. phis. t. co. 54. eadem est distantia a sursum in deorsum, & e contra, sed non est idem distare, ergo distare habet aliud, & aliud esse quidditatiuũ, propter diuersos terminos; & tamen est idem distare realiter; & cùm distare sursum definiatur alio modo a distare deorsum, habebunt quodquid erat alterum, & alterum distincta, ergo unum non est de conceptu quidditatiuo alterius, & sic sunt distincta non realiter, cùm eadem sit distantia; ergo formaliter propter modos diuersos considerandi, & uia dicitur exclusionis; uia autem diuersarum definitionum, & uia diuersarum descriptionum in libro Topi. inueniuntur ab Aristo. assignatæ, alia autem, quæ quarta dr̃ via per diuersas demonstrationes in primo Poster. t.c.6. & 15 ubi uult, quòd demonstrationes uarientur per media diuersa, & ubi sunt alia, & alia media, diuersæ sunt formalitates; quare si aliquid per unum medium demonstrabile est de aliquo, & aliud per aliud medium de alio; illa, de quibus ista demonstrantur, formaliter distinguntur. Idemque infertur quòd si unum demonstratur de aliquo, quod non de alio demonstretur; ista formaliter distinguntur; ultimo in loco per uiam reduplicationis inuestigatur distinctio hæc formalis, quæ ponitur ab Aristo. in primo Prio. c. 37. Quo in loco dicitur, quòd finis reduplicationis est, ut notetur causa inherentiæ prædicati ad subiectum, ut homo est animal inquantum homo; si accipiantur igitur duo, & uni compe-

tat

tat aliquod prædicatum per notam reduplicationis, quæ dicit causam inhærentiæ prædicati ad subiectum & alteri tale non conuaniat prædicatum, in quo ponetur causa, propter quam tale prædicatum conuenire debeat, illa formaliter distinguntur; quoniam de his habere possumus aliam,& aliam conceptibilitate ut homo inquantum homo est animal, & homo inquantum homo est lapis.

H. Distinctio realis est ne assignata in Doctrina Aristotelica?

S. Est quidem asignata ea scilicet uia, quæ dicitur generationis, ut si unum generatur, alio non genito, illa realiter distinguntur. Secundo si unum non corrumpitur, alio iam corrupto, pariter id infertur. Tertio uia est separatæ existentiæ, uel subsistentiæ; istæ tres uiæ habentur ab Arist. in principio illo, quo uult, quòd contradictio sit uia ad concludendum diuersitatem entium, ut docui in prima di. 2. quia de quolibet dicitur esse, vel non esse & de nullo ambo simul; si ergo dicitur de uno, quòd generetur, & de altero, quòd non generetur, sed remouetur generatio ab eo, licet iferre illa esse hac reali distinctione distincta; alia, quæ uia dicitur originis, quoniam nihil seipsum generat, ponitur 2. de anima t.com. 47. ubi dicitur iamdictum, & prælibatum principium, nihil seipsum generat, sed conseruat se ipsum, idem habetur a Com. loco eodem.

S. Dicat S.R. essentialis distinctio, an cum alijs iam dictis sit Aristotelis?

S. Est utique nam uia generationis, uia corruptionis, & tertia uia separatæ essentiæ, habentur in 7. top. cap. 9. ubi dicitur, quòd propositio faciliter destruitur per contradictionem inuentam in ipsa, ut docui in prima di. 2. quod si unum generetur, & aliud non; aut si unum corrumpatur, & aliud non &c. illa hac distinctione distinguntur.

H. Sortes, & Plato cùm ambo sint an hac distinctione ueniant distinguendi?

S. Ita. Essentialiter numeraliter non autem essentialiter specifice.

H. Sequatur S.R. uiam declarando dependentiæ.

S. Via quarta, quæ dependentiæ dicitur confirmatur ab Aristo. in 2. Metaph. ubi dicitur, quòd ex primo principio dependet cælum, & natura, sed dependens quod est Cælum, & natura essentialiter distinguntur secundum Aristot. quia causa, & causarum essentialiter distinguntur ergo &c.

H. Quid de distinctione se totis subiectiua?

S. Via actualis separationis inuestigatur, quãdo uidelicet aliqua actualiter separãtur, cõfirmatur in 4. Phis. ab Aristot. qui ad probandum locum esse aliud a locato dixit; Quia idem locus manet cum diuersis locatis; ita quòd locatum, & locus separantur, propterea sunt distincta; Idéque habetur in primo de generatione & 5. 7. & 12. met. t.c. 3. ergo secundũ eum separatio actualis existentiæ concludit distinctionem locati, & loci, & similium, quæ subiectiue distinguntur saltem secundum modum dicendi primum.

H. Dicat

H. Dicat S. R. uerbum in distinctione se totis obiectiue.

S. Distinctio se totis obiectiue inuestigatur hac uia pro ut in nullo quidditatiue conueniunt, quæ uia ab Aristot. confirmatur primo post. t. co. 35. ubi dicit, quòd prædicationes per se non conuertuntur, itaque si prædicatum dicatur de subiecto per se, non econtra subiectum dicetur de prædicato per se, sed per accidens, ergo si ista est per se secundo modo, ens est unum, hæc tñ nullo modo per se erit; unum est ens; sed quasi per accidens, ergo unum, & ens, nõ conueniunt in aliquo quidditatiue, ergo sunt se totis obiectiue distincta.

H. In primo articulo de distinctione rationis est S. R. loquuta abunde satis, at quæ in isto articulo ponuntur uidentur non conuenire his, quæ ibi posita sunt, quoniam hic per actum rectum, ibi per collatiuum ponitur fieri relatio rationis.

S. Scias me in loco illo proprie esse loquutum de relatione rationis, quæ fit per duas secundas intentiones, hic autem de via cùm essem loquuturus inuestigandi distinctionem illam, oportuit me loqui de ea re largius, ideo relatio rationis erit inter rem realem cognitam, ad aliam cognitam comparatam, vel ad se, vel ad suas realitates, vel illarum ad inuicem, non proprie etiam si sint per collatiuum actum, sed impropriæ, & largo modo, & distincta extrema sic cõparata, vel intellecta ratione dicuntur ex eo, quia ex natura rei tale esse non habent, sed per rationem, & intelle-

intellectum.

H. Dixit S. R. quòd poterit comparari res intellecta sibi non intellectæ, & sic distinguitur ratione a se, quo modo id fieri quibit, vt comparem rem alteri rei, & quòd rem ipse non intelligam illam? quomodo inquam comparatio fieri aliquãdo poterit inter aliqua duo altero ignorato?

S. Non infertur, quòd res non debeat intelligi, quæ comparari alteri debet, & illa pariter, cui hęc comparetur, sed quia duo in re sunt esse, & esse intellectum, intellectus unum potest ab alio separare, & considerare non rem de facto, sed rem quatenus modo esse cognitum habet, & modo vt caret illo, siue sine eo; licet ut esse non careat cognito, idest cognoscitur; sed consideratur sine cognitione illa.

H. Quomodo idem intellectus mouens, & motus poterit esse, cùm sit eadem res, ut dixit S. R. de intellectu agenti, & possibili?

S. Eadem res cùm sit in actu virtuali, & in potentia formali, bene poterit sic mouens, & mota esse, & sic distingui a se ex natura rei, quare intellectus mouens dicitur agens, ut est in actu virtuali, & motus intellectus possibilis, ut est in potentia, quare intellectus idem se intelligendo est mouens, & motus, sed non respectu eiusdem (vt dixi.)

H. An omnes teneant intellectum agentem, & possilem idem esse realiter, siue unicam esse rem?

S. Minime, quoniam Auerroistæ nonnulli tenent intellectum agentem Deum esse, & iste fuit Alexander

secundum

secundum Themistium, & isti tenent intellectum possibilem esse intellectum agentem, & nobis assistere, & tales non tenent intellectum agentem, & possibilem rem esse eandem, sed distingui realiter. Alij autem Auerroistæ voluerunt de mente illius tenere intellectum agentem, & possibilem esse duas intelligentias assistentes speciei humanæ, & sic distinctas realiter. Et huius opinionis fuit olim Ioannes e Gādauo. Alij vero secundum eandem viam dixerunt esse duas partes essentiales unius essentiæ, scilicet animæ intellectiue, & isti dicunt realiter idem esse intellectum agentem cum possibili; contra quam opinionem si hi, qui tenent, quòd distinguantur realiter, venirent dicentes; quomodo si est res eadem potest esse mouens, & mota, dum intellectus agens intelligit se, & possibilis recipit, & sic intellectus efficitur? iam est responsum, quòd non inconuenit eandem rem distingui a se ex natura rei, uel formaliter propter diuersas formalitates in re eadem repertas.

H. Sed quomodo soluetur questio, quæ fiet non de intellectu agente, & possibili sed de intellectu possibili quando se ipsum intelliget? quomodo esse poterit mouens & motus? cùm ista relatio sit realis non poterit fundari nisi in entibus realiter distinctis; non igitur ex natura rei, sed formaliter erit.

S. Licet distinctio illa sit relatio realis, non oportet tamen, quòd extrema realia sint distincta realiter, aut ex natura rei, aut fomaliter, sed sufficit, quòd supponat vnum realiter distinctum ab eis, & istud est in

tellectio

tellectio, quæ est vnum accidens, distinctaque realiter ab intellectu posibili. Vel dicas, quòd intellectus posibilis quando est mouens, & motus præsupponit motum a se distinctum. Vel dicas, quòd non omnis relatio realis requirit extrema realiter distincta formaliter, vel ex natura rei, sed solum relatio primi modi, non autem secundi modi: hoc ego dixi in 31. dist. primi; quòd scilicet relatio realis non requirit extrema realiter distincta, sed, quòd sufficit habere extrema realiter distincta; quare si intellectus posibilis sit intelligens, & intellectus, non propterea erit a se distinctus, sicut agens & posibilis, sed a suã intellectione siue motu.

H. Dixit S. T. quòd illa, quæ habent diuersas definitiones sunt distincta formaliter, cùm igitur definitiò hominis nõ uideatur alia a definitione animalis, cùm includatur definitio animalis in definitione hominis, animal enim rationale includit substãtiam animatam sensibilem, quæ est definitio hominis, non videtur sane, siue consulte dictum.

S. Dicas definitionem bifariam sumi posse, uno modo quando una definitio alicuius non includit alterius definitionem, illa duo inferuntur esse distincta formaliter.

H. Illa sunt distincta formaliter, quæ habent diuersas descriptiones, Sortes sic describitur, Sortes est homo risibilis, homo verò, quòd est animal risibile, & Sortes & homo sunt idem formaliter, cùm tamen habeant diuersas descriptiones, quomodo ergo ualet.

diuersitas descriptionum ad inferēdam distinctionem formalem?

S. Dixi illa esse distincta formaliter, quæ habent diuersas descriptiones constitutas ex genere, & proprio: modo, illæ iam tactæ descriptiones non sunt huiusmodi, quia descriptio hominis constat ex genere, & proprio; Sortis autem ex specie, & proprio, ideo non sequitur, quòd Sortes, & homo sint hac distinctione distincti?

H. An ex quo cùm genere & passione sit, inferatur distinctio talis?

S. Nequaquam, sed quando vnum non includit in se aliud, quia ista homo est animal corporeum risibile, & homo est substantia animata flebilis sunt diuersæ descriptiones, & inferunt, quòd homo a se formaliter sit distinctus; id autem prouenit, quia homo diuersas passiones habet, ideo non licet arguere distinctionem hãc ex quacumque passione, sed ex illa, quę aliã nõ continet, vel non continetur ab alia; sicut risibile flebile continet; id autem fiet, quando res diuersa genera, & distincta habebunt, tunc ex illis distinctio hæc infertur.

H. Dixit S. R. quòd reduplicatio via est ad inuestigandam distinctionem formalem, sed tunc sequi uidetur, quòd homo, & animal distinguantur formaliter, sic, homo inquantum homo est risibilis, & animal non est risibile inquantum animal, ergo sequitur, quòd homo, & animal formaliter distinguantur.

S. Dicas, quòd illa regula potius ualet ad cognoscendum,

dam, & inferendam distinctionem ex natura rei, quàm formalem.

H. Quando aliqua separantur ab inuicem, an regula sit ad cognoscendum distinctionem se totis subiectiuè secundum omnem modum distinctionis illius?

S. Minime, sed tantummodo iuxta modum dicendi secundum.

H. An sit aliqua differētia inter distinctionem realem, & essentialem?

S. Est (vt diximus) tamquam inter superius, & inferius; quia omnis distinctio essentialis est realis, & non econtra propter ea, quæ in diuinis consideranda ueniunt, est insuper in distinctione essentiali requisitum, ut a formali, & reali sit nota, & differat per alietatem quidditatum & existentiarum, vel subsisten tiarum, & sic quod sit inter quidditates existentes, vel subsistentes.

H. Identitas per oppositum dixit Sua R. eorum, quæ dicta sunt de distinctionibus: inferri poterit, an in om nibus id sequatur?

S. Nequaquam, sed in illis, in quibus hæc, & illa conueniunt; exempli gratia accipiatur distinctio realis, aut essentialis, istę inuestigantur per uiám generationis, & corruptionis, & separatæ existentiæ sic, pater, & filius distinguntur realiter, quia quando unum corrumpitur, aliud non corrumpitur, id falsum erit in diuinis; quia neutrum corrumpitur, & tamen realiter ibi distinctio remanet; quare tot sunt uiæ ad uenandam identitatem, quot sunt ad uenandam distinctionem.

ctionem, si istæ uiæ possunt alicui couenire, ualebunt, cuius videlicet inuestigatur identitas, & distinctio, similiter dicatur de intellectu agenti, & posibili, qui sunt idem realiter, ergo quando generatur unus, & alius generatur; & quando corrumpitur unus, corrumpitur alius, quod est falsum; quoniam non sunt generabiles neque corruptibiles, intelliguntur ergo uiæ de his, quibus competere possunt, siue de his, quibus non repugnant, & ut in pluribus.

H. Videtur, quòd illa, quę se totis obiectiue sunt idem, sint idem essentialiter secundum alterum modorum de identitate, patet quia homo, & sua albedo sunt idem obiectiue; quia ens de eis quidditatiue prædicatur, & cùm sint unum per modum informabilis, & & unum per modum informantis dicuntur esse idem etiam essentialiter, similiter ea, quæ sunt idem obiectiue sunt idem formaliter, Deus enim, & creatura sunt idem obiectiue, & idem formaliter pariter, quia Deus, & creatura includunt in primo modo ens.

S. Hoc modo omnes identitates ad duas reduci possent ad realem uidelicet, & rationis subiectiue, non tamen terminatiue, & fundamentaliter, idest subiecta omnium identitatum, & distinctionum possent esse duo, aut unum, sed termini sunt multi, & tot sunt termini, quot sunt distinctiones; & quia termini septem modis accipiuntur, ideo septem identitates sunt & fundamentaliter idest unum posset esse subiectum, uel duo omnium distinctionum realium, tamen fundamenta diuersa esse oportet, quia per aliud fundamentum

mentum, & per aliam rationem Sortes est subiectum identitatis realis; & per aliud fundamentum, & rationem est subiectum distinctionis formalis; ideo dico, quòd identitas essentialis non est identitas obiectiua, & licet homo, & albedo sint idem essentialiter, & obiectiue ratione subiecti; quia idem subiectum est utriusque identitatis tamen fundamentum idem non est, siue fundamentaliter considerata, per fundamenta enim aliud idem sunt obiectiue, quia in prædicato quidditatiuo conueniunt, idest in ente, & per aliud sunt idem essentialiter, quia unum se habet per modum informabilis, & aliud per modum informantis, & identitas, quæ est in homine, ut terminatur ad albedinem, est obiectiua; quia includunt ambo prædicatum quidditatiuum; sed identitas, quæ fundatur in homine, & terminatur ad animal, est formalis; quia animal est alius terminus, & sic uariantur ista ratione termini, & non ratione subiecti; cùm autem dicis Deum, & creaturam esse idem formaliter; id esset probandum, bene cum ente sunt idem formaliter, non autem inter se.

LECTIO XXXVI.

S. QVantum ad secundam huius articuli partem is textus est repetendus. Primo inuestigemus modum inferendi unam identitatem ex alia. Secundario unam distinctionem ex alia. Quantum ad primú

pono

pono duas conclusiones, quarum prima est ista; quòd minima identitas est identitas se totis obiectiue: quia ab omnibus infertur, & ipsa nullam aliam infert. Secunda conclusio, quòd maxima identitas est identitas rationis; quia omnes alias infert, & non e conuerso; post istam est identitas ex natura rei, quæ omnes alias sequentes infert, & non e conuerso; similiter dico de identitate formali in rebus non compositis ex re, & re, capiendo proprie identitatem formalem; ita quod semper maior identitas infert minorem in talibus rebus, in rebus autem compositis ex re, & re, identitas formalis non infert alias identitates; materia enim, & forma sunt eadem formaliter composita, cùm sint de sua definitione secundum Philosophum, & Metaph. et tamen distinguntur realiter ab eodem. Identitas autē realis infert identitatē essentialem, & etiam identitatem subiectiuā sm̄ secundū modum dicendi de identitate subiectiua, nō tamē secundum primum, nec infert etiam identitatem obiectiuam, nec secundum primum, nec sm̄ secundum modum dicendi; potentiæ enim animæ, seu passiones entis sunt eædem realiter inter se, & essentialiter, & tamen distinguntur se totis obiectiue, cùm in nullo quidditatiue conueniant; & si detur, quòd conueniant, saltem ego ueniam ad primo diuersa, per quæ istæ potentiæ animæ differunt, & ista erunt distincta se totis obiectiue, non realiter. Et breuiter non possum uidere, quomodo una identitas per bonam consequentiam posset inferre omnes alias identitates, si-

cet aliquæ aliquas inferant (ut dictum est.)

Quantum ad secundum de modo inferendi unam distinctionem ex alia, pono istã conclusionẽ; quòd maior distinctio infert minorem, tamen non uideo iudicio meo, qualiter una distinctio per bonam consequentiam posset omnes alias distinctiones inferre (licèt aliquæ aliquas inferant) Minima tamen uidetur esse distinctio rationis; quia ab omnibus infertur, quod declaro sic, duæ potentiæ animæ distinguuntur se totis obiectiue, eodem modo, quo dictum est, & tamen non distinguuntur se totis subiectiue secundum secundam opinionem superius recitatam de distinctione subiectiua, nec etiam infert distinctionem realem secundum omnes formalizantes, nec essentialem, materia etiam, & forma distinguuntur realiter a composito, & tamen non formaliter (ut iam dictum est) Ista mihi uidentur uera (licet multi formalizantes dicant oppositum) soluant tamen difficultates ibi tactas, uidelicet de potentijs animæ se totis obiectiue distinctis, & tamen non realiter, nec essentialiter, quæ etiam sunt eædem realiter non tamen obiectiue, etiam de materia, & forma, quæ sunt eædem formaliter cum composito, & tamen non realiter, imo distinguuntur realiter; Nec umquam ego ordinaui illas consequentias, siue illationes, nec etiam habent aliquam rationem conuenientem; ideo eadem facilitate, qua sic affirmantur, & ordinantur, destruuntur, & hæc de corpore quæstionis.

Tuum igitur dubitare erit, atque proponere, quæ

dilu-

dilucidari desideras.

H. Identitas formalis, quòd omnes alias inferat dixit S R. in rebus non compositis ex re, & re, capiendo identitatem formalem proprie, igitur modis diuersis uidetur considerandá formalis identitas?

S. Duobus modis formalizantes hanc formalem identitatem considerant, proprio uidelicet modo, atque improprio; Illa autem proprie dicitur formalis identitas, quæ inter illa consideratur, quorum unum includit aliud in suo conceptu quidditatiuo formali, & in primo modo dicendi per se; quæ autem largo improprioque modo apellatur, ea est, quæ inter aliqua reperitur, quæ conueniunt in aliqua quidditate, & formalitate, quæ identitas potius dicitur in formalitate, & quidditate, quàm identitas formalis.

H. In primò modo Sortes, & Plato sunt ne formaliter idem?

S. Minime; quoniam unum alium non includit in suo formali, & quidditatiuo conceptu, quia uero in tertio dicuntur conuenire ambo, dicimus large formaliter esse idem, & sic secundo modo.

H. Sortes autem, & homo an idem dicátur esse formaliter?

S. Vtique, quoniàm Sortes hominem in suo quidditatiuo conceptu includit.

H. Ista ergo sic consideratio impropria an omnes alias identitates inferat?

S. Omnes utique, quoniam Sortes, & homo sunt idem formaliter, ergo realiter, ergo essentialiter, ergo sub-

iectiue, & demum idem obiectiue. Non autem impropria acceptio identitatis alias infert, cùm Sortes & Plato sint idem formaliter, non tamen realiter, nec essentialiter, licet subiectiue, & obiectiue sint idem secundum aliquem modum, non autem secundum omnem modum subiectiue, quia non nisi secundum primum modum dicendi.

H. Quo modo identitas formalis non infert alias identitates dempta ea, quæ ex re, & re, ortum habet?

S. Quia totum ex re, & re componitur, & idem formaliter cum suis dicitur esse partibus, cùm materia, & forma idem formaliter sint composito, & nihilominus realiter a partibus dicitur esse distinctum, formaliter uero partes dicuntur idem cum suo toto esse, quoniam de definitione illius existunt.

H. Quid igitur dicendum foret ad hoc, quòd consequētia ualeret in omnibus, quòd uidelicet identitas formalis alias inferret omnes?

S. Vel, quòd totum non distinguitur realiter a partibus, uel quòd ex natura sua totum distinguitur a partibus.

H. Distinctio totius a partibus ubi fundatur, atque terminatur?

S. Scias esse extrinsecam denominationem, uidelicet totum non distinguitur realiter a partibus, ut realiter distinctio fundetur in toto, & sit in eo formaliter, sed totum terminatiue, extrinsece, & determinatiue; quia distinctio realis in partibus est formaliter, & subiectiue, sed in toto extrinsece, & denominatiue

tantum

tantum; quare dicendum foret, quòd totum licet de natura rei dicatur distingui realiter a partibus suis, non tamen realiter fundamentaliter, (ut uisum est) & sic ad hunc sensum ualeret in omnibus consequentia, quia non reperitur instantia in aliquo.

H. Qui igitur tenere uellet hanc mentem, oporteret dicere, non quòd totum a partibus; sed, quòd partes a toto distinguuntur; sed quo modo ualeret argumentatio, S. R. in Commentatorem?

S. Valeret quidem, dum tu dicere uelles, me tenere totum realiter suis esse partibus, distinctas uerumtamen esse a toto partes, Cōmentator autem cōtrariū probare nititur, quòd totum uidelicet cum partibus suis sit realiter idē, & cū toto ipsius partes, ideoq; dico ualere disputationē meā cōtra eū, quia ipse probo partes a suo toto distingui realiter, ipse uero, quòd idē sint.

H. Si totum sine partibus esse nequit, & corruptis illis non maneat, totum neque eo corrupto partes persistere poterunt; Quo modo unum ab alio, uel aliud ab uno distingui poterit?

S. Tene, & doce totum a partibus, & partes a toto realiter esse distinctas, quoniam causam, & effectum hac distinctione distincta esse oportet; quòd autem esse, uel stare non ualeat unum sine reliquo, prouenit, quia unum includit aliud in primo modo dicendi per se.

H. Homo est ne idem formaliter partibus suis?

S. Si de partibus phisicis fiat sermo, est falsa; de metaphisicis autem uera est.

H. Det S.R. utriusque extremi exemplum.

S. Ista est uera, Homo componitur ex materia, & forma, siue ex anima & corpore, falsa ueruntamen est; homo est formaliter idem partibus suis, est enim & formaliter, & realiter homo a suis distinctus partibus. quòd si metaphisice loqui uelimus, hoc pacto, homo est animal rationale; in recto enim fit prædicatio metaphisica, in obliquo autem phisica, Vnde uerum insuper est, homo formaliter est animal rationale, & realiter se idem habet cum illis partibus, & ideo in toto isto, & partibus, non ex re, & re, sed ex realitatibus, & realitatibus composito; consequentia erit bona. Quòd illa, quæ idem formaliter sunt, omnia sint, & realiter idem, & alias secum identitates inferat, non autem phisice ratione suæ compositionis.

H. Quomodo ualeret, quòd identitas obiectiua inferretur ab omnibus?

S. Quando illa, quæ sunt idem obiecto, quidditatem dicunt, & hac responsione tollitur instantia de differentijs ultimis, & de passionibus, quæ quidditatem non dicunt, tunc ualet quòd si sint idem realiter, quòd sint idem demum, & obiectiue.

H. Quod si dicerem ens, & propriam passionem non esse idem realiter per se, se per accidens, non ne possem etiam defensare, quòd, quæ sunt uere per se idem realiter, quòd sint idem etiam obiectiue.

S. Posses quidem.

H. S. R. dixit, quòd materia, & forma sunt idem formaliter composito, uidetur oppositum potius; quòd

compositum sit idem formaliter materiæ, atque formæ, cùm partes dicantur, & superius, & inferius sit idem formaliter suo superiori.

S. Dicas, quòd in istis datur mutuitas, quòd partes ipsi toti, & totum partibus formaliter idem est.

H. Nonne responsio bona ea uidelicet esset, quòd materia, & forma sunt idem formaliter composito, non phisice, sed quidditatiue, & metaphisice?

S. Bona utique tua responsio erit.

H. Qui sunt duo modi illi dicendi de obiectiua identitate?

S. Primus est quando aliqua conueniunt in aliquo prædicato quidditatiuo limitato, ut Sortes, & Plato conuenientes in animali, sunt idem obiectiua identitate. Hoc autem modo, substantia, et accidens non sunt idem sic obiectiue, cùm in tali quidditatiuo & limitato prædicato haudquaquã conueniant. secundus uero modus, siue esse idem obiectiue secundum secundum modum est conuenire in aliquo transcendenti prædicato, ueluti est substantia cum accidente, quoniam in ente conueniunt ambo.

H. Quomodo potentiæ animæ, & passiones entis sunt realiter idem inter se, & essentialiter, et tamen non sunt idem obectiue?

S. Doce, quæ sunt idem realiter inter se non per se, sed per accidens uidelicet quatenus iunguntur in tertio, ut potentiæ animæ ratione animæ, et passiones entis ratione entis, in quo conueniunt, idque erit non per se, sed per aliud, et sic non de sui natura,

ſed per accidens, uel quaſi per accidens.

H. Si ſaluare uelim, quòd maior identitas minorẽ iſferat per formalem conſequentiam, quid dicendum?

S. Quod id ſemper uerum eſt in his, quæ ſunt idem realiter per ſe, non autem per accidens, quòd uidelicet illa ſunt idem obiectiue.

H. Quo modo poſſum cognoſcere unam alia eſſe maiorem, uel minorem diſtinctionem?

S. Extenſiue, & intenſiue, Maior identitas extenſiue & extrinſece ea eſſe dicitur, quæ plures habet entitates; ideo infertur, quòd maiori diſtinctione diſtinguitur numerus ternarius, quàm binarius, cùm plures habeat entitates. Intenſiue uero, atque intrinſece non, ambo enim hij iam dicti numeri habent quidditates ſuas, & pari paſſu perambulant; diſtinctio tamen fit in parte iſta intrinſeca, quoniam maior diſtinctio intrinſeca ea eſſe poterit, aut per ſe, & formaliter, aut erit per accidens, & materialiter; ſi per ſe, maiori diſtinctione diſtinguntur duæ ſecundæ intentiones, ut genus, & ſpecies, quàm duæ quantitates molis duorum montium; genus etenim cum ſpecie in nulla ſpecie conuenire dicuntur, ubi montis quantitas cum alia in ſpecie, atque genere conueniat; quòd ſi per accidens, ſiue materialiter loqui uelimus, maiori diſtinctione duorũ mõtium quantitates ab inuicem dicimus eſſe diſtinctas, quia maiorem entitatem habẽt, & eſſe in aliquo ambo ſimul minime aliquando poterunt, genus uero, & ſpecies in uno eſſe ualebunt, ut de intermedijs ſpeciebus facile eſt uidere, quæ minorẽ entitatem habẽt, & ideo

materia-

materialiter minori distinctione distinguntur.

H. Quæ igitur erit maior distinctio realis, an rationis?

S. Doce realem esse aliquando maiorem, sed materialiter, & per accidens, non autem per se, seu formaliter.

H. Dixit T.R. quòd formalis consequentia nô erit per unam distinctionem alias omnes inferre, quòd si in parte T. R. docuerit, hic saltem doce quo modo maior, uel minor differentia sit?

S. Docui in 2. dis. 1. q. 4. quo modo tam in rebus, quã in intellectu differentia maior manifesta est; & ex illa concluditur differentia minor, quæ inmanifesta dicitur esse; In rebus igitur sic, ut exemplo id ipse aperiã, differentia creaturarũ maior est, & notior, quàm differentia idearum, & ex prima nota concluditur secunda ignota, uel minus nota; Similiter in intellectu differentia, quæ est inter animal, & rationale ĩ intellectu est; est enim inter realitates, & non inter rem, & rem, ideo in intellectu residet, & est nota, & differentia maior, ex qua concluditur differentia minor, & nobis ignota, uel minus nota, quæ uidelicet dicitur esse inter essentiam diuinam, & paternitatem, maior ergo distinctio gratia materiæ, & non in formali consequentia minorem infert, quia non semper.

H. Vnde habet T.R. ab Arist. quòd maior unitas minorem inferat unitatem?

S. Ex 5. metaph. t. co. 12. Maior inquit unitas minorem infert, quæcumque enim numero unum sunt, & specie idem erunt, sed quæcumque specie sunt unum, non omnia numero sunt unũ, sed bene quæcũq; specie

sunt unum, unum erunt etiam genere, non autem econtra, quæ sunt unum genere, unum erunt, & specie, sed proportione; & ista, quæ proportione unum sunt, non dicuntur genere unum esse, aut specie; quare diiudicare quis facile poterit, quomodo maior unitas minorem inferat; Quia uero oppositorum est eadem disciplina; quot modis dicitur unum oppositorum, tot et reliquum dici debet. Si maior unitas infert minorem, ergo ex eodem fundamento maior multitudo minorem infert.

H. An, quòd totum sit cum materia, et forma formaliter idem, et distinctum a partibus deducatur ab Aristotile?

S. Nimirum in 7. metaph. t. c. 35. inquit materiam, formamque compositi esse partes quidditatiuas, et de essentia eius, ex quo inferri licet formaliter totum esse cum partibus idem; quòd autem a partibus distinguatur habetur in 7. meta. t. co. c. ubi dicitur, quòd compositum est aliquid aliud a componẽtibus, ut de literis patet syllabam componentibus.

H. An quòd ens, et unum, siue passio sua unum realiter sit?

S. In 4. metaph. t. co 5. inquit Ens, et unũ sunt idem.

H. Quomodo probari poteſt, quòd sint idem realiter, et non obiectiue?

S. In primo poster. ubi dicitur, quòd pasſio in secundo modo de suo subiecto dicitur, et quòd ponitur in definitione passionis superaddditum, ergo non habent quidditatiuum unum conceptum.

Lectio

S. AD argumenta fauente, donanteque Deo Optimo Maximo iam nobis deuentum est, repetam igitur illa, ut super litera dubitari, dubiaque in medium dari liceat.

Circa formalitates nostras queritur. Vtrum illa, quę distinguntur formaliter distinguantur realiter? Et arguitur φ sic; et accipio duas formalitates, et sint, A. & B. uel igitur A. & B. sunt aliquæ res, uel nullæ res, si sint aliquæ res, igitur, quæ formaliter distinguntur, realiter distinguntur, si sint nullæ res igitur erũt nihil, quia quòd omnino nulla res est nihil est, per beatum Augustinum de doctrina Christiana libro 1. cap. 1. Et etiam probatur ratione, quia res, & ens conuertuntur, ut patet 4. metaph. t. c. 2. & 4. quare quod nulla res est, nullum ens est, & sic erit nihil, igitur &c.

Respondeo, cùm dicitur illæ formalitates, uel sunt aliquæ res &c.

Dico, quòd sunt aliquæ realitates, & non proprie aliquæ res, sed magis aliquid rei; & cùm infertur, ergo distinguntur realiter, uerum est accipiendo distinctionem realem large pro omni distinctione, quæ est secluso opere intellectus, non tamen distinguntur realiter, accipiendo proprie distinctionem realem pro illa, quæ est inter rem, & rem.

Item arguitur secundo sic; illa, quæ distinguntur ex natura rei sunt distincta realiter, patet de uirtute uocabuli, nihil enim aliud uidetur esse distinctio ex natura

tura rei, quàm distinctio realis nec è contra, sed illa, quæ distinguntur formaliter distinguntur ex natura rei, igitur &c. Probatio minoris quia distinctio per formalitates, vel est extra actum intellectus, uel non, sed non ex comparatione intellectus, patet per omnes, qui ponunt istas formalitates; Si secundum videlicet, quòd distinctio per formalitates sit per operationem intellectus; tunc erit distinctio rationis, quòd est contra formalizantes, si est extra actum intellectus, igitur erit ex natura rei, & per consequens realis, quod est propositum.

Respondeo, cùm dicitur, Quæ distinguntur ex natura rei, distinguntur realiter, dico, quòd verum est realiter, idest per realitates, & ex natura rei, non tamen sicut res; & res, quia alia est distinctio rei, & alia ex natura rei (vt dictum est)

Item Arguitur tertio sic, sicut se habet res subiecti ad formalitatem subiecti, ita se habet res propriæ passionis ad rem propriæ passionis; ergo per locum a transmutata proportione, sicut se habet res subiecti ad rem propriæ passionis, ita se habet formalitas subiecti ad formalitatem propriæ passionis; sed res subiecti est eadem cum re propriæ passionis, (vt patet per te qui dicis, quòd sunt idem realiter, & essentialiter) ergo formalitas subiecti est eadem cum formalitate propriæ passionis, & sic non distinguntur, & per consequens non distinguntur formaliter, quare &c.

Respondeo, Cùm dicitur, sicut se habet res subie-

cti &c. Dico quòd propriæ non est hic locus a transmutata proportione, quia vbi ẽ proportio, uel locus a transmutata ꝓportione, oportet quòd sint distinctę res, & res. Cùm igitur res subiecti non sit alia res a re passionis, sed eadem, & indistincta, ideo non potest fundare poportionem, nec per consequens erit locus a transmutata proportione; vel aliter dr̃ (licet ista solutio sit bona) quòd similitudo arguméti nõ ualet; est enim similitudo, & dissimilitudo, similitudo ẽ ista quòd sicut res subiecti nõ potest esse sine re passionis, ita formalitas subiecti non potest esse sine formalitate passionis, dissimilitudo autem propter quam claudicat est, quia res subiecti transit in identitatem realem cum re passionis, & econtra; formalitas autem subiecti non transit in identitatem formalem cum formalitate passionis, nec e contra quare &c.

Itẽ arguitur quarto sic, quod est substantia est uera res, sed formalitas substantiæ est substantia, igitur est uera res, prima patet de se, quia ẽ prædicatio superioris de inferiori, minor patet, quia formalitas substantiæ est quòd quid est substãtiæ (vt patet per istos) sed quodquid est est idem cum re cuius est, patet. 7. met. igitur quod quid est substãtiæ est substantia, & ultra quæcumque per ueram rem distinguntur realiter distinguntur; sed quæ formaliter distinguntur per ueram rem distinguntur, ergo quæcumque formaliter distinguntur, realiter distinguntur.

Respondeo. Cùm dr̃, quòd formalitas substantiæ est vera res; dico, ꝙ omnis talis est uera res, si sit substãtia in recto

in recto; Vnde eo modo, quo talis formalitas est substantia, vel aliquid eius, est res, Modo non omnis formalitas substantiæ est substantia in recto, sed aliqua in recto, & aliqua in obliquo; quare proprie non debet dici illa, quæ est in obliquo substantia, sed substantiæ; & ideo non oportet, quòd illa, quæ sunt distincta per formalitates semper distinguantur, sicut res, & res; sed sicut rei, & rei.

Item arguitur quinto sic, quæcumque habent diuersas definitiones distinguntur realiter, uel ratione; patet, quia definitiones diuersæ, siue differentiæ in eisdem positæ uidentur sufficere ad distinctionem realem, uel rationis; sed illa, quæ distinguntur per formalitates habent diuersas definitiones (ut patet per istos) igitur &c.

Respondeo, Cùm dicitur, quòd quæcunque habent diuersas definitiones distinguntur realiter, uerum est, si habeant diuersas definitioues quidditatiuas, constitutas ex genere, & differentia, sed non oportet si habeant solum diuersas rationes formales ab intellectu ex natura rei formaliter conceptibiles.

Item arguitur sexto sic, Si illa, quæ distinguntur formaliter, essent idem realiter, tunc ab uno, & eodem sumeretur unitas, & pluralitas; quod uidetur inconueniens. Aussumptum tamen probatur; quia per te ab uno, & eodem in quo est unitas rei & esse, sumitur pluralitas formalitatum, & sic ab uno, & eodem sumetur unitas, & pluralitas; sed hoc est falsum, ut dictum est, & ut patet secundo de generatione, idem in quantum idem

idem non est natum facere nisi idem.

Respondeo, Cùm dicitur, quòd tunc ab uno, & eodem &c. dico, quòd ab uno, & eodem non potest sumi unitas rerum, & pluralitas rerum, respectu eiusdem; dico tamen, quòd ab uno, & eodem potest sumi unitas rei, & pluralitas formalitatum, quæ non opponuntur in eodem, nec repugnant.

Item, arguitur septimo sic, accipio formalitatem subiecti, & sit A. & accipio formalitatem passionis & sit B. Tunc quæro, uel A. & B. habent aliquid commune, uel nihil commune, si nihil commune, ergo A. & B. se totis distinguntur, sed quæ se totis distinguntur realiter distinguntur, ergò A. & B. realiter distinguntur; sed per istos illa sunt eadem realiter, ergo illa, quæ in nullo sunt eadem realiter, uel non sunt eadem realiter, sunt eadem realiter, quod manifestã includit contradictionẽ. Si detur quòd A. & B. habẽt aliquid commune; uel est reale uel rationis, si sit ens reale, ergo illa sunt entia realia, & sic facient distingui realiter illa, quorum sunt formalitates, scilicet subiectum, & propriam passionem; si autem sit ens rationis, igitur illæ formalitates erunt entia rationis, & sic facient illa, quorum sunt formalitates, distingui tantum secundum rationem; quod est contra eos, qui dicunt, quòd distinctio per formalitates est maior, quàm distinctio rationis.

Respondeo, Cùm dicitur, Accipio formalitates subiecti, & propriæ passionis &c. Admitto totum, & cùm post dicitur, uel his formalitatibus subiecti, &

propriæ

propriæ paſsionis eſt aliquid commune, uel nihil. Dico, quòd nihil eſt commune uniuocum uniuoce dictum, habent tamen unam communem realitatem ſubiectiuam in qua realiter conueniunt, & differunt, licet non quidditatiue; & cùm ultra dicitur, quæcũque diſtinguntur ſe totis obiectiue, diſtinguntur ſe totis ſubiectiue, & realiter; dico quòd argumentum eſt bonum contra illos, qui dicunt, quòd diſtinctio ſe totis obiectiue infert diſtinctionem ſe totis ſubiectiue, & omnes alias, ſed ego non dico ſic; ideo quòd aliqua ſe totis ſint diuerſa poteſt eſſe dupliciter, uno modo in realitate obiectiua, & ſic illæ formalitates ſubiecti, & proprie paſsionis ſunt primo diuerſæ; nec poſtea ſequitur, quòd diſtinguantur realiter. Alio modo in realitate ſubiectiua, & ſic realitas, & formalitas ſubiecti, & paſsionis non ſunt primo diuerſæ; quia conueniunt in realitate, & eſſentia ſubiecti, & paſsionis, & in ea identificantur realiter. Ad aliam probationem cùm dicitur, quærendo de illo, in quo conueniunt uel eſt ens reale, uel rationis. Dico, quòd in nullo conueniunt quidditatiue, ideo illud non eſt ens reale, nec rationis; Dico tamen, quòd in aliquo conueniunt denominatiue, & illud eſt ens, uel res tranſcendenter; dico etiam, quòd conueniunt in realitate ſubiectiua (ſicut dictum eſt.)

Item arguitur octauo ſic, quæcumque diſtinguntur quidditatiue diſtinguntur realiter, & eſſentialiter; patet, quia quidditas, res, & eſſentia idem ſunt; ſed quæ diſtinguntur formaliter, diſtinguntur quidditatiue:

patet

patet,quia per istos formalitas nihil aliud est,quā rei quidditas; ergo quæ distinguntur formaliter, distinguntur realiter, & essentialiter, quod est propositū.

Respondeo. Cùm dicitur, quæcumque distinguuntur quidditatiue &c.

Nego. Ad probationem, quia quidditas, & res idē sunt, verum est, sed inadequate, quia cum unitate rei potest stare pluralitas formalitatum.

Item,arguitur nono sic,Herueus Brito dicit has rationes demonstrare, nulla propria passio protenditur vltra suum proprium, & adæquatum subiectum; sed distinctio est passio entis, ergo non protenditur vltra ens, sed omne ens, uel est reale, uel rationis ut patet 5. metaph. igitur omnis distinctio uel est realis, uel rationis, & sic nulla erit distinctio media inter distinctionem realem,& rationis; & ita non erit dare distinctionem formalitatum, vel per formalitates; nec distinctionem ex natura rei; nisi contineatur sub aliquo istorum modorum; & sic habeo propositum, quòd distinctio formalis infert distinctionem realem.

Respondeo. Cùm dicitur ab Herueo, nulla passio &c. transeat pro nunc, postea cùm dicitur in minori, sed distinctio est passio entis, concedatur totus ille processus vsque ad minorem prosillogismi, & cùm dicitur omne ens est reale, uel rationis, ut patet 5. metph. Dico, quòd omne ens est reale, idest secluso opere intellectus, uel rationis idest per opus intellectus. Postea cùm infertur, ergo omnis distinctio est

 realis,

realis, vel rationis: dico, quòd omnis distinctio est realis, idest secluso opere intellectus, quæ a nobis vocatur distinctio ex natura rei, vel rationis, idest per opus intellectus, tamen inter illas distinctiones mediat distinctio ex natura rei, & formalis.

Item. Arguitur decimo sic, quæcumque distinguuntur numero, distinguuntur realiter, patet; quia quæ sunt numeraliter distincta, non includit contradictionem vnũ esse sine alio, & per consequens realiter distingũtur, sed quæ distinguuntur formaliter, distingũtur numeraliter; probatio, quia quæ distingũtur formaliter distinguntur quidditatiue, vt patet per istos; Et quæ distingũtur quidditatiue distingũtur specifice, patet, quia quidditas ponit rem in esse specifico; sed quæ distinguntur specie, distinguntur numero, ut patet primo Top. & 5. meta. & etiam, quia distinctio specifica est maior, quàm distinctio numeralis, & maior distinctio infert minorem secundum omnes; sed quæcumque numero distinguntur, realiter distinguntur; igitur de primo ad ultimum, quæ formaliter distinguntur, realiter distinguntur, quod est propositũ.

Rẽspõdeo. Cùm dicitur, quæcumque distiguntur numero &c. Concedo illam maiorem, & nego minorem, ꝙ quęcumque distinguntur formaliter distinguãtur numero; & ad probationem, quia quæcumq; distinguntur formaliter, distinguntur quidditatiue, trãseat; sed quæcumque distinguntur quidditatiue, distinguntur specifice, nego illam, & si adhuc concedere-

tur

tur, non sequeretur vltra distinguntur specifice, ergo distinguntur numero, quia secundum eos actio, & passio distinguntur specie, & tamen sunt unus motus numero, ut ipsi dicunt, quare &c.

Item Arguit vndecimo Franciscus de Marchia ad idem; illa, quæ habent realiter, & essentialiter diuersas formas, realiter, & essentialiter distinguntur, patet clare ex intentione philosophi 9. metaph. forma distinguit, & separat; sed quæ distinguntur formaliter distinguntur per formam, ut patet de virtute uocabuli; ergo, quæ distinguntur formaliter, realiter distinguntur, & essentialiter.

Respondeo. Cùm arguit illa, quæ habent realiter, & essentialiter diuersas formas &c. Concedo accipiendo formam primo, & secundo modo; non autem accipiendo formam quinto modo. Et ad minorem; cùm dicit quæcumque distinguntur formaliter distinguntur per formas, verum est per formas, i dest quidditates, & accipiendo formam quinto modo; Non autem accipiendo formam pro forma accidentali, uel substantiali, ideo totus processus sequens non ualet, quia procedit ex falso intellectu.

Item Arguitur duodecimo, & vltimo sic, nisi illa, quæ formaliter distinguntur, distinguerētur realiter; tunc formalitas non esset principium sufficiens distinguendi aliqua realiter, patet de se; sed hoc est falsum, patet, quia per paternitatē in diuinis, quæ est quædā formalitas, pater in diuinis distinguitur ab essentiā

CC 2. forma-

formaliter, & a filio in diuinis realiter, ergo realiliter, & essentialiter sunt distincta, quæ formaliter distinguntur. Et confirmantur omnes istæ rationes sic; omnis differentia rationis facit compositionem rationis, ergo omnis distinctio, siue differentia ex natura rei facit compositionem ex natura rei; sed in diuinis, uel in simpliciter simplici nulla est compositio, ergo ibi nulla est distinctio ex natura rei, nec per consequens formalis.

Respondeo. Cùm dicitur vltimo, nisi illa, quæ formaliter distinguntur &c. Concedo respectu illorum a quibus facit differre, uel distingui realiter, & dico breuiter, quòd eo modo, quo formalitas est principium distinctiuum, eo modo facit differre; si realiter, realiter, si formaliter, formaliter. Ad confirmationem poteſt dici, quòd non est simile; quia in differentia rationis est aliquid actuale, puta ipsa relatio rationis, & aliquid potentiale, puta ipsum subiectum, vel fundamentum; Nõ autem oportet, quòd ita sit in omni distinctione ex natura rei.

Aliæ multæ rationes formantur ab istis, quibus pro nunc supersedeo, quia istis intellectis, & solutis, aliæ faciliter intelligenda, & soluenda ueniunt. Propone ergo circa ea, quæ sonat litera, quæ difficultatem ingerunt.

H. In tertio argumento dixit S. R. quòd nequaquã locus a transmutata proportione tenet in his, quæ habent quidditatem vnam, & non aliam, & aliam, ideo inter subiectum, & pasſionem non habet locum: oportet

tet ne, quòd conditio alia ſit ad hoc, ut teneat?

S. Docui in 1. diſt. 36. & in 4. diſt. 43. valere argumentum a transmutata proportione in quantitatibus continuis, & diſcretis; valet inſuper quantum ad cõtradicere, & conuerti, & inter res, & non inter realitates, vt dixi in reſponſione, quæ reſponſio ſi non conſona eſſe uideatur, aliam hanc accipe: Concedo quòd infertur per commutatam proportionem, eſtq; verum, quòd ſicut res ſubſtantiæ eadem eſt formaliter cum re propriæ paſsionis, ita formalitas ſubſtantiæ cum formalitate propriæ paſsionis vniformiter. Quòd ſi inferas formalitas ſubiecti, & formalitas propriæ paſsionis ſunt idem realiter, ergo ſunt idem formaliter, fallacia eſt conſequentis arguere a ſuperiori ad in ferius poſitiue; valeret autem ſunt idem formaliter, ergo realiter, ſicut eſt homo, ergo animal; ſed ſicut non ualet, eſt animal, ergo eſt hõ; ita nõ ualet, ſunt realiter idẽ, ergo ſunt idem formaliter.

H. Dicet quis, ſicut res ſubiecti eſt eadem realiter cum re propriæ paſsionis, ita videtur ſequi, quòd formalitas ſubiecti ſit eadem formaliter cum formalitate propriæ paſsionis.

S. Non licet iſta inferre (vt dictum eſt) quoniam ex minori identitate non infertur maior.

H. Si quis diceret paſsionem non habere aliam formalitatem a formalitate ſubiecti, & ideo non formaliter diſtingui?

S. Id eſſet probandum.

H. Paſsio eſt reſpectus aptitudinalis, & dependentia

ad terminum competit ei magis essentialis, quàm habitudo ad fundamentum, probatur modo, quòd iste similitudinalis respectus non dicit formalitatem; quia terminus non est in actu, & respectus iste habet esse necessario per terminum, quomodo igitur distinctã formalitatem a subiecto dicere potest; si terminus non est in actu, idque formaliter per ea, quæ sæpe tua Reuerentia replicauit, quòd secundæ intentiones, neque modi intrinseci habent aliam distinctam formalitatem ab ea, quæ est illius, cuius sunt modi; quo modo ergo risibilitas, cuius terminus non est in actu distinctam habère poterit formalitatem aliam a subiecto, cùm non sic in actu ipsamet risibilitas, sicut neque alia pasṡio? Docuit enim tua Reuerentia in 2.q. quo libet, aptitudinem non habere rationem entis in actu, quia relatio non est maioris entitatis termino suo. Idem est in 4.dist.prima, & 28.dist.primi q 3.

S. Docere tu ipse poteris passionem, & quãcumque relationem in actu suum habere esse, non ratiône termini, sed fundamenti, ratione enim termini in potentia dicitur solum, ut docui in quolibet 13. Hinc est, quòd relatio frequentius fundamentum, quàm terminum nominat, quia terminus non est in actu.

H. Sufficit ne ad hoc, quòd habeat aliam formalitatem, quòd sit in actu ratione fundamenti?

S. Est satis, quòd sit ens in actu ratione fundamenti ad hoc, quòd dicatur habere aliam formalitatem distinctam a suo subiecto, quòd si nullo modo haberet esse in actu risibilitas, adhuc suo modo distingueretur

tur formaliter a suo subiecto, sicut cùm dicimus Sortem, & Platonem non existentes suo modo adhuc realiter esse distinctos in esse cognito.

H. Quo modo Pater, & paternitas, siue paternitas, quæ est subiectum, & propria passio paternitatis formaliter distinguntur, cùm non uideantur habere distinctas formalitates? Paternitas enim minus dicitur ens, quanto magis sua propria passio erit ens diminutum, cùm non sit actualis, sed aptitudinalis respectus?

S. Propria passio paternitatis dicit suo modo formalitatem distinctam a paternitate, non tamen distinctã dicit aptualem, sed aptitudinalem.

H. Quæcumque habent diuersas definitiones (i quinto est argumento) distingui habent realiter, & suppono prædicamenta distingui formaliter, non autem realiter, ut in articulo de formali identitate depositum est, tunc sic accidens definitur per substantiam, & accidens cùm sit alterius prædicamenti realiter distinguitur ab ea, quo modo ergo stat, quòd illa, quæ habent diuersas definitiones realiter distinguantur, cùm idem distingueretur a se? definitio enim, & definitum eadem res esse tenetur.

S. Doce illa distingui realiter, quæ diuersas habẽt definitiones quidditatiuas, & quarum una non includit aliam nec additamentaliter, neque quidditatiue; Illa uero, quæ per additamentum dantur, licet diuersas habeant definitiones, non sequitur, quòd realiter distingui habeant, uti est propria passio cum subiecto.

H. Ab vno, & eodem poteſt ſumi unitas rei, & pluralitas formalitatum habetur in ſexto argumento quo modo, uel qua ratione id fieri dicitur?

S. Quoniam diſtinctio non tollit quamcumque unitatem diſparatam, ſed oppoſitam, nam tollit unitatem formalitatum, quæ opponitur diſtinctioni formalitatum, non autem tollit unitatem diſparatam, quæ unitas rei dicitur, cùm iſta duo non opponantur ſcilicet diſtinctio formalitatum, & unitas rei.

H. In ſeptimo dictum eſt his formalitatibus ſubiecti, & propriæ paſsionis nihil eſt commune uniuocum uniuoce dictum, habent tamen unam communem realitatem ſubiectiuam, an ſit hoc uniuerſaliter uerum?

S. De formalitatibus propriarum paſsionum, atque ſubiecti uniuerſaliter uerum eſſe dicitur. De ſubiectis autem accidentium communium non eſt uerum, quia albedo, & Sortes ſubiectiuam habent formalitatem, & ultra hoc habent commune uniuocum, ſiue uniuoce dictum.

H. Si illa, quæ non ſunt eiuſdem naturæ habent aliquid commune uniuoce, ut Sortes, & ſua albedo, quanto magis illa, quæ habent naturam communem eãdem, ut ſubiectum, & paſsio ſua debẽt habere commune aliquid, & uniuocum ſaltem ens?

S. Dicitur, quòd homo, & propria paſsio dicunt unam naturam ſubiectiue, non autem obiectiue, illa uero Sortes, & ſua albedo includunt ens, & uniuoce, quia ſunt in recta linea prædicamentali cuiuſmodi illa non ſunt.

H. Sua

H. Sua R. dixit, quæcumque diſtinguntur ſe totis obie ctiue diſtinguntur ſe totis ſubiectiue, eſſentialiter, realiter, & formaliter, non ualere;ideo inferre: ſubiectum, & propria paſsio diſtinguntur ſe totis obie. ctiue, ergo ſubiectiue, & realiter ; non licet inferre conſequentiam iſtam, an alia eſſet reſponſio?

S. Ea eſſet alia, nego, quòd ſubiectum, & paſsio diſtinguantur ſe totis obiectiue, cùm non diſtinguãtur ſecundum omnem modum, ſed tantum in hoc, quia nihil quidditatiue, & uniuoce icludunt,non autem in hoc diſtinguntur obiectiue, quòd non includant prædicatum uniuocum; vel dices, quòd non diſtinguntur ſe totis obiectiue,ut vnum non includat aliud identice, uel per exiſtentiam, & inferre;ergo diſtinguntur realiter, non licet.

H. In argumento octauo reſponſio ea ſatis eſt plana, alia verumtamen ſi daretur, ſatisfaceret omnibus.

S. Iſta igitur ſit, nego maiorem .ſ. quæcumque diſtinguntur quidditatiue, diſtinguntur realiter, cùm dicitur quidditas, & res idem ſunt, Concedo, ſed non adæquate, ideo argumentum ſumpſit falſum, quia quidditas, & res exiſtentiæ, uel ſubſiſtentiæ,nõ ſunt idem, bene quidditas,& res eſſentiæ idem ſunt,quòd ſi ſumatur res communiter, ut eſt res communis ad rem eſſentiæ, exiſtentiæ, & ſubſiſtentiæ, uerum eſt. Quæcumque diſtinguntur quidditatiue, diſtinguntur realiter, & eſſentialiter ; cùm autem probas, quidditas, & res idem ſunt, uerum eſt de quidditate, & re eſſentie, ſed nihil tunc eſſet ad propoſitum, quia diſtincti

ſtinctio realis requirit non ſolummodo rem eſ-ſentię, ſed ſub exiſtentia, & actu, & de hac eſt hic ſermo.

H. In decimo argumento, quæcumque diſtinguntur numero diſtinguntur realiter, Sua R. concedit iſtam, & tamen falſa uidetur, quia actio, & paſsio ſunt diſtincta numero, cùm ſint in diuerſis generibus actionis .ſ., & paſsionis, quæ ſunt diſtincta genere, & ſpecie, & numero, & tamen non ſunt diſtincta realiter, cùm actio, & paſsio non ſeparetur, & ante paullulum S. R. conceſsit, quòd actio, & paſsio ſunt idē realiter, ſed formaliter diſtinguntur.

S. Reſponde igitur clarius; Quæ ſunt diſtincta numero, & ſeparabilia ſunt, illa diſtinguntur realiter.

H. Ad vndecimum argumentum eſt ne alia reſponſio?

S. Recole diſtinctionis illius, quòd aliqua dicuntur diſtincta per ſe, quæ unum ſunt de per accidens, illa, quæ habent diuerſas formas realiter, & eſſentialiter, illa ſunt diſtincta realiter, & eſſentialiter, uerum eſt; ſed falſum eſt de his, quæ ſunt diſtincta realiter, & eſſentialiter per accidens, quia talia idem ſunt, exemplo id notum fit, albedo, & dulcedo habent diuerſas formas realiter, & eſſentialiter, & per ſe realiter, & eſſentialiter ſunt diſtincta; ſunt tamen idem per accidens ratione tertij, in quo conueniunt videlicet in lacte.

H. Eſt ne alia?

S. Eſt quidem, & iſta; quæcumque habent diuerſas

formas

formas realiter, sunt distincta realiter, pater, & filius habent diuersas formas, ergo pater, & filius sunt distincti realiter; dicas uerum esse, quòd pater, & filius sunt distincti per se realiter, tamen de per accidens ratione infinitatis non sunt distincti realiter, immo sunt idem.

H. Circa ea, quæ sunt vltimo in loco a Sua Reuerentia dicta, scrupulus oritur talis, ista propositio, & similes; Sortes est Sortes, an distinctionem faciat rationis?

S. Facit rationis distinctionem.

H. Ex principijs suæ doctrinæ id non uidetur, quoniam ibi non est intentio subiecti, neque prædicati; patet, nam in prædicatione primi modi extraneantur intentiones secundæ, & in octaua uniuersalium habetur, homo est animal, homo, inquit Sua Reuerentia, non est species, neque animal est genus, ita in ista propositione, Sortes est Sortes non erit ante copulam Sortes subiectum, neque post copulam prædicatum erit.

S. Scias rationis distinctionem facere propositionem illam, cùm autem ex uniuersalibus arguis me dixisse in hac propositione, homo est animal, homo non est species, & animal non est genus, quia doceo remouendas esse intentiones secundas à fundamentis, quando fundamenta uniuntur ad inuicem per hoc uerbum est; Dico quòd ab ista propositione; Sortes est Sortes remouentur intentiones prædicati, & subiecti formaliter, non autem fundamen-

damentaliter, quia fortes ante eſt,& poſtea eſt,& poteſt eſſe fundamentum iſtarum ſecũdarum intentionũ prædicati,& ſubiecti, & hoc ſufficit ad faciendam diſtinctionem rationis in propoſitione, ſcilicet quòd extrema poſsint eſſe fundamenta ſecundarum intentionum. Ad illud autem, quòd homo non eſt ſpecies,& animal non eſt genus in propoſitioue; homo eſt animal; Dico quòd uerum eſt formaliter, eſt tamen fundamentaliter homo ſpecies,& animal genus pariter.

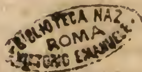
In formalitates Dialogis expletis candide lector, & mi Hieronyme lepidiſsime, reliquum eſſe cenſeo, ut Chriſto Optimo Maximo animi tui affectum omni conatu offeras, per quem bonum omne, omneque datum optimum pientiſsimus,ac diuiniſsimus ille parens, nobis miſeris largiri non deſinit, a quo te accepiſſe fateberis luminis aciem, tuique intellectus acumen demumque medium omne, omneque in tuis ſiquid æquum reperitur, ac rectum, pro quibus inexauſtas ne deſinas, immortaleſque habere gratias.

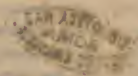
H. Excellentiſsime Doctor quæ S. R. premia digna feram? Deo igitur optimo Maximo,a quo cuncta bona procedere noſti, Chriſto mediatori ſufficientiſsimo, ac redemptori noſtro largiſsimo, per quẽ meritum omne, dignumque omne opus eſſe penſatur, Dei paræ peccatorum omnium Matri, ac ſanctis omnibus, ex intimo cordis gratias habeo; habeoque gratias tibi optime Pater, necnon Magiſter excellentiſſime, qui non dedignatus es rude ingeniolum meum nedum ſufferre, uerum etiam ſibi plus debito ſatisfacere

cere; rogatos insuper esse volo, quibus apices scoticos hos lectitare libuerit, ut si quid boni repererint, me hoc in libello deposuisse, ab illa cœlorum aula delapsum fuisse accipiant; supernoque, ac diuino largitori, nec non S. R. ascribant; siquid uero purgatis auribus dissonum apparebit, imperitiæ meæ ascribere uelint; Quamobrem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ pedibus me cũ opere omni cũ humilitate submitto. &c.

FINIS.

ROMAE, MDLXX.

RANDUMIGLIO - ROMA - LEGATORIA
1971